

БАС РЕДАКТОР

Т.Т. Аяпова – *ф.ғ.д., профессор*

БАС РЕДАКТОР ОРЫНБАСАРЫ:

Г.О. Сейдалиева – *PhD, оқытушы*

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Ж.А. Абуов – *ф.ғ.д., профессор*
Б.Е. Букабаева – *ф.ғ.к., доцент*
З.А. Кемелбекова – *ф.ғ.к., доцент*
З.Баданбекқызы – *ф.ғ.к., доцент*
Али Али Шабан – *PhD, Каир (Египет)*
Фатима Шнан-Давен – *PhD, (Франция)*
Әлімсейіт Әбілғазы – *ф.ғ.д., профессор (ҚХР)*
У.И. Иноятова – *п.ғ.д., (Өзбекстан)*
Осман Кабадайы – *PhD, (Турция)*

НӨМІРГЕ ЖАУАПТЫ ТҰЛҒА:

С.Е. Есенаман – *магистр, оқытушы*

РЕДАКТОР-КОРРЕКТОРЛАР:

С.Н. Балмуханова – *ф.ғ.к., доцент*
Г.О. Сейдалиева – *PhD, оқытушы*
Р.К. Оразова – *аға оқытушы*
Е.З. Есбосынов – *ф.ғ.к., доцент*
Б.С. Аширова – *ф.ғ.к., оқытушы*
С.Айтказы – *PhD, оқытушы*
С.Е. Есенаман – *магистр, оқытушы*

*Журнал Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне
12.02.2013 жылы тіркеліп, №13343-Ж куәлігі берілді.*

Шығарылу мерзімі жылына 4 рет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Аяпова Т.Т. – *д.ф.н., профессор*

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

Сейдалиева Г.О. – *PhD, старший преподаватель*

СОСТАВ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Абуов Ж.А. – *д.ф.н., профессор*

Букабаева Б.Е. – *к.ф.н., доцент*

Кемелбекова З.А. – *к.ф.н., доцент*

Баданбекқызы З. – *к.ф.н., доцент*

Али Али Шабан – *PhD, Каир (Египет)*

Фатима Шнан-Давен – *PhD, (Франция)*

Әлімсейіт Әбілғазы – *д.ф.н., (КНР)*

Иноятова У.И. – *д.п.н., (Узбекистан)*

Осман Кабадайы – *PhD, (Турция)*

ОТВЕТСТВЕННЫЙ ЗА ВЫПУСК ЖУРНАЛА:

Есенаман С.Е. – *преподаватель, магистр*

РЕДАКТОРЫ-КОРРЕКТОРЫ:

Балмуханова С.Н. – *к.ф.н., доцент*

Сейдалиева Г.О. – *PhD, старший преподаватель*

Оразова Р.К. – *старший преподаватель*

Есбосынов Е.З. – *к.ф.н., доцент*

Аширова Б.С. – *к.ф.н., преподаватель*

Айтказы С. – *PhD, старший преподаватель*

Есенаман С.Е. – *преподаватель, магистр*

*Журнал зарегистрирован в Министерстве культуры и информации
Республики Казахстан 12 февраля 2013 г. №13343-Ж*

Периодичность 4 раза в год

EDITOR-IN-CHIEF

T.T. Ayarova – *doctor of Philological sciences, professor*

EDITOR-IN-CHIEF’S ASSISTANTS:

G.O. Seydalieva – *PhD, senior teacher*

EDITORIAL STAFF:

Zh.A. Abuov – *doctor of philological sciences, professor*

B.E. Bukabayeva – *candidate of philological sciences, associate professor*

Z.A. Kemelbekova – *candidate of philological sciences, associate professor*

Z.Badanbekkyzy – *candidate of philological sciences, associate professor*

Ali Ali Shaban – *PhD, Kair (Egypt)*

Fatima Shnah-Daven – *PhD, (France)*

Alimseyit Abilkazy – *PhD, (China)*

U.I. Inoyatova – *doctor of Philological, (Uzbekistan)*

Osman Kabadayı – *PhD, (Turkey)*

EXECUTIVE SECRETARY:

S.Yessenaman – *MA, teacher*

EDITORS-CORRECTORS:

S.N. Balmukhanova – *candidate of philological sciences, associate professor*

G.O. Seydalieva – *PhD, senior lecturer*

R.K. Orazova – *senior teacher*

E.Z. Yesbosynov – *candidate of philological sciences, associate professor*

B.S. Ashirova – *candidate of philological sciences, senior teacher*

S.Aiktazy – *PhD, senior teacher*

S.Y. Yessenaman – *MA, teacher*

*Journal is registered at the Ministry of Culture and Information
of the Republic of Kazakhstan (Certificate №13343-J) 2013, February 12
Periodicity 4 times a year*

ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

МРНТИ 811.111:004

¹Тусупова А. К.²Шоканбаева Ш. С.
^{1,2} Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті
¹ ф.э.к. қауымд проф
² курс магистранты
Алматы қ., Қазақстан

ЗАМАНАУИ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ШЕТ ТІЛІН ҮЙРЕНУДІҢ ТИІМДІ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада сандық технологияларды пайдалана отырып, шет тілін үйренудің артықшылықтарына шолу жасалады. Әлемнің технологиялық дамыған елдерінде АКТ-ның қарқынды дамуы олардың оқудағы кедергілерді жеңуге көмектесті. Қазіргі заманғы білім беруде заманауи технологиялар маңызды рөл атқарады. Студенттер, тіпті студенттер үшін қолдау алу үшін білім берудегі цифрлық технологияларға жүгіну маңызды. Бұл екі оқушыға да шығармашылықпен ойлауға, ізденуге және шығармашылық ойлауға мүмкіндік береді. Нәтижесінде АКТ-ны енгізу білім беруді жетілдірудің негізгі мақсатына қол жеткізуге көмектеседі: білім сапасын арттыру, ақпараттық кеңістіктегі ақпаратқа қолжетімділікті дамыту, ақпараттық-коммуникациялық цифрлық технологияларға қатысты соңғы цифрлық технологияларды үйлестірілген жетілдіруді қамтамасыз ету, ақпараттық кеңістікке қолжетімділікті арттыру, ақпараттық-коммуникациялық перспективаларға қатысты жаңа технологиялардың үйлесімді өсуін қамтамасыз ету. Жаңа технологияның қолдауымен әр оқушының білімін арттырып, тақырыбын айқындап, сонымен қатар оқушының ынтасын арттырып, мұғалім мен оқушы арасындағы жұмысты жақсартып, өзіндік қасиеттерін ашып, ойлауына мүмкіндік жасай аламыз.

Кілт сөздер: инновациялар, әдістер, технология, оқыту, оқушылар, ақпараттық технология, сабақ, проблемалық оқыту, топтық жұмыс, сынып, балалар, білім мен дағды.

¹Тусупова А. К.²Шоканбаева Ш. С.
^{1,2} Казахский Национальный Женский Педагогический Университет
¹ кандидата наук проф.
² курс магистрант
Алматы, Казахстан

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация

В предоставленной статье представлен обзор превосходств постижения иностранного языка с применением цифровых технологий. Стремительное становление ИКТ в технологически развитых странах мира помогло им одолеть барьеры на пути к обучению. Современные технологии играют значимую роль в современном образовании. Студентам и даже студентам значимо обращаться за поддержкой к цифровым технологиям в образовании. Это разрешает обоим учащимся думать креативно, исследовать и думать творчески. Внедрение ИКТ как итог поможет достичь основной цели усовершенствования в образовании: возрастание качества образования, развитие доступа к информации в информационном пространстве, обеспечение слаженного улучшения новейших цифровых технологий, связанных с информационными и коммуникационными цифровых технологиями, увеличение доступа к информационного пространства, обеспечение слаженного роста новых технологий, связанных с информационными и коммуникационными перспективами. С поддержкой новейших технологий мы можем расширить знания всякого ученика, определить тему, а еще повысить мотивацию ученика, усовершенствовать работу между учителем и учеником, раскрыть их собственные качества и разрешить им думать по-разному.

Ключевые слова: инновации, методы, технология, образование, учащиеся, информационные технологии, урок, проблемное обучение, командная работа, класс, дети, знания и навыки.

*¹Tusupova A. K²Shokanbaeva Sh.S
Kazakh National Women's Teacher Training University*

¹ Ph.D. Prof.

*² a master student of 2 course
Almaty, Kazakhstan*

EFFECTIVE METHODS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGE THROUGH MODERN TECHNOLOGY

Abstract

This article provides an overview of the benefits of learning a foreign language using digital technology. In a technologically advanced country of the world, the pace of ICT has developed. Modern technologies play an important role in modern education. There is a lot of use of circadian technologies in education to get support for the student, the type of student. This allows both students to think creatively, explore and think creatively. As a result, the introduction of ICT will help to achieve the main goal of improving education: improving the quality of education, developing access to information in the information space, ensuring coordinated improvement of the latest digital technologies, increasing access to information space, new technologies in terms of information and communication perspectives. With the help of new technology, we can increase the knowledge of each student, define the topic, as well as increase student motivation, improve the work between teacher and student, reveal their own qualities and allow them to think.

Keywords: innovation, methods, technology, teaching, students, information technology, lessons, problem-based learning, group work, class, children, knowledge and skills.

Introduction

Currently, technology plays an important role in shaping new ways to improve and change the educational process. Every year, more and more new types of technical means for modern education appear on the information technology market, which provide an opportunity to adapt educational material individually for each student, to ensure the simultaneous work of a group of users, to implement interactivity, as well as to control the individual work of each student. Computers have long been a powerful learning tool. With their help, trainees gain access to a new information world, which allows them to realize their creative potential and provides ample opportunities for data exchange and collaboration over a long distance. The use

of a computer in the educational process gives it a new character and also contributes to the control of the degree and quality of knowledge acquired at a certain level of training and over a certain period of time, that is, the teacher can analyze the success of students and create statistics. In addition to using new technologies in full-time education, online education has become very popular. [2, p.9]. "The basis of the educational process in distance learning is the purposeful and controlled intensive independent work of the student, who can study in a convenient place for himself, according to an individual schedule, having with him a set of special training tools and an agreed opportunity to contact the teacher by phone, e-mail and regular mail, as well as in person". The key concept of distance learning is "interactivity", i.e. systematic interaction of teacher and student and students among themselves. [3, p. 168]. Many people consider this form of training as convenient as possible, but it is not ideal.

Relevance of the study. The use of modern multimedia tools has become an integral part of the educational process. The role of information and communication technologies in ensuring the modern quality of education is considered as a key element of the development of learning. Technologies are the most important component of all areas of activity of a modern teacher, contributing to the optimization and integration of the educational process.

The relevance of the use of modern technologies in education is caused by the information processes taking place in society, the formation of a new education system focused on entering the world educational space. [3, pp.69-72].

Information and communication technologies are actively developing, and since the use of something new always arouses interest in society, even in what is already considered old, people try to introduce novelty, for example, using modern technologies for outdated techniques.

To increase the effectiveness of educational work, an important aspect is the development of students' cognitive interests, activity, and creative abilities, which leads to an increase in the quality of learning. All these skills are well trained in the classroom in the form of trainings.

The effectiveness of the formation and development of language competence largely depends on the technologies and means of teaching foreign languages. The use of interactive learning tools contributes to the optimization of the educational process, the transition to a qualitatively new level of development.

One of the most effective and modern ways is the use of information technology to pass interactive exercises and tasks for the development of all components of foreign language competence and, first of all, lexical competence, because they are considered as a unity and their formation is interdependent.

Methods

Having analyzed new technologies and ways of forming lexical competence, as well as the possibilities of their application in this process of using training programs, an interactive Quizlet application was chosen for the research. This application can be used both on computers and on mobile devices. Users can create virtual flash cards with the language being studied on one side and with the specified value in their native language. [5, p.6]. Taking into account the international experience of users (according to the data on the official website of the application for 2019, every month more than 50 million students from 130 countries of the world work with more than 300 million educational modules on a wide variety of topics [70] using this resource to study various subjects, including a foreign language, including vocabulary, allowed us to conclude that this application is a very popular "study tool", as the developers designate. The main advantage of the interactive Quizlet service is its ease of use.

Also among the advantages are the following:

- 6 training modes;
- choosing any foreign language to create flash cards,
- audio accompaniments;
- voice recognition system;
- availability;
- free use cases;
- multiplatform.

Results

As mentioned earlier, the informatization of the learning process obliges teachers not only to have basic computer skills, but also to develop in the field of technology, learn about new ways of interacting with

students and improving the presentation of material. Most teachers in lecture classes use Microsoft PowerPoint presentations and various kinds of visual materials in a digital version (tables, diagrams, videos, etc.). Thanks to modern technologies, a teacher can give a lecture in one audience, and it will be broadcast online on the Internet. [50, p.63].

Currently, a large number of higher education institutions provide the opportunity to obtain higher education remotely. The process of distance learning is carried out using these means of information and communication technologies:

- provision of textbooks in electronic form;
- forwarding of the studied materials via computer telecommunications;
- discussions and seminars conducted via the Internet;
- video materials;
- electronic educational resources;
- Skype and other means of two-way online communication [48].

It should be noted that the process of introducing multimedia technologies into education brings mainly positive results:

- the process of transferring knowledge and experience across generations and regions is accelerated;
- the quality of the educational process is improving, which makes it possible to get used to various types of social changes more successfully;
- students and teachers have the opportunity to study on a flexible schedule, from home, send assignments via the Internet or special educational platforms [49];
- the principle of visibility shows its effectiveness when using images, graphs, diagrams, video material.

Visibility in teaching a foreign language for practical purposes helps to reveal the content of statements and models life situations in which communication takes place. The principle of visibility in application to teaching a foreign language appears in the form of situational visibility. [50, p.36].

Visibility in the methodology of language teaching creates conditions for sensory perception, brings a second reality to the learning process.

Discussion

The interactive service chosen for the study is one of the leaders in its niche, thanks to it it is possible to memorize words regardless of location, it is possible to test memory in writing mode, listen to correct pronunciation, comprehend the material by the game method and due to all these advantages, students have the opportunity to expand their lexical stock in various ways and contributes to the intensification of the process of lexical skill formation using the method of cards, on which concepts and definitions are written on different sides.[12, p. 25]. The functionality of the Quizlet service randomly generates tasks from the number of given words with an emphasis on writing, correlation, multi-selection of tasks correctly or incorrectly.

During the educational experimental work, the students taking part in it performed several variants of tasks and used the following sections of the interactive Quizlet service:

- A section called "Learn"
- recognition of words or concepts by entering them in a specific field.
- The "Scatter" section is an analog of the game "search for two identical pictures" with a timer, but in the case of working with the Quizlet application instead of pictures - words and their translation.[8, p. 46]
- "Speller" function. Record the pronunciation of a word after listening to audio.
- Game exercise "Space race".

In the process of training lexical units, students memorize how the word is written, the visual appearance, have the opportunity to see the illustrating word or concept of the image, which contribute to a more thorough memorization of a word. [33] Thus, during the study of words, students use all possible types of perception, contributing to a better and long-term mastery of the material.

Conclusion

Indeed, the use of modern multimedia tools has become an integral part of the educational process, and the role of information and communication technologies in ensuring the modern quality of education is considered as a key element of the development of learning. Technologies are becoming an important means

of teaching, while requiring additional qualifications of teachers, new theoretical foundations in the framework of e-learning, and also contribute to the optimization of the educational process.

An important goal of higher professional education is to train a qualified and competent specialist with a competitive level of knowledge required in the labor market, fluent in the skills required for the profession and oriented in related fields of activity, as well as ready for professional growth and career advancement.

The transition to the information society objectively expands the range of educational technologies, initiates the creation, testing and implementation of fundamentally new methods. In modern conditions, the pedagogical process requires the creation of a new educational environment, since the information and educational environment creates opportunities for the integration of technical and communication means of informatization into the educational process of the university.

References

1. Agareva L.A. The use of educational Internet resources in teaching English at the middle stage of education / L.A. Agareva, O.I. Barmenkova // Experiment and innovations at school, 2013/2. - pp. 2-8.
2. Burenkova D.Yu. Formation and use of a set of educational and methodological and electronic tools for the development of communicative skills of foreign language communication: on the example of English: dis. ... candidate of Pedagogical Sciences / D.Yu. Burenkova. - M., 2008. - 140 p.
3. The UNESCO world report on communication and information – URL: https://unesdoc.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?req=0&mt2=100&mt2_p=%3C&by=2&sc1=1&look=default&sc2=1&in=1&fut8=1&gp=1&hist=1&pn=1&submit=Ok&mt=&mtA=&tx=&tx_p=near&ti=Rapport+mondial+sur+la+communication+et+l%27information&ti_p=phrase+like&text=&text_p=ph (accessed: 18.04.2021).
4. Galaktionov, A. T. Retrospective analysis of independent work in the educational process / T. A. Galaktionov // Science. Education. Personality, 2015. - No. 3. - pp. 42-46.
5. Galanov A. B. Implementation of the project method by means of computer telecommunications in the system of specialized training / A. B. Galanov - URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0723-4.htm> (date of reference: 04/29/2021)
6. Galskova N. D. Theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology [Text] / N. D. Galskova, N. I. Gez - M.: Publishing Center "Academy", 2006. - 336 p.
7. Galskova N.D. Modern methods of teaching foreign languages /N.D. Galskova. - M.: ARKTI, 2003. - 192 p.
8. Galskova N.D., Gez N.I. Theory of teaching foreign languages: Linguodidactics and methodology: Textbook for students. lingv. un-tov and fac. in. yaz. higher. ped. studies. institutions. - M.: Publishing Center "Academy", 2004. - 336 p.
9. Elmanova N. Web portals: purpose, advantages, features and means / N. Elmanova - URL: <http://www.compress.ru/Article.aspx?id=10962>
10. Yesenina N.E. The use of a complex of ICT tools in the process of teaching a professionally oriented foreign language at a university: diss. ... Candidate of Pedagogical Sciences / N.E. Yesenina. - M., 2006. - 216 p.

МРНТИ 16.31.41

¹Мамедова Фатима Зильпикаровна, ²Серікбай Айсулу Ерланқызы
¹аль-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ф.ғ.к, аға қызметкері,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: yaftama@mail.ru

²Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті «Шетел тілі: екі шет тілі», e-mail: erlanovna_97@mail.ru

ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДА АУЫЗЕКІ СӨЙЛЕУ ТҮРІН ДАМУДА МОБИЛЬДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Аннотация

Мақалада мобильді технологиялар студенттің өз бетімен жұмыс істеуі үшін де, тіл университетінде сабақта қолдануға арналған оқу құралы ретінде қарастырылады. Шетел тілін оқытудағы ақпарат ағынының барлық арналарын техникалық оқу құралдарын пайдаланған жағдайда тиімді болатынын білеміз. Осы міндетті орындауда заманауи мобильді технологиялар көмегімен техникалық оқыту құралдарын қолдана отырып жүзеге асыруға болады.

Білім беру үрдісінің тиімділігінің артуына пәнаралық байланысты кірістіруге мүмкіндік беретін, сонымен қатар білім алушыларға берілетін білімнің өмірге үйлесімділігімен қатар, әрбір жеке тұлғаның дербес ерекшелігін ескеріп, біліміне сәйкес бағдар беру, танымдық ізденімпаздығын дамытудағы оқытудың прогрессивті қадамының бірі – мобильді оқыту технологиясы. Мобильді оқыту технологиясы сапалы оқыту көзі бола отырып, оқытушы мен білім алушылардың өзара ізгілікті қарым-қатынасы негізінде пәнді сапалы меңгеруде игі ықпалын тигізеді. Бұл технологияның икемділігі мен өзгермелілігі білім алушылардың жеке тұлғалық мүмкіндіктерінің дамуына, танымдық белсенділігі мен шығармашылық дербестігінің қалыптасуына мүмкіндік береді.

Зерттеудің өзектілігі - шетел тілін оқытуда мобильді технологияларды қолдану барысында интегративті тәсіл арқылы студенттердің сөйлеу әрекетін дамыту бойынша ғылыми зерттеу жұмыстарының әлі күнге нысаны болмауы айғақтайды. Осы орайда, мақалада шетел тілін оқытуда мобильді технологиялар арқылы шетел тілін сөйлеу әрекетін қалыптастыруда мобильді технологиялардың қолданылуы - шетел тілін оқытудағы маңызды мәселелердің бірі болып саналады.

Кілт сөздер: шетел тілін оқыту, ауызекі сөйлеу, мобильді технологиялар, интеграциялау моделі

¹Мамедова Фатима Зильпикаровна, ²Серікбай Айсулу

¹к.ф.н., ст. преподаватель Казахского национального университета им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: yaftama@mail.ru

²магистрант Казахского национального педагогического университета имени Абая,
«Иностранный язык: два иностранных языка» Казахстан, г. Алматы, e-mail: erlanovna_97@mail.ru

ПРИМЕНЕНИЯ МОБИЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

В данной статье рассматриваются мобильные технологии в качестве средства обучения, как для самостоятельной работы студента, так и для использования на занятии в языковом вузе. Нам известно, что технические средства обучения в преподавании иностранных языков являются эффективными при условии, что они задействуют все каналы поступления информации. Данную задачу способны выполнить технические средства обучения, которые на

современном этапе развития включают мобильные технологии. Одним из прогрессивных шагов в развитии познавательной любознательности является технология мобильного обучения, позволяющая включать междисциплинарные связи для повышения эффективности учебного процесса, а также актуальности знаний для студентов с учетом индивидуальных особенностей каждого человека. Мобильные технологии в обучения, являясь источником качественного обучения, положительно влияют на качество изучения предмета на основе хороших отношений между учителями и студентами. Гибкость и вариативность этой технологии позволяет студентам развивать личные способности, познавательную активность и творческую независимость. Актуальность исследования показывает, что до сих пор не существует формы исследования развития разговорных навыков студентов за счет интегративного подхода к использованию мобильных технологий в обучении иностранным языкам. В связи с этим использование мобильных технологий в формировании умения говорить на иностранном языке за счет использования мобильных технологий при изучении иностранных языков является одним из ключевых вопросов в обучении иностранным языкам.

Ключевые слова: профессионально-техническое образование, преподавание специальных дисциплин, изучение английского языка, инновационные технологии

¹Fatima Mamedova, ²Serikbay Aisulu Erlankyzy

¹Candidate of Philological Sciences, senior lecturer of Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, the Republic of Kazakhstan. e-mail: yaftama@mail.ru

²MA student of Abai Kazakh National Pedagogical University "Foreign languages: two foreign languages". Almaty, the Republic of Kazakhstan. e-mail: erlanovna_97@mail.ru

USING OF MOBILE TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF ORAL SKILLS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The present article discusses mobile technologies as a learning tool, both for independent student work and for use in class at a language university. We know that technical teaching aids in teaching foreign languages are effective provided that they use all channels of information flow. This task can be performed by technical training aids, which at the present stage of development include mobile technologies.

One of the progressive steps in the development of cognitive curiosity is the technology of mobile learning, which allows you to include interdisciplinary connections to increase the effectiveness of the educational process, as well as the relevance of knowledge for English language learners, taking into account the individual characteristics of each person. Mobile technologies in teaching, as a source of quality teaching, have a positive effect on the quality of learning a subject based on good relations between teachers and English language learners. The flexibility and variability of this technology allows English language learners to develop personal abilities, cognitive activity and creative independence.

The relevance of the study shows that there is still no form of research on the development of English language learners' speaking skills through an integrative approach to the use of mobile technologies in teaching foreign languages. In this regard, the use of mobile technologies in the formation of the ability to speak a foreign language through the use of mobile technology in the study of foreign languages is one of the key issues in teaching foreign languages.

Key words: teaching a foreign language, speaking, mobile technologies, integration model

Introduction

In this article we examined the basic principles of mobile learning, on the basis of which we can conclude that the pioneers of mobile learning were scientists in America and Great Britain, where the first experiments were carried out to study mobile assistance in learning foreign languages. Based on these experiments, it was concluded that this teaching method is more effective than traditional methods, since the principle of mobility plays an important role here. That is, a student can get a mobile phone anywhere and start studying at a convenient time for him.

We also considered the main advantages and disadvantages associated with the use of mobile applications in the classroom, as well as problems that may arise and that have to be solved both by the teachers themselves and by the school management. In the process of studying the problem of work related to the concept of educational autonomy, we studied the literature of both domestic and foreign scientists.

Laletina T.A. (2010) has a futuristic vision of the problem of integrating mobile technologies into the educational process. According to him, in the future computers will be an integral part of the lesson, like a pen or a textbook, they will not be the center of the lesson, but will be its assistant, they are integrated as textbooks, notebooks and will be practically invisible in the course of work.

Based on the provisions given in the works of Nazarova N. M. (1998), we have formed our own concept of educational autonomy, which sounds as follows: this is educational and cognitive activity, during which English language learners are ready, internally motivated and able to independently organize and control their own educational process in order to achieve a specific independently set learning objectives, as well as self-analysis of the work done and further correction.

According to Linares A., Morton T., Whittaker R. (2012) teaching the discipline in English using the mobile technologies provides meta-disciplinary links and allows achieving practical results in the development of principles of the new educational standard. In particular, developing cultural awareness, language competence, not only the willingness to learn. But also the ability to apply new knowledge in life and, therefore, increase life motivation, achieve success. Ultimately, the main goal - leads to the formation of professional competencies of future graduates, increasing their mobility and ability adapting to the rapidly changing conditions of life.

Malofeyev N. N., Shmatko N. D. (2001) consider integrated learning as means of teaching foreign languages. One of the effective methods of teaching non-linguistic subjects in English is Coyle D. (2008), who was one of the first to put into practice the Content and Language Integrated Learning method. The original feature of this method is that mobile technologies are very effective in teaching a language using subjects such as physics, mathematics, biology, geography, computer science.

Korshunova O.V. (2001) stated that in integrative learning while applying the mobile technologies, the goal is to learn a subject through another language. Scientists have proven that the specificity of the method lies in the fact that learning a language in order to assimilate the known material gives tangible results, and not just aimless learning of a language as a second language. It gives the learner a sense of purpose and motivation, an interest in mastering the material. Some language learners get tired of learning grammar, especially when learners don't like memorizing grammar, and in those cases the mobile technologies can help the learner master English. Using the mobile technologies requires the teacher to have prior training in order to master the language and content.

Kubyskhina S.A. (2006) states the fact that the teachers need to be tech-savvy and mobile-aware, sometimes even more knowledgeable than English language learners. This is due to the fact that English language learners may have problems using mobile technologies, and the teacher should be able to fix the problem as soon as possible without disrupting the educational process.

Polat Ye.S. (2004) suggests the necessity of existing learning methods. For example, moving from one educational environment to another (from a mobile application to a browser). To keep up with technology, educators can watch instructional videos online, ask more experienced educators (such as computer science teachers) for help, or take e-courses. The acquired skills will be useful both for developing assignments for English language learners and for conducting classes using mobile technologies. Secondly, the educational institution must provide all the necessary conditions for the use of mobile technologies:

- a wireless Internet access point, whose bandwidth allows connecting about 30 devices (not counting office ones);
- ensuring the security of student data, that is, restricting access to a certain number of resources that are not educational or approved by the teacher;
- organizing places where English language learners can charge their (or school) mobile technologies;
- the presence of several mobile technologies, in case the English language learners do not have their own.

This raises the question of what a teacher conducting classes through mobile technologies should be like. A professional who knows the language of instruction, that is, who speaks English, who speaks English at least at the intermediate level, who can communicate with learners who speak the language fluently. The teacher is not considered obliged to know everything perfectly, to know the subtleties of another language on par with the native language. As I see from my own experience, it is important to teach the subject matter with the rational use of uncomplicated sentences and phrases that the learner understands. When using the mobile technologies in the classroom, a number of obstacles arise for both the teacher and the English language learners.

The mobile technologies, as a source of quality instruction, promotes quality learning based on interaction between teacher and English language learners. Flexibility and variability of this technology allow you to develop the individual capabilities of English language learners, to form learning activity and creative independence.

Zh Kuanysheva, G. Kudaibergenova analyzing the use of integrative technologies, note such technologies as level, differentiated learning, project-based learning, communicative learning, information and communication learning. A. Maljers, D. Coyle, A. Hartiala, B. Marsland, Wolff D. (2002) also consider that development of cognitive, creative abilities of English language learners, development of personality need the aspects of integrated learning with mobile technologies.

According to V. Tsarenkova., S. Shpanovskaya (2016) the main advantage of learning and teaching English through the integrated teaching method is that the language becomes important not only as a means of intercultural communication, but also as a professionally oriented language. This will allow English language learners to form and expand their participation in international projects, establish and strengthen academic ties with foreign people having the opportunity not only to access sources of information in foreign languages, but also to use them freely.

The goal of teaching with the help of mobile technologies is that most English language learners start learning English with great interest, they want to hear and hear how they speak English. They learn to say hello and goodbye for the first time and begin to recognize the names of objects. During this period, the relationship requires a two-way because they need to be taught both how to listen and how to ask.

Methods and methodology

We used theoretical analysis like description, systematization of methods of mobile technologies throughout the research. For the experimental part we chose two groups of English language learners (each

group had 12 English language learners) of Abay Kazakh national pedagogical university. In the experimental group we used mobile technologies and effective methods chosen during the course. The traditional methods we used for the control group. The statistical methods were used to compare the results of summative control testing. The results of experiment was given in the diagram.

Findings and discussion

The choice of teaching methods is usually made when choosing the content of online material, depending on the topic of the lesson. It depends on the didactic goal, the level of knowledge of the English language learners and the level of preparation of the teacher himself.

The method of visualization. Kusainov A.K. (2006) suggests "the main method of teaching - visualization", its goals, methods (to explain, impress, remember). The assimilation of educational material depends largely on visual aids and technical means used in the education process. The method of visualization is used in conjunction with vocabulary and practical methods of teaching and in familiarizing English language learners with the materials of the Internet channel National Geographic affects their senses, perceiving through various drawings, copies and symbolic images of phenomena, processes, objects or their natural state. That is, screen and technical means are widely used. Methods of visualization can be conditionally divided into two large groups: illustrative and demonstration.

Features as a method of demonstration (demonstration)

Sholpanbay S.K.(2008) suggests by using the demonstration method, the subjects and phenomena are experimented with or shown in full-length motion pictures and films. With the help of the method of illustration at the English language learners are shown illustrative means: a poster, a table, a picture, a map, drawings on the board, samples.

This is due to the fact that the content of the material of the National Geographic Channel is difficult, the speech activity is used to form skills and before the screening of the material the Internet, or the Internet is used to check or consolidate the degree of perception of the material given in the material.

The National Geographic Channel's conditions for transmitting materials using the visualization method are:

- appropriateness of the visuals for the age of the English language learners;
- using the visuals at the right moment in the lesson;
- viewing the demonstration by all English language learners;
- highlighting the main point, the meaning of the illustration;
- involving the English language learners themselves in the search for the necessary information from the visual aid and demonstration equipment.

When using the problem or situational method, English language learners move from performing activities to creative activities. According to Akhmetshin, et al. (2018), English language learners may not be able to cope with problem tasks on their own. So the teacher shows them ways of solving the problem, completely solving the problem on their own. Learners see ways to solve cognitive difficulties, even if they do not solve the problem. Difficult situation requires knowledge, mental abilities, a lot of activity required to solve the problem.

Integrative way of learning-short-term interaction between the teacher and the learner, aimed at mastering certain skills, knowledge, abilities.

In domestic pedagogy teaching methods are divided into three groups:

- Methods of organization and implementation of educational and cognitive activity:

1. vocabulary, illustrative, practical (according to the original presentation of the educational material).

2 reproductive explanatory-illustrative, inquisitive, exploratory, problem-based, etc. (According to the description of educational and cognitive activity).

3. inductive and deductive (on the logic of presentation and perception of educational material);

-methods of control of effectiveness of learning and cognitive activity: oral, written, checking the level of assimilation of knowledge, abilities, skills and self-checking

- methods of stimulation of learning and cognitive activity: formation of motivation and determination of motivation, sense of responsibility, commitment, emergence of interest in mastering knowledge, abilities, skills. The methods of using materials through the Internet from the following examples are used:

1. "Brainstorming-brainstorming" method helps to increase the cognitive abilities of the learner, acquiring logical forms of work both during the introduction to a new topic and during the rehearsal.

2. Performing exercises to develop English language learners' communication with each other through an individual or group project;

3. Working with the new texts;

4. Organization of various types of competitions, the optimal form of training, leading to the formation of competencies, the ability to compete.

5. Transformation and increase in the amount of information used can lead not only to increase the interest of English language learners, but also to broaden their horizons and even to the emergence of new approaches.

6. The use of slides-in the process of studying the subject in a foreign language, you can easily find the equivalent of the Kazakh language of new words and phrases obtained with the help of various pictures. This allows determining the boundaries of conjugation of the content of English and science disciplines.

7. The inculcation of skills of assimilation of various terms related to the topic not only enriches the vocabulary of learners, but also positively contributes to achievement of the goals set for learners.

In particular, one of the foundations of updating the content of education, the active use of modern mobile technologies in trilingual education is certainly very effective and gives good results.

In this direction, in my own experience, the English language learners conducted an English lesson based on the materials of the Internet resource, using the above methods. With the help of integrative technologies we studied a foreign language while communicating with geography. There are a lot of materials on Internet resources related to the integration of these two disciplines. Although the main goal is to develop English language learners' speech skills, first of all, the selection of online resources materials on the topic of the lesson, their first listening, presentation, discussion, disclosure of the content of the topic and provision of knowledge. By going through these levels, they have a full opportunity to form speech activity.

Conversation refers to the oral presentation of material. And in the formation of English language learners' speech activity skills, it is impossible to engage in communication, and without communication, it is impossible to form cognitive skills. Formation of the skill of speech activity is impossible without human language communication with humans, unlike biological beings-system of secondary signals.

As we can see, according to the results of the conducted research work, two different results were demonstrated for English language learners entering into communicative communication using situational tasks. The practical group demonstrated information content, i.e., information accuracy at an average level, and there was some interference in the organization of speech activity tasks with English

language learners. Exit index and short answers of English language learners on language knowledge, independent use of necessary lexical units and grammatical rules turned out to be in our expected result. However, some shortcomings were also noted, namely:

- English language learners took a long time to work on the questions and assignments;
- Difficulties in systematic performance of speech activity tasks were observed;
- Some grammatical, lexical errors in the formation of speech activity skills.

First of all, videos were demonstrated through Internet resources and the level of English language learners' understanding of the materials through written exercises was revealed:

English language learners tested their knowledge on answer sheets distributed during the lesson. Individual and subgroup work was carried out during the testing of speech skills in the classroom.

In our work, we have implemented a study aimed at mobile technologies that will help the teacher to form educational autonomy in the framework of work in English lessons. In the course of writing the final qualifying work, we examined the main modern principles and approaches to mobile learning, where mobile technologies are presented as a learning tool and a "pocket teacher". Unfortunately, mobile learning has been more studied by foreign scientists, and on the basis of their experiments, it was concluded that this teaching method is more effective than traditional methods, since the principle of mobility plays an important role here.

Currently, one of the topical problems is the problem of shaping foreign language education through the use of integrative approach in teaching speech activity through Internet resources. In this connection we sort out some examples of problem-solving questions:

Problem solving task 1/ Speaking Student A

I. Make questions and ask your partner.

- 1. What / public transport / you think / towns and cities / our country?*
- 2. If / traffic jam when you /in a hurry, what/ do?*

Problem solving task 2/ Speaking Student A

I. Make questions and ask your partner.

- 1. / you who/ he or she/ a close friend??*
- 2. / men keep their friends/ you agree/ long/ than women?*

Problem solving task 6. Speaking Student B

I. Make questions and ask your partner.

- 1. What /you /know / famous /British designers?/Whose design / you admire, and /which country?*
- 2. /you ever had / a few days or more /live without the internet /, e.g. you miss it?/ when you/ holiday somewhere? / Why (not)?*

We also do not have to forget about the cultural integration of topics. As Wilson, J., Ward, C., & Fischer, R. (2013) proposed culture will be the part of learning the languages.

Nowadays we often encounter the terms "integrative methods", "integrative learning" in the learning process with the emergence of new technologies. Lasagabaster D., Sierra J.M. (2009) proposed the terms integrated methods. Integrative methods manifest themselves in the skill with which the teacher organizes learning. The common root of the terms "integrative "methods and" integrative learning "- from the English words "intergrate", "integrative"- to act. The phrase "integrative methods" can be understood as methods that create conditions for the interaction of English language learners, and "integrative learning" - as learning built on the basis of interaction. The essence of integrative methods is that each student, actively interacting with English language learners, in cooperation with the teacher, achieves learning and cognitive result in the work with the computer.

Group works

The school program also pays special attention to exercises for group works. They are the following:

a) *Work in group of four. Complete your ratings and your group are;*

b) *With the psychologist's advice. Give your reasons and explanations, work in groups of 3 - 4 and discuss the questions....*

c) *Planning the work of learners in groups in which they compare their proposed priority systems and select the most or least popular goals for their group. Invite the representative of each group to speak on behalf of the group.*

Working with pictures: The presentation of interactive methods, we see the following picture contributing to developing communication skills in real conditions. For example:

- a) *Work in pairs Tell us about your first day at school this year*
- b) *Work in pairs. Discuss these questions,*
- c) *If you're a partner, you'll have such problems.*

As we can see the results of learners of experimental group are higher than the learners of the control group. The analysis of psychological, pedagogical, linguodidactic, methodical literature, as well as the results of experiential learning led to the following conclusions: interactive communication is a way of learning carried out in the forms of joint activity of learners. All participants in the educational process interact with each other, exchange information, solve problems together, simulate situations, evaluate the actions of groupmates and their own behavior, feel themselves in real atmosphere of language communication.

We conducted tests and oral control work which showed a positive attitude of learners to mobile technologies in foreign language lessons. The aim is to define increasing of learners' interest and motivation to learn the English.

The criteria for mobile technologies were diagnostic testing on developing learners'

1. Motivation;
2. Problem solving skills;
3. communicative skills;
4. cognitive skills.

The results of the experimental work can be presented in the following diagram 1.

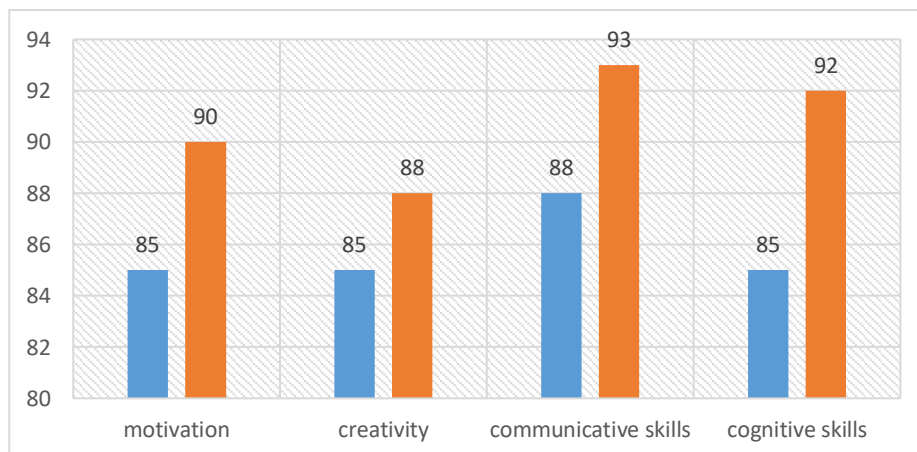

Diagram 1 – Dynamics of developing learners' interactive learning through mobile technologies

To help the educator of the English, guidelines have been formulated on the organization of interactive communication in the English lesson in a secondary school, involving the characteristics of interactive teaching for developing learners' communicative skills. Guidelines in our methodical recommendations draw attention to the preparation, planning, organization, conduct and control of interactive communication, as well as to avoid possible methodological errors. Thus, we believe that the objectives of the research have been achieved, its goals have been achieved.

When using the mobile technologies, simple dialogue composition, writing short text essays, telling pictures, composing role-plays, listening to video texts are effective results. It is also important that the language of the class, which is spoken in the daily lesson, is completely replaced with English. If the structure of the lesson is initially repeated, the learner gets used to the order. The integrated methods can also be shifted from very simple to more complex. In fact, before the learner learns a particular repetitive lesson. He or she becomes accustomed to the simple phrases and sentences used in that lesson and contributes to the formation of speech activities.

Conclusion

The difficulty with which we encountered during the experiment, was included in the technical equipment of the cabinets and in the provision of all English language learners with mobile technologies. In the first case, English language learners were forced to use mobile data when working with Internet resources for the use of other means. That is the use of communication with English language learners was charged on the basis of paid services of the operator. In the second case, not all English language learners were suitable for educational tasks of mobile technologies. In such cases, the teacher had to reorganize the learning process so that English language learners without smartphones or tablets were also involved in the learning process.

On the one hand, the combined use of one mobile device does not always produce a positive effect. For example, the use of personalized mobile applications can give distorted results. However, on the other hand, sometimes the use of one mobile device by several English language learners is acceptable, for example, when watching a video. To avoid difficulties, those who can stand in front of the teacher, we have developed recommendations for the teacher, which will help him to form educational autonomy with the use of mobile technologies and integrated learning.

References

1. Laletina T.A. (2010) *Integrirovanny podkhod i ispol'zovaniye predmetno-yazykovoy integratsii pri obuchenii inostrannomu yazyku. (An integrated approach and the use of subject-language integration in teaching a foreign language) [Elektronnyy resurs].* Rezhim dostupa: http://conf.sfukras.ru/uploads/3_Laletina%20T%5B1%5D.A.pdf
2. Linares A., Morton T., Whittaker R. (2012) *The roles of language in CLIL.* Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 343 p.
3. Nazarova N. M. (1998) *Ponyatiye integratsiya v spetsial'noy pedagogike//Ponyatiynnyy apparat pedagogiki i obrazovaniya. (The concept of integration in special pedagogy)- Yekaterinburg, Vyp. 3.- S. 262.*
4. Malofeyev N. N., Shmatko N. D. (2001) *Otechestvennyye modeli integrirovannogo obucheniya detey s otkloneniyami v razvitiy i opasnost' mekhanicheskogo perenosa zapadnykh modeley integratsii (Domestic models of integrated education for children with developmental disabilities and the danger of mechanical transfer of Western models of integration) //Aktual'nyye problemy integrirovannogo obucheniya.- M.- S. 8 - 13.*
5. Korshunova O.V. (2001) *“Integrativno-differentsirovanny podkhod k obucheniyu fizike v sel'skoy shkole” (An integrative-differentiated approach to teaching physics in a rural school)- www.dissercat.com*
6. Kubyshkina S.A. (2006) *“Integrirovannyye zadachi v kurse fiziki kak sredstvo razvitiya tvorcheskogo myshleniya” (Integrated Problems in a Physics Course as a Means of Developing Creative Thinking), www.dissercat.com*

- 7 Coyle D. (2008) Content and Language Integrated Learning Motivating Learners and Teachers [Elektronnyy resurs].- Rezhim dostupa: <http://blocs.xtec.cat/clilpratiques1/files/2008/11/slrcoyle.pdf>
- 8 Maljers A., Marsh D., Coyle D., Hartiala A.K., Marsland B., Pérez-Vidal C., Wolff D. (2002) The CLIL Compendium. [Elektronnyy resurs].- Rezhim dostupa: <http://www.clilcompendium.com>
- 9 Polat Ye.S. (2004) Novyye pedagogicheskiye i informatsionnyye tekhnologiy (New pedagogical and information technologies)// Inostranny yazyk v shkole. - №3.
- 10 Kusainov A.K. (2006) Interaktivnyye metody obucheniya i upravleniya klassom (Interactive Teaching and Classroom Management): metodicheskoye posobiye dlya uchiteley. – Almaty: IFES, – 359 s.
- 11 Sholpanbay S.K.(2008) «Shetel tilin okytuda integrativti tasildi k,oldanudyn yerekshelikteri men tiimdliligi» (Features and effectiveness of the use of an integrative approach to teaching a foreign language), zhurnal «Mekteptegi shet tili» №2. -31b.
- 12 Lasagabaster D., Sierra J.M. (2009) Language attitudes in CLIL and traditional EFL classes // International CLIL research journal. Vol. 1. P. 4–17.
- 13 Tsarenkova V.V., Shpanovskaya S.I. (2016) K voprosu o lingvisticheskikh preimushchestvakh predmetno-yazykovogo integrirovannogo obucheniya (The question of linguistic advantages of subject-linguistic integrated training)// Trudy BGTU. Seriya 5: Politologiya, filosofiya, istoriya, filologiya. - № 5. S. 231–234.
14. Wilson, J., Ward, C., & Fischer, R. (2013) Beyond culture learning theory: What can personality tell us about cultural competence? *Journal of cross-cultural psychology*, 44(6), 900-927.
15. Akhmetshin, et al. (2018) Modern theoretical and methodological approaches to personnel management in manufacturing enterprises. *Espacios* 39(31): 11.

МРПТИ 14.35.09

*Arenova I.M*¹

¹*Kazakh National Pedagogical University named after Abai*

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF PEDAGOGICAL ACTIVITY

Abstract

The article is devoted to the importance of pedagogical activity, what characteristics a teacher should have, what important points in pedagogy to take into account in the process of working with students. This is the professional activity of a teacher, in which the tasks of teaching and upbringing are implemented using various means of influencing students. In general, pedagogical activity is a special, multifaceted and multifaceted type of activity associated with training and education.

Among the types of pedagogical activity, there are: teaching, educational, organizational, propaganda, managerial, advisory and self-educational activities.

In general, the integral characteristics of the teacher's personality include: pedagogical abilities, the nature and orientation of the personality and mental states.

For our part, we consider it possible to focus on such a characteristic of the teacher's personality as the ability to take a reflexive position in relation to oneself and to the activities carried out in general. The result of reaching such a position is the ability of the teacher to understand, to realize his true motives, difficulties, the reasons for this or that behavior and relationships, which allows him to correct his behavioral program in time in order to maximize the effective implementation of professional activities.

In pedagogical abilities, there are: perceptual-reflexive (determining the possibility of penetrating into the personality of the student and understanding oneself) and managerial pedagogical abilities. In this article, we will talk about such qualities of a teacher.

Key words: perceptual-reflexive, mental state, pedagogy, methodology, CLIL methodology, advanced technologies.

Аренова И.М.¹
¹Абай атындағы ҚазҰПУ

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аңдатпа

Мақала педагогикалық іс-әрекеттің маңыздылығына, мұғалімнің бойындағы қажетті қасиеттеріне, студенттермен жұмыс істеу барысындағы педагогиканың ескеретін сұрақтарға арналған. Бұл - оқыту мен тәрбиелеу міндеттері оқушыларға әсер етудің әртүрлі құралдарын пайдалана отырып жүзеге асырылатын мұғалімнің кәсіби іс-әрекеті. Педагогикалық іс-әрекетке: оқыту мен тәрбиелеуге байланысты ерекше, көп қырлы және оқыту мен тәрбиелеуге байланысты қызметтің көп қырлы түрі жатады.

Педагогикалық қызмет түрлерінің ішінде: оқыту, тәрбиелік, ұйымдастырушылық, үгіт-насихаттық, басқарушылық, кеңес берушілік және өзін-өзі тәрбиелеу іс-әрекеттері.

Тұтастай алғанда, мұғалім тұлғасының интегралды сипаттамаларына мыналар жатады: педагогикалық қабілеттер, тұлғаның табиғаты мен бағыты және психикалық күйлері.

Біз өз тарапымыздан мұғалім тұлғасының өзіне және жалпы жүзеге асырылатын іс-әрекетке қатысты рефлексиялық позицияны қабылдай алуы сияқты қасиетіне тоқталуды мүмкін деп санаймыз. Мұндай позицияға жетудің нәтижесі мұғалімнің өзінің шынайы мотивтерін, қиындықтарын, мінез-құлық пен қарым-қатынастың себептерін түсіну, жүзеге асыру қабілеті болып табылады, бұл оның мінез-құлық бағдарламасын барынша тиімді ету үшін уақытында түзетуге мүмкіндік береді.

Педагогикалық қабілеттерге: перцептивті-рефлексиялық (оқушы тұлғасына ену және өзін түсіну мүмкіндігін анықтау) және басқарушылық педагогикалық қабілеттер жатады. Бұл мақалада біз мұғалімнің осы қасиеттері туралы айтатын боламыз.

Кілт сөздер: перцептивті-рефлексиялық, психикалық күй, педагогика, әдістеме, CLIL әдістемесі, озық технологиялар.

Аренова И.М.¹
¹КазНПУ имени Абая

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Статья посвящена важности педагогической деятельности, необходимым характеристикам педагога, важным моментам в самой педагогике и процессе работы со студентами. Это профессиональная деятельность учителя, в которой задачи обучения и воспитания реализуются с использованием различных средств воздействия на учащихся. В целом, педагогическая деятельность представляет собой особый, многогранный и многогранный вид деятельности, связанный с обучением и воспитанием.

Среди видов педагогической деятельности выделяют: обучающую, воспитательную, организационную, пропагандистскую, управленческую, консультативную и самообразовательную деятельность.

К интегральным характеристикам личности педагога можно отнести: педагогические способности, характер и направленность личности и психическое состояние.

Со своей стороны, считаем возможным акцентировать внимание на такой характеристике личности педагога, как способность занимать рефлексивную позицию по отношению к себе и к осуществляемой деятельности в целом. Результатом выхода на такую позицию является способность педагога понять, осознать свои истинные мотивы, трудности, причины того или иного поведения и отношений, что позволяет вовремя корректировать свою поведенческую программу, чтобы максимально улучшить эффективное осуществление профессиональной деятельности.

В педагогических способностях различают: перцептивно-рефлексивные (определяющие возможность проникновения в личность учащегося и понимания себя) и управленческие педагогические способности. В этой статье мы будем говорить именно об этих качествах.

Ключевые слова: перцептивно-рефлексивные, психическое состояние, педагогика, методология, методика CLIL, совершенные технологии.

Pedagogical activity is the professional activity of a teacher in which the tasks of learning and education, are being implemented using various means of exposure to students. In general, pedagogical activities are a special, multifaceted and multifaceted type of activity related to learning and education. Among the types of pedagogical activities are distinguished: training, educational, organizational, propaganda, managerial, advisory and self-education activities.

The psychological structure of pedagogical activity includes:

- 1) Motivational and estimated link: Readiness to activities and setting a teacher of goals and objectives;
- 2) performing links: the choice and use of means of exposure to students;
- 3) Charter: control and evaluation of their own pedagogical impacts, i.e. Pedagogical self-analysis.

Note that pedagogical activity actually begins not with the goal, but from the analysis of the initial pedagogical situation.

The pedagogical situation is the set of conditions in which the teacher puts pedagogical goals and tasks, accepts and implements pedagogical solutions. In principle, any situation becomes pedagogical if pedagogical goals and tasks are implemented in it.

The pedagogical task (the task is understood in this case as a system that includes the subject of the task and model of the required state of the subject) must contain:

- 1) the characteristic of mental development to the impact and desirable changes in mental development after impact; 2) must take into account the student as an active partner of the process, i.e. In this case, there is a "DEPENDENT" of the task of the student, depending on his personal motivation, the level of claims, etc., or "redefinition" - replacing the teacher's task to their own.

The professional competence of the teacher consists of many parameters. Here we bring a psychological card of professional competence by A.K. Markova (1983), in which the author allocates three main blocks: pedagogical activity, pedagogical communication and teacher's personality.

Among the necessary characteristics that the teacher must have, are allocated as follows:

Pedagogical erudition is a general stock of modern knowledge and ways that these knowledge can be effectively conveyed. Pedagogical goaling is the need to plan their work and the ability to work out alloy from the purposes of society and their personal goals. Pedagogical thinking is to identify from external, unsynted, hidden properties of pedagogical reality during the comparison and classification of situations of causal relationships. Practical pedagogical thinking is an analysis of specific situations using theoretical patterns and the adoption of pedagogical solutions based on them. Pedagogical intuition is a quick, one-time adoption of a pedagogical decision, taking into account the foresight of the future development of the situation without a detailed conscious analysis. Pedagogical improvisation - finding an unexpected pedagogical solution. Pedagogical tact is a sense of reasonable measure based on the correlation of tasks, conditions, the possibilities of participants in communication. Tact is the choice and implementation of such a measure of pedagogical impact, which is based on attitude towards the identity of the child as a major value. Pedagogical tact is one of the forms of the implementation of pedagogical ethics. Pedagogical empathy is an understanding of the student based on the analysis of his personality, an emotional empathy and a response to his feelings. Pedagogical creativity - search and finding new in pedagogical activities.

Understanding the professional activity of the teacher, as a holistic system, has been formed in recent years under the influence of the development of psychological research.

In many studies of psychological and pedagogical cycles, the concept of "teacher" means both a profession and activity, and a social role, and the focus. The content of the teacher's labor is to promote the mental development of the student, and the main "instrument" of the teacher acts as its psychological interaction with the child. Modern social environment, new requirements for the personality of the teacher, a change in relations in the Society Teacher's scheme, "Teacher-Student", "Teacher-Family", information burden,

modern technologies of pedagogical labor are new tasks in addressing the issue of the work of the teacher's labor. E.I. Rog believes that professionalization has two sides:

- 1) a sign of professional skills;
- 2) the distribution of role-playing interaction on all areas of activity.

This is an index of inadequacy, "... difficult to contact and can be attributed to identification deformities, since under the professional orientation of the future teacher is usually understood special training on the subject matter, and its psychological and pedagogical competence is not at all. Personality professionalization is possible when it satisfies its basic need - the need for personalization, i.e. When the personal factor is connected. The teacher should not be a transmitter of knowledge, but a person who affects the student. But this is a more complex task than the transfer of knowledge.

According to E.I. Rogov under professionalism should be understood as a set of psychophysiological, mental and personal changes, which are formed with a long implementation of activities that promotes high levels of solving professional tasks. The formation of professionalism is in three main areas:

- 1) change the system of activity, functions and hierarchical structure;
- 2) a change in the identity according to the external appearance parameter (non-verbal signs and forms of communication) and professional consciousness (higher mental functions, emotional-volitional sphere and perceptual processes);
- 3) Changing the subject settings to the object (awareness level, an increase in the level of significance, interest and interaction). Professional culture, its formation is associated with the transfer of installation for the need for interaction. So, E.I. Rogov believes that "Introduction to the model of the professional development of the personality of a specialist, in addition to the factors of the activity and personal characteristics of its subject, the parameters of the object of pedagogical activity with its personal structure, converts it from a flat two-dimensional in bulk three-dimensional, significantly increases the variability of the model and the possibility of manifestation of typical individuality As a subject - teacher and subject - students "[1].

Exploring teacher's pedagogical functions, E.I. The horns highlights the most significant of them. These include: Educational, Gnostic, Information, Executive, Research, Communicative, Constructive, Methodical, Mobilization, Educational, Organizing, Orientational, Propaganda, Developing and Functional Function. In the study of the significance of the professional qualities of the personality of the teacher, E.I. Rogov believes that the communicative function is the most important indicator.

The question of the professionalism of the teacher often arises in a number of school life situations. The first and most common of them is the current certification, when the individual and collective, professional self-education of school teachers is planned. It turns out to be needed, if possible, more accurately identify the levels already achieved and disadvantages of the work of individual teachers over which they have to work. Consultation to teachers about difficulties in their work, determining the reasons and provision of qualified assistance, as well as an assessment of the work of advanced teachers, when there is a need to establish the effectiveness of the teacher's pedagogical search and its novelty, one can consider another situation of school life [2]. The problem of the formation of pedagogical skills is widely developed in pedagogy and psychology in the works of F.N. Gonobolina, N.V. Kuzmina, A.I. Shcherbakova, V.A. Salazhenina. A.V. Petrovsky, which reveal ways to improve pedagogical skills in the system of existing teacher training.

Mastery is manifested in activities. It is such an understanding of skill and accepted in pedagogy. It is defined as "the highest level of pedagogical activity, manifested in the fact that in the allotted time the teacher reaches optimal results," or as "high and constantly improved art of upbringing and learning", or as "synthesis of scientific knowledge, skills and skills of methodological art and methodical art and Personal qualities of the teacher "[3].

Pedagogical skill is manifested in activities, but it does not boil. It is characterized by a high level of development of specially generalized skills. But this is not the main thing. The essence of the teacher's personality, its position, the ability to manage and the processes of communication, and activities at a high professional level. Therefore, to some extent, we can assume that the formation of a person is leading in the formation of professionalism. It should be proceeded from an understanding of skill as a complex of personality properties, providing a high level of self-organization of professional activity and self-determination. We refer to such important properties: the humanistic focus of the teacher, his professional knowledge, pedagogical abilities, pedagogical techniques and the socio-perceptual orientation of the individual. The following factors are essential in this complex: first, pedagogical skills are a self-organizing system in the personality structure, where the system-forming factor is the humanistic focus on the object of

activity and interaction with socio-perceptual positions. It allows you to set up a pedagogical process. Secondly, the foundation for the development of professional mastery of the teacher, giving him a depth, foundation, meaningfulness of actions, is professional knowledge. The focus and professional knowledge is the main level of professionalism in activities, which ensures the integrity of the self-organizing system. Thirdly, pedagogical abilities are the basis of skill, ensuring the rate of its improvement. Fourth, technique, based on knowledge and ability, allows all means of influence to be linked to, thereby harmonizing the structure of pedagogical activities. Thus, all four elements in the pedagogical skill system are interrelated, and they are typical of self-development, and not only growth under the influence of external influences. The basis of self-development skill is the alloy of knowledge and personal focus; an important condition for success - ability; The means that attach the integrity, the association of the focus and effectiveness is the skills in the field of pedagogical technology and the ability to humanist generalized characteristics of students in order to always see the identity in them for interaction.

Pedagogical orientation of the personality of each multifaceted teacher. Her value orientations can be: 1) on itself - self-assertion; 2) on the means of pedagogical impact; 3) on the identity of a schoolboy, a children's team; 4) on the purpose of pedagogical activity - humanistic strategy, creative transformation.

For the teacher, the leading focus on the goal (humanization of activity) is important. But only subject to the sense of responsibility to the future, with a combination of conscious aspiration and great love for children, the professional skill of the teacher begins to form. The knowledge of the teacher is facing, on the one hand, to science, the subject of which teacher teaches, on the other hand, to students who acquire them. The content of professional knowledge is a taught subject, its technique, the principles of pedagogy. An important feature of professional pedagogical knowledge is its competence, which requires the ability of the teacher to synthesize the studied sciences. The synthesis rod is the solution of pedagogical problems, an analysis of pedagogical situations that cause the need to understand the psychological essence of phenomena, choosing the method of interaction on the basis of the statutory laws of personality formation. The solution of each individual pedagogical task actualizes the entire system of pedagogical knowledge of the teacher, which manifest as a whole. Another element of the structure of pedagogical skill is the ability to pedagogical activities. They indicate the peculiarities of mental processes that contribute to the success of pedagogical activities. You can identify six leading abilities of the personality to pedagogical activities:

- 1) Communication, which includes the locality of people, goodwill, sociability, orientation to another;
- 2) perceptual abilities - professional norms, empathy, pedagogical intuition;
- 3) the dynamism of the personality is the ability to volition and logical conviction;
- 4) emotional stability - the ability to own themselves;
- 5) optimistic prediction;
- 6) Creativity - the ability to work.

The low level of teacher's communicatively destroys the environment of professional activities, creates barriers to interoperability with schoolchildren. This is especially true for children with problems in development.

Communicative Party of Pedagogical Activities

The style of interaction and communication teacher with students is playing great importance in the process of learning and upbringing. For this interaction, two main positions can be distinguished:

"Closed position" is an impersonal, an objective manner of presentation is emphasized, lack of own judgments and opinions. The "open position" is characterized by the refusal of its own pedagogical omniscience and infallibility and the discovery of its student experience.

The choice of one position or another largely depends on the overall level of personal psychological freedom of the teacher. The first position can be used simply to disguise some "fear", for example, at novice teachers. As a rule, teachers who have sufficient experience and a high degree of personal self-realization seek the second position.

Among the necessary communicative skills, the teachers note:

- the ability to manage your behavior;
- the ability to observe and switch attention;
- Social perception skills ("Face reading");
- Empathy as a skill not only to see, but also to understand, empathize;
- Good speech communication skills.

The main criteria for assessing the interaction of the teacher with students are:

- 1) the results of the learning of knowledge (the level of assimilation, promising and operational significance of this assimilation);
- 2) the results of the learned methods and methods of mental activity;
- 3) characteristics

of the attitude of students to the subject; 4) relations between students and between students and teachers; 5) General estimates of the lesson in terms of learning, development and education of students.

In general, in the activities of the teacher allocate such basic functions as:

Information function - accuracy, information logicality, the ability to highlight the main, availability of information and support for the existing experience, the connection of information with the practice and the ability to predict the learning of the material by students. Perceptive function - the ability to perceive the mental state of students and "see" the personality of the student. Communicative function - includes the style of communication, pedagogical tact, speech characteristics, expressive qualities, contact with the class. The organizational function is the organization of the teacher of its own activity and cognitive activity of students. Developing function - work on the formation and development of techniques and methods of mental activity of students, to form their identity and team. Controlling function - various ways to control the assimilation of information, objectivity of assessments, self-control training.

The implementation of all these functions at the same time, in practice is a rather complicated task. That is why, in terms of mental tension, the work of a school teacher ranks second after the work of the air traffic.

Thus, for effective professional activities in the field of training and education, it is necessary: first, good preparation and, secondly, the constant self-improvement of the profile.

In general, the integral characteristics of the personality of the teacher can be attributed: pedagogical abilities, character and direction of personality and mental states.

For its part, we consider it possible to focus on this characteristic of the teacher's personality, as the ability to go into a reflective position in relation to yourself and to the activities carried out in general. The result of the exit to such a position is the ability of the teacher to understand, realize its true motives, difficulties, the causes of a particular behavior and relationship, which allows you to adjust its behavioral program in time in order to make the most effective implementation of professional activities.

In pedagogical abilities, they distinguish: perceptual-reflexive (determining the possibility of penetration into the identity of the student and understanding themselves) and managerial pedagogical abilities.

To more private pedagogical abilities include:

- the ability to see and feel if the student studied material understands, establish the degree and nature of such an understanding;
- the ability to independently select educational material, identify optimal means and learning methods;
- the ability to express in different ways, it is available to explain the same material to ensure its understanding and assimilation by all students;
- the ability to build training taking into account the individuality of students;
- the ability to properly build a lesson, improving his teaching skill;
- the ability to transfer your experience to other teachers and learn from their examples;
- self-learning ability;
- the ability to form students with the necessary motivation and structure of educational activities;
- the ability to unite confidence in a person, to calm it, stimulate to self-improvement;
- the ability to find the desired style of communication;

The ability to cause respect from pupils to themselves, use informal recognition on their part.

In the literature on pedagogical activities, especially allocate such characteristics in the teacher's personality, as a pedagogical consciousness, including:

- awareness of the norms, rules and models of their profession;
- awareness of these qualities in other people;
- Accounting for assessing yourself as a professional by other people;

- self-esteem of individual sides of their personality.

Based on the above, the following conclusions can be drawn.

Components of effective pedagogical communication are: possession of psychological techniques of communication, i.e. Pedagogue

must be well prepared as a practical psychologist and is able to lying your professional activities.

References

1. Self-regulated Learning: An Application of Critical Educational Psychology. Stephen Vassallo. 2013
2. Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning. John Hattie. 2012.
3. How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School: Expanded Edition (Brain, Mind, Experience and School) Committee on Developments in the Science of Learning (Author) 2000.
4. Small Teaching: Everyday Lessons from the Science of Learning. James Lang. 2016.
5. The Whole-Brain Child: 12 Revolutionary Strategies to Nurture. Daniel J. Siegel. Tina Payne Bryson. 2011.
6. Psychology in Education: Critical Theory-Practice. 2014. Corcoran, Tim
7. 1. Aktivnye metody obucheniya pedagogicheskomu obshcheniyu i puti ego optimizacii. M.,1982.
8. Anikeeva N.P. Psihologicheskij klimat v kollektive. M.
9. Bern E. Iгры, v kotorye igrayut lyudi. Lyudi, kotorye igrayut v igrы. M.,1988.
10. Markova A.K. Psihologiya truda uchitelya. M.
11. YAcenko T.S. Social'no-psihologicheskoe obuchenie v podgotovke budushchih uchitelej. Kiev,1997.
12. Leont'ev N.A. Pedagogicheskoe obshchenie. M.
13. Slastenin V.A. Pedagogika / V.A. Slastenin, I.F. Isaev, E.N.
14. SHiyarov // pod red. V.A. Slastenina. – M.: Prosveshchenie, 2002.
15. SHakurov R.H. Social'no-psihologicheskie problemy upravleniya pedagogicheskim kollektivom. M.
16. SHakurov R.H., Alishev B.S. Prichiny konfliktov v pedagogicheskikh kollektivah i puti ih preodoleniya //Voprosy psihologii,1986. №6.

МРНТИ 14.25.09.

Даркенова Диана Оразовна¹

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университетінің магистранты

п.ғ.к. Тауменбаева Айнагул Абдумажитовна

Алматы, Қазақстан

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ИНТЕГРАТИВТІ ТӘСІЛ

Аңдатпа

Мақалада білім беру жүйесінде интегративті оқыту, сабақтардың оқу үдерісіне қосылуы оның тиімділігіне ықпал етіп, оқушыларды белсенді түрде ағылшын тілін меңгеруде тәуелсіз болуға итермелей отырып, олардың білімге деген қызығушылығын тереңдетіп және кеңейтетінін талқылайды. Көптеген тіл мамандары интеграцияланған тәсілдің айқын артықшылықтары бар екендігімен келіседі.

Шетел тілін оқыту стратегиясына кешенді көзқарас соңғы онжылдықта өте артып келеді. Мақала Интернет-ресурстарды қолдана отырып, интеграцияланған жобалар шеңберінде тілді оқытудың теориялық және қолданбалы мәселелеріне арналған. Ағылшын тілін екінші тіл ретінде мақсатты түрде оқытуға сәйкес олардың принциптері мен негіздерінің үйлесімділігіне ерекше назар аударылады. Қазіргі заманғы мамандарды академиялық даярлауға қатысатын оқытушылардың маңызды рөлі мен функциялары атап өтілді. Қазіргі заманғы мақсаттар мен міндеттерді, стандарттарды, ағылшын тіліндегі жергілікті қызығушылықтар мен қажеттіліктерді қамтитын тиісті

білім беру бағдарламаларын құрудағы ең перспективалық көзқарастар мен тәсілдер келтірілген. Сабақтың құрылымы бойынша ұсыныстар беріліп, тілдік құзыреттілікті дамытудың негізгі аспектілері, сондай-ақ оқушылардың жеке және кәсіби қасиеттері таңдалды.

Сонымен қатар мақалада шет тілін оқыту әдістемесінің әдіснамалық мазмұнына назар аудару керек, өйткені компоненттер оқушылардың жалпы мәдени және кәсіби коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға мүмкіндік береді. Қазіргі заманғы мұғалім-әдіскерлерге сүйене отырып, әдіснамалық мазмұн сөйлеу бағдары, жағдайлық негіздер, функционалдылық дараландыру және жаңашылдыққа негізделген деп саналады.

Бұл компоненттер қазіргі заманғы шет тілдерін оқыту формаларының ерекшеліктерін, құрылымын, принциптері мен технологияларын анықтайды.

Кілт сөздер: интегративті тәсіл; мектептерде оқыту; шет тілін үйрену; жүйелі оқыту; кешенді тәсіл; кіріктірілген сабақ.

Даркенова Диана Оразовна¹

¹Магистрант Казахского Национального Педагогического Университета имени Абая

Таутенбаева Айнагул Абдумажитовна к.п.н.

Алматы, Казахстан

ИНТЕГРИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация

В статье обсуждается как включение интегрированных уроков в систему образования способствует ее эффективности, углубляет и расширяет интерес школьников к обучению, побуждая их к активному изучению английского языка. Многие лингвисты согласны с тем, что комплексный подход имеет явные преимущества.

За последнее десятилетие комплексный подход к стратегиям обучения иностранным языкам значительно расширился. Статья посвящена теоретическим и прикладным вопросам обучения языкам в рамках комплексных проектов с использованием Интернет-ресурсов. Особое внимание уделяется интеграции их принципов и основ в соответствии с целенаправленным преподаванием английского как второго языка. Отмечены важная роль и функции преподавателей в академической подготовке современных специалистов. Наиболее перспективные способы и средства создания соответствующих образовательных программ, включая современные цели и задачи, стандарты, местные интересы и потребности на английском языке. Даны рекомендации по структуре урока, выбраны основные аспекты развития языковых компетенций, а также личностные и профессиональные качества студентов.

В статье также стоит обратить внимание на методическое содержание методики обучения иностранному языку, поскольку компоненты позволяют студентам развивать общекультурные и профессиональные коммуникативные компетенции. По мнению современных учителей, методическое содержание основано на направленности, ситуационной основе, функциональности, индивидуальности и новизне речи.

Эти компоненты определяют особенности, структуру, принципы и технологии современных форм обучения иностранному языку.

Ключевые слова: комплексный подход; обучение в школах; изучение иностранного языка; систематическое обучение; интегрированный подход;

Darkenova Diana Orazovna¹

¹Master's student of Abai Kazakh National Pedagogical University

Tautenbayeva Ainagul Abdumazhitovna

Candidate of Pedagogical Sciences

Almaty, Kazakhstan

INTEGRATIVE APPROACH IN TEACHING ENGLISH IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

The article discusses that integrative learning in the education system, the inclusion of lessons in the learning process contributes to its effectiveness, deepens and expands students' interest in education, encouraging them to actively be independent in learning English. Many linguists agree that the integrated approach has clear advantages.

An integrated approach to foreign language teaching strategies has grown significantly over the last decade. The article is devoted to theoretical and applied issues of language teaching in the framework of integrated projects using Internet resources. Particular attention is paid to the combination of their principles and foundations in accordance with the purposeful teaching of English as a second language. The important role and functions of teachers involved in the academic training of modern specialists were noted. The most promising approaches and approaches to the creation of relevant educational programs, including modern goals and objectives, standards, local interests and needs in English. Recommendations were made on the structure of the lesson, the main aspects of the development of language competencies, as well as personal and professional qualities of students were selected.

The article should also pay attention to the methodological content of foreign language teaching methods, as the components allow students to develop general cultural and professional communicative competencies. Based on modern teachers-methodologists, the methodological content is considered to be based on the orientation of speech, situational basis, functionality, individualization and innovation.

These components determine the features, structure, principles and technologies of modern forms of teaching foreign languages.

Keywords: integrated approach; teaching in schools; learning a foreign language; systematic training; integrated approach; integrated lesson.

Кіріспе. Тарихтың барлық кезеңдерінде ағылшын тілін оқытудың көптеген тәсілдері болған. Олардың барлығы белгілі бір уақыт аралығында қолданылды, содан кейін шетелдік студенттерге ағылшын тілін екінші немесе шет тілі ретінде жақсы меңгеруге көмектесудің жаңа тәсілдерін ұсынатын жаңа тәсілдермен «ауыстырылды» [1].

Бірнеше жыл ішінде жалпы тіл идеясын қуаттайтын көптеген пікірлер болды және төрт дағдыларды интеграциялау ағылшын тілін шындыққа жақын жолмен оқыту үшін сынып ортасын мүмкіндігінше шынайы етудің кілті болып табылады деген ұсыныстар болды. Олар ағылшын тілін оқылым мен тыңдалымды ауызша және жазбаша түрде үйлестіре отырып оқыту керек деген ұсыныс жасайды. Тіл мұғалімі зерттеліп отырған нақты қабілетке тиісті екпін беруі керек, бірақ оны басқалармен біріктіре отырып, оқушылардың тілдік қабілеттерін жақсартуға жұмылдыратын коммуникативті сынып ортасын құру қажет [2].

Осыған орай, бұл зерттеудің мақсаты ағылшын тілінде сөйлемейтін аудиториядағы ағылшын тілінің төрт дағдысының интегративті анықтау болып табылады және осы дағдыларды ағылшын тілі студенттері үшін шет тілі ретінде дамыту тәсілі болып табылады. Шетел тілін үйренудің заманауи тәсілдерінің көпшілігі кейбір дәстүрлі элементтермен интеграцияланған коммуникативті әдістемеге оқыту негізделген [3].

Бұл техниканың негізгі мақсаты - оқушыны алдымен тілде еркін сөйлеуге, содан кейін сол бойынша ойлана білуге үйрету.

Зерттеудің міндеті – отандық және шетелдік білім беруде пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту тәжірибесін зерттеу және талдау негізінде лингвистикалық мамандарды даярлауда осы әдістемелік модельді енгізудің орындылығы мен перспективаларын дәлелдеу, оны жүзеге асырудың оңтайлы жолдарын анықтау [4].

Оксфорд пен Кембридждің білім беру кешендерін құрған кезде дәл осы қағидаға негізделеді. Кешендерде механикалық көбейту жаттығулары жетіспейді: олардың орнын ойын жағдайлары, серіктеспен жұмыс, қателерді табуға арналған тапсырмалар, салыстыру мен қатар қою, есте сақтауды ғана емес, логиканы, талдамалы және бейнелі ойлау қабілетін байланыстырады. Техниканың барлық кешені ағылшын тілінде сөйлейтін орта құруға мүмкіндік береді, онда студенттер «жұмыс істеуі» керек: оқу, сөйлесу, рөлдік ойындарға қатысу, өз ойларын айту, қорытынды жасау [5]. Оксфорд пен Кембридж курстары тек тілдік білімді ғана емес, сонымен бірге оқушылардың шығармашылығы мен жалпы дүниетанымын дамытуға бағытталған. Бұл кешендерде лингвистикалық және әлеуметтік-мәдени тәсіл кеңінен қолданылады және тілді зерттеу кезінде елдің мәдени ерекшеліктері ескеріледі.

Сонымен, білімді бөлшектеу мәселесі және интеллектуалды дамыған жеке тұлғаны құру міндеті интеграцияланған оқыту сияқты білім мазмұнын ұйымдастырудың формасына әкелді [6].

Материалдар мен әдістер. Қазіргі уақытта интегративті тәсілді оқыту ажырамас біртұтастықты құру процесі мен нәтижесін қамтиды. Қазіргі мектепте пәндерді кіріктіру - педагогикалық шешімдер саласындағы белсенді және қарқынды дамып келе жатқан бағыттардың бірі. Алайда, бұл салада практикалық маңызы бар, әсіресе, шет тілінің пәнішілік интеграциясымен байланысты дамулар көп емес. Бұл жасөспірім кезеңінің ерекшеліктеріне байланысты педагогикалық инновациялар үшін ең қиын болып табылатын зерттеуді талап ететін білім берудің орта кезеңіне де қатысты [7].

Білім беру мен тәрбиенің интегративті тәсіл проблемасы қазіргі білім беру саласындағы ең өзекті проблема болып қала береді. Оның өзектілігі қоғамға, мектепке қойылатын жаңа әлеуметтік талаптардан туындайды. Қазіргі білім беру жүйесі тұтас дүниетанымы бар жоғары білімді, интеллектуалды дамыған тұлғаны қалыптастыруға бағытталған. Пәндік диссоциация - бұл студенттер білімінің бытыраңқы болуының бір себебі, қазіргі кезде әлемде жан-жақты интеграцияға бейімділік басым.

«Интеграция» термині латынның *integer* (бүтін) сөзінен шыққан және «кез-келген бөліктердің, элементтердің бір бүтінге бірігуі» деген мағынаны білдіреді [Шетел тілдер сөздігі 2006]. Білім берудегі интеграция ежелден келе жатқан дәстүр. Ол 17 ғасырдан бастап қарастырыла бастады. Я.А. Коменский, Дж.Локк, И.Г. Песталоцци, И.Ф. Гербарт, К.Д.Ушинский «Интеграция» мәселесін қарастырудағы негізгі фактор ғылыми процестер мен олардың практикалық қолданылуы арасындағы байланысты табу деп қарастырады.

Қазіргі кезде білім беру жүйесінде әртүрлі пәндерді оқытудың интегралды тәсілі жиі қолданылады. Е.Ю. Сухаревская интеграцияны білім берудің белгілі бір кезеңінде (мектепке дейінгі, бастауыш, орта, аға) білім беру жүйесіндегі мазмұнның, әдістері мен формаларының бір типтегі бөліктері мен элементтерін оқыту мен оқытудың бірыңғай мақсатына бағыну ретінде анықтайды. Е.А.Николашина кәсіптік оқытудағы интегративті тәсіл дегеніміз - бұл өзара әрекеттесу және кәсіби салаларды өзара байыту. Ол интеграция педагогикалық құбылыстар мен мамандықтардың күрделілігі және жүйелілігімен қатар жүретіндігін атап өтеді.

Браунның (2001 ж., Hungyo & Kijai, 2009 келтірілген) пікірінше, интегративті дағдылар тәсілі «бұл тілдік тәсіл, егер курс оқу дағдыларымен айналысатын болса, онда ол тыңдау, сөйлеу және жазу дағдыларымен айналысады». Бұл тәсіл «ағылшын тілі тек академиялық қана емес, коммуникация мақсатында да оқытылады» деп саналады. Басқаша айтқанда, ол әр тілдік курс студенттерді «тілдің байлығы мен күрделілігіне» ұшырату арқылы жүзеге асырылатын коммуникативті мақсатты қарастырады (Hall, 2006, Hungyo & Kijai, 2009 келтірілген)

Біліктіліктің интегралды тәсілі туралы айта отырып ескеру керек өте маңызды мәселе – ағылшын тілі сыныптарында оқытуды гобеленмен салыстырады, мұнда ағылшын тілін оқытудың барлық аспектілері, мысалы, мұғалім немесе оқушы тілінің ерекшеліктері - түпкі мақсатқа, яғни қарым-қатынасқа ықпал ететін жіп болып табылады деген пікірде И.С. Крестинский (2001). Осы мақсатқа жету үшін, Оксфорд «Мұғалімнің сабақ беру стилі оқушының оқу стиліне сәйкес келеді, оқушының ынтасы болуы керек, ал қоршаған орта тілді оқытуды қатты қолдайтын ресурстар мен құндылықтармен қамтамасыз етілуі керек» деп ұсынады. Егер ағылшын тілі сабағында бұл жағдайлар болмаса, «жаттығу станогы кішкентай, әлсіз, жыртқы және бозғылт нәрсе шығаруы мүмкін».

Оксфорд бұл гобеленді құрудың төрт негізгі бағыты «мұғалім, оқушы, қоршаған орта және сабақтас тілдер» деп мәлімдейді. Ол сондай-ақ «осы бағыттардың ішіндегі ең маңыздысы тыңдау, оқу, сөйлеу және жазудың төрт негізгі дағдыларынан тұрады» деп қосады, оларға «сөздік, емле, айтылым, синтаксис, мағынаны білу сияқты сабақтас немесе байланысты дағдылар кіреді және т.б. «пайдалану». Осы факторлардың барлығы сәтті тоғысқанда, интегративті дағдылар әдісі тиімді қолданылады деп айтуға болады.

Hungyo & Kijai (2009) «интеграцияланған тәсілде мұғалімдер қолданатын іс-әрекеттер нақты іс-әрекеттер мен жағдайлар болып табылады және осылайша интерактивті оқыту ортасын жасайды» деп мәлімдейді. Басқаша айтқанда, интегративті дағдылар тәсілін қолданғанда мұғалімдер өз оқушыларына шет тілін үйренудің маңыздылығын түсіну үшін мүмкіндігінше нақты болуы қажет коммуникативті жағдайлармен кездеседі.

Оксфорд (2001) дағдыларды интеграциялаудың екі түрі бар екенін айтады: мазмұнды тілдік оқыту және тапсырмаға негізделген оқыту:

Пәндік оқыту кезінде білім алушылар барлық тілдік дағдыларды жоғары интегративті коммуникативті тәсілдермен жаратылыстану, математика және қоғамтану сияқты пәндерді де оқып үйренеді. Мазмұндық тілді оқыту тілді меңгерудің барлық деңгейінде пайдалы, бірақ мазмұнның сипаты тілді меңгеру деңгейіне байланысты әр түрлі болуы мүмкін. Жаңадан бастаушылар үшін мазмұн көбінесе негізгі әлеуметтік және тұлғааралық қарым-қатынас дағдыларын қамтиды, бірақ алғашқы деңгейден тыс мазмұн неғұрлым академиялық және күрделі бола алады.

Тапсырмаға негізделген оқытуда оқушылардың өзара әрекеттестігі мен ынтымақтастығын жақсарту үшін жұпта және топтық жұмыста оқушылардың негізгі жұмыстары жиі қолданылады. Мысалы, оқушылар бірге сыныптық газет жазады және редакциялайды, теледидарлық жарнама жасайды, спектакльдерден көріністер сахналайды немесе басқа бірлескен тапсырмаларға қатысады. Тапсырмалық оқыту кезінде құрылымдалған бірлескен оқыту форматтары да қолданыла алады. Тапсырмалар негізінде оқыту тілді меңгерудің барлық деңгейлері үшін маңызды, бірақ тапсырманың сипаты әр деңгейден келесі деңгейге дейін өзгеріп отырады.

Хармер (2007) сонымен қатар шеберлікті интеграциялау сабақты жоспарлаудың басты факторы деп санайды. Әр түрлі тақырыптағы сабақтың реттілігін шеберлікпен жоспарлау мұғалімдердің басты өнері. Дағдылардың интеграциясы студенттер жобалық жұмыстармен айналысқан кезде де пайда болады, олар зерттеуді (оқу немесе тыңдау арқылы), сөйлеуді (мысалы, пікірталастарда немесе презентацияда) және жазуды (мысалы, есеп жіберу) қамтуы мүмкін.

1983 жылы алғаш рет білім берудегі интегративті тәсіл тақырыбы «Педагогикалық ғылымдағы интегративті процестер мен коммунистік тәрбие мен білім беру практикасы» ғылыми еңбектер жинағында қарастырылды [7]. Авторлардың айтуы бойынша, алғашқы әрекет осы процестің мәнін педагогика ғылымында көрсетуге жасалған. В.А. Шершнева оқулықтарда ұсынылған жаттығулар нақты практикалық мәнге ие болуы керек, бұл оларға формальды емес көрінуге және компьютерді қолданып оқушылардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді, практикалық тапсырмалар шешіледі, лексикалық және фонетикалық жаттығулар орындалады деп жазады. Жаттығуларды техникалық құралдарды қолдану арқылы орындау шет тілі пәнінің де, информатика пәнінің де практикалық бағытын күшейтеді. Интегративті тәсіл тәсілдер ғылыми білімнің осы салаларында заманауи зерттеу әдістерін бейнелейтіндігін және студенттердің оқылатын пәндерге тұрақты қызығушылығына ықпал ететіндігін атап өткен жөн.

Бүгінгі күні дидактикадағы оқу материалының мазмұнына қатысты интеграцияның негізгі үш деңгейі бар [8]:

- пәнішілік
- пәнаралық
- транспәндік

Пәнішілік интеграция өз кезегінде тік және көлденең болып бөлінеді. Тік интеграция концентрация принципіне негізделген спиральды құрылымды білдіреді, оның мазмұны біртіндеп жаңа ақпаратпен, байланыстармен және тәуелділіктермен байытылады. Көлденең интегративті тәсілдің мазмұнына байланысты ұғымдар тобын біріктіретін тақырыпты консолидациялау арқылы құрылады. Сонымен қатар, ақпарат бір элементтен екіншісіне ауысу арқылы түсініледі.

Екінші деңгей - белгілі бір мәселені ашу үшін әр түрлі ғылымдар туралы білімді біріктіретін пәнаралық интеграция [9]. Бұл - екі немесе одан да көп пәндердің синтезі. Интегративті тәсілдің бұл түрін көлденең және тік деп бөлуге болады. Бұл жағдайда көлденең интеграция сызықтық құрылым болып табылады. Оқудың мағыналы бірлігі үшін ол басқа оқу пәндерінің тақырыптарымен байланысты болуы мүмкін тақырыпты алады. Мұнда басқа пәндердің материалы әр пән мақсатының, міндеттерінің, бағдарламаларының тәуелсіздігін сақтай отырып, анда-санда енгізіледі. Жалпы, сабақ бағдарламасының өзі сақталған оның тақырыбын тек оқу материалы негізінде ғана емес, сонымен қатар қосымша материалды енгізе отырып қарастыруға болады. Тік интеграция берілген тақырып бойынша, нақты мазмұны, бейнесі, эмоционалдық жағдайы, моральдық-эстетикалық мағынасы бойынша диалог ұйымдастыру мақсатында бірнеше мектеп пәндерін біріктіреді [10]. Неверно указана страница.

Транспәндік интегративті тәсіл - бұл негізгі және қосымша білім беру мазмұны компоненттерінің синтезі. Бұл көлденең интеграция, мұнда бастауыш білім берудің білім беру салаларының мазмұны қосымша білім беру мазмұнымен интеграцияның екінші деңгейіне сәйкес

ұйымдастырылған біртұтас тұтастыққа біріктіріледі. Талдаудың пәні - бұл әртүрлі білім беру базалық және қосымша пәндерінде мазмұны бар көп қырлы объектілер. Сондай-ақ, барлық анализаторлар (көру, есту, тактиль, иіс сезу, тактильді-қозғалтқыш) таным процесіне енеді, бұл баланың қоршаған шындықты тануында шартты байланыстардың қалыптасу күшін қамтамасыз етеді [11]:

Соңғы кезде жан-жақты жоғары білімге қол жеткізу үшін академиялық пәндерді кіріктіруге ерекше қызығушылық арта түсті. Бұл бағыт әсіресе шет тілдерін оқытуда қатты сезіледі. Оқу-тәрбие процесінің шеңберінде мұғалімдер мен әдіскерлер пәнаралық байланыстарға негізделген оқыту тұжырымдамасын құруға белсенді түрде тырысуда, оның түпкі мақсаты білім беру процесінің тиімділігін арттыру болып табылады. Интеграциялық оқытудың әр түрлі модельдерін алға тарта отырып, мұғалімдер оқушылардың бір салада алған білімдері басқа пәндерді оқытуда қолданылуы үшін және оқу процесін мазмұнды, қарапайым және қызықты ету үшін әр түрлі пәндер арасындағы байланыс нүктелерін табуға тырысады. Мұның бәрі жинақталған тілдік тәжірибені жалпылауға және жүйелеуге, оны өзінің тәрбиелік қызметі тұрғысынан толығырақ етуге мүмкіндік береді [12].

Пәнаралық интегративті тәсіл мәселелерін шешуде шет тілі мұғалімі логикалық емес тізбектер болуы мүмкін шет тілі пәнінің ішіндегі интеграция мәселелерін ескеруі керек.

Шетел тілін оқыту үдерісіндегі мұндай пәнаралық интеграция тілдің танымдық үдерістегі қосымша ретіндегі мәнін едәуір ашуға, шет тілін үйренуге деген мотивацияны белсендіруге, тәрбиелік және дамытушылық функцияларды толығырақ жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Шет тілі академиялық пән ретінде, студенттердің аударма тілінің мәдени ерекшеліктерін зерттеуге деген қызығушылығын оятады. Мұның бәрі мұғалімге сөйлеудің пәндік мазмұны мен оқыту құралдары мен технологияларының алуан түрлілігі арқасында оқушылардың танымдық белсенділігін дамытуға және білім беру шеңберін шет тілі арқылы кеңейтуге мүмкіндік береді. Тәрбиелік аспект, ең алдымен оқушының коммуникативті құзыреттілігін оның жас ерекшелігі шеңберінде қалыптастыруды көздейді.

Сонымен, оқу процесінде мақсатты дамуға жататын объектілер кешені анықталады және оқушылардың жас ерекшеліктеріне сүйене отырып, баланың коммуникативтік құзыреттілігін дамытуға ықпал ететін арнайы оқыту құралдары қолданылады. Тәрбиелік мақсатқа жетудің құралдары даму аспектісі келесі міндеттерді көздейді: тіл мен сөйлеу қабілеттерін дамыту (студенттерде тілді болжау, ажырата білу, еліктеу және презентацияның жүйелілігі), коммуникативті дағдыларды дамыту (студенттер шет тілдік қатынасқа оңай түсуге дайын болады). Шет тіліндегі қарым-қатынас мәселесі қазіргі мектептегі ең өткір мәселелердің бірі болып табылатындығын айта кеткен жөн, сондықтан біздің әдіснамада осы дағдыларды дамытуға баса назар аударылды. Даму аспектісі оқушылардың эмоционалды-ерік саласын дамытуды және олардың психикалық функцияларын дамытуды да қамтиды. Шетел тіліне қатысты тұрақты жағымды эмоцияларды қалыптастыру, студенттерде мақсатқа жету жолында табандылықты қалыптастыру, сондай-ақ қиындықтарды жеңе білу, еңбекке деген құштарлық, қызығушылық және өзін-өзі бағалау сияқты дағдыларды көрсету маңызды.

Оқушылардың эмоционалды түрде күшті психикалық функциялардың қалыптасуы тәрбиелік аспектімен тікелей байланысты. Тәрбиелік аспект білім беру процесінің бүкіл мәніне енеді және барлық оқу процестерімен тығыз байланысты болады. Сондықтан әр сабақтың барысында оқушыны тәрбиелік дамуға итермелеуі керек: бәрі оны тәрбиелеуі керек - және мұғалім не айтады, ол қалай айтады және сабақ өтетін жерде бөлме қалай безендіріледі [13].

Сонымен, шет тілін оқыту барысында оқу сабақтарын дұрыс ұйымдастыра отырып, білім берудің тиімділігі мен сапасы үшін тікелей жұмыс жасайтын білім беру процесінің компоненттері арасында көптеген байланыстар қалыптасуы керек. Тәрбиелік аспект мәтіндерді оқу және талқылау процесінде, мұғаліммен әңгімелесу, ана тілді адамдармен кездесулер, экскурсиялар кезінде жүзеге асырылады. Әрине, оқушылардың жас ерекшеліктерін, қызығушылықтарын және тілді меңгеру деңгейін ескере отырып құрылуы керек.

Сонымен оқушылардың қызығушылықтарын ескеру және қанағаттандыру, танымдық аспект элементтерінің бірі болып табылады. Оны жүзеге асыру барысында (мәдениетаралық қатынас құралы ретінде) шет тілі елінің мәдениеті туралы білім алу сияқты факторларды ескеру керек. Осы факторлар орындалған кезде оқытудың тиімділігі үшін жұмыс жасайтын көптеген байланыстар қалыптасады. Мысалы, ағылшындық құрдастардың өмірі, оған өміріне деген қызығушылықты қанағаттандыру үшін мұғалім музыка, әдебиет, өнер, аударма тілінің елінің тарихы туралы білімдер

кешенін ұсынады, шетелдіктердің тәртібіне және кейіпкерлердің типтік ерекшеліктеріне назар аударады.

Жоғарыда аталған аспектілердің барлығы бір-бірімен тығыз байланысты, бұл оқу іс-әрекетінің интегративті сипатын анықтайды. Сонымен мысалы білім беру аспектісі тек даму аспектісімен байланысты емес, ол тәрбиелік және танымдық аспектілермен өзара байланысты. Оқу процесі жасөспірімнің негізгі қызметі емес, дегенмен ол оның өміріндегі негізгі әрекет болып қала береді.

Сондықтан бала білімнің ең маңызды бөлігін дәл мектеп қабырғасында алады, яғни мұғалімнің тәрбиелік ықпалына ұшырайтыны сөзсіз. Сонымен қатар, уақытының көп бөлігін мектепте өткізіп, жасөспірім өзінің қызығушылығын қанағаттандырады, осылайша өзінің жетекші танымдық аспектісін дамытады. Бірақ ақпараттың неғұрлым күрделі объектілері үшін жасөспірім бойында белгілі бір қасиеттерді дамыту керек, онсыз ол өзіне қажет білімнің міндеттерін жүзеге асыра алмайды. Даму аспектісі енді кіші сынып оқушысына қарағанда жасөспірімнің жетекші аспектісі болып табылмаса да, танымдық және тәрбиелік аспектілердің міндеттерін сауатты ұйымдастыра отырып, мұғалім оны жүзеге асырудың жақсы, тиімді нәтижелерін ала алады [14].

Нәтижесі. Осылайша, оқу процесінде оқытудың тиімділігіне ықпал ететін көптеген байланыстардың қалыптасатыны айқын болады. Бұл жағдайда мұғалімнің басты міндеті - максималды педагогикалық жетістікке жету үшін интеграцияланған пәнішілік процесте осы байланыстарды сауатты қолдана білу деп қарастырылады.

Жоғарыда қарастырылғандай, шет тілдерін оқытуда интегративті тәсілді қолданудың тиімділігін арттыру үшін пәнішілік интеграция бағытын маңызды деп ұсынамыз. Пәнішілік интегративті тәсіл белгілі бір пән шеңберінде білім беру қызметінің интегралды жүйесін құруға мүмкіндік береді, білім берудің негізгі нәтижелерін қалыптастыру тетіктерін түсінуге көмектеседі. Бұл таңдау интегралды тәсілдің негізгі мәнін ажырамас біртұтастықты құру процесі мен нәтижесін көрсетеді.

Қазіргі қоғамда болып жатқан интеграциялық процестер мектептегі білімге жаңа талаптар қойып отыр. Негізінен мектепте интеграцияны жүзеге асыру үшін мұғалімдер бірнеше пәндерді біріктіру мақсатында пәнаралық байланысты қолданады. Бірақ біз сабақтардың өзінде, атап айтқанда «Шетел тілі» пәнінің сабақтарында мектеп оқушыларының бытыраңқылығы мен үзік-үзік біліміне әкелетін логикалық емес тақырыптар тізбегі болуы мүмкін екенін байқадық. Шетел тілдерін интегративті оқытудың психологиялық-педагогикалық негіздері ересек жасөспірім жастағы балалардың жас ерекшеліктері болып табылады. Психологтар бұл кезең адам өміріндегі ең қиын және қиын кезеңдердің бірі екенін атап өтеді. Жасөспірім үшін тұлғааралық қатынас бірінші орынға шығады. Сондықтан бұл кезең - оқыту үшін ең қолайсыз кезең. Осы кезеңде студент үшін зерттелетін тақырыптың мағынасын түсіну маңызды, содан кейін оның оқуға ынтасы артады, бұл құрдастар арасында мақұлдануға, сонымен қатар олардың арасында беделге ие болуға ықпал етеді.

Гуманитарлық білім беру - қазіргі әлемнің маңызды бөлігі. Гуманитарлық білім ойлау икемділігін, түсіндіру және талдау қабілеттерін дамытады. Бұл барлық заттар бір-бірімен тығыз байланысты әлемді мағыналы түсінуге ықпал етеді де студенттер арасында мемлекеттік білім беру саясатының заманауи талаптарына сәйкес келетін әлемнің біртұтас моделін қалыптастыруға гуманитарлық білім берудің бір бөлігі бола отырып ықпал етеді. Сондай-ақ, білім берудің интеграцияланған формасы аясында студенттер шет тілі бойынша толық, күрделі білім алып қана қоймай, оны әрі қарай оқуға деген ынталарын арттырады. [15].

Егер білім берудің мемлекеттік стандартын қарастыратын болсақ, онда төрт сабақ түрі бөлінеді.

- 1) жаңа білімді ашудағы сабақ;
- 2) рефлексия сабағы;
- 3) жалпы әдістемелік бағыттағы сабақ
- 4) дамуды бақылау сабағы.

Біздің пәнаралық циклдың сабақтарын кез келген түрге жатқызуға болмайды, өйткені біздің цикл әр түрлі және төрт типтің әрқайсысының элементтерін қамтиды. Орта білім беру деңгейінің түлегіне қойылатын талаптар тұрғысынан шет тілдерін оқытуда интегративті тәсілді қолданудың терең біліктілік пен дағдыларды игеру кіреді.

Сонымен, студенттің коммуникативті дағдылары меңгерілген тақырып аясында бейресми қарым-қатынастың стандартты жағдайларында диалог жүргізе білу, біртұтас монологтық мәлімдеме құру, оқиғаларға сипаттама беру, сонымен қатар оқылған мәтіннің негізгі мазмұнын жеткізу мүмкіндігі, нақты адамдар мен әдеби кейіпкерлерге қысқаша сипаттама беру қабілеттерін қамтуы керек. Студент қарапайым түпнұсқа мәтіндердің негізгі мазмұнын құлақпен қабылдау және түсіну және олардан зерттелетін тілдік құбылыстарды да, зерттелмеген бірқатар тілдік құбылыстарды қамтитын қажетті ақпаратты бөліп алу қабілетіне ие болуы керек. Білім берудің орта кезеңінің оқушысы оқу дағдысын толық жетілдіруі керек, яғни оқушы қарапайым түпнұсқа мәтіндердің негізгі мазмұнын түсініп, оларды дауыстап мәнерлеп оқи білуі керек. Жазу дағдыларына қатысты студент әр түрлі анкеталар мен формаларды толтыру, өзі туралы қысқаша ақпарат, қысқа құттықтаулар, сөйлеу этикетін қолдана отырып жеке хаттар жазу дағдыларына ие болуы керек.

Орта мектеп бітірушінің тілдік дағдыларына емле мен жазу дағдыларына (үйренген сөздерді дұрыс жаза білу және сөйлемнің соңына тыныс белгілерін қою мүмкіндігі), фонетикалық дағдыларына (лексикалық бірліктерді құлақ арқылы қабылдау, күйзелісті дұрыс қою, дұрыс айту) жатады. Сөз тіркестерін олардың ырғақты және интонациялық сипаттамалары бойынша), лексикалық дағдылар (зерттелген лексикалық бірліктерді жазбаша және дыбыстық мәтіндерден таниды, оларды ауызша және жазбаша сөйлеуде қолдана алады, лексикалық үйлесімділік нормаларын сақтайды, конверсия және қосымшаны қолданатын сөздер және грамматикалық: сөйлеудің барлық бөліктерін біледі, оларды сөйлеу мен жазуда тани алады және қолдана алады, барлық зерттелген грамматикалық бірліктермен жұмыс істейді. Сондай-ақ, студенттің міндетті білімі этикет нормаларының жиынтығы болып табылатын әлеуметтік-мәдени білімдер мен дағдыларды, өз елін шет тілінде таныстыру қабілетін және шеңберінде оқу және тыңдау кезінде әлеуметтік-мәдени шындықты түсінуді қамтиды [16].

Мемлекеттік құжаттарда көрсетілген талаптар орта буын оқушыларына жоғары қойылатындығын ескеру керек және оларға жету үшін мұғалім оқу процесін ұйымдастыруды мұқият ойластыруы керек. Бұл жағдайда дәстүрлі сабақ туралы айтылатынын ескеріңіз, сондықтан интеграцияланған сабақтардың ұсынылған циклын жүзеге асыру үшін мұғалім жоғары нәтижеге жету үшін белгілі бір дағдылар мен қасиеттерге ие болуы керек. Мұндай сабақтарды жоспарлаудың маңызды факторларының бірі - оларды оқытуға арналған материалды таңдау.

Сабақ материалы оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі және олардың қызығушылықтарын қанағаттандыруы керек, сонымен бірге жасөспірімдерге тәрбиелік әсер етуі керек. Пәнаралық интегративті сабақ оқушылардың одан әрі оқып-үйренуге деген ынтасын арттыруға арналған, сондықтан оны ескерудің ерекше формаларын қамтуы керек. Кіріктірілген сабақты жоспарлау кезінде мұғалім сабақтың өтетін жерін және әр түрлі ақпараттық ресурстарды (көрнекі құралдар, баспа материалдары, үлестірме материалдар, электронды материалдар, Интернетті қолданатын материалдар) қолдануды жүзеге асыруы қажет. Барлық кәсіби және педагогикалық құзыреттіліктермен қатар мұғалім сабақ барысында электронды ресурстармен жұмыс жасау үшін техникалық сауаттылыққа ие болуы керек, өйткені қазіргі заманғы технологияларды қолдану жасөспірім өмірінің ажырамас бөлігі болып табылады, сондықтан қазіргі кезде мұндай заманауи технологияларды игеру мұғалім үшін басты талап.

Талқылануы. Кез келген шет тілі сабағы ұйымдастырушылық сәттен басталады. Сондықтан сәлемдесу оқушылардың зейінін және олардың сабаққа деген оң көзқарасын арттыру элементі ретінде сабақтың сәтті басталуы үшін өте маңызды компонент болып табылады. Ұйымдастыру сәті оқытушының алдағы 40-45 минут ішінде орындайтын мақсаты мен міндеттері туралы түсініктемесін қамтиды. Бірінші қорытынды сабақтың ұйымдастырушылық сәті оқушылардың алдына осы типтегі сабақтың мақсатын қоюы керек, сонда кейінірек орта білім беру деңгейінің оқушылары болашақта осындай сабақтарда олардан не талап етілетінін біледі .

Интегративті тәсіл сабақтың соңы нәтижелерді қорытындылауды және бағаларды қоюды қамтиды. Оқу іс-әрекетінің ұжымдық сипатының ерекше салмағына қарамастан, мұғалім болып жатқан оқиғаның барысын бақылай отырып, оқушылардың әрқайсысының жұмысын бөліп көрсете алады, өйткені қорытынды циклдің интеграцияланған курсы оннан аспайтын студенттерді көздейді.

Қазіргі уақытта қазіргі заманғы білім беруде үлкен өзгерістер болып жатыр, өйткені әлемдік білім беру қоғамдастығына кіруге бағыты бар. Прогрессивті бағыттардың бірі - интегративті негізде оқыту процесі [17].

Бұл бағыт эксперименталды іске асырудың маңыздылығы, шығармашылық ниет тереңдігі, тарихи дамудың ұзақтығы мен диалектикалық сипаты жағынан көптеген білім беру үдерістерінен асып түседі. Интеграциялық процестердің негізгі қызметі - дифференциация мен оқшауланудан басым болатын ынтымақтастық пен біріктіру негізінде өзара күшейтетін әсерге қол жеткізу. Бұл процестер жаңа элементтердің пайда болып, қазіргі элементтердің өзгеріп, тиімді элементтерге айналдыруын анықтайды.

Қорытынды. Қазіргі кезде әлем жедел жаһандануға байланысты қоғамдық өмірдің барлық маңызды салаларына әсер ететін үлкен өзгерістерді бастан кешіруде. Мұндай өзгерістер білім беру саласына және әрине, оның сапасына қатысты жаңа талаптарға тап болатын мектеп біліміне де әсер етті. Дәстүрлі білім беру жүйесінде мектеп пәндері тәуелсіз және бір-бірінен оқшауланған, бұл оқушылар дүниетанымының бөлшектенуі және соның салдарынан құбылыстар мен процестердің маңызды өзара байланыстарын түсінбеу сияқты проблемаға алып келеді. Сондықтан қазіргі білім беру міндеттерінің бірі - әлемге тұтас көзқараспен жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру. [18]

Қазіргі уақытта интегративті тәсілдің көмегімен сабақтас пәндердің өзара әрекеттесуі шешілуде. Ағылшын тілін оқытуда интегративті тәсілді қолданудың себебі - осы. Заманауи білім беруде интегративті тәсіл дами береді. Бұл әдісті қолдану әр түрлі пәндерді, әсіресе шет тілдерін оқытуда өте орынды деп санаймыз. [19]

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Короткова, И.И. (2009). Особенности интегрированного подхода в преподавании информатики в средней школе // Информатика и образование. № 4, 5.
2. Левченко, В.В. (2009). Интегрированный подход в подготовке учителя иностранных языков // Высшее образование. Самара. №2.
3. Николашина, Е.А. (2017). Интегрированный подход в обучении иностранному языку // Концепт. №16
4. Холодная, М. А. (2010). Психология интеллекта: парадоксы исследования. СПб.: Питер, 2002
5. Крестинский И.С. (2007). Формирование интегративного подхода к обучению иностранным языкам в западноевропейской педагогике второй половины XX века: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Тверь: Тверской гос. ун-т.
6. Раченко, И.П. (2006). Интегративная педагогика. Пятигорск: Изд-во ПГЛУ.
7. Холостова, Т.Д. (2008). О некоторых принципах построения интегрированного курса «Иностранный язык и регионоведение» // Иностранный язык в школе №5
8. Hungyo, Josephine and Kijai, Jimmy. (2009) The effect of integrated and Segregated Skills Approach on English Language acquisition among Freshmen Nursing and Business Students in Mission College Tailand. The Scriptor, Journal of Arts & Humanities Department. Thailand
9. Akram, A. & Malik, A. (2010). Integration of language learning skills in second language acquisition. *International Journal of Arts and Sciences*. 3,(14)
10. Alemayehu, N. (2008). A Study of the Practice of Integrating Language Skills in the Teaching of English: Three Government Primary and Secondary Schools in Focus. Unpublished Thesis. Addis Ababa: Addis Ababa University.
11. Askildson, L. 2018. Phonological Bootstrapping in Word Recognition & Whole Language Reading: A Composite Pedagogy for L2 Reading Development via Concurrent Reading-Listening Protocols and Extensive Reading Approach. Unpublished Doctoral, the University of Arizona, Tucson
12. Corder, S. P. 2018 Language-learner language. In J. C. Richards (Ed.), Understanding second and foreign language learning. Rowley, MA: Newbury House
13. Dubin, F., and Olshtain, E. 2016 Course design: Developing programs and materials for language learners. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Frazee, R. 2009 Integrated Teaching Methods: Theory, Classroom Applications and field Based Connections. Albany: Delmar Publishers.
15. Утегулова, З.Н. 2018 Шет тілін оқытудағы әдістеме. №3.
16. Амандықова, Г.Н., Мұхтарова, Ш.Е., Баймұқанова, Б.С . 2019 Шет тілін оқыту әдістемесі.

17. A. Mazilov, Yu. N. Slepko. Development of the Psychological System of Pedagogical Abilities of Students – Future Primary School Teachers (In Russ.) Journal INTEGRATION OF EDUCATION. Vol. 25, No. 3. 2021 (archived in SCOPUS)
18. Сақтағанова М.С., Алиева Н.Қ., Айтбаева Н.Қ. «Ағылшын тілін оқытудың әдістері», Білім, №3, 2006ж.
19. Бородулина М.К. «Шетел тілін үйрену» - М, «Просвещение», 1975.

МРНТИ 14.35.09

Абдулла Нұрай Әбдірахманқызы¹

¹Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТ университеті магистранты

Алматы, Қазақстан

t.nuray20@gmail.com

ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ КОМПЬЮТЕРЛІК ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ – КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Аңдатпа

Мақалада шет тілдерін оқыту үдерісінде жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды интеграциялау кезеңдері берілген. Мұнда АКТ-ның дәстүрлі техникалық оқыту құралдары жүйесіндегі ролі айқындалып, олардың лингводидактикалық мәні ашылады, ақпараттық-коммуникациялық ортада шет тілдерін оқытудың принциптері қарастырылады.

Кілт сөздер: шет тілдері, шет тілдерін оқыту әдістемесі, ақпараттық қоғам, білім беруді ақпараттандыру, білім берудің техникалық құралдары, білім берудің компьютерлік технологиялары, білім берудің ақпараттық-коммуникациялық технологиялары

Абдулла Нұрай Әбдірахманқызы¹

¹Магистрант КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Алматы, Қазақстан

t.nuray20@gmail.com

КОМПЬЮТЕРНЫЕ И ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация

В статье описаны этапы интеграции новых информационных и коммуникационных технологий в процесс изучения иностранных языков. Определена роль ИКТ в системе традиционных технических средств обучения, раскрыто их лингводидактическое значение, рассмотрены принципы обучения иностранным языкам в информационно-коммуникационной среде.

Ключевые слова: иностранные языки, методика преподавания иностранных языков, информационное общество, информатизация образования, технические средства обучения, компьютерные технологии обучения, информационно-коммуникационные технологии обучения

Abdulla Nuray Abdirakhmankyzy¹

¹Master of the Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Almaty, Kazakhstan

t.nuray20@gmail.com

COMPUTER AND INFORMATION - COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Abstract

The article describes the stages of integration of new information and communication technologies into the process of learning foreign languages. The role of ICT in the system of traditional technical teaching aids is determined, their linguodidactic significance is revealed, the principles of teaching foreign languages in the information and communication environment are considered.

Key words: foreign languages, methods of teaching foreign languages, information society, education informatization, teaching aids, computer learning technologies, information and communication learning technologies

Шетел тілін оқыту үшін техникалық құралдарды пайдаланудың алғашқы әрекеттері 1877 жылы Томас Эдисон фонографты ойлап тапқаннан кейін 19 ғасырдың аяғында АҚШ-та тіркелді. Фонограф сабақта шет тілдерін оқу үшін және студенттердің өзіндік жұмысы үшін пайдаланылды. 1893 жылға қарай испан және ағылшын тілдерін үйренуге арналған рекордтар жинағы нарықта болды [Роби]. Жаңа дыбыстық әдістемелік құрал тек мұғалімдердің ғана емес, көрнекті ғалымдардың да назарын аударды. 1904 жылы О.Йесперсен «Шетел тілін қалай оқыту керек» деген атақты еңбегінде фонографтың шет тілдерін, атап айтқанда, шет тілінің айтылуын үйрету процесінде атқаратын маңызды рөлі туралы жазған. Ол кездегі техниканың жетілмегендігіне қарамастан, фонограф оның орнын баса алмаса да, тәжірибелі ұстаздың қолында құнды оқу құралы екенін дәлелдеді [Йесперсен, б. 177-178].

Жаңа технологияның - проекторлардың, магнитофондардың, теледидарлардың, бейнемагнитофондардың пайда болуына байланысты шет тілдерін оқытуда экранды-дыбыстық немесе аудио-бейнелік құралдарды пайдалану мәселелері бойынша зерттеулер басталады. Әдіскерлер шет тілдерін оқытуда дыбысталған диафильм, кинофильм, дыбыстық фильм және бейнефильм деп түсінілетін бейнефонограмманы қолдану мүмкіндігі туралы мәселе қояды. Атап өткендей, ондағы ақпараттың үлкен көлемі мен динамизміне байланысты бейнефонограмма оқушыларға үлкен эмоционалдық әсер етеді, жаңа білімнің көзі қызметін атқарады, жаңа фонетикалық, лексикалық және грамматикалық материалды түсіндіруде көрнекі және есту қолдауын жасайды, шартты коммуникативті немесе коммуникативті сөйлеуді ұйымдастыру үшін сөйлеу жағдаяттарын қамтамасыз етеді, оқытылатын материалды жүйелі түрде қайталауды тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді, сабақта және сабақтан тыс тиімді өзіндік жұмыс үшін жағдай жасайды, оқу жұмысы кезінде кері байланысты қамтамасыз етеді, олардың бірі ретінде қызмет етеді. білім, білік және дағдыны бақылау құралы, оқушылардың сыртқы және ішкі өзін-өзі бақылау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді, шет тілінде сыныптан тыс жұмысты белсендіру құралы болып табылады және т.б. [Ляховицкий, Кошман, б. 79].

Шет тілі сабақтарында арнайы (шетел тілі сабақтарында көрсету үшін жасалған) және арнайы емес (басқа сабақтарда көрсету үшін жасалған, бірақ шет тілі сабақтарында көрсету үшін пайдаланылады) оқу фильмдерін пайдалану ұсынылады. Арнайы емес оқу фильмдерін мұғалім шет тілінде алдын ала құрастырған баяндау мәтіні негізінде айтты.

Компьютерлік және ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың қарқынды дамуы және оларды оқу процесіне енгізу отандық әдістемелік ғылымда жаңа бағыт – компьютерлік лингводидактика – компьютер мен желіні пайдалану теориясы мен тәжірибесін зерттейтін лингводидактика саласының пайда болуына әкелді. тілдерді оқытудағы технологиялар. Бұл сала мамандары шет тілін оқытуға арналған бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеуге, тілдерді оқытуға арналған компьютерлік құралдардың сапасын бағалауға, компьютерлік технологияны оқу үдерісіне тиімді енгізу шарттарын зерттеуге және компьютерді пайдалану ерекшеліктеріне қатысты мәселелерге назар аударады. [Бовтенко, 2005а].

Отандық педагогика ғылымында білім беру процесі электронды желілер немесе басқа да байланыс құралдарын пайдалана отырып, оқытушы мен оқушы арасындағы ақпарат алмасуға негізделген қашықтан оқытудың дәстүрлі үлгісінен бас тартуға талпыныс жасалуда. Қазіргі заманғы телекоммуникация құралдарының көмегімен ұйымдастырылған студенттердің жеке және өнімді іс-әрекеті басым болатын қашықтықтан оқытудың инновациялық үлгілері әзірленуде. Бұл түрдегі

қашықтан оқытудың негізгі ерекшеліктері білім берудің тұлғалық, шығармашылық және телекоммуникациялық сипаты болып табылады [Хуторской, б. 234-235].

Шетел тілдерін оқыту әдістемесіндегі интернет-технологиялар «интернет ресурстары мен әлеуметтік қызметтерді пайдалана отырып, шет тілін оқытудың нысандарының, әдістерінің, әдістерінің, тәсілдерінің жиынтығы» деп түсініледі [Сысоев, Евстиг – Неев, 2009а, б. . 12]. Шет тілдерін оқытуда интернет-технологияларды қолданудың дидактикалық мүмкіндіктерін аша отырып, зерттеушілер ақпараттық ресурстар мен қызмет көрсетулер оқытудың оқушыға бағытталған тәсілін жүзеге асыруға, саралауға, ынтымақтастықта оқу үшін жағдай жасауға, шетел тілін меңгеруде оқушылардың дербестігін дамытуға мүмкіндік беретінін атап өтеді. Оқушыға бағдарланған әдіс – бұл білім беру процесінің орталығында оқушының жеке мүмкіндіктері мен қабілеттерін есепке алуға негізделген танымдық іс-әрекеті оқыту емес, оқу әрекеті тұруын білдіреді. Дифференциалды әдіс студенттерді әр түрлі оқу материалдарымен қамтамасыз ету мүмкіндігіне негізделген. Ынтымақтастықта оқыту оқушылардың белсенді бірлескен оқу-танымдық әрекетіне жағдай жасау арқылы жүзеге асады. Интернет-технологияларды пайдалану дербес оқыту дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді, оның маңызды құрамдас бөліктеріне өзінің оқу мақсаттарын қою, мақсатқа жету жолдарын жоспарлау, жауапкершілік пен бастаманы көрсету, өз ресурстары мен оқу стратегияларын пайдалану, оқудағы ынтымақтастық, өзіндік режимде жұмыс істеу, рефлексия, өзін-өзі бағалау [Щуровская , б. 38-39].

Интернет-технологияларды пайдалана отырып, шет тілдерін оқыту үдерісінде шешілетін лингводидактикалық міндеттер де бар: тілдік дағдыларды және оқу, жазу, сөйлеу, тыңдау дағдыларын қалыптастыру және жетілдіру; белсенді және пассивті сөздіктерді кеңейту; мәдени білімдерді меңгеру; қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру; жаһандық ойлау элементтері; танымдық белсенділік үшін тұрақты мотивация, шынайы қарым-қатынас мақсатында шет тілін пайдалану қажеттілігі; топтық жұмыс дағдылары.

Бастапқыда білім беру мақсатында, соның ішінде шет тілін үйрену үшін құрылған білім беру интернет-ресурстарын зерттеу сөзсіз қызығушылық тудырады. Әдістемедегі білім беру интернет-ресурстары «шетел тілінің коммуникативті құзыреттілігін қалыптастыруға және оқушылардың ақпаратты іздеу, таңдау, жіктеу, талдау және жалпылау дағдыларын дамытуға бағытталған әртүрлі тақырыптағы мәтіндік, аудио және көрнекі материалдар» деп түсініледі. Дәстүрлі түрде білім беру интернет-ресурстары «ыстық тізім» {hotlist – белгілі бір тақырып бойынша мәтіндік интернет-ресурстарға сілтемелер тізімі); «мультимедиялық альбом» {мультимедиялық альбом – мультимедиялық ресурстар, фотосуреттер, аудиофайлдар, бейнеклиптер, зерттелетін тақырып бойынша виртуалды турлар жинағы); «қазына іздеу» (қазыналық іздеу - зерттелетін тақырып бойынша сұрақтары бар әртүрлі сайттарға сілтемелер); «sample subjack» {subject sampler – әлеуметтік өткір және пікірталас тақырыптарын талқылауға бағытталған сұрақтармен қоса берілген Интернеттегі мәтіндік және мультимедиялық материалдарға сілтемелер); «webquest» (webquest – интернет ресурстарын пайдалана отырып, белгілі бір тақырып бойынша студенттердің жобалық әрекеттерін ұйымдастыру сценарийі). Бұл білім беру интернет-ресурстарының тізбесі жаңадан пайда болған ресурстармен үнемі толықтырылып отыратын сияқты, мысалы, бүгінгі таңда шет тілдеріндегі оқу үдерісінде жиі қолданылып жүрген оқу аудио және бейне подкасттарды атап өту керек.

Интернетпен жұмыс істеудің ең тиімді нысандарының бірі шетел тілін оқытудың маңызды мәселелерінің бірін – нақты тілдік ортаны құруды шешуге мүмкіндік беретін ана тілінде сөйлейтіндермен халықаралық телекоммуникациялық жобалар болып саналады. Интернетте қандай да бір ортақ мәселе негізінде ұйымдастырылатын халықаралық жобалар әртүрлі елдердегі серіктестер үшін бірдей қызықты және маңызды, ал тіл өзінің тікелей функциясын - ойды қалыптастыру және тұжырымдау құралы ретінде әрекет етеді. Сонымен қатар, телекоммуникациялық жобаның мәселелерін шешу студенттерден мәтіндік, графикалық редакторларға жүгінуді, графика, анимация, анимацияны пайдалануға мүмкіндік беретін әртүрлі желілік бағдарламаларды қолдануды талап етеді, бұл оқушылардың жалпы компьютерлік сауаттылығын арттыруға көмектеседі [Полат]. Зерттеушілер мәдениетаралық коммуникацияны оқытуға арналған телекоммуникациялық жобалардың тиімділігін де дәлелдейді, өйткені кез келген телекоммуникациялық жобаға тән мәселені шешу тек шет тілін үйренуді ғана емес, сонымен қатар шет тілі мәдениетінің ерекшеліктерімен танысуды көздейтін интеграцияланған білімді тартуды талап етеді [Пахмутова; Мосин].

Шетелде және біздің елімізде электронды лингводидактика саласындағы соңғы зерттеулер негізінен шет тіліндегі оқу үдерісіне әртүрлі жаңа технологияларды кіріктірудің лингводидактикалық

аспектілерін дамытумен байланысты. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану мәселелері белсенді түрде дамып келеді, атап айтқанда, Интернет арқылы тегін телефон байланысын қамтамасыз ететін Skype бағдарламалық өнімі, сондай-ақ студенттердің шет тілінің коммуникативті құзыреттілігін арттыру үшін бейнеконференцбайланыс [Бекасов; Stepp-Greany], Интернетте жарияланған дыбыстық немесе бейне подкасттарды (Подкаст) пайдалану [Godvin-Jones], желіде қолжетімді іздеу жүйелерінің мүмкіндіктері, мысалы, GOOGLE (GoogleAssisted-Language-Learning) [Chinnery], қашан шет тілдерін үйрену, шет тілдерін оқытуға арналған онлайн күнделіктердің (блогтардың) лингводидактикалық мүмкіндіктерін ашу [Чепрасова; Филатов]. Шетелдік және отандық электронды лингводидактиканың дамуының негізгі тенденцияларының бірі – тілдік білім беру мақсатында мобильді электронды құрылғыларды қолдану аясын кеңейту. Атап айтқанда, портативті компьютерлерге, ұялы телефондарға (MALL: Mobile Assisted Language Learning) [Chinnery], iPod құрылғыларына, 4G iPhone құрылғыларына, Интернет ресурстарын және арнайы оқу бағдарламаларын пайдалануға мүмкіндік беретін PDA (жеке цифрлық көмекші) мүмкіндігінше студенттердің оқу жағдайлары мен жеке қажеттіліктерін ескере отырып, шет тілін үйрену үшін бағдарламалық қосымшалар әзірленуде [Годвин-Джонс]

Зерттеушілер мен мұғалімдердің мәселеге деген үлкен қызығушылығына қарамастан, шетел тілін оқытуда АКТ-ны қолданудың теориясы мен тәжірибесіне қатысты мәселелердің көпшілігі ашық күйінде қалып отыр және өз шешімін күтуде. Дегенмен, ғылыми-әдістемелік ортада жақын болашақта соңғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар білім беру процесінің ажырамас бөлігіне айналатыны туралы нақты түсініктің қалыптасуы өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бейсенова Г.И. Студенттердің шығармашылық іс-әрекетін қалыптастыруда ақпараттық технологияларды пайдалану / Оқу-әдістемелік нұсқау.- Шымкент, 2008. - 46 б.
2. Бидайбеков Е. Ы. Білімді ақпараттандыру және оқыту мәселелері: /Авторлар ұжымы: Е. Ы. Бидайбеков, В. В. Гриншкун, Г. Б. Камалова, Д. Н. Исабаева, Б. Ф. Бостанов/ Оқулық. – Алматы, 2014. – 352 б
3. Блиндус Е.С. Программированное обучение иностранным языкам в техническом вузе: докл. к Всесоюз. конф. по программированному обучению. Новосибирск, 1966. 15 с.
4. Гарцов А.Д. Инструментальные средства информационных технологий в практике преподавания и изучения иностранного языка в высшей школе: монография. М., 2007. 173 с.
5. Кеңесбаев С.М. Жоғары педагогикалық білім беруде болашақ мұғалімдерді жаңа ақпараттық технологияны пайдалана білуге даярлаудың педагогикалық негіздері: пед. ғыл. докт. ... дисс.: 13.00.08. – Түркістан, 2006.
6. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. 2001. № 2. С. 14-19
7. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М., 2008. 256 с
8. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика: учеб. пособие. 2-е изд., испр. и доп. М., 2006. 480 с.
9. Chinnery G.M. You've Got some GALL: Google-Assisted Language Learning // Language Learning & Technology. Vol. 12, No.1, February 2008. P. 3-11.
10. Jaspersen O. How to Teach a Foreign Language. London, LTD, 1904. 194 p.
11. Roby W.B. Technology in the Service of Foreign Language Learning: The Case of the Language Laboratory // Handbook of Research on Educational Communications and Technology / D. Jonassen (ed.). 2nd edition. Mahwah, N.J., 2004. P. 523-541.
12. Warschauer M. Computer-Assisted Language Learning: An Introduction. In S. Fotos (Ed), Multimedia Language Teaching (p. 3-20). Tokyo, 1996

МРНТИ 14.35.09

Азат Арай¹ Атабаева Ф.К²

*¹Шетел тілдер кафедрасының 2-курс магистранты
Абай атындағы ҚазҰПУ
Қазақстан, Алматы*

*²Шетел тілдер кафедрасының аға оқытушысы, PhD доктор
Тұран атындағы университет
Қазақстан, Алматы*

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ФРАЗАЛЫҚ ЕТІСТІКТЕРДІ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Аңдатпа

Фразалық етістіктерді үйрену ағылшын тілін үйренудің ең қиын аспектілерінің бірі болып табылады. Лексикалық бірліктерді контекстен тыс механикалық есте сақтауға байланысты қалыптасқан дәстүрлі тәсілдер қажетті нәтиже бермейді. Фразалық етістіктерді тиімді меңгеру үшін бұл мақалада фразалық етістіктерді оқу кезінде ағылшын тілі сабақтарында геймификация элементтерін қолдану мүмкіндіктері қарастырылады.

Кілт сөздер: ағылшын тілі, геймификация, фразалық етістіктер

Азат Арай¹ Атабаева Ф.К²

*¹ магистрант 2 курса
КазНПУ имени Абая
Казахстан, Алматы*

*²Старший преподаватель кафедры иностранных языков, к.ф.-м.н.
Университет Туран
Казахстан, Алматы*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ФРАЗОВЫМ ГЛАГОЛАМ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Изучение фразовых глаголов является одним из самых сложных аспектов изучения английского языка. Традиционные подходы к механическому запоминанию лексических единиц вне контекста не дают желаемого результата. В целях эффективного освоения фразовых глаголов в данной статье рассматривается возможность использования элементов геймификации на уроках английского языка при изучении фразовых глаголов.

Ключевые слова: английский язык, геймификация, фразовые глаголы.

Azat Arai¹ Atabaeva FK²

¹ 2nd year undergraduate of the Department of Foreign Languages

KazNPU named after Abai

Kazakhstan, Almaty

²Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages, PhD

Turan University

Kazakhstan, Almaty

USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE STUDY OF PHRASES OF THE ENGLISH LANGUAGE

Abstract

The study of phrasal verbs is one of the most complex aspects of the study of the English language. Traditional approaches to mechanical memorization of lexical units out of context do not give the desired result. In this article, the possibility of using the elements of gamification in the study of English verbs in the study of phraseological verbs is considered in this article.

Keywords: English language, gamification, phrase verbs.

Кіріспе. Жаңа білім беру технологияларын қолдануға қызығушылық ең алдымен соңғы онжылдықта білім беру саласында орын алған өзгерістермен байланысты. Жаңа білім беру стандарттарын енгізу оқыту нәтижелеріне және сәйкесінше оларға қол жеткізу үшін қажетті дидактикалық әдістер мен әдістерге қойылатын талаптарды қайта қарауға әкелді.

Бүгінгі таңда шетел тілін меңгеру саласында оқытуды ана тілінде сөйлейтін білімді ана тілін меңгеру деңгейіне жақындайтын деңгейде жетілдіру қажеттілігі ерекше маңызға ие. Ағылшын тілін үйренудің ерекшеліктеріне арналған жұмыстардың бірінде атап өтілгендей, мұндай біліктілік деңгейі «сөйлеуде ойдан сөзге оңай жол ашу» автоматтандырылған қабілетінде жатыр, бұл идиомаларды шебер қолданусыз мүмкін емес, сондай-ақ психологиялық кедергілердің болмауы керек [1].

Бір жағынан, фразалық етістіктерді тілдің ажырамайтын элементтері бола отырып, шартты түрде идиоматикалық тіркестерге жатқызуға болады. Сондықтан оларды зерттеу бастапқы кезеңде де маңызды рөл атқарады. Екінші жағынан, фразалық етістіктерді оқыту тілдік ерекшелігіне байланысты бірқатар әдістемелік қиындықтарды тудырады. Шетел тілінде сөйлей білу сөздік бірліктерді және олардың сөйлеуде тіркесуінің формальды ережелерін меңгеруді ғана емес, сонымен бірге нақты коммуникативті жағдайда лексикалық бірліктердің табиғи тілде бір-бірімен қалай тіркесетінін түсінуді де білдіреді.

Белгілі болғандай, қазіргі заманғы шет тілдерін оқыту коммуникативті білім беру парадигмасы шеңберінде жүзеге асырылатын құзыреттілікке негізделген тәсілге негізделген. Ресейлік білім беру тәжірибесіне «құзыреттілік» ұғымын енгізу қазіргі мектептердің алдында тұрған мәселені шешу қажеттілігімен байланысты. Өкінішке орай, студенттер теориялық білімнің белгілі бір жиынтығын меңгерген кезде, бірақ сонымен бірге бұл білімді практикада қолдануда қиындықтар туындайтын жағдай жиі туындайды. Сонымен, білім беру парадигмасының нақты міндеттер мен проблемалық жағдаяттарды шешуге қажетті құзыреттілікті қалыптастыруға бет бұруы қазіргі білім беру талаптарына сай келеді. Шетел тілін оқытуда құзыреттілікке негізделген тәсілді қолдану коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруды көздейді, ол, ең алдымен, шет тілін тұлғааралық және мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде пайдалана білуден көрінеді [2].

Фразалық етістіктерді меңгерудегі ең көп кездесетін мәселелер белгілі бір етістіктің мағынасын есте сақтауға байланысты қиындықтар болып табылады. Әдетте олар бірқатар факторларға байланысты, атап айтқанда:

- 1) фразалық етістіктердің мағыналық тұтастығынан тұратын ерекшелігі, ол фразалық етістіктің мағынасы оның құрамдас бөліктерінің мағыналарынан құралмауынан көрінеді. Мәселен, check етістігі «бірдеңенің немесе біреудің дұрыс, қауіпсіз немесе жарамды екенін тез арада тексеру» дегенді білдіреді. Мысалы: You should always check your oil, water, and tyres before taking your car on a long trip. Дегенмен, check in фразалық етістігінің мүлдем басқа мағынасы бар, ол студент бұрыннан білетін мағынаға ешқандай қатысы жоқ - «рейске тіркелу» (to show your ticket at an airport so that you can be told where you will be sitting and so that your bags can be put on the aircraft) Мысалы: Passengers are requested to check in two hours before the flight.
- 2) фразалық етістіктердің көп мағыналылығы (полисемия). Сонымен, check in етістігінің семантикасы оның саяхат контекстінде қолданылуымен шектелмейді. Оны «байланыс» мағынасында да қолдануға болады (to contact someone by making a phone call, short visit, etc., usually in order to make sure there are no problems or to tell them that there are no problems). Мысалы:
My son checks in regularly with me when he's travelling.
- 3) фразалық етістіктердің бірнеше бөлшектермен үйлесімділігі. Демек, бір етістік әр түрлі бөлшектермен тіркескенде мүлде басқа мағынада немесе бір бөлшекпен бірнеше мағынада болуы мүмкін. Мысалы, give away something «құпияны айту немесе өз сезімдеріңізді байқаусызда көрсету» дегенді білдіруі мүмкін. (to tell a secret or show your feelings unintentionally) The look on her face gave her away.) Екінші мағынасы «бір нәрсені сыйға тарту». (to supply something at no charge). They're giving away shopping bags.

Студенттер фразалық етістіктерді оқып-үйренуде үлкен қиындықтарға тап болмас үшін, оларды оқыту ойын сипатында болуы керек. Ойынды білім беру мақсатында пайдалану геймификация деп аталады. Отандық педагогикада ойын және ойын әрекетінің білім мен тәрбие процесіндегі маңызын Л.С. Выготский, Г.П. Щедровицкий, Д.Б. Эльконин және т.б. зерттеді. «Оқу процесінде қолданылатын ойын технологиясы өте тиімді, әмбебап, оңай қайталанатын, кез келген оқу пәніне сәйкес келетін және барлық дерлік оқу және дамытушылық міндеттерді шешеді» [3].

Бүгінгі таңда геймификация әртүрлі білім беру мақсаттарында белсенді түрде қолданылады. «Геймификацияның ауқымы пайдаланушының, студенттің, жеке адамның көңіл-күйін түсіретін және мотивацияны төмендететін кез келген күрделі және қалыпты әрекет, ойыннан тыс контекст болуы мүмкін» [4, б. 61]. Ағылшын тілінің фразалық етістіктері болып табылатын күрделі тілдік материалды оқытуда оның қолданылуын қамтамасыз ететін геймификацияның дәл осы қасиеті.

Ағылшын тілі сабағында геймификация әдістерінің бірнеше мысалын қарастырайық.

Phrasal verb wheel

Сабақта сіз оқушыларды дөңгелекті кезекпен «бұруға» шақыра аласыз және ашылмалы етістікті берілген бірлікпен мысалдар құрастыру, синонимдерді таңдау, етістіктің мағынасын түсіндіру сияқты әртүрлі тілдік мәселелерді шешу үшін қолдануға болады. Оқытылатын тақырыпқа байланысты мұғалім оқылатын материалды жаттықтыру үшін фразалық етістіктер жиынтығын өзгерте алады.

1-сурет. Фразалық етістіктер дөңгелегі (фразалық етістіктер дөңгелегі)

Дереккөз: [https://www.shutterstock.com/ru/image-vector/phrasal-verbs-english-grammar-break-verb-622511993]

Phrasal verb wheel интернет-ресурсын пайдалану ойынның элементін қосуға және оқытылатын материалдың түсініктілігін арттыруға және студенттерді оқу процесіне тартуға мүмкіндік береді.[4]

Explain me like a pro

Сондай-ақ студенттерді фразалық етістіктерді үйренуге бағытталған үстел ойындарын ойнауға шақыруға болады. Мысалы, Explain me like a pro сияқты ойын серияны пайдаланады екі жағында суреттері бар екі жақты карталар. Карточканың бір жағында графикалық кескін және фразалық етістіктің өзі, ал артқы жағында етістіктің мағынасы. Тапсырма – фразалық етістікті мағынасы бойынша болжау, содан кейін картаны аударып, өзіңізді тексеру. Сіз жұпта және шағын топтарда немесе командаларда ойнай аласыз. Әр командаға бірдей екі жақты карталар беріледі. Командалар кезекпен карталарды аударып, ұпай жинайды. Ең көп ұпай жинаған команда жеңімпаз атанады. Мұндай ойын жарыс пен толқу элементімен қатар, оқушылардың ассоциативті ойлауын дамытуға көмектесетіні сөзсіз.

Wordwall quiz

Мәтінмәндегі фразалық етістіктердің мағыналарын есте сақтаудың тағы бір жолы – онлайн викториналарды қолдану. Атап айтқанда, Wordwall - мұндай тапсырмаларды жасауға ыңғайлы платформа. Сабақта оқушылар фразалық етістіктер бойынша викториналық сұрақтарға кезекпен жауап береді.

2-сурет-викторинаның мысалы (ауызша қабырғаға арналған викторина)

Дереккөз:[<https://az779572.vo.msecnd.net/screens-400/93b15a1f12ae49c69ada3f5ea0a9494b>]

Қорытынды, Сонымен, фразалық етістіктерді оқытуда геймификацияны қолдану фразалық етістік сияқты күрделі лексикалық категорияны көп қиындықсыз меңгеруге мүмкіндік береді. Осыған сәйкес, педагогикалық әлеуеті зор оқытуды ұйымдастырудың бір жолы ретінде геймификация туралы айтуға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Камянова Т. Успешный английский. Системный подход к изучению английского языка. М.: Эксмо, 2017. 480 с.
2. Бирюкова О.А., Прякина Н.А. Английские фразовые глаголы в аспекте формирования коммуникативной компетенции учащихся старших классов средней общеобразовательной школы [Электронный ресурс] // Научное обозрение : электрон. журн. 2017. № 4. С.1-11.
3. Игна О.Н. Имитационная (моделирующая) технология в профессиональной методической подготовке учителя иностранного языка // Вестник Томского гос. пед. ун-та (TSPU Bulletin). 2011. № 9 (111). С. 186–190.

4. Орлова. О. В., Титова В. Н. Геймификация как способ организации обучения // Вестник Томского гос. пед. ун-та. 2015. №9 (162). С.60-64.

МРНТИ 14.35.09

Н.Ә.Джиенгали¹

¹Абай атындағы КазҰПУ магистрі

Алматы қ., Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА СЫНИ ТҰРҒЫДАН ОЙЛАУДЫ ДАМУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ

Аңдатпа

Ұсынылып отырған мақала студенттердің сыни тұрғыдан жазу дағдыларын дамыту мәселесіне арналған. Бүгінгі мектеп оқушыларының бойында сыни тұрғыдан ойлау қабілетін қалыптастыру – заман талабы, оқытудағы жаңа көзқарастардың, жаңа білім стандарттарының нәтижесі. Мақаланың мақсаты сыни тұрғыдан ойлауға үйретудің тиімділігін саралауға бағытталған.

Кілт сөздер: сыни тұрғыдан ойлау, есептер кестесі, кластер, бұралу принципі, академиялық жазу.

Н.А.Джиенгали¹

¹магистр КазНПУ им. Абая

Алматы, Қазақстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

Предлагаемая статья посвящена проблеме формирования у обучающихся навыков критического письма. Формирование навыков критического мышления у современных школьников – требование времени, результат новых подходов в обучении, с новыми образовательными стандартами. Цель статьи направлена на дифференциацию эффективности обучения навыкам критического мышления.

Ключевые слова: критическое мышление, таблица проблем, кластер, принцип спиральности, академическое письмо.

Jiyengali N.A. ¹

¹Master of KazNPU named after Abay

USING CRITICAL THINKING DEVELOPMENT TEACHOLOGY IN TEACHING ENGLISH

Abstract

The proposed article is devoted to the problem of developing students' critical writing skills. The formation of critical thinking skills in today's schoolchildren is a requirement of the time, the result of new approaches to teaching, with new educational standards. The purpose of the article is aimed at differentiating the effectiveness of teaching critical thinking skills.

Keywords: critical thinking, the issue table, self-regulating consideration, cluster, principle of helicity, academic writing.

Introduction. Critical thinking is the ability to study information, assign fresh difficulties to yourself, make various arguments, and self-independent, well-founded conclusions.

Critical thinking is the cognitive function of a political figure, which consists of everything from constant testing to testing possible conclusions relative to this, and even the execution of a specific sentence. Critical thinking is often contrasted with creative thinking, which can be compared with divergent thinking, where the components of intelligence and Association are still used to form a fresh conclusion without their help. The difference lies in the fact that divergent awareness leads to fresh beliefs and conclusions, in the given case, for example, as well as decisive awareness makes the function of controlling the thoughts and conclusions that take place in the presence of defects or blunders.

Critical thinking is guided by the North American General Philosophical Association, and also: "a purposeful, self-regulating consideration that culminates in interpretation, consideration, evaluation, and interactivity, as well as the justification of explicit, worldview, methodological, or contextual judgments on which this consideration is based.

The term critical thinking came into use in science in the late 1920s, but after that it had a wide distribution. Critical thinking has long been in demand for the works of these famous experts in the field of psychology, such as Jean Piaget [1], Jerome Bruner [1], Lev Vygotsky [1] and others.

R. Paul [1] emphasized 3 waves in the formation of the problem of critical thinking in a learner.

1. The 1st "wave" of studies (1970-1982) was engaged in research of vital logic. It was planned that critical thinking would be based on rationalism and logic. The preparation is also performed through the control of the leading idea.

Austrian and British philosopher and sociologist K. Popper [2] in his book question of psychology wrote that the basis of critical thinking is an apparatus for the drive to change, control, and negation. It is not the possession of knowledge that makes a man a scientific worker, but his systematic and courageous attraction to the truth. Whatever conclusion we offer, we must immediately and most seriously try not to confirm this conclusion, and not to defend it. Creative and fearless guesses must be painstakingly monitored and verified. In the twentieth century. He put the scientific method itself under hesitation. The prospector presented, in fact, that scientific conclusions must be questioned. Practically no doctrine, Popper wrote, can be confirmed, but it is

possible to try not to confirm it by learning the arguments on which it is based. If it stands the test of refutation, it follows in the footsteps of science.

Methodology. The taking after procedures reflect as it were a little part the existing methodological improvements in this region are pointed at the General familiarization of instructors with the innovation of basic considering development, which permits the educator to utilize inclusive model training and a framework of compelling strategies to assist understudies ended up more independent, think basically, mindfully and creatively relate to learning. It provides a real opportunity to make within the classroom (group) environment of organization. Instructor who gets his hands on innovation, and not ready-made formulas for great lessons, learning to work within the mode creative co-authorship, status for sensible changes, making non-standard and capable choices.

The first technique is a cluster , the choice of semantic units of the content and their realistic plan in a certain arrange as a cluster. This sort can be utilized at the organize of challenge, reflection, and within the lesson as a entirety. "Cluster" - a graphical strategy for systematizing fabric. The rules are exceptionally basic. Draw a show of the Sun oriented framework: a star, planets, and their satellites. The star within the center is our topic, and the planets around it are major semantic units. Interface them with a straight line to the star. Each planet has its claim satellites, and the last mentioned have their claim satellites. The cluster framework covers a bigger sum of data than you get with typical composing. This method can be connected at the call arrange, when we systematize data received before colleague with the most source (content) within the shape of questions or titles of semantic squares.

Another technique of this technology that is often used is marking text with icons as it is read — “Insert”.

“I- interactive

N-noting

S-system

E-effective

R-reading

T — thinking”

"v" - already knew

" + " - new

" - " - thought differently

"?"- I don 't understand, I have questions.

Whereas perusing the content, understudies ought to be empowered to form notes within the areas, and after that fill in a table where the symbols will be chart headers. Data from the content is entered within the table of abstracts. Let's define a few rules on how to examined the content whereas keeping up intrigued within the point. • Make notes. We offer a few alternatives for labels: two symbols — " + " and "v"; " three icons—"+", "v", "?"; four icons—"+", "v", " -", "?". * Put symbols within the edges as you studied the content. • After perusing once, go back to your unique figures - keep in mind what you knew or accepted almost this subject some time recently; the number of symbols may increment. The another step is to fill in table 3, the number of columns of which compares to the number of stamping symbols. This procedure works at the arrange of understanding the substance. To fill within the table, you'll ought to go back to the content once more. In this way, we offer astute, mindful perusing. The innovative gadget "Embed" and the table make obvious

The issues table. Awesome significance within the innovation of basic considering advancement is given to methods that shape the capacity to work with questions. Whereas conventional instructing is based on ready-made answers that are displayed to understudies as a given, innovation the improvement of basic considering is focused on questions as the most driving drive of considering. Understudies must be drawn to their claim mental vitality. The thought remains lively as it were on the condition that the answers energize assist questions. The table of "thin" and "thick" questions (table 9) can be utilized at any of the three stages of the lesson. In case we utilize this method at the challenge arrange, these will be questions that our understudies would like to induce answers to when considering the subject. At the organize of understanding the substance, the strategy is utilized to effectively settle questions within the course of perusing, tuning in; when reflecting — it is utilized to illustrate understanding of what has been passed.

Distinctive features of the updated curriculum considered: The principle of helicity, that is, the gradual increase of knowledge and skills from topic to topic, from class to class; Focusing interest on learning goals based on formation of students' thinking abilities from simple (knowledge, awareness, application) to the highest values (analysis, synthesis, assessment); The presence of "end-to-end topics", in fact that allows very effective organize intersubject communications that serve as the basis for full-fledged implementation of the more necessary in real time programs trilingualism. The leading purpose of the educational program courses increase qualifications of teaching staff in the subjects under updating the content of secondary education in Kazakhstan is the improvement of pedagogical professionalism of teachers in the context of the renewal of educational programs and implementation of the system criteria-based assessment.

Expected results of the educational program:

- 1) Teachers' knowledge and awareness of the structure, content, purpose, and tasks of the updated educational program;
- 2) Ability to apply pedagogical layouts, educational materials in accordance with the updated educational program;
- 3) Awareness and use of the criteria-based assessment system for merits of the goals of studying a refreshed educational programs;
- 4) Possession of skills and abilities that are important for implementation a refreshed educational program.

Discussion. The technology of critical thinking is the process of assessing the accuracy, authenticity or value of something, the ability to search or find motives and alternative views, the ability to fully accept the situation and change its principle in the context of arguments and arguments. Usually used in the concept of logical or analytical thinking.

D. Cluster identifies five aspects that distinguish critical thinking from other technologies.

1. Critical thinking is independent thinking.
2. Information is not the result of critical thinking. Knowledge motivates, it is difficult to think critically without motivation.
3. Critical thinking begins with asking questions and understanding the issues to be addressed.
4. Critical thinking seeks convincing evidence.
5. Critical thinking is social thinking.

The skills needed for this begin with preparation for planning. Accordingly, this preparation is very important in academic writing. This is because the success of a scientifically sound text depends on a clear plan.

Because thoughts often appear chaotically. It is important to put them in order, to create a chain of thoughts. Consistency of thought is a sign of confidence. Reliability can be the key to creating good text.

Conclusion.

The forms of the lesson in critical thinking are distinguished from the lessons in classical thinking training. Students do not sit idly, listening to the teacher, and do key actors in the lesson. They think and remember about themselves, they share the arguments of a friend with another, read, report, stipulate read. The word is given a priority role: it is read, retold, they analyze, transform, interpret, converse, in the end, they invent it. The role of the teacher is coordinating in the lead. A well-known way of presenting the thinking process is considered to be graphic organization of the material. Models, images, diagrams, etc. display the relationship between thoughts, demonstrate the course of thoughts. The process of thinking, hidden from the eye, becomes pleasant, acquires a prominent incarnation. Graphic organization of the material has the ability to be used at all steps of the teaching as a method of preparation for learning how to the method to address this study in the necessary direction, as a method to implement reflection on the acquired knowledge.

Түйін сөз

Осы мақаланы жазу барысында мен Р.Пол, К.Поппер, Дж.Толкиен, Дж.Дьюи, Д.Джонсон, Дж.Броуз және Д.Вуд, М.Кларин, Дж.Чэффи, Х. Темпл, К.Мередит, Д.Стил, С.Уолтер, орыс ғалымдарынан В.А. Попков, Д.М. Любимов, С.И. Заир-Бек, И.В. Муштавинская сыни тұрғыдан ойлаудың қазіргі замандағы маңыздылығы туралы жазған. Педагогикалық технологияның өнімі деген оқыту тәсілінің астарында жатқан концептуалды идеяларды түсінбей, тұжырымдаманың тереңдігін немесе стратегияның құндылығын түсіндім.

Білім беру мазмұнын жаңартуға арналған сыни тұрғыдан ойлау технологиясының түрлерін таңдаймын, мысалы, кластер, инсерт, журнал, күнделік, ЗигЗаг стратегиясы, кросс-әңгімелеу, ұқсас-дыбыс, фишбоун т.б. тілдерді тиімді меңгеруді жақсартуға көмектеседі. Жоспарлауда анықтаушы фактор жеке әдістер мен стратегиялардың тартымдылығы емес, сабақтың мазмұны болып табылады.

Резюме

Написав эту статью, я упоминала многих ученых, таких как Р. Пол, К. Поппер, Дж. Толкин, Дж. Дьюи, Д. Джонсон, Дж. Браус и Д. Вуд, М. Кларин, Дж. Чаффи, Х. Темпл, К. Мередит, Д. Стил, С. Уолтер, среди русских ученых В.А. Попков, Д.М. Любимов, С.И. Заир-Бек, И.В. Муштавинской, писавшей о критическом мышлении о важности критического мышления в современности. Я осознал глубину концепции или ценность стратегии, не осознавая концептуальных идей, лежащих в основе подхода к обучению, продуктом которого является педагогическая технология.

Я выбираю типы технологий развития критического мышления при обновлении образовательного контента, такие как кластер, вставка, журнал, дневник, стратегия ZigZag, перекрестная дискуссия, похоже-звучит, рыбная кость и т. д., которые помогают улучшить эффективное овладение языком. Определяющим фактором при планировании является содержание урока, а не привлекательность отдельных приемов и стратегий.

References:

1. Paul R.W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World. Rohnert Park, CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State University, 1990.
2. Поппер К. Логика и рост научного знания. М.: Прогресс, 1983.
3. Dewey J. How We Think. NY, 1910. P. 5.
4. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. (Как мы мыслим) / Дж. Дьюи ; пер. с англ. Н. М. Никольской.— М. : Лабиринт, 1999.— 192 с.
5. Johnson D. W., Johnson, Roger T., Smith Karl A. Cooperative Learning: : Foundation for Critical Thinking, 2006. –

МРНТИ 372.881.111.1

Seitimova A. Zh¹

*¹1st year Master's student of the Group of Foreign Languages and intercultural Communication
Atyrau University named after H. Dosmukhamedov*

IMPROVING SPEAKING SKILLS THROUGH THE USE OF DIFFERENTIATED TASKS IN THE ENGLISH LESSON

Abstract

This article explores the theoretical aspects of speaking skills using differentiated tasks in English lessons. Children's individual differences and differentiated learning issues have long been a concern for teachers and scientists, not only socio-psychologically and philosophically, but also pedagogically.

Over the years, teachers and psychologists have sought opportunities to create educational systems that contribute to the maximum growth of students in school situations, taking into account individual characteristics and social needs and needs. This topic has become very relevant in recent years, as research conducted by many prominent teachers and psychologists over the past century has created different forms and methods of differentiated learning and, to some extent, created this topic.

Keywords: differentiated tasks, speaking skills, communicative learning, technology, group work, UNT, individual work, listening.

Сейтимова А. Ж.¹

*¹Магистрант 1 курса группы иностранных языков и межкультурной коммуникации
Атырауский университет имени Х. Досмухамедова*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РАЗГОВОРНЫХ НАВЫКОВ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННЫХ ЗАДАНИЙ НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические аспекты развития навыков говорения с использованием дифференцированных заданий на уроках английского языка. Индивидуальные

особенности детей и вопросы дифференцированного обучения давно волнуют педагогов и ученых не только в социально-психологическом и философском, но и в педагогическом плане.

На протяжении многих лет педагоги и психологи искали возможности для создания образовательных систем, способствующих максимальному росту учащихся в школьных условиях с учетом индивидуальных особенностей и социальных потребностей и нужд. Эта тема стала очень актуальной в последние годы, так как исследования, проведенные многими выдающимися педагогами и психологами за последнее столетие, создали различные формы и методы дифференцированного обучения и в какой-то мере создали эту тему.

Ключевые слова: дифференцированные задания, навыки говорения, коммуникативное обучение, технология, групповая работа, ЕНТ, индивидуальная работа, аудирование.

Сейтимова А.Ж.¹

*¹Шетел тілдері және мәдениетаралық байланыс тобы І курс магистранты
Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті*

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ДИФФЕРЕНЦИАЛДЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ СӨЙЛЕУ ДЕГЕНДЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Аңдатпа

Бұл мақалада ағылшын тілі сабағында сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы сөйлеу дағдыларын дамытудың теориялық аспектілері қарастырылады. Балалардың жеке ерекшеліктері мен саралап оқыту мәселелері педагогтар мен ғалымдарды элеуметтік-психологиялық және философиялық тұрғыдан ғана емес, педагогикалық тұрғыдан да көптен бері толғандырып келеді.

Көптеген жылдар бойы педагогтар мен психологтар мектеп жағдайында оқушылардың жеке ерекшеліктері мен элеуметтік қажеттіліктер мен қажеттіліктерді ескере отырып, максималды өсуін қамтамасыз ететін білім беру жүйесін құру жолдарын іздестіруде. Өткен ғасырда көптеген көрнекті педагогтар мен психологтардың жүргізген зерттеулері саралап оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін жасап, белгілі бір дәрежеде осы тақырыпты тудырғандықтан, бұл тақырып соңғы жылдары өте өзекті болды.

Кілт сөздер: сараланған тапсырмалар, сөйлеу дағдылары, коммуникативті оқыту, технология, топтық жұмыс, ҰБТ, жеке жұмыс, тыңдалым.

Introduction

In the learning process, two forms of differentiation are distinguished: internal and external. Intra-class or intra-class differentiation is of paramount importance in the implementation of a differentiated approach in the process of teaching students a foreign language. This can happen in three types of classes: frontal, group and individual. When teachers use group work, they can actively engage almost all students in the class and get good results. Individual forms of work contribute to the reliable assimilation of language knowledge and the acquisition of stable speech skills. When using frontal work, everyone solves the same problems individually as everyone else

Currently, there are various forms of differentiated learning, each of which should be based on specially designed teaching materials (textbooks, systems of tasks and exercises, independent control tasks).

Many provisions on the differentiation of the learning process require further scientific and experimental development. It is proposed in the long-term plan for the development of educational institutions with differentiated training. However, scientific data already available in pedagogy on the high effectiveness of a differentiated approach in education (rather high academic performance, the majority of graduates entering prestigious universities, etc.) differentiate the learning process. As practice shows, by the end of the school year, almost all children master the program well at the level of civil defense, and often at a higher level. Basically, the so-called “weak” are “medium”, “medium” are “strong”, “strong” are even stronger [1].

With the change in the purpose of foreign language education, the content of the methodology of foreign language lessons has also changed. Given this fact, well-known methodologists and urologists believe that the methodological content of the lesson should be communicative.

Therefore, if you want to teach people who communicate in a foreign language, you need to teach from a communication point of view. Only in this case it will be possible to transfer the formed skills and abilities. Students can act in real life situations. Therefore, the correct composition of foreign language lessons is very important.

Description of materials and methods

Foreign language lessons have their own characteristics that foreign language teachers cannot ignore. Currently, the global goal of learning a foreign language is to get acquainted with other cultures and participate in cultural dialogue. This goal is achieved by developing the ability for intercultural communication. It is organized on the basis of tasks of a communicative nature and consists in teaching foreign language communication, which is typical for foreign language lessons using all the tasks and techniques necessary for this.

Foreign language communication is based on the theory of speech activity. You must be able to plan and deliver lessons. To do this, you need to know what to teach. In this regard, we need to know the "secret" of the technique of teaching skills. One of these "secrets" can be seen as a differentiated approach to teaching a foreign language.

Each of us has experienced this phenomenon. One event excites one person, prompts him to speak, prompts him to speak his mind, while others become indifferent. This is because each person is an individual with all unique features.

Communicative learning involves taking into account the level of all personal characteristics of the student. This accounting is implemented with a differentiated approach to students. There are two options for this.

1) Classes have one common task, but help varies from student to student.

2) Different groups of students receive different tasks that complement each other when they enter the class [2].

But the task is not only to take into account the abilities, but also to purposefully develop them. Therefore, it is important to plan your lessons so that your students can be active, independent and creative. Given the degree of independence of the student, you can choose a task suitable for independent work in each lesson. These are the next levels:

- Students copy the action according to the model.
- Students reproduce actions and materials from their memories.
- The student himself solves the problem by analogy with the exemplary problem and applies his knowledge, skills and abilities.
- Students solve new problems on their own.

The task of taking into account individual abilities and, as a result, narrowing the gap between the so-called strong, average and weak students is the correct use of a combination of individual, pair, group and collective forms of work. deal with the problem.

Results; Pair work is suitable for classes on the formation of skills (vocabulary and especially grammatical) when working with texts, teaching interactive speech. Working in pairs is especially beneficial for teenagers. Communication for them is a special activity, the subject of which is friends-friends.

However, with pair technology, the following must be considered:

- ✓ First, not all couples are interlocutors. There is no way to mechanically split a class into line pairs. Ask students to choose the interviewer they think they need for this topic, always or every time. Do not be afraid of worsening discipline. Rather, the opposite is happening. Interest in partners directs students' attention to the task [3].
- ✓ Second, isolating couples does not guarantee the purpose of their speech. For correct installation it is necessary to create a communication situation.
- ✓ Thirdly, for pair work, various handouts are needed - special cards (with and without illustrations). Instead of a map, you can use the board to divide the board in half and mark the support of the first and second interlocutors.

It is very important to teach students to work in pairs. This can be done with notes. Group work related to foreign language lessons is rare and has some peculiarities.

Discussion

A group is a fixed number of students (3-5 students) who either temporarily team up with a teacher or voluntarily team up to complete a research task(s) and share a common goal and functional structure of

increase. In foreign language classes, groups are created to practice speech. Therefore, when choosing a group structure, the following criteria should be considered:

- The level of training,
- Academic interest,
- extracurricular activities,
- extra-curricular activities (general context of activities),
- Personal experience,
- sociability,
- Number of options (the number of people who want to chat may vary),
- Ability to perform appropriate tasks,
- Efficiency,
- Emotions.

According to these criteria, homogeneous and heterogeneous groups are created. When a teacher sets himself the goal of helping weak students, he forms a heterogeneous group where he gives them the opportunity to better prepare their assignments.

If a weak student is embarrassed by his ignorance, it would be nice to have another "unfortunate colleague" next to him in a group of 4-5 people.

The group is doing well and its members complement each other. I have personal experience in this matter and I have a good time, but I do not have the opportunity to work. The other person can work, but is not emotional. The third is emotional and interested in this issue, but knows very little. Fourth, I have personal experience, but little time.

Group work is an important intermediate link between the communication of couples in a group (totality). A very specific level of communication that needs to be mastered. group work:

- To develop the ability to communicate in a special way, which is one of the most suitable forms of work.
- Strengthen interpersonal relationships. In other words, it contributes to the process of team formation.
- teaches you to objectively evaluate yourself and others.
- Provides better conditions for the exchange of knowledge, the development of speech skills and faster support at work.
- To increase the motivation to study.
- Increasing the status and popularity of students in your team.

Diversify your activities.

Group work is appropriate when collective intelligence, mutual support and creativity are needed.

Therefore, in order to teach everyone, teachers need special systematic teaching methods, direct knowledge of these methods in order to create the most favorable conditions for each student.

Remember that students can create their own handouts individually, at home or in a circle. He will remember what he wrote there while a weak student draws a card, and this is necessary.

The use of differentiation in the learning process creates the possibility of developing creative goals for those who are aware of the ultimate goals and objectives of learning. Increase activity and increase motivation for learning. To form progressive pedagogical thinking [4].

The main goal of differentiation is to preserve and further develop the abilities of students. To implement a differentiated approach to teaching oral speech in preparation for testing in the UNT style, teachers should rely on a typology that meets the following requirements:

- The same for all groups of students.
- Shows the dynamics of student migration from one group to another. That is, teachers should be able to see and take into account the growth of students.
- Visualize the potential of joint work with students from different groups in preparation for the UNT.
- Provides the opportunity to choose a system of work with each group of students.

When preparing for the UNT in the classroom, I use a differentiated approach. In my practice I use modern educational methods:

- Communicative teaching of a foreign culture allows children to learn the language through communication.
- Working in a question-finding style helps students observe, analyze and compare tenses of English verbs and find the information they need in the text.

- In a visual and playful way, you can create a favorable psychological environment in the classroom and follow the principles of your child's activities in the learning process.
- Schematic symbolic modeling contributes to the development of abstract-logical thinking of students.

The test allows you to identify students and timely adjust the learning process. Project activities and portfolios provide students with the opportunity to develop their creativity, independence and collaboration skills. Information technologies allow teachers to improve the efficiency of the educational process.

In addition, I use aspects of the organization of the educational process, principles, methods: immersion, emotional stimulation, reflection, self-organization of learning, control and self-control, as well as notes as a form of final accreditation.

Build a learning model in accordance with the content of the material being studied, the level of learning and learnability of the student. We create conditions to meet the needs of students in self-development [5].

The quality of student activities and teaching materials is always monitored. Students are increasingly interested in research activities related to the study of foreign languages. When teaching a student a foreign language, a positive teaching method is used:

1. Search and deduction - when teaching speaking and reading;
2. Visual learning - in teaching students to speak, write and read through their creative work.
3. The variability of the tasks of all types of activities aimed at creating a situation of the problem and ways to solve them.

Today, many schools are introducing a differentiated approach to learning. This approach to the process of education, development and development, as well as the use of new educational technologies, has radically changed many aspects of the educational process. Its implementation will entail fundamental changes in all spheres of university life, including in determining the role and place of students and teachers in the educational process. Knowing and taking into account the individual characteristics of the child, especially abilities, contributes to the successful implementation of a differentiated approach to teaching students a foreign language and preparing for the successful passing of the UNT [6].

A differentiated approach to teaching students a foreign language does not mean adapting the goals and content of training to specific students. The goals and content of training are determined by social requirements, government programs (common to all), and in order to develop the individual, it is necessary to adapt the methods and forms of work, taking into account individual characteristics. Therefore, a differentiated approach to children is the most important principle of teaching a foreign language. Its implementation takes into account the general and specific aspects of the personality of each student, the immediate task of the content of educational activities and certain temporary changes in individual aspects, a permanent method and organizational form. A differentiated approach to the educational process means effective attention to each student, and his creative personality in the conditions of a class-lesson education system, following the basic curriculum improves the quality of education. For the development of each student [7], it involves a reasonable combination of frontal, group and individual classes.

A differentiated approach to the learning process is a multi-level education, upbringing and organization of the child, taking into account the abilities, features of the development of cognitive abilities and memory, giftedness, permanent and temporary defects in the sensory organs, closely related to the development of ideas and the whole organism.

Conclusion

Summarizing all of the above in this part, it should be concluded that efforts to organize English language teaching, taking into account the requirements for differentiating the learning process, lead to a certain increase in the effectiveness of teaching as a whole and for everyone. student individually. Training takes place taking into account the abilities of students. Students develop stable and sufficiently high abilities to speak, listen, read, write and behave. Due to the variety of tasks that contribute to cognitive activity, it is possible to increase the activity of students in the learning process. Thus, the teacher's goal of teaching English will be achieved, taking into account a differentiated approach to students. At the same time, training acquires special features.

References

1. Bukharkina M.Yu. Technology of multi-level training. "Foreign languages at school", No. 3, 2003

2. Vaisburd M.L. Kuzmina E.V. The role of individual characteristics of students in teaching foreign-language oral communication. "Foreign languages at school", No. 1-2, 2009,
3. Polat E.S. Multilevel training. "Foreign languages at school", No. 6, 2014, page 6
4. Bonk N.A. English for international cooperation. - Moscow: SP Prin-Di, 2012.
5. Gracheva L. L., Shakhbagova D. A. The treasury of a businessman. - Moscow: RIMEX, 1992.
6. Andreev V.I. Pedagogy: A training course for creative self-development. - 2nd ed. - Kazan: Center of Innovative Technologies, 2000.

МРНТИ:16.21.25

Оспаналиева С.Е.¹ Нурекешова Г. Р.²

¹102 Б тобы магистранты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

² Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

ОҚУ - СӨЙЛЕУ ӘРЕКЕТІНІҢ ДЕРБЕС ТҮРІ РЕТІНДЕ. ОҚУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ

Аңдатпа

Бұл мақала білім берудің заманауи мәселелеріне арналған. Білім беру сапасын арттыру, жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыруға бағыттау - педагогиканың маңызды міндеттері. Осыған байланысты оқытудың білім беру, дамыту және тәрбиелеу функциялары арасындағы байланысты қамтамасыз ететін жаңа әдістерді таңдау және іздеу ерекше маңызға ие. Қазіргі кезде газетте шет тілін оқыту материал әдістеменің өзекті әселелерінің біріне айналды. Шынайы мәтінмен жұмыс оқушылардың сыни ойлауы мен әмбебап оқу әрекетін дамытуға ықпал етеді, сонымен қатар оқу үшін маңызды әрі ызықты материал болып табылады, өйткені олар табиғи тілдік ортамен танысу елесін тудырады. Газет-журналдардан мектеп оқушылары оқытылатын тілдің мәдениеті, мінез-құлық стереотиптері, жастар қозғалысы, музыка, өнер, экологиялық проблемалар туралы әліметтерді таба алады. Мақалада газет мәтіндеріне негізделген стратегияларды пайдалана отырып, шет тілінде оқуға үйрету процесі қарастырылған.

Кілт сөздер: дыбыс-әріп ассоциациясы, шет тілінде оқуға үйретудің оқу процесі, сөйлеу механизм, стратегия, динамика, логика, ақыл-ой әрекеті, шет тілінде оқу дағдысын дамыту, түсіну тіректері, ақыл-ой қабілеті, әлеует, тәжірибе, қызығушылық, эмоционалдық сала.

Оспаналиева С.Е.¹ Нурекешова Г. Р.²

¹ Магистрант , Казахский национальный педагогический университет им. Абая, г. Алматы, Казахстан

² Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

ЧТЕНИЕ КАК ЛИЧНОСТНЫЙ ВИД РЕЧИ. СТРАТЕГИИ ЧТЕНИЯ.

Аннотация

Данная статья посвящена современным проблемам образования. Повышение качества образования, ориентация на формирование всесторонне развитой личности - важные задачи педагогики. В связи с этим необходим отбор и поиск новых методов обучения, обеспечивающих связь между функциями образования, развития и воспитания. В настоящее время одним из важнейших вопросов в газете является преподавание иностранных языков. Работа с реальными текстами способствует развитию у студентов критического мышления и универсальных навыков чтения, а также важного и интересного материала для чтения, так как они создают иллюзию знакомства с естественной языковой средой. В газетах и журналах школьники могут найти информацию о культуре изучаемого языка, поведенческих стереотипах, молодежных движениях, музыке, искусстве, проблемах окружающей среды. В статье рассматривается процесс обучения чтению на иностранном языке с использованием стратегий, основанных на газетных текстах.

Ключевые слова: звуко-буквенная ассоциация, учебный процесс обучения чтению на иностранном языке, речевой механизм, стратегия, динамика, логика, умственная деятельность, развитие навыков чтения на иностранном языке, поддержка, понимание, умственные способности, потенциал, опыт, интерес, эмоциональная сфера.

Ospanalieva SE.¹ Nurekeshova G. R.²

¹ *Master student, Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan*

² *Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan*

READING AS A PERSONAL TYPE OF SPEECH. READING STRATEGIES.

Abstract

This article is devoted to modern issues of education. Improving the quality of education, focusing on the formation of a well-developed personality - important tasks of pedagogy. In this regard, the selection and search for new methods of teaching that provide a link between the functions of education, development and upbringing. Nowadays, one of the most important issues in the newspaper is the teaching of foreign languages. Working with real texts promotes the development of students' critical thinking and universal reading skills, as well as important and interesting material for reading, as they create the illusion of acquaintance with the natural language environment. In newspapers and magazines, schoolchildren can find information about the culture of the language taught, behavioral stereotypes, youth movements, music, art, environmental issues. The article discusses the process of learning to read in a foreign language using strategies based on newspaper texts.

Keywords: sound-letter association, learning process of learning to read in a foreign language, speech mechanism, strategy, dynamics, logic, mental activity, development of reading skills in a foreign language, support, comprehension, mental ability, potential, experience, interest, emotional sphere.

Заманауи қоғамның орасан зор ақпарат ағыны және жаһандануы оқуды оқытуды ұйымдастыруға икемді көзқарасты дамытуға ынталандырады. Қазіргі әдіснамалық ғылымда оқу саласындағы студенттердің шеттілдік құзыреттілігін қалыптастыруға арналған көптеген зерттеулер бар. Қазіргі уақытта білім беру саласында қалыптасқан көрініс айтарлықтай өзгерістерге ұшырауда. Осыған сүйене отырып, кейбір іргелі ұстанымдарды нөлден бастап қайта қарауға деген ұмтылыс бар. Оқырманның оқу үдерісіне белсенді «қатысушы» ретіндегі тұлғасына баса назар аудара отырып, оқушылардың нақты коммуникативтік қажеттіліктерін көрсету, оқу дағдыларын дамыту ерекшеліктерін ескеру қажет. Зерттеушілердің алдында шетел тілдерін оқыту үдерісін оңтайландыру жолдарын іздеу міндеті тұр.

Оқу «белгілі бір тілдің жүйесі бойынша графикалық кодталған ақпаратты қабылдау және белсенді өңдеу процесі» ретінде [1], мәтінді қабылдау мен түсінуден тұратын күрделі аналитикалық-синтетикалық әрекет, ал ең жетілген (жетілген) оқу осы екі процестің үйлесуі мен зейіннің шоғырлануымен сипатталады. мазмұнның мағыналық жағы. Жетілген оқу «таным емес түпнұсқа мәтінді сырттан көмексіз, дұрыс қарқынмен, дұрыс түсініп және көп мақсатта оқу» дағдыларының қалыптасуымен де ерекшеленеді [2].

Сонымен қатар, шет тіліндегі мәтінді түсіну белгілі бір перцептивті-семантикалық базаның болуын, яғни тану процесін лездік ететін фонетикалық, лексикалық және грамматикалық ақпараттық белгілердің жиынтығының болуын талап етеді. Алайда, егер мұндай негіз жасалмаса немесе жеткілікті күшті болмаса, онда оқырманның қабылдау әрекеті кеңейтілген формаларды алып, үлкен немесе кішірек интервалмен орындалады, бұл ақпаратты алуды қиындатады немесе тіпті бұзады.

Сенсорлық-перцептивті механизмдерді реттейтін кері байланыс қабылданатын бейнені түпнұсқаға сәйкес түзетуге мүмкіндік береді, алайда, егер мұндай дағды жеткілікті түрде дамымаса, онда кері байланыс бірқатар аралық буындар арқылы жүзеге асады - фонемалардың дифференциациясы, іздеу. дыбыс-әріп ассоциациясы, сөздер мен сөйлемдердің көрнекі белгілерін ажырату, ішкі артикуляцияға ұмтылу.

Бастауыш оқырманда көз тек алға жылжып қана қоймайды, сонымен қатар кері (регрессивті) қозғалыстар жасайды, бұл оқу техникасының нашар дамығанын, зейіннің ішкі айтылымға шоғырлануын жеңе алмауын және қабылдаудың дұрыс аяқталмағанын көрсетеді. Дауыстап оқу кезінде үзілістердің ұзақтығы мен регрессиялар саны артады. Бірқатар психологтар бұл фактіні айтылу процесінің қиындығымен, сонымен қатар оқырманның қол жетімділік пен мәнерлілікке ұмтылуымен түсіндіреді, өйткені дауыстап оқу, әдетте, басқалар үшін орындалады [3].

Оқудың сөйлеу механизмдерін қарастыра отырып, ауызша сөйлеудегі сияқты мұнда сөйлеуді есту, есте сақтау және болжау маңызды рөл атқаратынын атап өткен жөн.

Ықтималдық болжау белсенді психикалық әрекеттің құрамдас бөлігі болып табылады және оқушыларда эмоционалдық көзқарасты, оқуға дайындығын қалыптастыруға көмектеседі [4].

Болжаудың маңызды шарты өткен тәжірибенің болуы және оны жүйелеу болып табылады. Сонымен қатар, оқырман неғұрлым тәжірибелі болса, оның мазмұнды болжауы соғұрлым нақты болады.

Жоғарыда айтылғандай, оқу мүмкін болатындардың бар ауқымынан ақпараттық мүмкіндіктерді іздеу және таңдаудың күрделі процесін қамтиды. Ол бұрынғы сөйлеу тәжірибесінің нәтижесінде қалыптасқан ассоциативті байланыстардың болуына, оларды таңдап пайдалана білуіне, «маңызды белгілер мен жанама байланыстардан» босатылуына байланысты [5].

Ықтималды болжаудың сәтті нәтижесі белгісіз және белгілі сөздердің арақатынасына, тақырыппен танысу дәрежесіне - ауызша сөйлесу үшін бірдей маңызды жағдайларға тікелей байланысты, бірақ сонымен қатар, шешімді жылдам таңдау мүмкіндігіне байланысты. бірқатар ықтималдық гипотезалар.

Гипотезалар іздеу механизмдерінің бірі ретінде әрекет ететінін атап өткен жөн. Оқырман психикалық әрекетті жүзеге асырады, оның мәнін Ж.Пиже сәтті анықтаған. Ол «шешімнің негізі ретінде әрекет ететін гипотезаны іздеуге бағыт беретін сұрақтың және олардың таңдауын анықтайтын бақылаудың» болуын болжайды [6]. Бұл операциялардың кез келген бөлігінің болмауы қабылдау процесін өте жетілмеген, кейде мүмкін емес етеді. Егер зейінді бағыттау бұзылса, ойлаудың қалыпты барысын бақылау жоғалады, нәтижесінде қателерді түзету бұзылады.

Егер адам алға қойылған гипотезаның растауын таба алмаса, оны нақтылау немесе өзгерту мүмкін болмаса, қабылдау дұрыс сыни талдаусыз және жалпыламасыз пассивті және жеңілдетілген болады, бұл өмірлік бақылаулардан кең таралған диктумды растайды «қарау көру немесе тыңдау дегенді білдірмейді. есту дегенді білдіреді».

Сондай-ақ, шет тілін оқуға үйрету әдістемесі саласындағы талданған зерттеулердің барлығы оқушылардың мәтінді түсінуі, бүкіл процестің негізгі мақсаты ретінде оқу үдерісінде стратегияларды тиімді пайдалану арасындағы байланысты бекітетінін атап өткен жөн. Жоғарыда аталған зерттеушілердің пікірінше, стратегияларды қолдана білу - жетілген/тәжірибелі оқырманның ең айқын белгілерінің бірі. Бұл сипаттаманың болуы ең қысқа мерзім ішінде ең үлкен нәтижеге жетуді қамтамасыз етеді [7].

Сөздіктердің көпшілігінде «strategics» термині стратегия туралы ғылым ретінде аударылады, яғни ең жалпы ұғым беріледі, ал «strategy» белгілі бір стратегия ретінде, дағды, бағдарлама, бас жоспар және т.б. Шын мәнінде, ағылшын тілінде «strategics» және «strategy» деген екі термин бар, олардың орыс тілінде бірдей мағыналары бар және бірдей аударылады - стратегия. Осыған байланысты сөздік анықтамаларына назар аударатын отырып, стратегияны полисемиялық ұғым ретінде қарастыруға болады, ол мынаны білдіреді:

1. Біріншіден, іздестіру әрекеттерінің стратегиялық сипаты туралы, стратегиялық мақсатты жоспарлаудың теориялық негіздерін және оны жүзеге асыру жолдарын анықтау үшін ғылыми білімдер жүйесін қалыптастыру туралы ғылыми білім;

2. Екіншіден, мақсат қоюға, одан туындайтын міндеттерді қоюға, оларды жүзеге асыру үшін қажетті күштер мен құралдарды таңдауға, нақты жағдайларды анықтауға, мақсатқа жету үшін іс-әрекеттерді әзірлеуге және жүзеге асыруға тікелей байланысты студенттің белсенділігі. жоспарлауды дайындау және ұйымдастыру.

Сонымен қатар, осы зерттеу аясында «оқу стратегиясы» ұғымының өзін ашып, нақтылау орынды сияқты.

«Оқу стратегиясы» ұғымын А.А. Леонтьев, Р.П. Милруд, М.Л. Вайсберд, С.А.Блохин және т.б [8].

А.А.Леонтьев өз кезегінде ақпаратты ассимиляциялау, оқу жағдайлары, сөйлеу және «оқу» тәжірибесінің арнайы тапсырмаларының әсерінен жеке қалыптасатын және белгілі бір типтегі мәтіндерге және белгілі бір жағдайларға қолданылатын эвристикалық стратегиялар туралы айтады. семантикалық қабылдау [9]. Бұл көзқарас оқырманның сөйлеу тәжірибесіне жүгінеді, бұл оған мағынаны шығарудың ең сәтті әдістерін дербес анықтауға мүмкіндік береді.

Р.П.Милруд оқу стратегияларын когнитивтік тапсырмаға байланысты өзгертін әрекеттерді жоспарлау және жүзеге асыру ретінде түсіндіреді [10]. Біздің ойымызша, бұл термин біршама кең мағынаға ие. Әрекеттерді стратегияны құрайтын тактика ретінде де түсінуге болады.

Жақында жүргізілген зерттеулерде біз «оқу стратегиясы» түсінігін түсіндіруде біршама басқа динамикаларды байқаймыз: мұнда оқу процесіндегі субъектінің белсенділігіне баса назар аударылады. И.Г.Рубо «оқу стратегиясын» келесі психикалық міндеттерден тұратын белгілі бір бағдарлама ретінде түсіндіреді: бағдарлау, іздеу, ақпаратты өңдеу және бағалау [11]. Бұл тұрғыда түсіну процесі «іс-әрекет жоспары» ретінде қарастырылады, бірақ «стратегияны» бұлай түсіндіруде студент өз бетінше шешім қабылдамайды, тек іс-әрекетті орындаушы болып табылады. Осыған байланысты мұндай ұстаным іс жүзінде қолайсыз болады, өйткені, біздің ойымызша, оқытудың мақсаты шет тілін оқу дағдыларын дамыту болып табылады. И.Г.Рубо Дж.Брунер, Л.Л.Гурова, О.К.Тихомиров еңбектеріне негізделген стратегиялар туралы идеясын қорытындылай келе, «оқу стратегиясы» анықтамасын ақыл-ойды шешудің үш түрінің тізбегінен тұратын белгілі бір бағдарлама ретінде тұжырымдады. мәселелер: бағдарлау, ақпаратты іздеу, өңдеу және бағалау.

С.А.Блохинаның зерттеуінде оқудың мәні мәтінді түсіну үшін тірек табуда және оны оқырманның өз тәжірибесімен салыстыруда жатқаны атап өтілген. Сонымен қатар, оқырман өз кезегінде «барлық ақыл-ой қабілеттерін, эмоционалдық тәжірибелерді, бейнелі бейнелерді» жұмылдырады деп болжанады [12]. Бұл авторлардың ұстанымы білім беру процесінің оқушының жеке басына, оның психикалық әлеуетіне, тәжірибесіне, қызығушылықтарына және эмоционалдық саласына бағытталғандығын ескереді.

Н.Н.Сметанникова, өз кезегінде, оқыту стратегияларын немесе оқу стратегияларын оқушының оқуды жеңілдету, оны тиімдірек, тиімді және жылдамырақ ету үшін қолданатын әрекеттерінің жиынтығы ретінде қарастырады. Табысқа жеткен жағдайда оқушы қолданылған әдістерді, операцияларды, ресурстарды есте сақтайды және кейіннен стратегияны басқа жағдаяттарға ауыстырып, оны әмбебап етеді [13].

Тұжырымдамалардың толықтығына және сонымен бірге жинақылығына байланысты бұл зерттеуде шет тілінің келесі функцияларын ажырататын П.Биммель, У.Рампилонның шет тілін оқыту стратегияларының функцияларын жіктеуіне сүйенеміз. оқыту стратегиялары [14]:

1. Оқытудың тиімділігін арттыру;
2. Мотивация және өзіне деген сенімділік;
3. Тәуелсіздікке қол жеткізу;
4. Өзін-өзі тәрбиелеу;
5. Алынған тәжірибені басқа оқу және өмірлік контексттерге беру.

Жоғарыда аталған функцияларды толығырақ қарастырайық.

1. Оқытудың тиімділігін арттыру. Белгілі бір оқыту стратегияларын игеріп, оларды тәжірибеде жүйелі түрде қолданатын студенттерде мақсат қоя білу (яғни, олар нені үйрену керек және қандай нәтижеге жету керектігін біледі) ғана емес, сонымен қатар ең көп нәрсені таба алады. оқу мақсаттарына жетудің тиімді жолдары.

2. Мотивация және өзіне деген сенімділік. Стратегияларды қолдану шет тілін үйренудің тиімділігіне әсер етеді. Студенттер шет тілін меңгеруде қарқынды сабақтарға ынталанады, оқу мәселелерін шешу жолдарын білгенде өзіне деген сенімділік пайда болады.

3. Тәуелсіздікке қол жеткізу. Стратегияларды жүйелі түрде қолданатын студенттер оқу процесін өз бетінше басқара алады, нәтижесінде мұғалімге тәуелділігі азаяды.

4. Өзін-өзі тәрбиелеу. Болашақ кәсіби өмірде мамандарға жаңа білімді өз бетінше іздестіру, қолдану және өңдеу, өмірде және кәсіби жағдайларда өзгертін жаңа мәселелерді шешу қажет болғандықтан, стратегиялардың бұл функциясы біздің бүкіл әлемде кәсіби қызметте өзін-өзі одан әрі дамытуда маңызды рөл атқарады. өмір.

5. Алынған тәжірибені басқа білім беру және өмірлік аспектілерге көшіру. Стратегияларды және стратегияларды қолдану тәжірибесі сөйлеу әрекетінің әртүрлі түрлерінде, басқа шет тілдерін

немесе пәндерді оқуда, оқу, әлеуметтік және кәсіби қызметтің басқа салаларында жақсы қолданылуы мүмкін.

Оқушылар стратегия мен техниканың айырмашылығын түсінуі керек. «Оқыту стратегиясы» деп біз оқу мақсатына жетудің ақыл-ой жоспарын түсінеміз. Бұл жоспар «Егер менің мақсатым ... болса, онда мен келесі әрекеттерді орындаймын ...» деген сөзге сәйкес келеді. Оқыту әдістемесі – бұл оқу процесін, біздің жағдайда шет тілін дайындау, ұйымдастыру, жүргізу және бақылау мақсатында студенттердің әдейі және саналы түрде қолданатын оқу әрекеті. Осылайша, әдістеме бойынша стратегияның тікелей оқу процесінде жүзеге асырылуын түсінуге болады.

Осылайша, стратегия бір ережеге негізделген бір құралды қолдану ғана емес. Бұл жалпы түпкілікті мақсатқа қарай қозғалысқа бағынатын мақсатқа жету үшін ұйымдастырылған әрекеттер мен операциялардың жиынтығы, бұл шеберлік. Төменде көрсетілгендей, оқу дағдыларын дамытуға және оқылған және оқылған нәрсе туралы ой елегінен өткізуге ықпал ететін мәтінмен оқырман әрекетінің жоспары, іс-әрекеттері мен операциялары, оның ішінде ақпаратты талдау процедуралары мен оның сапасы. түсіну, сонымен қатар мәтінмен әрекеттесу оқу стратегиясына айналады.

Оқу стратегиясын жүзеге асыру оқушының оқу мақсатын анықтау арқылы ақпарат алу әдісін көрсететін және жеке қабілеттерінің, өзіндік қабілеттерінің арқасында оған жетудің жолдары мен құралдарын жоспарлау арқылы нақты анықталған психикалық әрекеттердің жеке жоспарын орындауды білдіреді. өз қызметін бағалау және қажет болған жағдайда оны түзету.

Қабылдау-семантикалық базаның дағдылары мен дағдыларының қалыптасу деңгейін жеткілікті жоғары деп санауға болады, егер студент:

1. Оқу ережелерін автоматты түрде қолдану;
2. Артикуляция мен интонацияны дұрыс жасау;
3. Сәйкестендіру белгілеріне (тыныс белгілері, шрифт, грамматикалық формалар, синтаксистік және логикалық байланыс құралдары және т.б.) сүйену;
4. Гомографиялық формаларды ажырату;
5. Мәтіннің сипаты мен оны өңдеу формасына қарай оқу қарқынын өзгерту;
6. Мәтіннің композициялық және құрылымдық ерекшеліктерін көрнекі қамту механизмін қолдану;
7. Болжамдық дағдылардың табыстылығын және ақпаратты өңдеу жылдамдығын анықтайтын рецептивті комбинация механизмін меңгеру;
8. Графикалық кескінді есту-қозғалыс (және графика бойынша есту-мотор) бойынша лезде анықтау.

Сонымен қатар білім берудің орта және жоғары сатыларында оқу техникасын түзету және жетілдіру жұмыстары жүргізілетінін атап өткен жөн. Оқу техникасы мәтінді түсінудің жеткілікті шарты болып табылмайтыны белгілі, ал техникалық дағдылар мен түсінудің арақатынасы қарапайым емес, бұл іс жүзінде жеткіліксіз дамыған оқу техникасымен түсіну мүмкіндігін және, керісінше, қол жеткізу мүмкіндігін білдіреді. өте үстірт/фрагментті түсінікпен оқу техникасының белгілі бір деңгейі. Алайда оқудың техникалық және семантикалық жақтары арасында үлкен алшақтық болуы мүмкін емес және бұл диалектикалық бірлікте негізгі орын түсінуге жатады.

Жоғарыда айтылғандай, жетілген, тәжірибелі оқырманға тән форма мен мазмұнды бір мезгілде қабылдау толық түсінуді қамтамасыз етеді, бұл ретте көптеген психикалық операциялар (анықтау белгілерін бөліп алу, мәтінде сілтемелер орнату және т.б.) жүзеге асады.

Сабақта оқу техникасын жетілдіру үшін өз бетінше оқуды дамытуға арналған жаттығуларды орындау керек, өйткені өз бетінше оқу процесінде оқушылар оны тездету былай тұрсын, олардың қарқынын қадағалай алмайды. Осы мақсатта шектеулі уақыт жағдайында орындалатын барлық жаттығу 5-6 минуттан аспайтындай етіп көлемі аз мәтіндерді қолданған жөн. Бұл жағдайда бір уақытта оқудың көлемі емес, бұл жаттығудың жүйелілігі маңызды.

Қорытындылай келе, стратегияларды пайдалана отырып, шет тілінде оқуды үйретудің орынды қажеттілігі мен мақсаттылығын атап өткім келеді. Зерттеу тақырыбы бойынша психологиялық, лингвистикалық және әдістемелік әдебиеттерді зерттеу нәтижелерін негізге ала отырып, келесі қорытындылар жасалды: оқу стратегияларын меңгеру оқушылардың әртүрлі ақпарат көздерінен қажетті білімді меңгеру және оқудағы қиындықтарды жеңу қабілетін қалыптастыруға айтарлықтай әсер етеді. Сонымен қатар стратегиялар негізінде ұйымдастырылған оқыту мұғалімнің де, оқушының да оқу процесіндегі мінез-құлқын анықтайды, оның белсенділігін арттырады және мұғалімнің дамытушы, тәрбиелеуші, ынталандырушы, бағыттаушы рөлін күшейтеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Arnold I. V. Stylistics of the modern English language. – М.: Flint, Nauka, 2002. - 384 p.
2. Baryshnikov N. V. Theoretical foundations of teaching reading authentic texts with imperfect knowledge of foreign language: dis. ... Dr. ped. Sciences. - Pyatigorsk, 1999. - 532 p.
3. Vasilyeva A. N. Newspaper and journalistic style of speech. – М.: Russian language, 1982. - 200 p.
4. Weisburd M. L., Blokhina S. A. Learning to understand a foreign language text when reading as a search activity // IYaSh. - 1997. - No. 1. – p. 19 - 24.
5. Galperin I. R. Essays on the style of the English language. – М.: Publishing house of literature in foreign languages, 1958. - 459 p.
6. Galskova N. D., Gez N. I. Theory of teaching foreign languages. Linguodidactics and methodology: Textbook - 3rd ed. - М.: Publishing Center "Academy", 2006. - 336 p.
7. Gizerskaya E. K. Communicative approach in teaching reading adults. Basic course of the German language course system: dis. ...cand. ped. Sciences. - Moscow, 2000. - 174 p.
8. Gorshkov A. I. Text style: text style and functional style: Proc. for ped. high fur boots and liberal arts universities. - М.: AST: Astrel, 2006. - 367 p.

МРНТИ 37.015.31

*Сагадиева К.К¹, Мирза Н.В²,
¹ҚарТУ им. А.Сағинова
²ҚарГУ им. Е.А. Букетова,
Қараганда, Қазақстан*

РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье рассматривается проблема развития инновационного мышления студентов технического вуза в процессе изучения иностранного языка. Задачей высшей учебной школы является формирование и развитие инновационного мышления на всех этапах подготовки молодого специалиста. Изучив разные школы исследующих данную проблему мы предлагаем свое решение. Это формирование и развитие инновационного мышления у студентов технического вуза в процессе изучения иностранного языка. В статье мы познакомим с педагогическими принципами, целями и задачами, которые определяют построение образовательного процесса для достижения основной цели.

Ключевые слова: инновационное мышление, формирование и развитие инновационного мышления, иностранный язык

*Сагадиева Қ.Қ¹, Мирза Н.В²,
¹А.Сағынов атындағы ҚарТУ
²Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ,
Қараганды, Қазақстан*

ШЕТ ТІЛІН ОҚУ ҮРДІСІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОЙЫН ДАМУЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада шет тілін үйрену процесінде техникалық ЖОО студенттерінің инновациялық ойлау қабілетін дамыту проблемасы қарастырылады. Жоғары оқу орнының міндеті жас маманды дайындаудың барлық кезеңдерінде инновациялық ойлауды қалыптастыру және дамыту болып табылады. Осы мәселені зерттейтін түрлі мектептерді зерделей отырып, біз өз шешімімізді ұсынамыз. Бұл шет тілін үйрену процесінде техникалық ЖОО студенттерінде инновациялық ойлауды қалыптастыру және дамыту. Мақалада біз негізгі мақсатқа жету үшін білім беру процесін құруды айқындайтын педагогикалық қағидаттармен, мақсаттар мен міндеттермен таныстырамыз.

Кілт сөздер: инновациялық ойлау, инновациялық ойлауды қалыптастыру және дамыту, шет тілі

Sagadieva KK¹., Mirza NV².,

¹ KarTU named after A. Sagynov

*² KarGU named after E.A. Buketov,
Karaganda, Kazakhstan*

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE THOUGHTS OF STUDENTS IN THE PROCESS OF LEARNING IN FOREIGN LANGUAGES

Abstract

This article considers the problem of developing innovative thinking of students of the technical university in the process of studying a foreign language. The task of the higher educational school is to form and develop innovative thinking at all stages of the training of a young specialist. Having studied various schools investigating this problem, we offer our solution. This is the formation and development of innovative thinking among students of the technical university in the process of learning a foreign language. In the article we will introduce the pedagogical principles, goals and objectives that define the construction of the educational process in order to achieve the main goal.

Keywords: innovative thinking, formation and development of innovative thinking, foreign language

Высокий уровень автоматизации труда во многих направлениях создает риск трудоустройства для молодых специалистов. Инновационные технологии развиваются, цифра введения автоматизации труда в промышленность растет соответственно. А это говорит о том, что экономика современного мира требует от молодых специалистов быть более гибкими и адаптированными к частым изменениям в научной и технической сферах. Адаптированность и гибкость ума являются одними из показателей сформированного инновационного мышления. Разработка различных технологий и введение их в бытовую жизнь, а также грамотное распространение путем рекламы и продаж собственных изобретений также является ярким подтверждением развитого инновационного

мышления у специалиста. Таким образом, задачей высшей учебной школы является формирование и развитие инновационного мышления на всех этапах подготовки молодого специалиста.

Мы должны четко определить значение инновационного мышления. Первым, кто ввел данное наиболее исчерпывающее определение в науку был В.П.Делия, согласно которому, это такое мышление индивида, которое может создавать и продуцировать ментальные модели, обладающие ноуменом, обусловленные физиологическими последовательностями, социокультурными закономерностями, в том числе спонтанно и импульсивно объективизирующими его в инновациях и инновационном процессе, направленном на совершенствование существующей картины мира с позиции духовности, добра и истины.[1] В.П. Делия дает достаточно сложную формулировку инновационного мышления.

Инновационное мышление было также изучено российскими учеными. А.П. Усольцев и Т.Н. Шамало предлагают свое определение инновационного мышления. Инновационное мышление- это творческое, научно-теоретическое, социально-позитивное, конструктивное, преобразующее и прагматичное мышление, направленное на обеспечение инновационной деятельности и осуществляемое на когнитивном и инструментальном уровнях.[2]

Наиболее простое определение инновационному мышлению дал американский ученый Майкл Данлоп. Согласно ему, инновационное мышление - это способность придумывать новые идеи и новые подходы к проблемам. [3]

Проанализировав данные определения инновационного мышления можно сказать, что инновационное мышление это практически синоним творческого, то есть умение придумывать новые продукты. Но есть один важный аспект. Необходимо не просто формировать у студентов творческое мышление, но и умение адаптироваться согласно требованиям реалий. Действительно, технологии развиваются достаточно быстро, а способность наших выпускников быть гибким и адаптированным имеет решающее значение для построения успешной и продолжительной карьеры. Помимо навыка адаптации, навык прагматизма и конструктивизма также необходим для полной реализации студента в будущем.

Следующий вопрос, который возникает при решении проблемы развития инновационного мышления, это- как влияет изучение иностранного языка на формирование и развитие инновационного мышления. Спецификой инновационной деятельности и соответственно ей инновационного мышления предполагает высокий коммуникативный уровень. Язык – это всегда Контакт, коммуникация, то есть задачей преподавателя иностранного языка становится обучение коммуникативным приемам в командном взаимодействии. Помимо этого при изучении иностранного языка развивается креативное мышление, которое является необходимой частью инновационного мышления.

На занятиях иностранного языка у студентов расширяется кругозор, при выполнении устных заданий (составить диалог, монолог) у студентов развивается творческое мышление. Также у студентов формируется эмоционально положительное отношение к креативному процессу и формируются гибкие навыки, такие как эмпатическое общение. К примеру при выполнении заданий с использованием метода ролевых игр. Помимо основной цели, преподавание иностранного языка, преподаватель совершенствует личностные качества у студентов: независимость, решительность, настойчивость при достижении цели, способность отстаивать свое мнение. Данные личностные качества необходимы для формирования инновационного мышления у студентов.

В течение всего образовательного процесса преподаватели опираются на основные принципы обучения.[4] Это принцип активности. Преподавателем создаются искусственно проблемные ситуации на изучаемом иностранном языке. Данный принцип эффективен для развития конструктивного и прагматичного мышления у студентов.

Следующий принцип – это принцип творческой лаборатории. Идея данного принципа- это создание креативной среды на занятиях, где помимо формирования творческого подхода, развивается коммуникационная компетенция.

Принцип партнерства или командная связь – это задания для развития устной речи у студентов.

Принцип самостоятельности- данный принцип важен при инновационном мышлении для формирования чувства независимости у студентов.

Формирование инновационного мышления у студентов в процессе изучения иностранного языка не зависит от формы работы, как очно, так и дистанционно. Методы и технологии можно использовать различные: ролевые игры, командные игры, визуализация, дискуссии, аудио и видеоматериал.

Важнейшая особенность инновационного мышления – это его практическая необходимость в современном мире. Современный рынок труда заинтересован в компетентных специалистах, владеющих иностранными языками и умеющими быстро адаптироваться согласно требованиям инновационного менеджмента. А также высоко востребованы выпускники высшей школы с хорошо развитым умением мысленного моделирования любой ситуации.

Список литературы

- [1] Делия, В. П. Инновационное мышление в XXI веке/ Делия В. П. - Балашиха: Де-По, 2011- 227 с.
- [2] Усольцев, А.П. Формирование инновационного мышления в учебной процессе/ Усольцев А.П., Т.Н., Шамало // Образование и наука. -2014-№4(113).- С. 17-27
- [3] CEN/NS 16555-2, Innovation Management-Part 2: Strategic intelligence management
- [4] Гордова, А.А. Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа «Школа инновационного мышления «Максимум»/ А.А.Гордова, Д.А. Нугуманова// МБОУДО: Тольятти, 2019- 23с.

МРНТИ 372.881.1

Шойбекова А. Ж.¹ Абдраимова Э.Т.² Мусина И.М.³

*¹м. пед.н., ст. преподаватель кафедры «Иностранные языки»
Казахский Национальный Аграрный Исследовательский Университет
(г. Алматы, РК)*

*²канд. мед. наук, доцент кафедры биostatистики и основы научных исследований Казахский
Национальный Медицинский Университет им.С.Д. Асфендиярова,
(г. Алматы, РК)*

*³м. мед. наук, ассистент кафедры биostatистики и основы научных исследований
Казахский Национальный Медицинский Университет им.С.Д. Асфендиярова,
(г. Алматы, РК)*

ВИЗУАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ВУЗЕ

Аннотация

В данной статье рассматривается необходимость применения принципа визуализации в обучении иностранным языкам. Интенсивно возрастающая насыщенность информационного поля в условиях современного мира требует создания новой парадигмы обучения иностранным языкам. В рамках реализации повышения качества обучения необходимы не только разработка и активное внедрение в образовательный процесс инновационных технологий, но и синергичное использование всех существующих достижений педагогической и методологической науки в практике обучения иностранным языкам. Высокий уровень владения профессионально ориентированной иноязычной коммуникативной компетенцией обуславливает успешное осуществление профессиональной деятельности будущего специалиста. Самым оптимальным средством представления языкового учебного материала, способствующим наиболее качественному и глубокому его усвоению, выступает визуализация. Поэтому неслучайно становится актуальной проблема целенаправленной разработки языкового учебного материала с использованием целого комплекса различных видов визуальных средств для обучения иностранным языкам. Основное внимание будет направлено на рассмотрение вопроса о том, каким образом применяется принцип визуализации при языковой подготовке обучающихся. Автором рассматривается различное толкование термина визуализации, обосновывается необходимость использования стратегии визуализации при изложении языкового учебного материала, определяются визуальные средства, применяемые в методике обучения иностранному языку, выделяются основные этапы создания учебного языкового материала на основе принципа визуализации, предлагаются пошаговые описания действий на каждом этапе.

Ключевые слова: визуализация, визуальные средства, иностранный язык, медиаграмотность, релевантная информация, исторический контекст, социальный контекст, видеоконтент, когнитивные установки, картина, язык, культурный контекст, социолингвистический контекст

Шойбекова А. Ж.¹ Абдраимова Э.Т.² Мусина И. М.³

*¹Педагогика ғылымдарының магистрі, "Шет тілдері" кафедрасының аға оқытушысы
Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті (Алматы, ҚР)*

*²Медицина ғылымдарының кандидаты, биостатистика және ғылыми зерттеулер негіздері
кафедрасының доценті,*

Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті (Алматы, ҚР)

*³Медицина ғылымдарының магистрі, биостатистика және ғылыми зерттеулер негіздері
кафедрасының ассистенті*

Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті (Алматы, ҚР)

ЖОО-ДА ШЕТЕЛ ТІЛІН ВИЗУАЛДЫ ОҚЫТУ

Аңдатпа

Бұл мақалада шет тілдерін оқытуда визуализация принципін қолдану қажеттілігі қарастырылады. Қазіргі әлем жағдайында ақпараттық өрістің қарқынды өсіп келе жатқан байлығы шет тілдерін оқытудың жаңа парадигмасын құруды талап етеді. Білім беру сапасын арттыруды іске асыру шеңберінде білім беру процесіне инновациялық технологияларды әзірлеу және белсенді енгізу ғана емес, сондай-ақ шет тілдерін оқыту практикасында педагогикалық және әдістемелік ғылымның барлық қолда бар жетістіктерін пайдалану қажет. Кәсіби бағдарланған шет тілдік коммуникативтік құзыреттілікті меңгерудің жоғары деңгейі болашақ маманның кәсіби қызметінің табысты жүзеге асырылуын айқындайды. Тілдік оқу материалын ұсынудың ең жақсы құралы, оны сапалы және терең игеруге ықпал етеді, визуализация болып табылады. Сондықтан шет тілдерін оқытуға арналған көрнекі құралдардың бірқатар түрлерін қолдана отырып, тілдік оқу материалын мақсатты түрде дамыту мәселесі өзекті болып отырғаны кездейсоқ емес. Визуализация принципі студенттердің тілдік дайындығында қалай қолданылатынын қарастыруға басты назар аударылады. Автор визуализация терминінің әртүрлі түсіндірмесін қарастырады, тілдік оқу материалын ұсыну кезінде визуализация стратегиясын қолдану қажеттілігін негіздейді, шет тілін оқыту әдістемесінде қолданылатын визуалды

құралдарды анықтайды, визуализация принципіне негізделген оқу тілдік материалын құрудың негізгі кезеңдерін анықтайды, әр кезеңдегі іс-әрекеттің қадамдық-қадамдық сипаттамасын ұсынады.

Кілт сөздер: визуализация, визуалды құралдар, шет тілі, мультимедиялық презентация, медиа-сауаттылық, тиісті ақпарат, тарихи және әлеуметтік контекст, бейне мазмұны, танымдық көзқарастар, сурет, тіл, мәдени контекст, әлеуметтік-лингвистикалық контекст.

Shoibekova A. Zh.¹ Abdraimova E.T.² Mussina I.M.³

*¹Master of Pedagogical Sciences, Senior lecturer of the Department "Foreign Languages"
Kazakh National Agrarian Research University
(Almaty, RK)*

²Candidate of medical Sciences, associate Professor of the Department of Biostatistics and Fundamentals of Scientific Research,

Asfendiyarov Kazakh National medical university (Almaty, RK)

³Master of Medical Sciences, Assistant of the Department of Biostatistics and Fundamentals of Scientific Research

*Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov,
(Almaty, RK)*

VISUAL TEACHING OF A FOREIGN LANGUAGE AT A UNIVERSITY

Abstract

This article discusses the need to apply the principle of visualization in teaching foreign languages. The intensively increasing saturation of the information field in the conditions of the modern world requires the creation of a new paradigm of teaching foreign languages. As part of the implementation of improving the quality of education, it is necessary not only to develop and actively introduce innovative technologies into the educational process, but also to use all existing achievements of pedagogical and methodological science in the practice of teaching foreign languages. A high level of proficiency in professionally oriented foreign language communicative competence determines the successful implementation of the professional activity of the future specialist. The most optimal means of presenting language learning material, contributing to the most qualitative and deep assimilation of it, is visualization. Therefore, it is no coincidence that the problem of purposeful development of language teaching material using a whole range of different types of visual means for teaching foreign languages becomes urgent. The main focus will be on the consideration of how the principle of visualization is applied in the language training of students. The author examines the different interpretation of the term visualization, justifies the need to use a visualization strategy in the presentation of language teaching material, defines the visual means used in the methodology of teaching a foreign language, highlights the main stages of creating educational language material based on the principle of visualization, offers step-by-step descriptions of actions at each stage.

Keywords: visualization, visual means, foreign language, multimedia presentation, media literacy, relevant information, historical and social context, video content, cognitive attitudes, picture, language, cultural context, sociolinguistic context.

Сегодня мы живем в мире современных технологий, которые способны изменить все вокруг, в том числе и людей. Трансформация нашей культуры из индустриальной в информационную требует нового вида грамотности в сочетании с новыми способами обучения.

В системе образования появилось новое поколение студентов, которые совершенным образом отличается от тех, кого мы учили раньше. Теперь уже недостаточно просто обучать студентов чтению и письму. Сегодняшние студенты должны быть грамотными в своем понимании,

интерпретации и создании визуальных средств массовой информации. Они мыслят иными категориями и воспринимают информацию через картинки (фото, смайлики и т.д.). Дело в том, что в мире информации доминируют образы и новое поколение, Generation Z, используют новый язык общения, который нам, преподавателям, будет полезно изучить. Наша роль заключается в подготовке и адаптации студентов к жизни, в которой они будут жить и работать, то есть визуальному миру. Телевизионные ролики, рекламные щиты, листовки, брошюры, реклама, смайлики-изображения окружают нас повсюду. Полагаю, что нам следует начать внедрять эти источники в учебный план занятий, поскольку одного учебника всегда было недостаточно. Мы должны понимать, что обладание одними только знаниями является сегодня недостаточным для обучения студентов; самое важное это то, насколько эффективно мы используем эти знания.

В наш век информации нам следует обучать студентов навыкам визуальной коммуникации, чтобы они могли понимать и оценивать мультимедийные сообщения, а также позволять получать им доступ к визуальной культуре в интернете, большая часть которой представлена на английском языке. Преподаватели должны уметь выявлять потребности и интересы обучающихся, чтобы предоставить им возможности для развития этих новых знаний. Визуальная грамотность показывает, что изображение порой стоит тысячи слов.

Так, по данным ЮНЕСКО, медиаграмотность включает в себя не только развитие основных когнитивных способностей, но и возможность применять их «для содействия социально-экономическому развитию, для развития способности к социальной осведомленности и критической рефлексии в качестве основы для личных и социальных изменений» [13, 147].

Сегодняшние студенты живут в визуально богатом мире, где они постоянно сталкиваются и создают смыслы, а также приобретают знания через образы. Наши студенты должны научиться обрабатывать как слова, так и картинки. Они должны уметь плавно перемещаться между текстом и образами, между буквальным и образным мирами.

Современные исследования по использованию преподавателями визуальных материалов в системе высшего образования доказали потребность в развитии визуальной грамотности студентов. К сожалению, визуальные компетенции студентов не всегда соответствуют ожиданиям преподавателей или академическим требованиям. Студенты проявляют меньше навыков в наблюдении, интерпретации, анализе и обсуждении визуальной информации, чем в текстовой информации.

Это возвращает необходимость создания критической структуры и пересмотра навыков развития визуальной грамотности, которые определяют способность интерпретировать и анализировать значение визуальных средств массовой информации как одного из основных стандартов, которыми должен обладать «визуально грамотный студент». Эта способность призвана помочь им понять, как культурные ценности и социальные конструкции влияют на создание имиджа.

Последние разработки Ассоциация современных языков (MLA) в области преподавания иностранных языков фактически указывают на учебную программу, в которой язык, культура и литература преподаются как континуум. В основе этого обучения лежат мультимодальные тексты, которые представляют собой сочетание написанных слов с визуальными образами, звуковыми эффектами, музыкой или сложным графическим дизайном [6, с.51] и являются своеобразным ключом к этому континууму, составляя незаменимую часть жизни студентов, доминируя сегодня над их предпочтениями по отношению к чтению. Роль же нового студента должна быть ролью «студента-зрителя», что требует приобретения им навыков, таких, как обобщение и интерпретация визуальных образов и элементов дизайна, вывод и постановка вопросов.

Так, по мнению О. Hattwig, первым шагом здесь должно стать развитие навыков наблюдения с целью идентификации информации, относящейся к любому изображению [9, с.63]. Второй этап должен включать в себя способность позиционировать изображение в его культурном, социальном и историческом контексте. Исторические и культурные факторы могут иметь жизненно важное значение для понимания смысла изображения. Третий шаг относится к необходимости студентов «идентифицировать различные изобразительные, графические и дизайнерские компоненты визуальных материалов и изучить любые визуальные эффекты, связанные с текстом». Студенты должны научиться замечать детали, которые можно пропустить с первого взгляда. Четвертый шаг предназначен для того, чтобы помочь студентам проверить их интерпретацию и анализ изображений в соответствии с визуальными материалами, рассмотренными на предыдущих этапах.

Как очевидное следствие этого, многие зарубежные преподаватели заявляют о необходимости увеличения присутствия мультимодальных текстов в программе по иностранным языкам, а также

разработки конкретных стратегий, направленных на подготовку студентов в эпоху современных технологий [1, с. 44]. Так, примером мультимодального текста могут служить мемы, которые, несмотря на якобы тривиальные и обыденные артефакты, представляют собой мультимодальные тексты, отражающие глубокие социальные и культурные структуры. Так, мы часто замечаем забавные картинки с комментариями во время просмотра в интернете. Почему бы не использовать их на занятиях? В случае с мемами студентам могут быть заданы следующие вопросы по каждому из этапов.

Шаг 1: наблюдение

Посмотрите на мем. Каково ваше первое впечатление? Что вы заметили в первую очередь? Что находится на переднем плане? Что входит в фон? Каковы доминирующие цвета? Каково влияние цвета на вас как на читателя? Как это влияет на смысл образа? Что художник пытается заставить вас увидеть через основные линии, цвета, контраст, жесты и освещение? Как используются размер и масштаб? Почему одни элементы больше других? Как это влияет на смысл образа?

Шаг 2: контекст

Рассмотрим общий контекст мема. Кто может быть целевой аудиторией этого мема? Какова может быть цель этого мема? Какие базовые знания могут быть необходимы для понимания мема?

Шаг 3: связанный текст

Каково визуальное и текстовое содержание мема? Где на странице находится текст? Какие шрифты используются? Как соединяются текст и иллюстрации? Что вы думаете о формате изображений и их расположении в меме? Где находится текст? Он внутри образа? Он разделен границами или белым пространством?

Шаг 4: значение и понимание

Как создается юмор? Есть ли игра слов или несоответствие между сообщением и изображением? Каково ваше общее впечатление от мема? Как вы думаете, что он критикует? Согласны ли вы с такой трактовкой рассматриваемого социального явления? Проанализируйте отношения между аспектами, которые вы заметили, и последствия, которые они могут иметь. Джонс утверждает, что «сила образа часто заключается не в самом образе, а в его способности вызывать образы и истории в сознании наших студентов и создавать потребность и желание общаться» [5, с.39].

Так, например, мобильные телефоны можно использовать для поиска картинок или фото по определенной тематике. Попросите студентов достать мобильные телефоны и найти фотографию улыбающегося / плачущего человека (вариант: некоторые находят мужчину, некоторые женщину, а кто-то ребенка). Теперь дайте им задание: а) покажите фотографию своему партнеру и б) расскажите ему, что произошло, в результате чего человек улыбается / плачет. То же самое можно сделать, например, когда вы изучаете Present Progressive — просто попросите студентов найти несколько фотографий, на которых люди выполняют какие-то действия, а затем показать фото собеседнику, рассказывая ему или ей, что происходит. Процесс поиска фотографий с четко заданной языковой целью приводит к большому количеству подлинного удовольствия во время занятия. Это один из привлекательных способов практиковать проблемные грамматические структуры в разговорной речи. А еще можно использовать нечеткие, размытые фото. Студенты могут использовать такие фотографии, чтобы рассказать друг другу историю того, что происходило во время съемки (Past Progressive / Past Simple) и почему фото размыто; другой студент в паре может задать подробные вопросы по картинке [4, с. 15].

Еще одно приложение, которое может сэкономить ваше время и принести некое удовольствие на занятии, это Instagram. Миллионы людей используют его, публикуя фотографии и добавляя хэштеги. Среди этих миллионов пользователей есть и наши студенты. Давайте представим, что вы освещаете тему «Еда». Благодаря Instagram студенты также могут развиваться культурно. Если они напишут #завтрак, появится более миллиона фотографий завтрака со всего мира. Студенты могут обсудить сходства и различия между ними, сравнивая, как и что едят люди во всем мире. Они также могут сфотографировать свой завтрак и описать его с помощью хэштегов и лексики урока. Вы можете изменить задание, предоставив студентам чистый лист бумаги с хэштегами и только пробел. Студенты должны дополнить его своей любимой едой и прилагательными, описывающими ее.

Для того чтобы эффективно общаться, нужно уметь осмысленно читать, интерпретировать, создавать и отбирать образы для передачи целого ряда различных смыслов. А как насчет видео? В эпоху цифровых изображений и социальных сетей студенты могут интенсивно создавать, просматривать, скачивать и обмениваться неограниченным количеством визуальных эффектов,

включая видеоматериалы. Поэтому важно, чтобы мы учили наших студентов быть не только текстуально, но и визуально грамотными. Видео в образовании меняет то, как мы учимся. Слишком часто в настоящее время языковое образование становится жертвой стандартизированного тестирования и подготовки к экзаменам. Видео может быть использовано для культивирования чувства возможного.

С точки зрения обучения, видеоконтент становится одной из лучших форм обучения. Исследования показывают, что использование видео в качестве учебного пособия повышает эффективность обучения [7, с.276]. Видео обладает способностью положительно влиять как на аффективные, так и на когнитивные установки.

Когда мы смотрим видео, мы погружаемся в богатую культурную картину. Мы узнаем не только о языке, но и о том, как он используется. Видео дает нам культурный, социолингвистический контекст. Одной из самых сильных сторон видео является его способность общаться со зрителями как на эмоциональном, так и на когнитивном уровне. Мы чувствуем, поэтому мы учимся. Видео вовлекает эмоции, и это очень важно для обучения.

Обсуждение видео дает нам возможность действительно зажать дискуссию в аудитории. Поскольку видео настолько богато идеями и контекстом, студентов можно мотивировать к выражению собственного мнения с использованием критического мышления и анализа. Подводя итог вышесказанному, можно утверждать, что повышение визуальной грамотности студентов способствует развитию их языковых навыков.

Список использованных источников:

1. Anstey, M., & Bull, G. (2006). Teaching and learning multiliteracies: Changing times, changing literacies. Newark, NJ: International Reading Association.
2. Bamford, A. (2003). The visual literacy white paper. Adobe. Retrieved from <https://goo.gl/TJTt78>
3. Gangwer, T. (2009). Visual impact, visual teaching: Using images to strengthen learning. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
4. Hockly, N., & Dudeney, G. (2014). Going mobile: Teaching with hand-held devices. Peaslake: Delta Publishing.
5. Jones, C. (2013, September). Stories waiting to be told. Teaching English. Retrieved from <https://goo.gl/o6VhZ7>
6. Kress, G. (2003). Literacy in the new media age. London: Routledge. Kress, G. (2010).
7. Ljubojevic, M., Vaskovic, V., Stankovic, S., & Vaskovic, J. (2014). Using supplementary video in multimedia instruction as a teaching tool to increase efficiency of learning and quality of experience. The International Review of Research in Open and Distance Learning, 15(3), 275–291. Retrieved from <https://goo.gl/FkaJUr>
8. Mauchline, F. (2015, April). Sound and image: Teach English with pictures. EFL Magazine. Retrieved from <https://goo.gl/dLloUV>
9. Memes in digital culture. Cambridge, MA: MIT Press. Sturken, M., & Cartwright, M. (2001).
10. O., Hattwig, D., Bussert, K., Medaile, A., & Burgess, J. (2013). Visual literacy standards in higher education: New opportunities for libraries and student learning. Libraries and the Academy, 13(1), 61–89.
11. Pauwels, L. (2008). Visual literacy and visual culture: Reflections on developing more varied and explicit visual competencies. The Open Communication Journal, 2, 79-85. Retrieved from <https://goo.gl/QWunPC>
12. Rose, G. (2001).
12. Sparks & Honey. (2014). Gen Z2025: The final generation. New York: Sparks & Honey.
13. Thoman, E., & Jolls, T. (2005). Media literacy in education: Lessons from the Center for Media Literacy. Yearbook of the National Society for the Study of Education, 104(1), 180–205.

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION

МРПТИ 16.41.21

Yermekbaeva A.SH¹., Yuldasheva K.S².

*¹Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University
(Turkestan, Kazakhstan)*

*²Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University
(Turkestan, Kazakhstan)*

FEATURES OF REALITIES IN ARTISTIC LITERARY TRANSLATION

Abstract

Current research article purposed to have more knowledge and make others also to know about features of realities and learn how they are useful in our social life. Artistic literature may be is known for many people, but in this work there is a hope that students can learn more principles about them. This research's actuality is curiosity of young teenagers and other learners to artistic literary works and demanding to understand unusual words. Unusual words here mean that realia words which are not introduced earlier to readers. Methods which are used examine our current topic and discussion – observation in linguistic area and semantic, comparative analyses. Additionally there are young readers could be interested in artistic roman, story or poem. Here is preferred to make research which is worthy for that kind of learners. Also present research article would be help to make imagination about ethnic words and introduction for new and young students.

Key words: literature, interpretation, fantasy, poem, realia words.

Ермекбаева А. Ш¹ Юлдашева К.С²

*¹Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави
(Туркестан, Казахстан)*

*²Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави
(Туркестан, Казахстан)*

ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ЛИТЕРАТУРНОМ ПЕРЕВОДЕ

Аннотация

Цель данной научной статьи - дать больше знаний и помочь другим узнать об особенностях реалий и понять, как они полезны в нашей общественной жизни. Художественная литература, возможно, известна многим, но в данной работе есть надежда, что студенты смогут узнать больше

принципов о ней. Актуальность данного исследования заключается в любопытстве подростков и других учащихся к художественным литературным произведениям и требовательности к пониманию необычных слов. Под необычными словами здесь понимаются те слова-реалии, которые ранее не были представлены читателям. Методы, которые используются при рассмотрении нашей темы и дискуссии - наблюдение в лингвистической области и семантический, сравнительный анализ. Кроме того, есть юные читатели, которых может заинтересовать художественный роман, рассказ или стихотворение. Здесь предпочтительнее проводить исследования, которые достойны именно таких учеников. Также данная исследовательская статья поможет создать представление об этнических словах и введение для новых и молодых студентов.

Ключевые слова: литература, интерпретация, фантазия, поэма, слова-реалии.

Ермекбаева А. Ш¹ Юлдашева К.С²

*¹Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
(Түркістан, Қазақстан)*

*²Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
(Түркістан, Қазақстан)*

КӨРКЕМ ӘДЕБИ АУДАРМАДАҒЫ РЕАЛИЯ СӨЗДЕРДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл ғылыми мақаланың мақсаты - басқаларға реалийлердің ерекшеліктері туралы білуге және олардың біздің қоғамдық өмірімізде қаншалықты пайдалы екенін түсінуге көмектесу және нақтырақ білім беру. Көркем әдебиет көпшілікке белгілі болуы мүмкін, бірақ бұл жұмыста студенттер бұл туралы көбірек принциптерді біле алады деп үміт етеміз. Бұл зерттеудің өзектілігі жасөспірімдер мен басқа студенттердің көркем әдеби шығармаларға деген қызығушылығында және ерекше сөздерді түсінуге деген сұраныста жатыр. Мұндағы ерекше сөздер бұрын оқырмандарға ұсынылмаған шындық сөздерді білдіреді. Біздің тақырыпты және пікірталасты қарастыруда қолданылатын әдістер - лингвистикалық саладағы байқау және семантикалық, салыстырмалы талдау. Сонымен қатар, көркем романға, әңгімеге немесе өлеңге қызығушылық танытатын жас оқырмандар бар. Мұндай студенттерге лайықты зерттеулер жүргізген жөн. Сондай-ақ, бұл зерттеу мақаласы этникалық сөздер туралы түсінік қалыптастыруға және жас студенттерге кіріспе жасауға көмектеседі.

Кілт сөздер: әдебиет, интерпретация, қиял, поэма, реалия сөздер

Introduction. Fiction is known to major population of our present world. It means fantasy nowadays revealing in all type of imagination to people. More exactly, current life fantasy we can see in all cases of our daily life: fiction films, fiction art works, fantastic literary works, even fantastic toys. From these counted names this article's purpose is to search deeply about fantastic or artistic literature.

Actually with its name can be understandable what does artistic literature mean and what they are include. But scientific research work always demands fact and evidence. Over that here is preferred to notice some researcher's scientific ideas and findings. How says K.Y. Dmitrieva: "The world of fiction is a world of parallel literary life, in which the surrounding reality is conveyed by the author's fiction and when we perceive a fiction text, we are faced with not only the world that the writer has created, but we can also in that world, we can see the writer himself - this can be seen in everything he admires and what he admires, what he condemns, what preferences he has to this is the versatility, the emotional and expressiveness of the artistic style of speech [1]. Moreover this present work includes not only about fiction literature, but also it should reveal the possession and principles of realia words into them and their features of translation. That is why firstly here should be given some information about realities. So, the scientist L.S. Barkhudarov on his monograph "Language and translation" interprets about realia words and describes: "Words denoting objects, concepts and situations, not existing in the practical experience of people who speak [2]. Yes, there are different points of views by different researchers. Concluding all of them there can be said that realia words can describe one typical people's lifestyle and they only belong to that population's culture.

Possession of ethnic words into fiction or artistic translation also we can see from researcher's notes: "Issues of translation of realities, as well as other linguistic signs, are considered in connection with the notion of equivalence, which is defined as the preservation of unchanged plan of content when replacing the

plan of expression of the original” [2, p.11]. Telling more about realities in fiction literary translation can give broader understanding to young and teenage learners. On other researcher M.L. Weisburd made from other point of thought and he studied by the countryside studying: “events of the social and cultural life of a country, social organizations and institutions, customs and traditions, but also a multitude of disparate facts that do not lend themselves to classification indivisible” [3]. So, scientist mentioned realia words as words which also can mean about events of typical culture. Ethnic words can be transmitted in two ways in fiction literary translation: transcription and translation. Firstly it is good to define some facts about artistic literary translation.

Methods. Realities can be divided into some categorization and when translating artistic literature they will be affected with their own principles. About ethnic words classification every researcher made according to their searches and if we compare we can find some differences between them. Actually realia word’s division divides according to their principles and structures. For examples it can be depended with time, name, subject, place and others. From lots of classification, there is preferred to make notice about V.S. Vinogradov’s division. He made research and divided realities several types:

- Realias which describe own words in one typical place;
- Realias which can describe history;
- Realias that mean the ethnography of population;
- Realities of onomastics;
- Realia words of the world;
- Realities which can describe association [4].

There was introduced several categorization of ethnic words and now here would be true to make note about literary translation and their difficulties and problems while making translation. V.L. Naer said: “Interpretation is a reasoned (in proper linguistic, pragmatic and cognitive aspects) verbalized understanding of the text” [5]. From these ideas we can make thoughts that translation of literature helps to understand in artistic roman or literary work by the side of linguistic elements. In some cases, the process of interpreting a fiction text, meaningful details are discovered that affect the result of the translation process. For this reason the translator often has to go back to the beginning of the work of fiction and correct the already the existing understanding of the text. And V.A. Kukharenko also told that: this is due to the fact that the purpose of interpretation is to answer the question, “what idea does the author assert, what moral impulse is carried by his pragmatic attitude, and in proving the validity of its conclusions, based on the meaning of the Artwork” [6].

Additionally the influence of the translator’s personality also plays an important role in translation. The process of interpretation depends first and foremost on the personality of the translator who has a great influence on the content of the translated work of fiction. V.V. Sdobnikov and O.V. Petrova say: “The translator of a work of fiction, like the translator of any other text, acts in two roles:

- 1) in the role of the recipient of the original text;
- 2) in the role of the sender of the text-translation” [7].

E.V. Garusova: “Each individual translator’s interpretation of a work of fiction is, in essence, the personal writer or translator’s experience of the meaning contained in the original text [8]. After all, depending on how the translator understands text, so he reflects it in his translation. This is especially true to texts which are characterized by interpretation. Fiction texts are a prime example of such texts.

Results . Also current theory respects the fact and some techniques of the logical - semantic system in the process of translation. So, with the purpose of translating some words or word combinations, it is easy to find constant equivalent in the other language. These kinds of equivalences exist in the all languages for proper nouns, terms and numerals. For other words and phrases, only a variant contextual match can be found. In order to translate other word or word expressions there is only way of to find contextual equivalences: temporal equivalents suitable for a given language or phrase use in speech.

The interpreter, as a secondary linguistic person, fulfills the two functions mentioned above and is capable of transforming the reality. It is known that it is the professionalism and talent of the translator, the quality of translation determines the level of understanding of the literary text by the recipient of the translated version. Translation of fiction should be considered a work of art of speech of a special kind. From

these matters we can guess that interpreter should not only translate the work, also they must have special talent and they have to overcome all kind of difficulties and prove their work.

On the above given information and facts here should be examples which are more understandable to get what was written. So, in this article we preferred to take examples from one fiction roman by A.S. Pushkin “Eugene Onegin”. Because in this roman while researching we had mentioned a lot of realia words which are changed and translated with other structure. There were different translation by many authors and writers and all of them made translation with their own experience that is why we can see there are differences between each other. For instance, in original text was given words you can see on *table-1*:

Original roman	Translated roman
Дриад	Dryad
Певец Пиров	Singer of Feasts
Геттингенской	Göttingen
День Троицын	Whitsuntide
Дуня	Dunya
Подблюдны песни	Folksongs
Самовар	Samovar
Dandy	Dandy
Ланиты	Cheek
Васисдас	Serving flap

Discussion

Here on the following text was introduced differences and real examples from original and translated roman:

- “Огромный, запущенный сад, Приют задумчивых дриад” [9]. Here driad was not translated, because it is a word, which belongs to one culture. In A.S. Kline’s translation version:

- “Deepening the garden’s shade, Where the pensive dryads played” [10]. On this line as you see дриад was changed to dryads. Real meaning of dryad is nymphs of tree or we can say tree spirits. May be if author wanted to translate this word like this, but it is only visible for himself.

- “С душою прямо геттингенской, Красавец, в полном цвете лет” [9, p.80]. Here the word геттингенской on translation version was like this:

- “Whose soul was formed in Göttingen, A friend of truth: a poet then” [10, p.37]. this one is more interesting. Originally Göttingen is one of the most liberal universities in Europe which was located in Germany. This roman says that soul in this place. So, here writer describes a man who has big heart as this university. Paying attention to the next line you can mention about ‘Krasavets’. This word’s meaning is in English will be handsome. But as you notice translator added really another word and wrote it friend of truth. May be in original text writer described good persion wirh phrasal words.

- “Зовут соседа к самовару, А Дуня разливаает чай, Ей шепчут: «Дуня, примечай!»” [9, p.86]. On these line we could prove and mention and two realities in English translation.

- “When he shows, with the samovar, And Dunya sits to pour the tea” [10, p.40]. So, here samovar is Russian typical population’s daily life words. It means when boiling water in order to make tea they use this

technology. Saying deeply this samovar taken from Russian dictionary, it means ‘boils itself’ then it started to use in daily life. And also there is Dunya used as name of girl. Actually if we make search Dunya means the world which we are living our life. But nowadays this word in major area using as name of girls.

- “Подблюдны песни, хоровод; В день Троицын, когда народ” [9, p.109]. On this part of roman author describes the national holiday of population and how people act in this party. In English translation also writer tried to describe whole situation with beautiful content:

- “Folksongs, and the wedding chorals, At Whitsuntide, their tears they’d shed” [10, p.52]. As you notice here the day of Troitsin called as a Whitsuntide. This is good example for changing realia words in translation of fiction literature.

- “Poor Yorick! – молвил он уныло, - Он на руках меня держал” [9, p.111]. Good learners can of course notice this line’s possession in this roman. So, in Russian poem English language word of expressions. Now let us look through in this translation did it change or not?

- “Alas, poor Yorick!’ he lamented, In his arms I played, contented” [10, p.53]. Yes, in this translation these expression words did not change, but there added word *alas*. In reality it was Hamlet’s exclamation over the jester’s skull. In the description it was written as: ‘Bedniy Iorik’.

- “Певец Пуров и грусти томной, Когда б еще ты был со мной” [9, p.145]. On this part of poem we can see the addition to original text. And writer added some extra descriptions to make worthy translation:

- “Singer of Feasts and melancholy, Baratynsky, were you with me now” [10, p.70]. There translator changed sadness to the character of melancholy and added the word Baratynsky. Also there is one sing to say in original text as you see there was a letter b., but in description part of this book given ‘E. A. Baratynsky’. It means translator used description of the word in the last parts.

In this fiction roman while observing was met other French, German and English language realia words in that language. They were not translated into Russian language. May be it is because of author wanted to not change real words in the other language and used with original content. And these realia words did not have change in English version as well. Examples:

- Vale – in Latin language it means be healthy;
- Roast beef – as we know, English meal which is made from meat;
- Entree – it is French word that means some technique in ballet;
- Far niente – Italian word, which means idleness;
- Галлицизмы – word or word expression from French language

So, they are examples from original book and they just can be introduction to this article. The reason is fiction literature book includes more realia words than this. And if we cover all of them there is of course no possibility to discuss whole context. And for current article also it is impossible make research and results of them. Now if we continue to cover about this kind of realities there is no abroad to all of them. This article’s aim is not wholly write about from book’s part, aim is to reveal evidences for given information. That is why in our point of view this is good enough example for young learners.

Conclusion

On this present article we wanted to make broaden research in the area of realia words in their role in artistic translation. In our point of view there are young students can have at least some ideas and facts about them. Also readers and learners if they are interested in this topic they also can make sequel to this research work and continue in this area. Fiction literature or artistic literatures are nowadays hot and actual themes in literature world. In our developed and modern time teenagers know everything and they can be interested in this kind of literature works. It does not mean that learners read the work on the book or on the phone – important thing is to get what they read.

Of course some students can say that they can find realia words which they do not understand from the internet sites. But unfortunately it is not correct. Roman which were written in old language some of them do not include on the internet. We can find such things only from the reading books, article and journals. Over that our task is to read more books and share them with true ways to our young ancestors. Additionally this work can help on the area of education and make at least little understanding for students. How was written on the part of abstract present research demanded the method of linguistic observation. The aim is to say it this technique also one step to make a good research. While observing or reading and comparing fiction literature there is feeling of your research work. After having good results you would be worthy with

yourself. This is why in this work also purposed to have such kind of results and hope. And this article may be introduced to university learners in order to use as material of scientific research.

References

- 1 Ю.Д. Кобзева. Особенности художественного перевода. (На примере романа Шарлотты Бронте «Джейн Эйр»). Выпускная квалификационная работа. Кафедра «Перевод и переводоведение» Направление подготовки 45.03.02. -2018, 60с. -
- 2 Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. М.: Международное отношения, 1975. - 240 с. - book
- 3 Вайсбурд М.Л. Реалии как элемент страноведения // Рус. яз. за рубежом. 1972. № 3. С. 98–100. - journal
- 4 Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – Москва: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224с. - book
- 5 Наер В.Л. Понимание и интерпретация (к основам интерпретации текста как аналитической деятельности) / Сборник научных трудов МГЛУ. Проблемы современной стилистики. – 2001. - Выпуск 459. – С.3-13. - journal
- 6 Кухаренко В.А. Интерпретация текста. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с. - book
- 7 Сдобников В.В., Петрова О.В. Теория перевода. — М.: АСТ: Восток—Запад, 2007. — 448с. - book
- 8 Гарусова Е.В. Интерпретативные позиции переводчика как причина 85 вариативности перевода: дис. канд. филол. наук: 10.02.20. - Тверь, 2007. - 173 с. - book
- 9 Пушкин А. С. Евгений Онегин. Драммы. – Москва: Издательство АСТ, 2016. -317с. -book
- 10 A.S. Kline. Eugene Onegin. Alexander Pushkin: All Rights Reserved. -2009. -206р. - book

МРНТИ 14.35.09

Смагулова А.С.¹, Отепова Айымгул²

¹филология ғылымдарының кандидаты, дипломатиялық аударма кафедрасының доценті халықаралық қатынастар факультеті әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Алматық., 0500022Қазақстан

e-mail: aigerim_0715@mail.rusmagulova.aigerm@kaznu.kz

²филология ғылымдарының магистранті, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің халықаралық қатынастар факультеті дипломатиялық аударма кафедрасының оқытушысы, қ., Қазақстан

e-mail: otepova.aiyngul@gmail.com

САЯСИ КӨШБАСШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕГЕН СӨЗДЕРІНДЕГІ ІЛЕСПЕ АУДАРМА ПРОЦЕСІНДЕГІ ҚАТЕЛЕР

Аңдатпа

Осы мақала саяси көшбасшылардың өткен кездесулерде сөйлеген сөздерін ілеспе аударма жасау барысында кеткен қателерді талдауға арналған. Авторлардың назарында ілеспе аудармада кездесетін қателер болды, негізгі ақпаратты қандай да бір дәрежеде бұрмалауға жол бермеу. Анықталған қателер үш түрге жатқызылды: нақты ақпаратты беру қателері және референциалдық қателер; түпнұсқаның логикасын бұрмалауға әкелетін қателер; стилистикалық бұрмалау. Аталған факторлар түпнұсқа тілдегі ақпараттың қазақ тіліне бұрымаланып аударылуына әсер етіп, ақпаратты қабылдаушы тарапынан қате түсініктің қалыптасына әкеліп соқтырады. Материал ретінде британдық саясаткер, 2016 және

2019 жылдар аралығында Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігінің премьер министрі қызметін атқарған Тереза Мэйдің жиындар мен конференцияларда сөйлеген сөздеріне және оның ағылшын тілінен қазақ тіліне жасалған ілеспе аударма. Ілеспе аударманы Дипломатиялық аударма кафедрасының 2 курс магистранттары жасады. Жалпы синхронды аударма көп жағдайда өзінің ерекшелігіне байланысты аударма қателерінің пайда болуына бейім. Бұл ретте, шамасы, халықаралық қатынастар саласындағы аудармашы ерекше мәртебеге ие және оған жекелеген жағдайларда одан ауытқуға мүмкіндік беретін дипломатиялық өкілеттіктер өнімді мемлекетаралық диалогты қолдау мақсатында түпнұсқаның мазмұны.

Кілт сөздер: аударма, ілеспе аударма, аударма қатесі, дипломатиялық дискурс

*Aigerim Smagulova*¹ *Otepova Ayymgul*²

¹*candidate of pedagogical sciences, professor of diplomatic translations chair, faculty of international relations, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan e-mail: aigerim_0715@mail.ru, fax-7(727-377-33-44) tel.: +7 701 167 4373*

²*teacher of diplomatic translations chair, faculty of international relations, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan. Almaty, Kazakhstan e-mail: otepova.aiymgul@gmail.com*

ERRORS IN THE PROCESS OF SIMULTANEOUS INTERPRETING IN THE PROCESS OF POLITICAL SPEECHES

Abstract

This article is devoted to the analysis of translation errors arising in the process of simultaneous interpreting of the summit of political leaders. The authors focused on translation errors which in one way or another cause the distortion of the information in the text transmitted to recipients on the respective sides. Identified errors were assigned to three types: errors of the factual information aspect; errors leading to logic distortions of the original; errors leading to stylistic distortions. It is planned to analyze the mistakes made by politicians in the simultaneous translation of their words from English to Kazakh. As a material, a simultaneous translation of the speeches of the British politician, Theresa May, who served as prime minister of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland between 2016 and 2019, at meetings and conferences, and her translation from English into Kazakh. Simultaneous translation was performed by 2nd year undergraduates of the Department of diplomatic translation. In general, simultaneous interpretation is largely susceptible to the occurrence of translation errors due to its specific nature. At the same time, most likely, the interpreter in the field of international relations has a special status and diplomatic capabilities that allow him in some cases to deviate from the contents of the original in order to maintain a productive international dialogue.

Keywords: translation, simultaneous interpretation, translation error, diplomatic discourse.

*Айгерім Смагулова*¹, *Өтепова Айымгүл*²

¹*кандидат филологических наук, и.о. доцента кафедры дипломатического перевода факультета международных отношений Казахского национального университета имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан, e-mail: aigerim_0715@mail.ru*

²*магистр филологических наук, преподаватель кафедры дипломатического перевода факультета международных отношений Казахского национального университета имени аль-Фараби, г. Алматы, Казахстан, e-mail: otepova.aiymgul@gmail.com*

ОШИБКИ В ПРОЦЕССЕ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА В ВЫСТУПЛЕНИЯХ ПОЛИТИЧЕСКИХ ЛИДЕРОВ

Аннотация

Настоящая статья посвящена анализу переводческих ошибок, возникающих в процессе синхронного перевода встречи политических лидеров на высшем уровне. В фокусе внимания авторов находились переводческие ошибки, ведущие в той или иной степени к искажению информации для реципиентов. Выявленные ошибки были отнесены к трем типам: ошибки передачи фактической информации и референциальных значений; ошибки, приводящие к искажению логики оригинала; ошибки, приводящие к стилистическим искажениям. В статье рассматривается анализ высказываний политиков на ошибки, допущенные при синхронном переводе с английского языка на казахский язык. В качестве материала приводится синхронный перевод выступления британского политика Терезы Мэй, занимавшей пост премьер-министра Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии в период с 2016 по 2019 годы, на собраниях и конференциях и ее выступления с английского на казахский язык. Синхронный перевод выполнен магистрантами 2 курса кафедры дипломатического перевода. В целом, синхронный перевод в значительной степени подвержен ошибкам перевода из-за своей специфики. В то же время, скорее всего, переводчик в области международных отношений обладает особым статусом и дипломатическими возможностями, которые позволяют ему в некоторых случаях отклоняться от содержания оригинала в целях поддержания продуктивного международного диалога.

Ключевые слова: перевод, синхронный перевод, ошибка перевода, дипломатический дискурс.

Кіріспе

Ілеспе аударма ауызша аударманың басқа түрлерімен салыстырғанда әлдеқайда жас мамандық болып есептеледі. Аталған аударма түріне сұраныс 20-ғасырдың басында, Ұлттар Лигасы (1919 ж.), БҰҰ (1945 ж.) және т.б. халықаралық ұйымдардың пайда болуымен байланысты. Ілеспе аударма түрін қолдану идеясын алғаш болып американдық кәсіпкер Эдуард Филейн ұсынған. Ұлттар Лигасы аясында болатын конференция және кездесулерде қолданылып жүрген ізбе-із аударма уақытты алатынын байқап, кәсіпкер мәселенің шешімін іздей бастаған. 1925 жылы Эдуард Филейн Ұлттар Лигасының хатшысына уақытты үнемдеуге көмектесетін аударма түрін, яғни ілеспе аударманы ұсынып, хат жазады. Дегенмен бұл аударма түріне көшілік сынмен қарап, сенімсіздік танытты. Уақыт өтке келе, Екінші Дүниежүзілік соғыстан кейін, 1945-1946 жылдары Нюрнберг процесі кезінде ілеспе аударманың қарқынды қолданысқа еніп, тиімділігін ақтап шықты. Нюрнберг процесінің өзі ұзақ уақытқа созығандықтан, осы уақытқа дейін қолданыста болған ізбе-із аударма қолайсыз деп танылып, процессті ұйымдастырушылар ілеспе аудармаға жүгінді. Ілеспе аударманың дамуына әсер еткен тағы бір фактор – заманға сай техникалық мүкіндіктердің дамуы. Ілеспе аударма арнайы техникалық жабдықтарды талап етеді: аудармашыға арналған бутка, микрофон, құлаққап. Ілеспе аударма - спикерден екі немесе үш секунд қана қалып, ақпаратты аударатын, ауызша аудармадағы күрделі аударма түрі болып есептеледі. Айтып кеткеніміздей, ілеспе аударма сала ретінде жас және зерттелмеген сұрақтар бар. Сала бойынша алғашқы зерттеулерді А.Ф. Ширяев, И.А. Зимняя мен Г.В. Чернов, М.Я. Цвиллинг, Д. Селескович, А.Д. Швейцар, З.А. Кочкина, Б.А. Бенедиктов, А.Ш. Барик, Д. Гервер, Л. Виссон сияқты аудармашы-ғалымдар жүргізген. Зерттеушілер ілеспе аударма барысында

жалпы механизмдерді, когнитивті үдерістерді және қолданылатын техникалар мен стратегияларды т.б. мәселелерді қарастырды.

Ілеспе аударма барысында бірнеше когнитивті механизмдер іске қосылады: ақпаратты қабылдау, ақпаратты түсіну, болжау механизмі, екі тілде ойлау механизмі, аударма жасау механизм және аударманы жүзеге асыру механизмдері. Ілеспе аударма ойдағыдай шығу үшін оны орындаушы тек қана қостілді маман емес, екі халықтың мәдениетін, тарихын, менталитетін, ұлттық психологиясын жақсы білетін, дикциясы анық, дауысы тартымды, сөйлеу ырғағын мағынамен тікелей байланыстырып өзіне бағындыратын, сөзге шешен болуы міндетті [1, 87б.]. Десекте, ілеспе аударма жасау барысында уақыттың тапшылығына байланысты қате аударма жасау орын алып жатады.

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы

Ілеспе аударма (ІА) аударма қызметінің ең күрделі түрлерінің бірі болып табылады. Қазіргі ғылыми әдебиеттерде бірлескен кәсіпорын "Ауызша аударма түрлерінің бірі, бір уақытта белгілі мәтінді аудару, кәсіби аударма түрлерінің бірі" деп түсініледі [1,80], "аударма өнерінің шыңы" [2,860]. Өзінің мәні бойынша, ілеспе аударма психологиялық процесс болып табылады, онда үш негізгі кезең ерекшеленеді: ұғымды түсіну, түсіну және қалыптастыру, қабылдаушы мәдени модельдің тілдік жүйесі арқылы беру, қалпына келтіру.

Аударма іс - әрекетінің бірінші кезеңі, атап айтқанда шет тіліндегі мәтінді қабылдау-бұл мидың және сезім мүшелерінің аналитикалық және Синтактикалық функцияларын бір уақытта орындауға негізделген күрделі сенсорлық ойлау процесі. Түсіну ойды қалыптастыру және тұжырымдау арқылы, яғни ішкі сөйлеу арқылы жүзеге асырылады [3,171]. Негізгі мәселе - қандай да бір тілдің көмегімен түсіну жүзеге асырылады және оның ағымының интенсификация дәрежесі қаншалықты жоғары. Тілдік құралдарға келетін болсақ, түсіну түпнұсқа тілінің құралдарымен немесе сөйлеу әрекетінің осы түрін жоғары деңгейде – аударма тілінде, ал аудармашының жоғары шеберлігімен – ішкі жеке пәндік - схемалық семантикалық код құралдарының көмегімен жүзеге асырылуы мүмкін [3,173].

Аударма процесінің екінші кезеңі-болашақ ақпараттың негізгі мағынасын қалыптастыру. Басқаша айтқанда, осы кезеңде "мағына - идея" өзара байланысын, сондай – ақ қайта кодтауды негіздеу қажеттілігі туындайды. Егер түсіну қайта аударма тілінде жүзеге асырылса, онда мағынаны қалыптастыру бір уақытта болады және идеяны қалыптастыру, ал түсіну процесі қайта кодтау процесін қамтиды [4,37].

Аударма қызметінің үшінші, соңғы кезеңінде мәлімдеме көрсетіледі, оны аударма тілінің көмегімен қалпына келтіру жүзеге асырылады. Бірлескен кәсіпорында сөйлеу іс - әрекетінің әр кезеңін жүзеге асыру қайта құру құзіреттілігін қалыптастырудың жоғары деңгейін талап етеді. А. Тараков БК-ның келесі ерекшеліктерін атап өтті:

- 1) дискурсты бір уақытта қабылдау, декодтау және көбейту қабілетсіздігінен туындаған психологиялық ыңғайсыздық;
- 2) түпнұсқа мәтініне қайта жүгінудің болмауынан туындаған психологиялық тосқауыл, сөйлеуді тоқтата тұру, түсініксіз тіркестерді, сөздерді қайталау мүмкіндігі;
- 3) дыбысталған мәтінге түзетулер енгізу, анықталған қате түсіндірулерді жою мүмкіндіктерінің болмауы;
- 4) сөйлеудің тым жылдам қарқынына, сөйлеушінің шатастығына, сөйлеу ақауларына байланысты қате түсіндірудің пайда болу мүмкіндігі [1,88].

Бірлескен кәсіпорынның атрибутивті, маңызды сипаттамалары аударма құзіреттілігінің қалыптасу деңгейіне қойылатын жоғары талаптарды алға тартады, бүгінде олар көбінесе басқалармен сөйлеу циклдары үшін тілдік қауымдастық мүшесіне қажет нақты дағдылардың жиынтығын түсінеді [5,214]. Әр түрлі авторлардың ерекшеленген дағдыларының тізімі сәйкес келмейді және барлығы бірдей нақты белгіленбейді, бұл осы ақыл - ойлардың объективті көптігімен және олардың дұрыс иерархиясының болмауымен

байланысты. Атап айтқанда, А. Тараков БК-ны сәтті жүзеге асыру үшін қажетті келесі дағдыларды атайды:

- 1) БК-ның өзіндік ерекшеліктеріне дайындық;
- 2) сөйлеушінің сөзіне назар аудара білу;
- 3) бірнеше міндеттерді назарға ала білу;
- 4) күрделі коммуникациялық жағдайлардан шығу жолын таба білу;
- 5) жылдам әрекет ету дағдылары;
- 6) психикалық тыныштық, шыдамдылық;
- 7) жылдам ойлау, тұжырымдаманы тұжырымдау [5,214]. Өз кезегінде

Р. Сеттон мыналарды атайды-аударма күзiреттiлiгiнiң модельдерi:

- 1) лексемалардың "жеке семантикалық реңктерiн" бiлуден тұратын прагматикалық және социопрагматикалық, оның iшiнде сөйлеу мiнез - құлық стратегияларын, дискурсты модельдеу ережелерiн белгiлi бiр тарихи даму кезеңiнде қабылданған функционалды стильдiң талаптарына сәйкес бiлудi қамтитын лингвистикалық күзiреттiлiк;
- 2) ақпараттық хабарламалардың нақты тақырыбын түсiну және келесi аудару үшiн қажеттi жалпы бiлiм;
- 3) ақпараттық деректердi қабылдау, түсiндiру және көбейту дағдылары, стратегиялары [6,113].

Халықаралық дипломатия саласында iлеспе аударма барасында қате аударма жасау, әлемдiк қоғамдастықта күрделi мәселелердi туындатуы мүмкiн. Сол себептi, дипломатиялық аударма аясында қате аудармаларды зерттеп, талдау өзектi мәселе. Зерттеу пәнi ретiнде дипломатиялық аударма саласында жасалған iлеспе аудармадағы қателiктер. Зерттеу мақсаты ретiнде ағылшын саясаткерлерiнiң сөздерiн қазақ тiлiне аудару барысында жасалған қателiктердi анықтап, талдау жасау.

Талқылау

Дипломатия саласында аударма жасайтын аудармашы саланың тiлдiк ерекшелiгiне, яғни тiлдiк клише, фразеологизм, кiрме сөздер және неологизм сөздерге назар аударып, сонымен қатар, дипломатия саласында iлеспе аударманы сәттi жасау үшiн тарих, мәдениет, халықаралық қатынастар және т.б. салаларда аялық бiлiм мен бiлiктiлiгi мол болуы қажет. Саяси аренада iлеспе аударма жасау барысында, мемлекетаралық түсiнiспеушiлiкке әкелген немесе қате түсiнiк қалыптастырған iлеспе аудармалар орын алған. Солардың бiрi, аудармашыларға жақсы таныс жағадай Никита Хрущевтiң қате аударылған сөзi. 1956 жылы КСРО-ның бас хатшысы Никита Хрущев Польша елшiлiгiндегi қабылдауда американдықтардың тарапына «Мы вам покажем **кузькину мать**» деген фразеологизмдi қолданған. Бұрын сонды естiмеген бұл фразеологизмдi iлеспе аудармашы «we shall show you Kuzka's mother» деп аударады, «Kuzka's mother» сөзiн ядролық қару ретiнде қабылдаған американдықтар, қоғамда резананс тудырды. Әрине, кейiн Хрущев бұл сөзi үшiн өз тарапынан кешiрiм сұрап «капитализм өзiнiң жұмысшы табын жояды» деген мағынада айтылғанын түсiндiрген. 1977 жылы демократ Джими Картер АҚШ болған президенттiке сайлауда жеңiске жетiп, сол жылы желтоқсанда Польша елiне ресми сапармен барады. Бiрақ, Ақ үйде 17 аудармашы болса да, поляк тiлiнен жетiк меңгерген аудармашы болмаған. Деседе, поляк тiлiн жақсы меңгерген деген сенiммен аудармашылардың бiрi Президенттiң сөзiн аударуға бел бұды. Джими Картердiң сөйлеген сөзi басында аса қиындық тудырмады, бiрақ Президенттiң соңғы «when I left the United States» сөзiн аудармашы «мен АҚШ-тан мәңгi кеткенде» деп аударады. Өз кезегiнде тыңдарман қауым «Ол мәңгiлiкке АҚШ-тан

кетіп, Польшаға өмір сүруге келді» деп түсінеді. 2019 жылы Нью-Йорктегі БҰҰ Бас Ассамблеясының 74-сессиясының Төрағасы Тиджани Мухаммада-Банде ««I want thank you, to thank both Presidents — Nazarbayev... former President Nazarbayev and President Tarja Halonen for championing The Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty Group of Eminent Persons» - «Я хочу поблагодарить вас, поблагодарить обоих президентов — Назарбаева... бывшего президента Назарбаева и президента Тарью Халонен за чемпионство Группы видных деятелей Договора о всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний»[2]. Ілеспе аударма ағылшын тілінен орыс тіліне аударылған. Дәл осы сөзде **in championing** сөзін аудармашы аталған тұлғаларға «бейбітшілік чемпиондары» деген атақ берілді деген мағынада аударылып, аударманы естіген қазақ БАҚ өкілдері «Елбасына бейбітшіліктің чемпионы атағы берілді» деп жаза бастады. Дегенмен аударма дұрыс емес екендігін factcheck.kz парақшасында талданған. Ақпарат көзіне сүйенсек *in championing- қолдау көрсету* мағынасында аударылуы тиіс делінген. «Я хочу поблагодарить вас, поблагодарить обоих президентов — Назарбаева... бывшего президента Назарбаева и президента Тарью Халонен за поддержку (работы — Прим. ред.) Группы видных деятелей по Договору о Всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний». Көрсетілген мысалдар ілеспе аударма барысында орын алған және қате ілеспе аударма тыңдарман тарапынан қандайда бір жағдайға байланысты қате түсініктің қалыптасуына әсер етеді. Дәл осындай қателік саяси аудармада мемлекеттер арасындағы қақтығыстарға себеп болуы мүмкін.

Мақалада Британдық саясаткер, 2016 және 2019 жылдар аралығында Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігінің премьер министрі қызметін атқарған Тереза Мэйдің жиындар мен конференцияларда сөйлеген сөздеріне және оның ағылшын тілінен қазақ тіліне жасалған ілеспе аудармаға талдау. Көп жағдайда бұрынғы премьер министр Ұлыбританияның ішкі саясаты мен Брекситтен шығуы туралы және меритократия тақырыптарында сөз сөйлеген.

Ілеспе аудармаларды талдау барысында, аудармашы тарапынан кеткен қателіктердің себептері қарастырылды. Сол себептердің бірі аялық білімнің аздығы екеніне көзіміз жетті. Мысалдар: «And that is why the UK has over 70 years been such a pioneering supporter of these organizations and more. Even more importantly, they risk the confidence and faith of those who rely upon **the blue helmets**, who rely upon that sign I stand in front of today coming to their aid in the darkest of hours» (<https://www.youtube.com/watch?v=CCdvdz5Dijc>) - «Бұдан да маңыздысы **көк шлемдерге** сенім артатын және осы белгіге сенетіндерге солардың сенімі мен тәуекел ете отырып, біздің қауіпті сағаттарда олардың көмегіне жүгінетініміз осыларға сенетінімізде» Аудармашы жіберген қателік «**the blue helmets**» - «**көк шлемдер**» деп тікелей аударуында. The blue helmets - БҰҰ бейбітшілік әскерлері деген сөз. Аударманы оқи отырып, осы сөздің мағынасына аудармашының аялық білімінің таяздығын байқаймыз. «We, the nations of the UN, need to give the Secretary-General our backing for these reforms and as an outward-looking global Britain and thesecond biggest funder of the UN the UK will remain committed to spending 0.7% of **GNI** on development and humanitarian support» (<https://www.youtube.com/watch?v=CCdvdz5Dijc>) - «... біз алдағы уақытта гуманитарлық көмектер мен оның дамуына *жалпы ішкі өнім* 0,7% беретін боламыз». Аудармада Gross national income (GNI) сөзін «жалпы ішкі өнім» деп айтарлықтай үлкен қате жіберілген. Екі сөзді жеке талдайтын болсақ, Gross National Income - Жалпы Ұлттық Өнім: бір елдің нарықтық баға бойынша есептелген, жыл бойы шығарған дайын өнімі. Ал, Жалпы Ішкі Өнім ағылшын тілінде Gross Domestic Product - мемлекет территориясындағы барлық өндірушілердің белгілі бір кезең ішінде өндірілген түпкі тауарлары мен көрсеткен қызметтерінің нарықтық құнын білдіретін жиынтық көрсеткіш. Ақпараттың қате аударылуына себеп болған аялық білімнің жоқтығы.

Ілеспе аударма барасында қате аударма жасауға себеп болатын тағы бір фактор, сөздің немесе терминдердің нақты аудармасын білмеу, сөздік қордың аздығы. Оған мысалдар: «It's not simply because our history and culture is profoundly **internationalist**, important though that is» (<https://www.youtube.com/watch?v=o0rRnTFJszU>)- «Бұның себебі біздің тарихымыз бен мәдениетіміз **халықаралықарылық деңгейде** болғандығы үшін ғана емес, дегенімен мәселе онда емес. Аударманы талдайтын болсақ, аударманың бұрмаланғаны байқалады. Қателік – «**internationalist**» - «**халықаралықарылық деңгейде**», яғни Британия тарихы мен мәдениеті халықаралық деп қате аударма берілген. Қазақ тіліндегі баламасы «ұлтаралық»; «You can **respond** by trying to hold things together by force, tightening a vice-like grip that ends up crushing into tiny pieces the very things you want to protect» (<https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E>) - «Сіз өзіңіз қорғағыңыз келетін заттарды күштеп ұстауға тырысып, жұдырығыңызды қатты қысып, жаныңызды шүберекке түйіп **жауап берсеңіз** болады». Сөйлемдегі негізгі мағына қиындықтарға төтеп беру туралы айтылған. «Жауап беру» сөзі сөйлемнің мағынасына сай келмей, түпнұсқа мағынасын дұрыс ашпай тұр;

Қате аудармаға әсер еткен келесі фактор, translator's false friend әдісі. Яғни түпнұсқа тілінде және аударма тілінде сөздің фонетикалық формасы ұқсас болып көрінетін, бірақ шын мәнінде мағынасы мүлдем басқа. Дәл осындай сөздер аудармашыны қателесуі мүмкін. Мысалыға: «Three ways you can give reassurance to others If you go to a big mass event...» ([UKPrimeMinisterBorisJohnsonCOVID-19 PressConferenceTranscriptApril 5 - Rev](https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E)) - Егер сіз бұқаралық іс-шараларға барғыңыз келсе, коронавирус жұқтырмағаныңызды 3 түрлі әдіс арқылы дәлелдеуіңіз керек болады— Түпнұсқадағы **abigmass** сөзі 1-ші аудармада бұқаралық деп қате аударылған. Мүмкін **mass** сөзі **mass media** сөзімен қателесіп, translator's false friends орыналған шығар. Бұқаралық сөзі ақпарат сөзімен тіркесіп келеді, сондықтан көпшілік жиналған жиында гендұрыс нұсқа.

Аудармаларды талдау барысында, түпнұсқа тілдегі сөйлемнің дұрыс аударылмауына қажетті трансформациялардың қолданылмауында екені анықталды. Мысалыға: «**If you're black**, you're treated more harshly by the criminal justice system than if **you are white**» (<https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E>)— «Егер сіз **қара** болсаңыз, қылмыстық үкім **ақтарға** қарағанда сізге қаталырақ болады». Сөйлемде қара және ақ нәсілді адамдар жөнінде айтылып тұрғаны анық, бірақ аудармашы тарапынан «нәсіл» сөзі қолданылмағандықтан, аударма дәрежі мағынада берілді. Дәл осы тұста «қосу» тәсілі қолданылса, аударма сәтті шығар еді. «It's not simply because our history and culture is profoundly internationalist, important though that is» (<https://www.youtube.com/watch?v=o0rRnTFJszU>) - «Бұның себебі біздің тарихымыз бен мәдениетіміз халықаралықарылық деңгейде болғандығы үшін ғана емес, дегенімен **мәселе онда емес**» «Important though that is» - «мәселе онда емес» аударманы талдайтын болсақ, сөйлем мағынасы бұрмаланып, **антонимдік** аударма берілген. Аталған аударма тәсілі бұл аудармада қисынсыз.

Қорытынды

Қорытындылай келе, ілеспе аударма ХХ ғасырдың ортасында жеке сала ретінде пайда болған, қысқа аралықта ілеспе аудармада жалпы механизмдерді, когнитивті үдерістерді және қолданылатын техникалар мен стратегиялары аудармашы-ғалымдар тарапынан қарастырылған, десе де зерттелмеген сұрақтары бар. Соның ішінде, ағылшын тілінен қазақ тіліне ілеспе аударма жасау үдірісі, екі тіл арасындағы ерекшеліктер әлі де зерттеуді талап етеді. Мақалада қарастырылған негізгі мәселе, ілеспе аударма барысында аудармашы тарапынан кететін қателіктер талданды. Талдау материалдары ретінде 2 курс магистранттарының аударған Тереза Мэйдің сөйлеген сөздері. Нәтижесінде, ілеспе аудармада қате аударма жасауға әсер еткен факторлар: аялық білімнің аздығы, сөздер мен

терминдердің аудармасын жеткілікті білмей және қажетті трансформацияларды қолданбау екендігі анықталды. Аталған факторлар түпнұсқа тілдегі ақпараттың қазақ тіліне бұрымаланып аударылуына әсер етіп, ақпаратты қабылдаушы тарапынан қате түсініктің қалыптасына әкеліп соқтырады. Осылайша, ілеспе аударманың ерекшелігін ескере отырып, аудармашының сөйлеуінде тілдік жүйенің әртүрлі деңгейлерін талап ететін және экстралингвистикалық және интралингвистикалық факторлармен сипатталатын нормадан ауытқулар болуы мүмкін деп қорытынды жасауға болады. Жалпы алғанда, қателерді семантикалық және тілдік деп жіктеуге болады, ұсынылған санаттардың әрқайсысы аясында кіші түрлері ерекшеленеді. Семантикалық қателер - бұл түпнұсқа ақпаратының өзгеруі немесе қабылданбауы, алушыға дұрыс емес ақпарат беретін нормадан ауытқулар. Тілдік қателер түпнұсқаның тұжырымдамалық мазмұнына іс жүзінде әсер етпейді, негізінен аудиторияның оны қабылдайтын мәдени модельді қабылдауына әсер етеді. Әрине, нормадан бұл ауытқулар толық емес және одан әрі егжей-тегжейлі зерттеуді қажет етеді.

Әдебиет тізімі

1. Аударманың өзекті мәселелері // Құраст: С.Құлманов. – Алматы: «Palitra-Press» - 2015, 296 б.87 б
2. ЖабагиеваГ.З.Видыпереводов//Успехисовременного естествознания.2015.№1– 5.С.867 –869.
3. ДармодехинС.В.Изисториипереводческогодела//Историческаяисоциально-образовательнаямысль.2013.№6. С.171– 173.
4. ЗимняяИ.А.Психологическийанализперевода каквидаречевойдеятельности//Вопросытеории перевода: сб.науч.статей. М.:МГПИИЯ,1978.С. 37– 49.
5. ШвейцерА.Д.Теорияперевода.Статус,проблемы,аспекты:учебноепособие.М.:Наука,1988.214с.
6. ВасилевичА.П.Проблемыизмеренияязыковойкомпетенции//Лингвистическиеосновы преподаванияязыка.М.:Наука,1983. С. 113–136.
7. SettonR.APragmaticTheoryofSimultaneousInterpretation/doctoraldissertation,AnnArbor,Michigan,1997.124p.
8. https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BF%D0%B5_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D0%B0_%D2%9B%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8B%D0%BB%D0%B0%D1%82%D1%8B%D0%BD_%D1%82%D3%99%D1%81%D1%96%D0%BB%D0%B4%D0%B5%D1%80
9. <https://factcheck.kz/fact-checking/fastchesk/pravda-li-chto-nursultan-nazarbaev-udostoilsya-statusa-chempiona-za-mir-svobodnyj-ot-yadernyx-ispytanij/>
10. <https://www.youtube.com/watch?v=CCdvdz5Dijc>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E>
12. [UK Prime Minister Boris Johnson COVID-19 Press Conference Transcript April 5 - Rev](https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E)
13. <https://www.youtube.com/watch?v=FDyZ8trge2E>
14. <https://www.youtube.com/watch?v=o0rRnTFJszU>

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS

МРНТИ 16.21.39

К.В. Altynbayeva¹ G.A.Gaipova²

*¹Kazakh National University named after Al-Farabi
Master of Pedagogy, Senior Lecturer, kalima_82@mail.ru*

*²Senior Lecturer, gaiipova.gulipa@gmail.com
Kazakh National University named after Al-Farabi*

SCIENCE OF LINGUISTICS, OBJECTIVES AND DIRECTIONS

Abstract

The given article is devoted to the directions of linguacultural science and its usage in training.

Key words: Linguaculture, linguacognitive dictionary, language and culture, ethno linguistic research, ethnos, linguaregional dictionary, phraseological unit, cultural heritage, national stereotypes, speech etiquette.

К.Б. Алтынбаева¹ Г.А.Файыпова²

*¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
педагогика магистрі, аға оқытушы, kalima_82@mail.ru*

*²Аға оқытушы, gaiipova.gulipa@gmail.com
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті*

ТІЛ БІЛІМІ ҒЫЛЫМЫ, МАҚСАТТАР МЕН БАҒЫТТАР

Аңдатпа

Бұл мақалада лингвомәдениеттану ғылымының бағыты және оны оқытуда қолдану туралы мазмұндалады.

Кілт сөздер Лингвомәдениеттану, лингвотанымдық сөздік, тіл және мәдениет, этнолингвистикалық зерттеу, этнос, лингвоелтану сөздігі, фразеологиялық бірлік, мәдени мұра, сөйлеу этикеті

К.Б. Алтынбаева¹ Г.А.Гайпова²

*¹Казахский национальный университет имени Аль-Фараби
магистр педагогики, старший преподаватель, kalima_82@mail.ru*

*²Старший преподаватель, gaiipova.gulira@gmail.com
Казахский национальный университет имени Аль-Фараби*

НАУКА ЛИНГВИСТИКА, ЦЕЛИ И НАПРАВЛЕНИЯ

Аннотация

В данной статье описывается направление науки лингвокультурологии и его применение в обучении.

Ключевые слова: Лингвокультурология, лингвопознавательный словарь, язык и культура, этнолингвистическое исследование, этнос, лингвострановедческий словарь, фразеологические единицы, культурное наследие, национальные стереотипы, речевой этикет.

Introduction. At the end of the last century, at the turn of the century, the world's advanced linguistics turned the theoretical directions of linguistics to look at it on the basis of an anthropocentric paradigm, which differs from structural linguistics – that is, the connection of language with the individual, his field of thought and spiritual and practical activity. Among the completely new areas of cognitive and anthropological linguistics, the direction of “linguoculturology” has been noted over the past five or six years.

Linguoculturology is a science that studies the reflection of national culture in language, which arose as a result of the relationship between linguistics and cultural studies. The term linguocultural studies was formed in the 90s of the XX century as an independent separate linguistic direction. The works of V. V. Vorobyov, V. A. Maslova, Yu.s. Stepanov, N. D. Arutyunova, V. N. Telia, V. M. Shaklein contributed to this.

Main part. Linguoculturology considers language as a cultural phenomenon. After all, language is closely related to culture, language is one of the components of culture. The tasks of this scientific field are to determine the close relationship between language and culture, language and ethnicity, language and national mentality. Language, culture and ethnic groups are closely intertwined. (Maslova, 28)

Linguoculturology has its own goals and objectives, which “study the linguistic evidence of both historical and modern times through spiritual culture” [Maslova, 11]. Its main task is to “consider the relationship between language and culture from the point of view of modern cultural and national consciousness and study and describe its manifestation in language” [Telia, 15]. This is ultimately directly related to the historical nature of culture and language.

Linguoculturology is “a complex science in a combined form that studies the reflection of the relationship between culture and language in the language and studies this process in a single unity of linguistic and non-linguistic (cultural) content, as a single structure with the help of complex methods and in accordance with the main directions and cultural principles of modernity” [Vorobyov, 36-37]. Another distinctive feature of linguoculturology from other branches of science that study the relationship between language and culture is its equal consideration of language and cultural contexts in the study of any form. Currently, the diachronic, comparative, comparative and linguistic-cultural lexicography areas of linguistic and cultural studies have been identified. The latter is closely related to “the applied part of ethno linguistics — the study of the relationship between a particular language and culture for practical purposes, namely, the methodology of teaching a foreign language and translation” [Karlinsky, 40]. We believe that the peculiarities of ethnolinguistics and linguoculturology in general are as follows: ethnolinguistic research is based on comparative study of a particular ethnic group or ethnocultural regional environment; ethnolinguistic research is aimed at reproducing various ritual forms, as well as language features; ethnolinguistics pays more attention to the material side of culture, linguistics defines the spiritual side, i.e. the basis of worldview, mentality, national psychology, national spiritual and moral values; the object of ethnolinguistic research is to study changes in the recognition of values by representatives of

historical and modern nationalities, i.e. cultural and language owners; ethnolinguistic research pays more attention to language materials, linguistic and cultural contexts are considered equally; ethnolinguistic research uses linguistic, in particular etymological methods, and in linguolinguistic studies advanced methods of cognitive linguistics, associative psychology, etc. are used in a complex way.

Thus, the subject of linguoculturology is language units that summarize the results of archetypal, prototype consciousness of humanity, expressed in mythology, legend, custom, ritual, poetic and prosaic artistic texts, phraseology, metaphor, symbol and paremia, and in which symbolic, reference, image-metaphorical meaning is accepted in culture [Maslova, 36].

Among the above-mentioned areas of linguoculturology, comparative linguoculturology is at a new stage of its formation, as evidenced by a number of fundamental scientific works on the issues of this area [10,131].

To date, several directions have already been formed in the field of linguistic and cultural studies. They:

1. linguoculturology of an individual social group or ethnic group, i.e. the study of a certain linguistic and cultural event in connection with the culture of a certain period;

2. Historical linguoculturology, i.e. the study of changes in the linguistic and cultural state of an ethnic group over a certain period of time;

3. comparative linguoculturology, i.e. the study of linguistic manifestations of different but closely related ethnic groups;

4. comparative linguoculturology. An industry that is just developing. It is currently published in several scientific papers.

5. Linguocultural lexicography, this field is engaged in the compilation of linguistic dictionaries. This industry is developing at a faster pace than others. (As an argument, we can say that the content of D. G. Maltseva's Dictionary of linguoculturology consists of 25 major thematic sections)

Thus, linguoculturology is a science that studies material and spiritual culture, which is included in the national language and is reflected in language processes.

Linguistic and cultural methods are a set of analytical methods, rules and actions used in the study of the relationship between language and culture.

The main used concepts of linguoculturology are: cultural language, cultural text, cultural context, basic (conditional) names of cultures, cultural competence, cultural heritage, cultural traditions, cultural process, cultural formations.

K. Levi-Strauss called language and culture a product, its most important component and state of life of culture.

The tool of linguistic and cultural studies is the study of the relationship of a person who provides cultural information with all its formation and features, and who forms this culture with language. These include non-equivalent language units, words and phrases that describe the specificity of this culture. Language units characteristic of a mythical feature: mythology, beliefs contained in the language, traditions, rituals, standards, stereotypes, signs, images, internal representations of a word, speech etiquette are stable language phrases, i.e. phraseological units, and much more.

It is true that there are differences between the cultures of each nation. However, in the theory of General Linguistics throughout the twentieth century, language and culture differ depending on certain objective factors, and the concept of culture does not belong to the nation, in addition to the national consensus, it is understood abstractly as a category that can be synthesized by other cultures. And the new modern society, which has switched to public relations one of the values of the national identity is culture, the other is language. These double, interrelated, inseparable values have become the basis of the direction of proper formation of the intellectual field of the individual, the upbringing of the individual, which has been put forward by the requirements of modern society come.

Conclusion. In conclusion, linguistic and cultural science shows a broad direction in teaching a foreign language. And linguoculturology is a science that studies material and spiritual culture, which is included in the national language and is reflected in language processes. Linguistic and cultural methods are a set of analytical methods, rules and actions used in the study of the relationship between language and culture. Thus, linguolinguistics defines the spiritual side, i.e. the basis of worldview, mentality, national psychology, national spiritual and moral values; the object of ethnolinguistic research is to study changes in the recognition of values by representatives of historical and modern nationalities, i.e. cultural and language

owners; ethnolinguistic research pays more attention to language materials, linguistic and cultural contexts are considered equally; ethnolinguistic research uses linguistic, in particular etymological methods, and in linguolinguistic studies advanced methods of cognitive linguistics, associative psychology, etc. are used in a complex way.

Literature:

1. Маслова ВА Введение в лингвокультурологию. М., 1997, 206 стр.
2. Кунанбаева С.С. Современное иноязычное образование: методологии и теории А: КазГУМОиМЯ им. Абылай хана, 2005.
3. Лихачев Д.С. Культура как целостная динамическая система// Вестник Рос. Акад! На>тс. N8, 1994, 721-725 стр.
4. Лотман Ю.М. О семантическом механизме культуры//Лотман Ю.М. Избранные статьи. Таллин, 1993.
5. Мурзин Л.Н. О лингвокультурологии, ее содержании и методах. Екатеринбург. 1996. 392 стр.
6. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологические аспекты. М., 1996. 300 стр.

МРНТИ 16.01.09

Abibulla D. Sh.¹

¹IKTU named after Khoja Akhmed Yasawi

Master of philological sciences

Turkestan, Kazakhstan

IMPORTANCE OF RECEIVED PRONUNCIATION IN THE PROCESS OF CHOOSING TITLES FOR NOVELS

Abstract

Currently, English is the language of international communication. As his status as global increases, the number of people using it increases too. In this regard, the problems of the pronunciation standard are relevant, both for native speakers and those for whom it is a second language. From the point of view of sociolinguistics, Received Pronunciation has particular interest, since its features are unique. In this paper, the history and status of the RP, as well as its classification by class and social attributes, are considered. RP is defined as a type of pronunciation that is a social accent. The article contains the opinions of sociolinguists on this issue.

Key words: Received Pronunciation (RP), standard language, Standard English, regional dialect, social dialect, accent, social status.

Абибулла Д.Ш.¹

¹МКТУ имени Ходжи Ахмеда Ясави

Магистр филологических наук

Туркестан, Казахстан

ВАЖНОСТЬ ПРИНЯТОГО ПРОИЗНОШЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ВЫБОРА НАЗВАНИЙ ДЛЯ РОМАНОВ

Аннотация

В настоящее время английский язык является языком международного общения. По мере того, как его глобальный статус повышается, количество людей, использующих его, также увеличивается. В связи с этим актуальны проблемы стандарта произношения, как для носителей языка, так и для тех, для кого это второй язык. С точки зрения социолингвистики "Общепотребительное произношение" представляет особый интерес, поскольку его особенности уникальны. В данной статье рассматриваются история и статус общепотребительного произношения, а также ее классификация по классовым и социальным признакам. Полученное произношение определяется как тип произношения, который является социальным акцентом. В статье представлены мнения социолингвистов по этому поводу.

Ключевые слова: общепотребительное произношение, стандартный язык, стандартный английский, региональный диалект, социальный диалект, акцент, социальный статус.

Абибулла Д.Ш.¹

*¹Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ
Филология ғылымдарының магистрі
Түркістан, Қазақстан*

**РОМАНДАРДЫҢ АТАУЛАРЫН ТАҢДАУ ПРОЦЕСІНДЕ ЖАЛПЫҚОЛДАНЫСТЫҚ
ДЫБЫСТАЛУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ**

Аңдатпа

Қазіргі таңда ағылшын тілі халықаралық қатынас тілі болып табылады. Оның жаһандық мәртебесі көтерілген сайын оны қолданатындар саны да артады. Осыған байланысты дыбысталу стандартының мәселелері ана тілде сөйлейтіндерге де, екінші тіл болып табылатындар үшін де өзекті болып табылады. Социолингвистика тұрғысынан «Жалпықолданыстық дыбысталу жүйесі» ерекше қызығушылық тудырады, өйткені оның ерекшеліктері бірегей. Бұл мақалада дыбысталу жүйесінің тарихы мен мәртебесі, сондай-ақ оның топтық және әлеуметтік ерекшеліктеріне қарай жіктелуі қарастырылады. Жат айтылым әлеуметтік екпін болып табылатын дыбысталу түрі ретінде анықталады. Мақалада социолингвистердің осы мәселеге қатысты пікірлері келтірілген.

Кілт сөздер: жалпықолданыстық дыбысталу жүйесі, тілдік стандарт, стандартты ағылшын тілі, аймақтық диалект, әлеуметтік диалект, екпін, әлеуметтік орны.

Introduction. The status of the RP is one of the actual problems of modern sociolinguistics. The interest in this problem from linguistic scientists is explained by the fact that English has become a global language. According to the famous British linguist D. Crystal, this fact makes English more open, and therefore vulnerable to various changes in pronunciation as well as in grammar. On the one hand, English provides mutual understanding on a global scale among all people using it as a non-native, and this requires a common standard. On the other hand, we talk about preserving the individuality of those for whom English is the mother tongue, and whose social identity is expressed in it [1].

A characteristic feature of English is the presence of a large number of dialects and accents. The accent, as a rule, is associated with the concept of social identity. The way a person speaks reflects various aspects of his social background and therefore serves as an important indicator for his interlocutor. From the position of sociolinguistics Received Pronunciation is an unusual accent in the sense that it is not regional and shows a special social prestige. Between RP and all other accents, there is the greatest social differentiation [2]. Although over the past decades the status of RP has dropped, it still remains the option that many consider prestigious and use it in formal situations. Hence it can be concluded that RP is closely related to defined social status.

In modern UK society RP is used mainly for business communication and for teaching foreigners to English, although only 3% of the British population speaks with this accent in everyday communication. It is seen as a socially marked minority accent while on the one hand it causes negative social connotations, on the other hand it is prestigious.

Materials and methods. RP is considered the standard form of pronunciation in Standard English. In this case, arises the question: what is Standard English? In the works of British sociolinguists, we can find various definitions of Standard English. D. Crystal defines it as "an option (grammar, vocabulary and spelling), spoken by a smaller part of the population, but which has the highest prestige and is accessible to an understanding of a wide range of people [3]. According to Trudgill, standard English is "a kind of English that is commonly used in writing and is associated with the education system of all English-speaking countries, hence it can be heard in the speech of educated people. It is this kind of English that is used to teach those for whom English is a foreign or a second language". In modern sociolinguistics there is no disagreement what to consider as the standard language. It is a language, the varieties of which passed the process of standardization, that is, it was chosen as an exemplary variant and subjected to codification and stabilization [4]. In its definition of the standard language C. M. Millward focuses on the social component. "Standard language is a kind of language that dominates socially and culturally and is usually perceived as the most correct form of this language" [5].

By hearing this accent one can not guess where in the United Kingdom the speaker is from. So they might be from Devon, Wales, London, Yorkshire, anywhere. This accent is not from a particular place. Now, it has also been called over the last 50-100 years as the Queen's English, because people assume the Queen speaks with RP. She actually does not. The Queen speaks in a very unique accent, which differs from Received Pronunciation. BBC English, for example, there used to be a time when most of the news presenters on the BBC were required to have a RP accent, but now society has changed and it is more inclusive, so people from different parts of the United Kingdom, people who have gone to less privileged schools are able to get jobs in the BBC and all other sectors and industries. It is also referred to as Oxford English. So there was a time 30-40 years ago when all the professors at Oxford and when all the students at Oxford and Cambridge would speak with RP. Up until the 20th century this accent was associated with wealth and power, but then after World war II society has changed in the United Kingdom. For this reason, it is not the same accent, Received Pronunciation, that it was a hundred years ago. From the sociolinguistic point of view, the term "standard", on the one hand, has evaluative character and correlates with the concepts of correctness and prestige, and on the other hand, it implies uniformity, that is, the lack of variability. In the English we can meet the use of the definition "standard" both in relation to written and to verbal speech. However, experts do not agree on the possibility of the existence of an verbal form of Standard English.

In 1956, the author of the term RP, D. Jones, said that the standardization of this accent and the inclusion of its Standard English has an important advantage, since it is accessible to the understanding to a large number of people around the world [6].

W. R. O'Donnell and L. Todd in their work "Variety in Contemporary English" expressed even more categorical proposition: "It is important to understand that the RP is not a standard pronunciation, and in fact there is no such standard. And from the linguistic point of view, it does not exceed the other accents in any way [7]. At the same time, they emphasize that RP is more accessible to foreigners, both in terms of understanding and development and it is a socially prestigious accent.

The idea of standard pronunciation was formed throughout the 20th century and was considered by some linguists as a single model of speech that promotes the unification of the nation. Like the written version of the language, the accent of the social and educational elite of southeastern England was presented as a model of correctness. Later, thanks to the system of private schools and privileged universities, it acquires the status of a standard accent and got fixed in the education system. At the beginning of the 20th century, it was codified and became to be known as Received Pronunciation. Gradually RP loses its connection with one particular region and becomes the dominant option within Great Britain. It can be said that in the past RP had the advantages of writing-like language. The current situation is different in many ways and, according to T. Crowley, "the idea of the colloquial form of standard English is perceived skeptically and is characterized by a lack of consensus and great ambiguity [8].

Since standard English was originally formed as a written variant, many authors consider it is not permissible to transfer this concept to verbal speech. This point of view is shared by J. Milroy and L. Milroy, authors of one of the main works on the theory of Standard English. In their book "Autocrit Language: Investigating Standard English" they note that written and spoken language differ in a number of factors [9]. The purpose of a written speech is the transmission of information, while verbal speech is aimed to establish contact with the listener. In writing, uncertainty and inaccuracy should be avoided, but in the verbal speech, the hearer can always ask and clarify what has not been understood. J. Milroy and L. Milroy believe that the

presence of the colloquial standard limits speech opportunities and prevents the speaker from expressing his thoughts more widely.

According to Strevens, the term Standard English itself is inaccurate and disorienting. In order to exactly correspond to the concept, it should be called "grammar and basic vocabulary of the English language of educated people" [10]. In this case, it becomes clear that Standard English includes not all English, but only its grammar and vocabulary, and at the same time, which is very important, does not apply to pronunciation. The use of Standard English is not limited to the UK, and it is used throughout the world. In all these territories it is spoken with different accents, so you can say that Standard English is independent of the RP.

This position is shared by D. Crystal. Speaking about the lack of connection between the standard English and pronunciation, he emphasizes that it is spoken with different accents, not excluding the most prestigious as the Received Pronunciation [11]. The discrepancy between the concepts of Standard English and the Received Pronunciation is indicated by Trudgill. As an argument, he cites the same fact as Strevens: the use of standard English with local accents as part of the population of other countries. [12]. Trudgill treats Standard English as a social dialect, and RP as a social accent.

The problem of correlation between RP and Standard English is reflected in the normative documents of the UK education system. The documents recognize that in Standard English you can speak with any accent.

The history of RP development and its unique position in British society is closely connected with the acquisition of the role of a social marker and the desire to develop standards of spoken language. The history of the formation of the orthoepic standard goes back to the 16th century, when one of the types of pronunciation becomes more prestigious [13]. For political and economic reasons, this was the speech of educated representatives of the capital and its environs, which gained high status. The fact that the British capital was a concentration of government institutions, trade and fashion contributed to the fact that the London accent was understood throughout the country. In addition, since it was the pronunciation of representatives of the upper class, it acted as a standard of colloquial speech. In the 16th century, the pronunciation norm was not yet codified and was characterized from the point of view of its social and regional correlation, and was originally associated with the upper classes of the southeast, and later of all England.

In the 18th century, the development of standard pronunciation became the central problem of English. This was facilitated by social changes such as the industrial revolution, which led to a decisive reorganization of society. At that time in the UK dialects and pronunciation dominated, as well as social belongings, were hereditary factors. The speech of the representatives of the lower classes was considered vulgar, and the pronunciation of the representatives of the social upper classes was regarded as an iconic. However, with rise of the middle class, there were signs of social mobility, and the social status began to be determined not only by the origin, but also by the position and incomes. Representatives of the nascent bourgeoisie, seeking to get rid of signs of their origin in speech, turned to dictionaries which were actively published at this time. One of these publications was the dictionary of Thomas Sheridan "A General Dictionary of the English Language" published in 1780. Since the main marker of social affiliation was and still is pronunciation, the author set out to give the opportunity for the middle class to learn how to speak the way the social elite speaks and avoid identification with the working class [14].

The merit of introducing Received Pronunciation as a term belongs to the outstanding 20th century phonetist Daniel Jones. In his work "The Pronunciation of English", published in 1909, he presented the detailed description of this accent [13]. Initially, Jones uses the term "School English", but in later editions refuses this title in favor of Received Pronunciation. Jones has repeatedly emphasized that he does not consider RP as an orthoepic standard, which all native speakers should speak, but believes that this pronunciation is understandable to the largest number of people not only in the UK, but also beyond.

The basis of Received Pronunciation was the pronunciation of the inhabitants of South England, who studied in private schools. J. Honey dates the emergence of a modern system of private schools in 1870, around the same period include the first cases of the use of the term Received Pronunciation [15]. Until the last third of the 19th century speech of the social and intellectual elite of Great Britain had an obvious local accent. Representatives of the upper and upper-middle classes, when getting into the closed community of privileged schools, were forced to change their accent, which had resulted in a new orthoepic norm, and formed a social layer, the distinctive feature of which was the presence of a special pronunciation. Private schools and as their logical extension – the universities of Oxford and Cambridge contributed to the spread

of RP, as their graduates held key positions in British society. The use of RP is the main external criterion for social intelligence, education, and is associated with high intelligence, education and prestige, which makes it absolutely unacceptable for the social elite to use a local accent in their speech.

In 1922, the BBC started broadcasting, which has a significant influence on the process of dissemination of Received Pronunciation not only in the UK, but also abroad. Since one of the goals set by the BBC was to raise the level of education, the graduates of private schools became BBC speakers. Over time, the concepts of BBC English and RP become identical, and both are used as synonyms for the most prestigious pronunciations [16].

In the middle of 20th century in the UK there were radical social changes that influenced the status of the British pronunciation standard. Liberalization of social and political life raises issues of individual identity, which is directly expressed in regional accents. The increase in the number of universities has contributed to the democratization of the higher education system, and the academic career becomes accessible to people who are not RP speakers. Thus, RP significantly lost its dominant position in society, which was reflected in the policy of the BBC, on which regional accents appeared. In general, it can be noted that the key trend of the second half of the 20th century was the decline in the prestige of Received Pronunciation. However, recently in the midst of ordinary Brits there is an increased interest in questions of language correctness [17]. This fact indicates that in the society there is a need for some common pronunciation standard.

Results and Discussions. One of the characteristic features of the English language is the presence of a large number of dialects and accents. This variation of language within the UK and especially England reflects the territorial social and professional differentiation of society and is historically conditioned.

The term dialect is traditionally used to denote the form of language, which is used as means of communication between people associated with a common territory or social status. Thus, dialects are divided into regional and social. From a standard language dialects differ at the level of grammar, vocabulary and phonetics. While the accent is used to refer only to phonetic and phonological differences and is a narrower term.

In some cases, these concepts may coincide. The presence of a characteristic regional dialect entails the use of a local accent. So the person speaking the Liverpool dialect is more likely to do this with a Liverpool accent. At the same time, this does not mean that the converse is also true. It is perfectly permissible to speak Standard English, which is a social dialect and is not associated with any of the regions, and at the same time use in addition to RP any local accent. Traditionally it is believed that all RP carriers speak Standard English, that is, they avoid using non-standard grammatical constructions and dialect vocabulary in their speech. Thus, most linguists agree that RP is an accent. However, there is also an alternative point of view, both among specialists and among the general public, in accordance with which RP is considered as a sociolect [18]. The basis for this is, on the one hand, the high status that this type of pronunciation occupies in society, on the other hand, there are discrepancies in the use of lexicon between the representatives of the upper class, who speak differently (a kind of RP, otherwise known as upper RP), and representatives of other classes.

As Peter Trudgill notes, the use of a particular accent or dialect in a speech attests to the regional belonging and social status of the person [4]. To illustrate the relationship between social pronunciation types and territorial accents in the UK, he proposed using the dialect pyramid. At the base of the pyramid there are various local dialects of native speakers, who are representatives of the lower social classes. Some of the features of the more classic RP as they are still used by people who speak with it today. So first of all some of the diphthongs are pronounced differently with classic RP as they are to the modern RP. Diphthong is actually two sounds in one syllable, for example, /ʊə/ diphthong, which is found in «cure», «pure», «sewer» and «during» with classic RP this will definitely be pronounced very correctly. During with modern RP that diphthong can actually sound more like long monophthong /ɔ:/ which is found in «horse», «caught» and «bought». One can hear there is not very much difference, but with classic RP that will definitely be said very correctly as well as that the diphthong /ɪə/ found in «here», «near», «fear» and «year» in the classic RP has a twist which blends with monophthong /a:/ so one might hear RP speakers saying «yas» instead of «years».

At the top of the pyramid is Received Pronunciation, which is spoken by a social elite that is heterogeneous in its composition and includes both the royal family, politicians, judges, BBC announcers, doctors, clergy, education and business representatives. According to K. Beckett and E. Maynard: "RP is so rarely associated with people performing unskilled, low-paid jobs, that if we, for example, hear how a janitor

uses RP in his speech, we will certainly pay attention to accuracy, we will also notice how a well-known judge speaks with a regional accent. In other words, RP is associated with power and prestige" [19]. The higher the social status and level of education of the speaker, the closer to RP his pronunciation and the more difficult it is to determine where he comes from.

In this context, the sociolinguistic situation in the UK is very unique. Despite the fact that the codified standard of Received Pronunciation has been used in the UK for more than a century, the main area of its application is international communication, where it represents the British version of the English language. In the UK itself, RP acts as a socially marked minority accent, while on the one hand it causes negative social connotations, on the other hand it is prestigious. Speaking about the current situation, D. Crystal points out that at present most people are "multi-dialect" [11]. In everyday situations, they use local accents and dialects and their speech is contentedly careless, in the official environment they easily switch to a more formal format of communication. Crystal also emphasizes that RP acts as a prestigious accent, and does not give any information about the regional identity of the speaker, but only indicates his social status and education [11].

While RP can be regarded as a speech variety just like any other, and can be approached as such, it is evident that the accent has a unique status, as a result of its codification. RP is the British English model for most pronunciation dictionaries and textbooks on phonetics, and the pronunciation norm for foreign learners of English in many parts of the world. The current social and linguistic status of RP is therefore of special relevance to language teachers and learners. Moreover, in the field of accent studies, RP is widely used as a reference accent with which other varieties are compared. All these aspects underline the need for updated descriptions of RP based on empirical data. The codification of RP carries with it the danger of perceiving the accent as static and uniform, and the phonetic properties of RP are thus often taken for granted.

The definition of modern RP is particularly problematic, since its use is not limited to a single territory or a separate social group. Moreover, this pronunciation variant is constantly changing and currently includes several varieties. A. Gimson points to the existence of three varieties of RP [13]. The variant used in the speech by the older generation, representatives of certain groups or professions is called *conservative RP*, the pronunciation used in BBC is *general RP*, and the upper-class youth accent is *advanced R*. According to Gimson, the latter option shows how the entire RP system develops.

Conclusion. Social changes taking place in society, in many ways complicate the process of determining RP, as a result of which the term itself becomes more vague. Representation of RP as an integral characteristic of one single class is no longer possible, and therefore social origin is not always a reliable criterion for determining its carriers. At the same time, phonetic changes indicate the need to modernize the term. Someone may think that Received Pronunciation is mainly spoken by upper class society, but that thought is regarded as wrong decision as many people who live not only in Great Britain use Standard English in daily basis. It is rather an accent of Great Britain, probably most widely taught as the accent that one meant to learn in language schools around the world.

Currently, English is the language of international communication. As his status as global increases, the number of people using it increases too. In this regard, the problems of the pronunciation standard are relevant, both for native speakers and those for whom it is a second language. RP is still the accent generally represented in dictionaries which give pronunciations, and it is also used as a model for the teaching of English as a foreign language. Perhaps for this reason, RP is often thought of as an unchanging accent, a standard against which other accents can be measured or judged. Some people do not even think of it as an accent at all, but rather a way of speaking without an accent. From the point of view of sociolinguistics, Received Pronunciation has particular interest, since its features are unique. It is unlikely that there will be another accent similar to RP, which is used by the minority in his country and at the same time acts as a model of pronunciation on the world stage.

References

1. Германова Н.Н. Теория и история литературного языка в отечественном и англоязычном языкознании. - М.: Либроком, 2011. — 224 p.
2. Beal J.C. "Shamed by your English?": the market value of a "good" pronunciation // Perspectives on Prescriptivism / Joan C. Beal, Carmela Nocera, Massimo Sturiale (eds.) — Bern, Berlin etc. : Peter Lang, 2008. — P. 21-40

3. Beckett C., Maynard A. Value and Ethics in Social Work: An Introduction. — SAGE Publications Ltd, 2005. — 170 p.
4. Brown A. Pronunciation Models. - Singapore University Press, 1991. — 134 p.
5. Crowley T. Standard English and the Politics of Language. — 2nd ed. — Houndmills, New York: Palgrave Macmillan, 2003. — 259 p.
6. Crystal D. English as a Global Language. — Cambridge: Cambridge University Press, 2003. — 142 p.
7. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. — 2nd ed. — Cambridge: Cambridge University Press, 1995. — 110 p.
8. Gimson A.C. Daniel Jones and standard of English pronunciation. // English Studies — Vol. 58, Iss. 2, 1977. — 151 p.
9. Gimson A.C. The RP accent // Language in the British Isles / Trudgill (ed.). — Cambridge: Cambridge University Press, 1984. — 53 p.
10. Honey J. Acrolect and hyperlect: the redefinition of English R // English Studies — Vol. 66, Iss. 3, 1985. — 241 p.
11. Jones D. The Pronunciation of English. — Cambridge: Cambridge University Press, 1998 (first published 1909). — 5 p.
12. Millward C.M., Hayes M. A Biography of the English Language. — Wadsworth Publishing, 2012. — 345 p.
13. Milroy J. Authority in Language: Investigating Standard English. — 3rd ed. — London & New York: Routledge, 2002. — 192 p.
14. O'Donnell W. R., Todd L. Variety in contemporary English. — 2nd ed. — London: Routledge, 1991. — 165 p.
15. Parsons G. From RP to Estuary English: http://www.phon.ucl.ac.uk/home/estuary/parsons_ma.pdf
16. Strevens., Standards and the Standard Language // English Today. — 1985. — Vol. 1, Iss. 2 — 5 p.
17. Trudgill., Hannah J. A Guide to Varieties of Standard English. — London & New York: Routledge, 2008. — 5 p.
18. Trudgill Standard English: What it isn't // Standard English: the Widening Debate / Bex, T., Watts, R. (Eds.). — London & New York: Routledge, 1999. — C. 117-118
19. Trudgill., The Dialects of England. — Oxford: Blackwell, 2000. — 56 p.
20. Wotschke I. Socio-regional speech versus “Oxford accent” — trends and fashion in the pronunciation of English English. // Hermes, Journal of Linguistics - Vol. 17 — 1996. — 213 p.

МРНТИ 14.35.09

Дженбаева Куралай Берикбаевна¹

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті докторанты

Алматы қ., Қазақстан

kurka.zhb.kz@mail.ru

ЗАМАНАУИ ТІЛДІК ТҰЛҒАЛАР – ЛИНГВИСТИКАНЫҢ КОГНИТИВТІК БАҒЫТЫНЫҢ ЗЕРТТЕУ НЫСАНЫ

Аңдатпа

Қазіргі таңда тілдік тұлға теориясының өзектілігі ғылымның антропоцентристік бағытта дамуымен байланысты болып отыр. Тілдік тұлғаны «тұлғаның көп қырлы қасиетінің бірі ретінде емес, тілі мен дискурсы арқылы ерекшеленген психикалық, әлеуметтік, этикалық және басқа да компоненттерді қамтитын тұлғаның толыққанды бейнесі ретінде» қарастыру керек. ХХІ ғ. тұлғааралық қарым-қатынас тілі ол - мәдениет тілі болып отыр, яғни, қоғамдық сананың жоғары мәдениеті, жеке тұлғаның жалпы мәдениеті, халықаралық ынтымақтастық мәдениеті, жалпы қоғамның мәдениеті. Мақалада тілдік тұлға мәселесі, екінші тілдік тұлғаның қалыптасу жолдары, сондай-ақ тілдік тұлғаға негізделген екінші тілдік тұлға моделі қарастырылады, ол төл мәдениетті

қатар меңгеруге және оны зерттеуге. шет тілінің мәдениеті және көпмәдениетті жаһанданушы әлемнің әртүрлі тілдік мәдениеттерінің өкілдерімен қарым-қатынасқа түсуге ықпал етеді

Кілт сөздер: тіл, тілдік тұлға, екінші тілдік тұлға, тіл білімі, шеттілдік білім беру, лингводидактика, сөйлеу әрекеті, парадигма, модель, мәдениетаралық қатынас

Дженбаева Куралай Берикбаевна¹

¹Докторант Казахского национального педагогического университета им. Абая

г. Алматы, Казахстан

kurka.zhb.kz@mail.ru

СОВРЕМЕННЫЕ ЯЗЫКОВЫЕ ЛИЧНОСТИ – КАК ОБЪЕКТ ИССЛЕДОВАНИЯ КОГНИТИВНОГО НАПРАВЛЕНИЯ ЛИНГВИСТИКИ

Аннотация

Обращение к теории языковой личности в наше время вызвано гуманизацией всех наук. При этом языковая личность рассматривается «не как часть многогранного понимания личности, а как вид полноценного представления личности, вмещающий в себя и психический, и социальный, и этический, и другие компоненты, но преломленные через ее язык, ее дискурс». В XXI в. языком межличностного общения становится язык культуры – высокой культуры общественного сознания, общей культуры личности, культуры международного сотрудничества, культуры общества в целом. В статье рассматривается вопрос о языковой личности, пути формирования вторичной языковой личности, а также модель вторичной языковой личности на основе языковой личности, что способствует параллельному овладению родной культурой и изучению иноязычной культуры и позитивному взаимодействию с представителями различных лингвокультур поликультурного глобализирующегося мира.

Ключевые слова: язык, языковая личность, вторая языковая личность, языкознание, иноязычное образование, лингводидактика, речевая деятельность, парадигма, модель, межкультурная коммуникация

Jenbayeva Kuralay¹

¹Doctoral student of Abai Kazakh National Pedagogical University

Almaty, Kazakhstan

kurka.zhb.kz@mail.ru

MODERN LANGUAGE PERSONALITIES – AS AN OBJECT OF COGNITIVE DIRECTION OF LINGUISTICS

Abstract

Nowadays the appeal to the theory of linguistic personality is caused by the humanization of all sciences. The linguistic personality is considered “not as part of a multifaceted understanding of the personality, but as a type of a full-fledged representation of the personality, accommodating both mental, social and ethical and other components, but refracted through its language, its discourse”. In the 21st century the language of interpersonal communication becomes the language of culture - a high culture of social consciousness, a general culture of the individual, a culture of international cooperation, a culture of society as a whole. The article deals with the issue of linguistic personality, the ways of forming a secondary linguistic personality, as well as a model of a secondary linguistic personality based on a linguistic personality, which contributes to the parallel mastery of the native culture and the study of a foreign language culture and positive interaction with representatives of various linguistic cultures of a multicultural globalizing world.

Key words: language, language personality, second language personality, linguistics, foreign language education, linguodidactics, speech activity, paradigm, model, intercultural communication

Кіріспе

Тілдік тұлға – қазіргі когнитивтік-коммуникативтік лингвистиканың өзекті және келешегі зор мәселелерінің бірі. Соңғы кездері тілдік тұлға мәселесі әртүрлі аспектілерде белсенді түрде қарастырылуда. Тіл шындықты танудың белсенді формаларының бірі бола отырып, адам сан ғасырлар бойы түсінуге ұмтылған дүниенің нақты бейнесін береді. Осының негізінде дүниетанымның өзегі болып табылатын тілдік тұлғаны зерттеу мәселесі туындады. «Тіл және тілдік тұлға» және тілдің қызметі мен өмір сүруін оны қолданушымен байланыста қарастыру мәселесі тіл білімінің дамуының барлық кезеңдерінде сөз болып жүрген мәселе болса, кейінгі жылдары ғылымның антропоцентристік бағытта дамуын негізінде тілдік тұлға тек тіл білімінде ғана емес ғылымның басқа салаларында, атап айтқанда шетілдік білім беру әдістемесі мен лингводидактикада өзекті мәселеге айналып отыр. Сондай-ақ, «тілдік тұлға» ұғымымен бірге «екінші тілдік тұлға» түсінігі пайда болып, ғалымдар олардың құрылымдық моделдерін ұсынып жүр.

Талдау

Еуропа тіл білімінде «тіл-тұлға» теориясының пайда болуының алғышарттары, тілдік әлеуметтік қызметі, тіл мен сөйлеу әрекеті, жеке адам және ұжым тілінің ара-қатынасы туралы В.Гумбольдт, Бодуэн де Куртенэ, Ф. де Соссюр еңбектерінде сөз болған.

Орыс тіл біліміне «тілдік тұлға» ұғымын орыстың белгілі әдебиеттанушысы, филология ғылымдарының докторы, лингвист В.В.Виноградов енгізген болатын. Ол «тілдік тұлғаға» мынадай анықтама береді: «Языковая личность - это любой носитель того или иного языка, охарактеризованный на основе анализа произведённых им текстов с точки зрения использования в этих текстах системных средств данного языка для отражения видения им окружающей действительности и для достижения определённых целей в этом мире» [1.44]. Тілдік тұлға – динамикалық ұғым, ал тілдік тұлғаның динамизмін екі аспектіде қарастыруға болады: бір жағынан, әрбір нақты тілдік тұлға алдымен қалыптасу, содан кейін жетілдірілу процесін басынан кешіреді. Екінші жағынан, тілдік тұлға – тарихи өзгермелі ұғым және әр дәуір оған халықтың тұтас бір ұрпағы әлемінің суретіне ортақ өзіндік белгілерді береді, осыған байланысты тілдік тұлғаны зерттеу мәселесі тұжырымдалады. Жалпы тіл білімінде Г.И.Богин, В.П. Беленин сияқты зерттеушілер «тілдік тұлғаны» мәтін құрау мен оларды түсіну тұрғысынан қарастырса, Ашкова А.Е., Голицына Т.Н., Кочеткова Т.В. атақты адамдардың «тілдік тұлғасын» өз зерттеу жұмыстарының арқауы етіп алған. Ал, тілдік тұлғаның гендерлік ерекшеліктері туралы зерттеу нәтижелері Т.Л.Хризман және Р.В. Серебрикова еңбектерінен кездестіруге болады. Ю.Е.Прохоров, Ю.Н.Караулов, И.А.Стернин «тілдік тұлғаның» ұлттық компонентін талдайды. Қазақ тіл біліміндегі ғылыми еңбектер негізінен жекелеген авторлардың «тілдік тұлғасын» зерттеуге бағытталған. Ж.А. Манкеева, Г.Ә. Мұратова Абайдың тілдік тұлғасын, Ф.Б.Қожахметова Т.Ізтілеуовтың, Г.Е.Имашева М.Дулатұлының тілдік тұлғасын зерттеген.

Тілдік тұлға соңғы жылдардағы лингвистикалық зерттеулердің парадигмалары мен идеологияларындағы өзгерістерге байланысты шет тілдерін оқытудың лингводидактикасы мен әдістемесінің объектісіне айналды. Лингводидактика психологияның жетістіктерін ескере отырып құрылды және оқу процесін тұлғаның қалыптасуы мен дамуымен байланыстырды. Баланың сөйлеу әрекетінің дамуына қатысты ғалым Л. С. Выготский былай дейді: «Жалпы баланың сөйлеу әрекетінің дамуы, оның ана тілінің тазалығы баланың интеллектуалдық дамуы, тіпті оның мінезінің дамуы – барлығы сөйлеу әрекетінің әсерін бейнелейді» [2]. Осы орайда отандық ғылым Т.Т.Аяпова «бала өмірге келген сәттен бастап, бірінші тілдік тұлға ретінде дамып, жаңа өмірге аяқ басады, өз ана тілінің дыбыстарын естіп, ана тілінде сөйлеп, өз төл мәдениетін, әдет-ғұрпын ұғынып, өз жас деңгейіне лайықты мәдениетті меңгерген тұлға болып қалыптасады. Мектепке аяқ басқан соң жоғары сыныпта шетел тілімен танысып, сол елдің мәдениеті туралы таным көкжиегін кеңейтеді. Яғни, шетел мәдениеті өзінің төл мәдениеті негізінде санасында қалыптасады», – дейді [3, 30].

Екінші тілдік тұлға – тілдік дағдылардың көп деңгейлі және көп құрамды жиынтығы, күрделілік дәрежесі әртүрлі сөйлеу әрекеттерін, яғни сөйлесім, тыңдалым, жазылым және оқылым сияқты автоматтандырылған дағдыларды жүзеге асыру іскерліктері. Сөйлеу әрекетін жүзеге асыру қабілеттері мен дайындығын қалыптастыру субъективті және психологиялық факторларға ғана емес, әлеуметтік жағдайлармен және тілдік тұлғаның жеке қызметіне де байланысты болып келеді. Бұл, мысалы, қос тілділердің біртілділерге қарағанда кірме сөздерді қолдануға ынталы екенін білдіреді. Адам өзінің сөйлеу әрекетінің дамуында бірте-бірте тілдік тұлғаның төменгі деңгейінен жоғары деңгейіне ауысады. Тұлғаның мәдениетаралық деңгейде қарым-қатынас жасау қабілеті оқытылатын

тілдің вербалды-семантикалық кодын, яғни осы тілде сөйлейтіндердің «әлемнің тілдік суретін» (екінші тілдік сананың қалыптасуы) меңгеруден тұрады. дүниенің жаһандық (концептуалды) суреті», бұл адамға өзі үшін жаңа әлеуметтік шындықты түсінуге мүмкіндік береді. Шетел тілінің қарым-қатынас мәдениетін оқыту мәселесіне көзқарас әлеуметтік-психологиялық, лингвистикалық және «екінші тілдік» тұлғаның принципті біртұтас құрылымы мен қызметі идеясына негізделуі керек деп тұжырым айтады А.А.Залевская [4.14].

Ал, Құнанбаева С.С. өзінің «Қазіргі шеттілдік білім берудің теориясы мен практикасы» атты еңбегінде «екінші тілдік тұлғаның» қалыптасуы турасында былай дейді; «Екінші тілді меңгеруде ана тілінің отаны емес, өмір сүріп жүрген орта шартында тілдік тұлға қалыптасуының екінші жағдайларын туындатады:

- екінші әлеуметтік орта
- екінші лингвомәдени негіз
- екінші тілдік сана

- екінші тілдік тұлға соңғы сапалы нәтиже ретінде; жоғарыда аталған шарттар болған жағдайда «екінші тұлғаға» қол жеткізу әбден мүмкін екенін айтып кеткен жөн» [5, 109 б].

Шындығында, кез келген шетел тілін үйрену ана тілімен байланыссыз жүзеге аспайды. Бұл үдерісті ана тілі көмектесетіндей, шет тілін меңгеруге кедергі келтірмейтіндей тиімді етіп ұйымдастыру қажет. Кез –келген тілдік білім берудің нәтижесі тілдік тұлғаның қалыптасуы болса, шеттілдік білім берудің ең соңғы нәтижесі ретінде мәдениетаралық қатынасқа еркін түсе алатын «екінші тілдік тұлғаның» қалыптасуы болып табылады.

Ал, «екінші тілдік тұлға» моделі туралы туралы алғашқылардың бірі болып ғалым И.И. Халеева айтқан болатын. Жалпы алғанда, «екінші тілдік тұлға» адамның мәдениетаралық деңгейде қатынасқа түсу қабілеті дедік. Бұл қабілет оқытылатын тілдің вербалды-семантикалық кодын меңгеру деген сөз, яғни осы тілде ана тілі ретінде сөйлейтіндердің «әлемнің тілдік суретін», (екінші тілдік сананы қалыптастыру) және «әлемдік (концептуалды) суретті» меңгеруден тұрады. И.И. Халеева екінші тілдік тұлға моделін сипаттауда тұлғаның ана тілін меңгеру барысында болатын үрдістерді ескере отырып жүргізілуі керек деп есептейді [6]. И.И.Халеева ұсынған екінші тілдік тұлға моделі Ю.Н.Карауловтың тілдік тұлға концепциясына негізделген. Ю.Н.Караулов тілдік тұлғаның үш деңгейлі құрылымдық моделін ұсынады.

Бірінші деңгей вербалды-семантикалық, кәдімгі тілді меңгеру дәрежесін көрсетеді, оның бірліктері вербалды-ассоциативті желінің бірліктері ретінде жеке сөздер болып табылады. Бұл деңгейде оқытылатын тілдің құрылымдық және жүйелік байланыстарын меңгеру байқалады.

Екінші деңгей – лингвокогнитивтік немесе тезаурустық, бұл ретте қоғамға (тілдік тұлғаға) тән сәйкес білім мен идеяларды өзектілендіру және сәйкестендіру және ұжымдық және (немесе) жеке когнитивтік кеңістікті құру жүзеге асырылады. Бұл деңгей тұлға әлемінің тілдік моделін, оның тезаурусын, мәдениетін бейнелеуді қамтиды. Бұл деңгейдің бірліктері – әрбір тілдік тұлғаның өз тезаурусына сәйкестігіне байланысты таңдау жасайтын ұғымдары, идеялары болып табылады.

Үшінші деңгей – мотивациялық немесе прагматикалық, ол тілдік тұлғаның дамуына ықпал ететін мотивтер мен мақсаттарды анықтау мен сипаттауды қамтиды. Ю.Н. Карауловтың айтуынша прагматикалық бірліктер тілдік тұлғаның коммуникативті және белсенді қажеттіліктерінен байқалады [7].

Демек, ақпаратты кодтау және декодтау «тілдік тұлғаның коммуникативтік кеңістігінің» үш деңгейінің, яғни вербалды-семантикалық, когнитивтік және прагматикалық деңгейлердің өзара әрекеттесуі кезінде жүзеге асады.

И.И. Халееваның пікірінше «екінші тілдік тұлға» моделінің сипаттамасы шетел тілін меңгеру барысында адамда болатын процестерді ескере отырып жасалады. Тілдер бір-бірінен вербалды-семантикалық жағынан ерекшеленетіндіктен автор тілдік тұлғаның бірінші деңгейін екі тезаурус сферасына бөледі: I тезаурус және II тезаурус (екінші когнитивтік сананың қалыптасуы). I тезаурус тілдің ассоциативті-вербалды жағын көрсетіп, «әлемнің тілдік суретін» құрайды, ал II тезаурус «дүниенің концептуалды немесе жаһандық суретін» құрайды. Автор анықтаған екі сала өзара байланысты және сондай-ақ бір-бірінен дербес. Олардың өзара байланысы I тезаурус II тезаурустың әсерінен қалыптасуынан көрінеді. Түрлі тілде сөйлейтіндер адамдар I тезаурусы бойынша ерекшеленеді, бірақ II тезаурустағы айырмашылықтарды да ұмытуға болмайды. II тезаурустың қалыптасуының күрделілігі басқа құндылықтар, нормалар мен бағалаудың жүйесі әрекет ететін, өзге қоғамдастыққа жататын адамның мотивтері мен көзқарастарын тану дағдыларын дамытуда болып

отыр. Сондай-ақ, ғалымның пікірінше, дүние суреті туралы білім көлемін меңгеру тілдік тұлғаның когнитивтік (тезаурустық) деңгейіне жету деген сөз [6].

Қорытынды

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда тіл білімінің ғана емес басқа да ғылымдардың өзекті мәселесіне айналып отырған «тілдік тұлға», «екінші тілдік тұлғаның» қалыптасуын зерттеу ғылымның антропоцентристік бағытқа бет бұруымен байланысты болып отыр. Тілдік тұлға теориясы атақты философтардың еңбектерінен бастау алып, әлі күнге дейін зерттеу объектісі болып отырса, «екінші тілдік тұлға» қалыптасу мәселесі тың, шешімін толық таппаған. «Екінші тілдік тұлға» термині психолингвистика, мәдениетаралық коммуникация және лингводидактика бойынша қазіргі ғылыми әдебиеттерде (В.И.Карасик, М.К.Колькова, О.А.Леонтович, Г.В.Елизарова, И.И.Халеева, К.Хирик және т.б.) біршама кең таралғанына қарамастан, екінші тілдік тұлғаның қалыптасуы туралы теорияда бірізділік жоқ екендігі байқалады. Ал, екінші тілдік тұлға моделін ұсынған И.И.Халеева «тілдік тұлғаның» ұлттық компонентіне негізделген Ю.Н.Карауловтың концепциясын басшылыққа алған.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Виноградов В. В. Языковая личность. / В. В. Виноградов. - М.: ТАУС, издательство, 2007. - 178с.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь, / Л.С. Выготский. - Москва, Ленинград: ОГИЗ-СоцЭКГИЗ, 1934, 323 с.
3. Аяпова Т.Т.Сөйлеу онтогенезі/Т.Т.Аяпова. - Алматы:Раритет, 2003. - 280 б.
4. Залевская А.А. Введение в психолингвистику. / А.А Залевская. – Москва : Директ-Медиа, 2013. – 561 с.
5. Құнанбаева С.С. Қазіргі шеттілдік білім берудің теориясы мен практикасы. / С.С. Құнанбаева. - Алматы: ҚазХҚЖӘТУ, 2010 – 324 б.
6. Халеева, И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи./ И.И Халеева. – М.: МГЛУ, 2001. – 210 с.
7. Караулов, Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 261 с.

МРНТИ 16.41.21

Ермекбаева А. Ш¹ Есіркеп Д.Б²

*¹Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
(Түркістан, Қазақстан)*

*²Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
(Түркістан, Қазақстан)*

ҚАЗІРГІ АҒЫЛШЫН ТІЛДІ ЖУРНАЛИСТИКАДАҒЫ ПЕРИФРАЗАНЫҢ КОГНИТИВТІ-СЕМАНТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІГІ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі ағылшын тілді журналистикадағы перифразаның когнитивті-семантикалық және функционалды-прагматикалық ерекшелігі қарастырылады. Перифраза ағылшын тілді елдердің бұқаралық ақпарат құралдары мен журналистикасында жиі қолданылады. Перифраза қолдану кезеңінде, бір сөз басқа атаумен беріледі және оның ерекшелігін көрсететін ұзын сөйлеммен ауыстырылады.

Қазіргі қоғам айналасында, бұқаралық ақпарат құралдары тілінде ақпарат таратудың негізгі көзі болып табылатын тілдік бірліктер ішінен перифраза атаулардың да қолданыстық қызметі ерекше. Яғни, перифразалары сөздер таңбаланған ұғымға стилистикалық жағынан әсер беретін, лексика-семантикалық жағынан – бейнелегіш, образды, әсерлілігі тарапынан – экспрессивті, стильді және

сонымен қатар эмоцианалды мәнге ие болғандықтан тыңдарманға және де оқырмандарға ерекше әсер ететін бейнелі, образды сөздер ретінде журналисттер тілінде жиі қолданатындығы және мақалада қазіргі ағылшын журналистикасындағы перифразаның айырмашылығын көрсетеді.

Кілт сөздер: перифраза, журналистика, газет тілі, ағылшын тілі,

Yermekbaeva A.SH¹ Yessirkep D.B.²

*¹Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University
(Turkestan, Kazakhstan)*

*²Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University
(Turkestan, Kazakhstan)*

PECULIARITIES OF COGNITIVE-SEMANTIC SPECIFICITY OF PERIPHRAISIS IN MODERN ENGLISH-LANGUAGE JOURNALISM

Abstract

The article includes peculiarities of cognitive-semantic and functional-pragmatic specificity of periphrasis in modern English-language journalism. Periphrasis is widely used in English-speaking nations' mainstream media and journalism. As the process progresses, one term is replaced by renaming and replacing it with a lengthier phrase that emphasizes its distinctiveness. And mass media is one of the sources of information, so, the function of paraphrasing is very important. Periphrasing represents a dynamic equivalent and conveys an important thought represented in a source text—at the sacrifice of literality, if required. The differences and way of using periphrasis in contemporary English journalism are revealed.

Keywords: periphrasis, newspaper language, journalism, English language.

Ермекбаева А. Ш¹ Есиркеп Д.Б. ²

*¹Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави
(Туркестан, Казахстан)*

*²Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави
(Туркестан, Казахстан)*

ОСОБЕННОСТИ КОГНИТИВНО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ СПЕЦИФИКИ ПЕРИФРАЗЫ В СОВРЕМЕННОЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ПУБЛИЦИСТИКЕ

Аннотация

В статье рассматриваются когнитивно-семантические и функционально-прагматические особенности перифраза в современной английской журналистике. Перифраза часто используется в СМИ и журналистике англоязычных стран. В период перифразии одно слово получает другое имя и заменяется длинным предложением, указывающим на его специфику.

Среди языковых единиц, которые являются основным источником информации на языке СМИ в современном обществе, использование перефразирования также является особенным. То есть перифразис часто используется в языке журналистов как образные, образные слова, которые

оказывают особое влияние на читателя. В статье показана разница между перифразами в современной английской журналистике.

Ключевые слова: перифраза, публицистика, газетный язык, журналистика, английский язык.

Кіріспе

Газет тілі - бұл журналист өз ойын білдіретін, идея тұжырымдайтын, іс-әрекетті дәлелдейтін, олардың орындылығын қорғайтын немесе жоққа шығаратын құрал. Газеттік лингвистикалық бірліктер коммуникативті-прагматикалық контексттің лингвистикалық емес мотивтері мен мақсаттарын ескере отырып құрылады, сондықтан айтылым тудырғанда алдымен семантика мен прагматиканың блоктары енгізіледі. Перифразалық атаулар заманауи публицистикалық стильді қалыптастыруда маңызды орын алады және журналистика, бұқаралық ақпарат құралдары мәтіндердегі бейнені бейнелеу және ақпарат беру дәлдігімен тығыз байланысты. Заманауи коммуникативті стилистика және лингвистика тұрғысынан жеке перифразаларға жүйелік талдаудың болмауы жүргізіліп жатқан зерттеудің өзектілігін анықтайды. Зерттеудің мақсаты - ағылшын тілді журналистикадағы перифразалардың ерекшеліктерін анықтау және сипаттау.

Негізгі бөлім

Перифразаның тілдік құбылыс ретінде көптеген анықтамалары бар. Адамчук Т.В. перифразаны «тұрақты негізгі атауды белгілеуге қарағанда екінші дәрежелі және тұрақтылығы төмен деп атайды, бұл стандартты емес номинация болып табылады, бұл атаумен салыстырғанда міндетті емес, үнемі қолданылып, ұжымдық тілдік сана басты деп санайды»[1]. Зерттеуші перифраза тек жеке тұжырымдалған яғни, фраза мен сөйлем арқылы бейнеленген аллегория емес, тұтас пішінді аллегория екенін растайды.

Перифраз сөздерді ауыстыруға, затты заттың бір сипаттамасына аударуға немесе оның кейбір жақтарын жасыруға мүмкіндік береді [2]. Перифразалық бірліктердің прагматикалық қасиеттерінің көрінісі олардың бағалау қабілеттілігімен, эмоционалдылығымен, бейнелілігімен, қарқындылығымен көрінетін экспрессивтілігі; тілдік құралдардың үйлесімділігіне, адресаттың қабылдау деңгейі мен газетте қолданылатын лингвистикалық құралдардың әсер ету күшіне байланысты және логикалық және эмоционалды мағыналық компоненттердің мазмұны мен үйлесімінен тұратын ақпараттылық және мәнерлілік болып табылады.

Профессор Д.У. Ашурованың айтуынша «Перифраза - бұл құбылыстың жаңа ерекшелігін көрсету мақсатында ықтимал қысқа сөздің орнына ұзынырақ және айналма сөз тіркесін қолдану» [3]. Газеттің перифразалық бөлімшелері прагматикалық эффекттің негізі болып табылатын техниканың кең спектрін қолдана отырып жүзеге асырылатын әр түрлі функцияларды орындайды. Перифразалар мәтінге автордың тағайындалғанға деген қатынасын барынша тиімді бейнелеуге мүмкіндік береді.

Перифразалар бейнелі де, бейнелі де емес, газет тілінің ерекше өрнегін құруға қатысады. Өйткені газет тілі дайын экспрессивті құралдарды қолданып қана қоймай, оларды көбіне өзі жасайды. Газет тілінің маңызды стильдік ерекшеліктерінің бірі - оның өзінің экспрессивтік құралдарын жасауға ықпал ететін әдейі экспрессивтілігі. Перифразаның вербалды экспрессивтілігі көбіне «жаңалық эффектсі» деп айтылады. Бұл ұғымдардың жаңа реңктерін ашуға немесе болмысқа басқа көзқарас беруге мүмкіндік береді.

«Перифраза» сөзінің дыбыстық және графикалық көрінісі оның белгілі «перифраза» етістігі үшін өнімді екендігін көрсетеді. Яғни, басқаша айтқанда бір сөзді басқа сөз тіркестерімен алмастыру немесе айту. Бұдан «Перифраза - аллегория, заттың, құбылыстың немесе іс-әрекеттің басқа тілдік немесе сөйлеу құралдарын қолданатын атауы» деген тұжырым жасауға болады[4].

Перифраза - денотативтің аллегориялық сипаттамалық екінші атауы, ол ақпараттық және ұсыныстық сипатта болады және сөйлеу тақырыбы туралы прагматикалық ақпарат береді.

Перифраза - оқырманға әсер етудің тиімді құралдарының бірі. Газеттегі сөйлеу кезінде перифериялық бірліктер хабарланғанға жағымды немесе жағымсыз қатынасты қалыптастырады, адресаттың эмоционалды күйіне әсер етеді[5].

Материал және әдістер бөлімі

Перифраза - лингвистикалық ғылымда бір мағыналы түсінікке ие емес құбылыс. Ол сипаттаушы өрнек ретінде де, троп ретінде де анықталады және көбінесе басқа тілдік бірліктермен - фразеологиялық бірлікпен, сөз тіркесімен анықталады. Сонымен қатар, перифразалар баспасөз хабарламаларында да көп кездеседі. Перифразаның тілге бояу, мәнерлілік, әуезділік пен тартымдылық беретін стилистикалық бояумен ауысу ретінде баспасөзде немесе оларға қатысты көбірек қолданылатынын байқаймыз.

Перифраза қолдану аумағы, мақсаттары мен қолданылатын салаларына байланысты бірнеше түрлерге бөлінеді. Перифраза келесі түрлерге жіктелінеді: грамматикалық, семантикалық, стилистикалық және функциональды. Перифразалық өрнектердің грамматикалық классификациясында перифразаларды сөйлеу бөлігі ретінде бөлудің критерийлерін, компоненттердің санын, мәтінде периферияланған сөздің болуын, позициялық критерийді, туынды критерийін және перифразалардың құрылымын атап өтуге болады. Перифразалардың мағыналық классификациясы перифразаның объектілері, өзіндік ерекшелігі мен дәстүрі, тілдік жүйені меңгеру дәрежесі және идиомалық сияқты критерийлерге сәйкес құрылады.

Зерттеу барысында перифразаның когнитивті-семантикалық жән функциональды әдістері, перифразаны қолданып газет мәтінінің экспрессивтілігі мен ұсынушылығын жасау тәсілдерін жіктеуді болжайтын сипаттайтын-жіктеу әдісі қолданылды; тілдің сипаттама бірліктерінің ұқсастығы мен айырмашылығын анықтай отырып, салыстырмалы талдау; перифразалардың сандық сипаттамасынан тұратын сандық әдіс; перифразалық тіркестерді және газет сөйлеуінің басқа бірліктерін контекстік қолдануды зерттейтін дистрибутивті талдау әдістемесі; сонымен қатар кейбір тілдік бірліктер мен категориялардың белгілерінің жиынтығын көрсететін контекстологиялық талдау элементтері, олардың көмегімен кейбір бірліктер бір-бірінен ерекшеленеді, басқалары біріктіріледі. Осы әдістерді қолдану перифразаны жан-жақты қарастыруға, оның ерекшеліктерін сипаттауға және айрықша белгілерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.

Нәтижелер мен талқылау бөлімі

Зерттеу журналистикадағы перифразалардың бірнеше түрін анықтауға мүмкіндік берді. Бұқаралық ақпарат құралдарында перифразаның контексттерін зерттеу кезінде перифраза құбылысымен корреляцияланған тропикалық модельдердің когнитивтік-семантикалық ерекшеліктерінің үйлесімділігіне негізделген перифразалық номинация нұсқаларының болуы анықталды. Сонымен когнитивті – семантикалық ерекшеліктеріне байланысты перифраза мынадай түрлерге жіктелінеді. Олар:

- метонимикалық
- метафоралық
- аллюзивті
- эвфемисті;

Метонимиялық перифраза объектінің атауын оның кез-келген атрибуттарының атына ауыстырудан тұратын затты атау мүмкіндіктерін кеңейтуден тұрады. Метонимиялық перифразалау логикалық типтің нұсқасы ретінде құбылыс немесе процесс туралы ойларды жақын контексте егжей-тегжейлі сипаттауға мүмкіндік береді. «Әрекет» пен «оның нәтижесі» арасындағы байланысқа негізделген метонимиялық перифразалау келесі тұжырымда байқалады: *A Cypriot euro is no longer a core euro. We wait to hear the first stories of shops across Europe refusing to accept euro notes issued by Cyprus, with a G in the serial number* (The Telegraph. 2013. Apr. 23). Бұл мысалда біз «іс-әрекет» деп Кипрдегі қазіргі ауыр экономикалық дағдарысты түсінеміз, ол мына сөйлемде айтылады: *Cypriot euro is no longer a core euro.*

Метафоралық перифразалар бейнеленген трансформацияға негізделген, онда салыстырылатын объектілердің түсі, пішіні, мақсаты, көлемі, уақыт пен кеңістіктегі жағдайы сияқты әртүрлі белгілерінің орнығуы байқалады. Мысалы: *Iceland's krona has fallen low enough to make it worthwhile growing tomatoes for sal in greenhouses near the Arctic Circle* (The Telegraph. 2013. Apr. 23). Бұл жерде *growing tomatoes for sal in greenhouses* (жылыжайларда сатылатын қызанақ өсіру) сөйлемі

перифраза ретінде қолданылып тұр. Бұл жерде автордың перифраза қолдану себебі, Исландия елінің экономикалық жағдайының нашарлығын айтқысы келеді.

Аллюзивті перифразалау белгілі бір тарихтың немесе мәдени құбылыстардың фактілерін көрсету арқылы объектінің атауын тікелей ауыстырумен байланысты. Ағылшын тіліндегі публицистикалық мәтінде аллюзиялар оқырманды библиялық және мифологиялық сюжеттерге сілтеме жасамайды, бірақ перифразаның айқын емес мағынасын қабылдауды жеңілдететін қазіргі заманғы фактілермен байланыстырады. Семантикалық бірлестіктер негізінде, оған жақын контекст әкелетін болса, тыңдарман немесе оқырман автор жіберген нысанды тануға мүмкіндік алады.

Эвфемистикалық перифразалар - британдық журналистикада аллегорияның ең жиі кездесетін түрі.

Эвфемистік тіркестер, оқырманды энциклопедиялық деректерге сілтеме жасай отырып, сілтеме объектісін жасырын көрсететін аллюзивті сөздерден айырмашылығы, ойлау нысанына қайтадан немесе жаңадан атау, формалдау, дәрежі мағынаны жасыру, әлсіреу, жағымсыз пікірді ауыстыру мақсатында қолданылатын бейнелі тіркестер немесе синтаксистік тіркестер. Эвфемистік перифразалар дипломатиялық салаға және де этносаралық қатынастарға арналған қоғамдық-саяси журналистикада қолданылады. Сонымен қатар, оның көмегімен кейбір физиологиялық процестер мен жағдайлар, жас, дерт және өлім атаулары үшін де перифразалар қолданылады. Мысалы: *Other things that the government has decided to have been «rights» of the people include:... the right to enslave people who look different* (Boston Globe) сөйлемінде *look different (басқа көріну)* сөз тіркесі қолданылған. Бұл перифразалық сөз тіркесі «қара» сөзінің орнына қолданылып тұр.

Қорытынды

Перифразалар көпфункционалды, олар бағалау, әсер ету, экспрессивті және эмоционалды ақпараттық қызметтерді біріктіреді. Перифразалар әр түрлі техниканы қолдана отырып газет материалдарының тиімділігі мен ақпараттық мазмұнын арттырады: маңызды элементтерді бөлектеу, жасырын мағыналарды өзектендіру, қосымша ақпарат жеткізу. Ағылшын тілді газет материалдары бойынша жүргізілген зерттеулер перифразаны стилистикалық құрал ретінде қоғамдық-саяси ахуал мен мәлімдеме мазмұнына сәйкес келетін шындықтар мен мәлімдемелерді аллегориялық түрде атау ретінде айтуға мүмкіндік береді. Перифразалар қолдану ерекшеліктеріне байланысты бірнеше түлерге жіктелінеді. Газеттерде және журнал беттерінде кездесетін перифразалар адамның эмоционалды күйіне, оның интеллектуалды қызметіне әсер етуі, сипатталатын нәрселер туралы ойлары мен пікірлерін қалыптастыруы мүмкін. Экспрессивті перифразалар айтудың прагматикалық қызметін жүзеге асырады, жарнама құралы, авторлық позицияның көрінісі және қоғамдық пікірді реттеуші болып табылады. Перифразалық сөз тіркестері мен атаулар сөздердің синониміне айналады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Adamchuk T. V. Specificity of Rhythm of the English Prose // Gumanitarnye nauki i obrazovanie. 2017 № 2 (30). S. 138–140.
2. Kenzhekanova K., Zhanabekova M., Konyrbekova T. Manipulation in political discourse of mass Media // Mediterr. J. Soc. Sci. Mediterranean Center of Social and Educational Research, 2015. Vol. 6, № 4S1. P. 325–332.
3. Ashurova D.U., Galiyeva M.R. Stylistics of literary text. Tashkent: Turon-Iqbol, 2016. 235 p.
4. Anna G. Periphrases as a translation problem from the lexical and stylistic perspective: Evidence from Estonian opinion-based discourse as illustrated by the Postimees. 2017.
5. Александровна С.М. Диссертация на тему «Перифраз как экспрессивное средство языка газеты: семантико-прагматический аспект», скачать бесплатно автореферат по специальности ВАК РФ 10.02.01 - Русский язык [Electronic resource]. URL: <https://www.dissercat.com/content/perifraz-kak-ekspressivnoe-sredstvo-yazyka-gazety-semantiko-pragmaticheskii-aspekt> (accessed: 27.04.2021).
6. Бытева Т.И. Феномен перифразы в русском литературном языке: Проблема семантики и лексикографии: дис. ...д-ра филол. наук. Красноярск, 2002. – 486 с.

7. Елизаров А.С. Перифразы в стиле Н.М. Карамзина: дис. ...канд.филол. наук. М., 1994. – 272 с.
8. Есменская Н.А. Текстовая перифраза и ее функционирование в связном дискурсе в современном французском языке: На материале текстомассовой коммуникации: дис. ...канд. филол. наук. М., 2005. – 183 с.
9. Катаева О.Ф. Риторические функции перифраза в газетном тексте: На материале англоязычной прессы: дис. ...канд. филол. наук. М., 2002. – 213 с.
10. Комарова С.И. Функционирование перифразы в эпистолярном стиле второй половины XVIII века: автореф. дис. ...канд. филол. наук. Днепропетровск, 1990. – 17 с.
11. Липатов А.Т. Семантическая радуга перифраза: от Пушкина до Шолохова. Йошкар-Ола: МГПИ, 2006. – 189 с.
12. Макарова С.Я. Перифраза в ономастической и апеллятивной лексике // Лексика русского языка и ее изучение. Рязань, 1988. – С. 74-79.

МРНТИ: 81'0;373.1.02

Қыдырбай Қ.К.¹, Жуасбаева Ә.Т.¹
¹²ҚазҰАЗУ., ҚАУ., Алматы қаласы, kymbat_letter@mail.ru

КӨРКЕМ МӘТІН НЕГІЗІНДЕ СӨЙЛЕУ ӘРЕКЕТІНІҢ ПРОДУКТИВТІ ТҮРЛЕРІН ОҚЫТУ

Аңдатпа

Бұл мақаланың мақсаты студенттерді шет тілінде сөйлеуге үйретуде көркем мәтінді қолдануды қарастыру болып табылады. Авторлар көркем мәтіннің дидактикалық әлеуетін ашады, бұл оны оқу мәтінінің бір түрі ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Мақалада көркем мәтін негізінде оқушылардың сөйлеу әрекетінің өнімді түрлерін оқытуға бағытталған жаттығулар жиынтығы ұсынылған.

Кілт сөздер: шет тілінде сөйлеуге үйрету, сөйлеу әрекетінің өнімді түрлері, көркем мәтін, жаттығулар кешені.

Қыдырбай Қ.К.¹, Жуасбаева Ә.Т.²
¹²ҚазҰАЗУ., ҚАУ., Алматы қаласы, kymbat_letter@mail.ru

ОБУЧЕНИЕ ПРОДУКТИВНЫМ ВИДАМ РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

Аннотация

В данной статье ставится задача рассмотреть применение художественного текста при обучении иноязычному говорению студентов. Авторами раскрывается дидактический потенциал художественного текста, что позволяет рассмотреть его в качестве разновидности учебного текста. В статье предлагается комплекс упражнений, направленный на обучение продуктивным видам речевой деятельности учащихся на основе художественного текста.

Ключевые слова: обучение иноязычному говорению, продуктивные виды речевой деятельности, художественный текст, комплекс упражнений.

Kydyrbay K. K.¹, Zhuasbayeva A. T.²
¹²KazNAU., KAU., Almaty, kymbat_letter@mail.ru

TEACHING PRODUCTIVE TYPES OF SPEECH ACTIVITY BASED ON ARTISTIC TEXT

Abstract

This article aims to consider the use of a literary text in teaching students' foreign language speaking. The authors reveal the didactic potential of a literary text, which allows us to consider it as a kind of educational text. The article offers a set of exercises aimed at teaching students' productive types of speech activity based on artistic text.

Key words: teaching foreign language speaking, productive types of speech activity, artistic text, set of exercises.

Қазіргі қоғамның, ақпараттық технологиялардың дамуына және жаңа перспективалық мүмкіндіктердің пайда болуына байланысты күн сайын ағылшын тілінде сөйлесуді үйренгісі келетін адамдар саны артып келеді. Бүгінгі таңда ағылшын тілі қазіргі білім беру жүйесінде маңызды орын алады, өйткені қазіргі қоғамда тілді меңгеру шет тілін білмейтін адам үшін қол жетімді болмауы мүмкін көптеген мүмкіндіктерді ашуды қамтиды. Оқушыларды мектепте шет тілін оқытудың негізгі мақсаты сөйлеу әрекетінің түрлерін жүйелі және жүйелі дамыту болып табылады.

Әр түрлі жас санаттағы балалардың және студенттердің шет тілін меңгеру деңгейіне сәйкес келетін шет тілдерін үйренудің көптеген әдістері мен тәсілдері бар. Әрине, мұғалім сабақта қолданатын оқулық негізгі материал болып табылады, алайда қосымша, қызықты дидактикалық құралдарды қолдану оқу процесін әртараптандыруға, оны студенттерге жанды және қол жетімді етуге мүмкіндік береді.

Ресейлік әдіскерлердің (Ермакова А.С., Пирогова О.Е., Одинцова Ю.В., Перлова И.В., Морозова И.П.) еңбектерін теориялық талдау бізге көркем мәтіннің бірнеше артықшылықтарын анықтауға мүмкіндік берді, оларды үш негізгі деңгейге дейін төмендетуге болады: зерттелген тілде оқу зерттелетін елдің әдебиетімен және мәдениетімен таныстырады, студенттерге көркем әдебиетті әрі қарай оқуға мүмкіндік береді. Ауызша сөйлеуді дамытуға ықпал ететін практикалық жаттығуларды пайдаланамыз. Сонымен қатар, бірқатар зерттеушілер (Н.И.Торунова, А.Н. Капустина) көркем мәтінді (бейімделген де, аутентті де) оқу мәтінінің бір түрі ретінде қарастыруға болады деп санайды. Түпнұсқалық көркем мәтінге келетін болсақ, лексика мен грамматикалық құрылымдар тұрғысынан дайындалмаған студенттерге оқу қиын болуы мүмкін, бұл сөзсіз құндылыққа ие, оның ішінде осы тілде сөйлейтіндердің сөйлеу үлгілері, фонетикалық, грамматикалық және лексикалық сипаттамалары, ауызекі идиомалар, студенттер көшіре алатын және қолдана алатын ана тілінде шынайы сөйлеуіне ықпал етеді [1, Б.55].

Оқытушының міндеті студенттерге көмектесу үшін әр түрлі кезеңдерде көркем мәтінмен жұмыс жасау үшін белгілі бір әдістерді (тапсырмалар, жаттығулар) қолдануы қарастырылады: мәтінді түсіну; жаңа тілдік құбылыстарды белсендіру; мәтіндегі түсініксіз құбылыстарды талдау (мүмкін сөздік арқылы); Әдеби мәтіннің мағынасын анықтау (мысалы, антиципация арқылы); фактілерді басқа көзқараспен қарау, оқылғанды өз өмірлік тәжірибеңізбен байланыстыру қабілетін дамыту; оқу негізінде хабарлама жасауды үйрену; оқылғанға деген көзқарасыңызды дәлелдей отырып, мәтіннен фактілерге түсініктеме беруді үйреніңіз; оқылған шығармаға сәйкес берілген тақырыпқа алдын-ала дайындықсыз қысқаша сөйлеуді үйреніңіз.

Оқушыларды көркем мәтін негізінде сөйлеу әрекетінің продуктивті түрлеріне үйрету үшін біз мәтінмен жұмыс істеудің дәстүрлі үш фазалы схемасына сәйкес келетін жаттығулар жиынтығын жасадық, оның ішінде: мәтінге дейінгі, мәтіндік және мәтіннен кейінгі кезеңдер қарастырылады. Бұл жаттығулар жиынтығын біз шет тілі сабақтарында 1 курсты (11 студент) сынақтан өткіздік.

Көркем материалды таңдау кезінде біз келесі критерийлерді басшылыққа алдық: оқылым, көркем шығармадағы кейіпкерлердің өзара әрекеттесуінің басым болуы, субъективті маңыздылық, объективті маңыздылық [2, 29 б.].

Сабақтар кешенін өткізер алдында біз сынақ оқытудың айқындаушы кезеңін өткіздік, оның шеңберінде студенттерге олардың бұрын оқыған тақырыбы бойынша сөйлеу және жазу дағдыларының қалыптасу деңгейін тексеру үшін белгілі бір тапсырма ұсынылды. Анықтау кезеңінің тапсырмасы екі орнатуды қамтыды: «Recommend your friend a place for leisure in your town. Explain why it is worth visiting», «Write a letter to your pen-friend, answering the following questions: When do you have free time? How do you spend your free time? Who do you spend it with?»

Ағылшын тілі сабақтарында студенттерге келесі көркем шығармалардан үзінділер ұсынылды: «Robinson Crusoe», «Legends of Robin Hood», «Charlie and the Chocolate Factory», «The Hound of the Baskervilles», «The Adventure of Tom Sawyer», «Alice in Wonderland».

Мысалы, "Bookworm" тақырыбы бойынша "Legends of Robin Hood" көркем әдеби мәтінімен жұмыс жасау барысында студенттерге мәтінге дейінгі кезеңде мәлімдемелерді оқу ұсынылды.

"A classic read" тақырыбын зерттеу аясында, оқу-әдістемелік кешенмен жұмыс істеуден басқа, біз оқушыларға танымал ағылшын жазушысы Артур Конан Дойлдың "The Hound of the Baskervilles" атты бейімделген детективтік әңгімесімен танысуды ұсындық. Мәтінге дейінгі кезеңде біз осы мәтіннің тақырыбымен тікелей байланысты суреттер ұсындық. Мұғалімнің сұрақтарына жауап бере отырып, студенттер көркем мәтіннің тақырыбын болжайды. Сұрақтарға жауаптарды талқылағаннан кейін студенттер мәтінді оқиды және оқығаннан кейін келесі тапсырманы орындайды: "Ұсынылған аудармалардың қайсысы осы контекстегі сөздің мағынасын дәл көрсетеді?". Студенттер оқығанын оқылған үзіндісінен алынған сөйлемдердің тізімін алады, әр сөйлемде бір сөз бөлініп, оны аударудың бірнеше нұсқалары ұсынылады. Контекстке негізделген студенттердің міндеті - әр сөзге дұрыс аударманы таңдауға тырысу. Сабақтың қорытынды бөлімінде студенттер тапсырманы орындайды, оның тұжырымы келесідей: тапсырманы 10 тармақ бөліңіз, "Неліктен детективтерді оқу қызықты және тартымды?" немесе 10 тармақ "Неліктен маған детективтерді оқу ұнамайды?".

Сонымен қатар, біз сөйлеу әрекетінің продуктивті түрлері дағдыларын қалыптастыру критерийлерін анықтадық. Сөйлеу дағдыларын бағалау үшін келесі критерийлер пайдаланылды: тақырыпты толық ашу, тиісті тақырыптың лексикалық материалын пайдалану, сөйлеу көлемі. Жазылым дағдысын бағалау үшін келесі критерийлер пайдаланылды: коммуникативтік міндетті шешу, мәтінді ұйымдастыру, мәтіннің лексикалық-грамматикалық рәсімделуі, орфография және пунктуация.

Байқау сабағын өткізгеннен кейін бақылау кезеңі өткізілді, оның аясында студенттерге сөйлеу дағдысына қатысты тапсырмалар ұсынылды: «Give an opinion about a book you have read», жазылым дағдысы бойынша: "Келесі сұрақтарға жауап бере отырып, досыңызға хат жазыңыз: Which of the characters do you like most of all? What positive characteristic features make this character so attractive? Would you like to be like this character? Why? ».

Алынған нәтижелер сынақ барысында сөйлеу және жазу дағдыларының жоғары және орташа деңгейіне ие студенттердің пайызы артып, сөйлеу және жазу дағдыларын дамытудың Орташа және төмен деңгейіне ие студенттердің пайызы төмендегенін көрсетеді. Студенттердің сөйлеу дағдыларын дамыту деңгейі жоғары болды, яғни 5% - ға артты. Жазу дағдыларын дамыту деңгейі жоғары студенттердің пайыздық көрсеткіші 15% - ға артты.

Өткізілген сынамалықтың оқыту нәтижелері көркем мәтін негізінде сөйлеу әрекетінің продуктивті түрлерін оқыту бойынша жаттығулар кешенін қолдану оқушылардың сөйлеу және жазу дағдыларын дамытуға ықпал етеді, шет тілі сабағында жұмыстың қызықты және тартымды түрі болып табылады, студенттердің шет тілін үйренуге деген ынтасына оң әсер етеді деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Торунова, Н.И. Художественный текст: лингвистические и лингводидактические аспекты / Н.И. Торунова, А.Н. Капустина // Педагогический ИМИДЖ. – 2016. – №2. – С. 54-61.
2. Коняева, Л.А. Дидактические возможности использования аутентичного художественного произведения на языковом факультете / Л.А. Коняева // Научный диалог. Педагогика. – 2014. – №2. – С. 26-37.

**ЛИНГВОМЭДЕНИЕТТАНУ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ
LINGUA-CULTURAL LINGUISTICS**

МРНТИ 14.35.09

К.В. Altynbayeva¹ G.A. Satylkhanova²

¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai

Master of Pedagogy, Senior Lecturer, kalima_82@mail.ru

Kazakh National Pedagogical University named after Abai

²PhD, Senior Lecturer, gulmirka_81@mail.ru

**LINGUACULTUREMA AND LINGUACULTURAL PECULIARITIES IN THE
DESCRIPTION OF MASS MEDIA**

Abstract

This article is devoted to the problems of linguoculturology and the goals of linguoculturology in a multicultural space, as well as the value characteristics of linguocultures in the subjects of newspaper articles from the point of view of intercultural communication.

Keywords: lingua-cultural, linguistic, communication, media, culture

К.В. Алтынбаева¹ Г.А. Сатылханова²

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая

магистр педагогики, старший преподаватель, kalima_82@mail.ru

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

²PhD, старший преподаватель, gulmirka_81@mail.ru

**ЛИНГВАКУЛЬТУРЕМА И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ОПИСАНИИ
СМИ**

Аннотация

Данная статья посвящена проблемам лингвокультурологии и целям лингвокультурологии в поликультурном пространстве, а также ценностным характеристиках лингвокультурем в тематиках газетных статей с точки зрения межкультурных коммуникации.

Ключевые слова: языковая-культура, лингвистика, коммуникация, СМИ, культура

Қ.Б. Алтынбаева¹ Г.А. Сатылханова²

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
педагогика магистрі, аға оқытушы, kalima_82@mail.ru

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

² PhD, аға оқытушы, gulmirka_81@mail.ru

БАҚ-ТЫ СИПАТТАУДАҒЫ ЛИНГВАМӘДЕНИЕТТАНУ ЖӘНЕ ТІЛДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕР

Аңдатпа

Бұл мақала лингвомәдениеттану мәселелеріне және көп мәдениетті кеңістіктегі лингвомәдениеттанудың мақсаттарына, сондай-ақ мәдениетаралық коммуникация тұрғысынан газет мақалаларының тақырыптарындағы лингвомәдениеттердің құндылық сипаттамаларына арналған.

Кілт сөздер: лингвомәдениеттану, лингвистика, қарым-қатынас, баспасөз, мәдениеттану

Introduction. Linguoculturology as a separate branch of linguistic research was established in the 1970s. The purpose of its creation was to revive and popularize the culture of the state and culture of the language being studied. This is a science that emerged at the intersection of linguistics and cultural studies. This science is a branch of linguistics that studies the problem of the manifestation of national culture in language and the problems of language activity in the context of intercultural communication. It is directly related to the study of the national picture of the world, the study of language consciousness and the consciousness-language complex [2.16]. The most important works in this area belong to V. N. Telya, V. V. Vorobv [3.217], V. A. Maslova [2.12], etc. The theoretical basis was based on the works of Russian scientists who are interested in studying the problem of language comparison from the point of view of linguistic and cultural studies (Abdygapparova S. K. [5], Z. K. Akhmetzhanova [6], A. Islam [7], M.M. Kopylenko [8] and so on.) V. N. Telya defines linguoculturology as a branch of ethnolinguistics dedicated to the study and reflection of the relationship between language and culture and the study of their simultaneous relationship [2.17]. According to V. A. Maslova, “linguoculturology is a humanitarian discipline that studies material and spiritual culture, which has become a living national language and is reflected in language processes” [2.30].

Main part. One of the most basic principles on which linguoculturology is based is the famous “hypothesis” of linguistic affiliation by Sepir-Worf. The essence of this hypothesis is as follows: “people who speak different languages and relate to different cultures perceive the world or the world around them differently” [9.45].

The purpose of linguoculturology is to study and describe the cultural space through the prism of language. Linguoculturology is aimed at identifying the opposites of the culture fixed in the language on the basis of language data.

The object of linguistic and cultural studies is language as a reflection of culture and culture, viewed through the prism of language. Language as a means of communication includes everything related to the cultural and traditional competence of speakers, transmitted from generation to generation through language [4.78].

The subject of linguoculturology is language units that have cultural and significant values. They are a “channel” that immerses us in the cultural and historical layer of the mental-linguistic complex [9.51]. These units are called linguoculturema. V. V. Vorobyov defines them as “a dialectical unity of linguistic and extralinguistic (conceptual and subject) content. “Linguoculturema has a more complex structure than a word: the content plan is divided into a language meaning and a cultural meaning. Linguoculturema has a connotative meaning and “lives as long as the ideological context that gave rise to it exists”. Linguoculturema can be represented either by a single word or by a three-dimensional text.

Akhmetzhanova Z. K. based on the linguistic and cultural information established in linguoculturema, gives the following differentiation [6.20].

* Linguoculturemes representing material culture tools

(relays-words);

* linguocultures that reflect the performance of the people who are the owners of the language (customs, traditions, words);

* with the axiological orientation of the language-owning population

* linguoculturemes (axiological linguoculturemes) related to (orientation);

* linguoculturemes that reflect the worldview of the people who own the language, depending on their lifestyle;

These types of linguoculturemas are also observed in the headlines of Kazakh and western newspapers.

Language communication is a necessary condition for the existence and development of culture and ensures the unity of cultural processes within a given society. In addition, it ensures the preservation and transfer of cultural property [4.65].

Differences in the value system S. G. Ter – Minasova J.C. Condon, R.L Cohls, G. Althen, P.It is studied by D. Lewis and G. Hofstede.[1.45]

According to S. G. Ter-Minasova, phraseological units that express such value concepts as politeness, inclinations, education, perseverance, belonging to education in the ticket and in the legal system correspond in quantity and expressiveness in both English and Russian. As for the concepts of value in phraseological units in the Kazakh language, they are also not inferior to the values mentioned above. Therefore, such phraseological units coincide not only in English and Russian, but also in Kazakh [4.23].

The press headlines of Kazakhstan are characterized by phraseological units that express practicality, patriotism, justice, humility, majority and collectivism. And the value inherent only in the Kazakh press is hospitality. The headlines of the Western press are dominated by phraseological units that denote Justice, responsibility, selfishness, caution, hard work, brevity, and material wealth, closeness in family life, conservatism and personal freedom.

Comparing the cultures of different countries and summarizing data on existing value characteristics (qualities), R. D. Lewis distinguishes the value system as follows: coordination of power from below; individualism; diversity of views; ethics of success; willingness to take risks; economy based on the private sector; ownership of citizens ' freedom of action; bright vision of the future (optimism); collectivism; consensus (common agreement between groups of people); prudence; state control of the economy; centralized power; sensitivity-dignity; pessimism.

Analyzing the current value characteristics (properties), we identified the values that are found in the headlines of the western and Kazakh press.

Language is becoming the main guardian and carrier of culture. According to V. von Humboldt, language is hieroglyphs that contain the world and imagination of a person; thus, the world and imagination, which, according to the law of similarity, generate images from images, in general, remain unchanged, and languages themselves develop, become more complex and expand. Different languages are not different definitions of the same thing; they are different interpretations of the same thing and different views. Through the diversity of languages, we discover the richness of the world and the diversity of things that we learn in this world; and yet human existence seems to us vast, because language makes the diversity of thinking and perception clear and real.

Conclusion. Psychologists believe that language and culture are the driving forces of thinking. N. G. Avestiyan identifies a number of reasons that influence the development of the press language. First of all, the language of the press is the first to feel and respond to the news that is happening with the development of society's progress. The most important thing is that its speed is so high that the amount of knowledge doubles every ten years. The development of progress is impossible without the reflection of new concepts and phenomena in the press. The increase in the vocabulary of the language is achieved thanks to periodicals. The process of democratization of the language is accompanied by the introduction of questionable and vulgar vocabulary into the language. According to V. G. Kostomarov, English is synonymous with English. This applies to both Kazakh and Russian languages, that is, the Kazakh language is a symbol of Russianism, or the Russian language is a symbol of Russianism, and this makes it a valuable partner in any intercultural dialogue. By replacing the mentality (specifics) of one culture with terms and images of another culture, people turn the dialogue into a mutually pleasant and useful conversation, and

thanks to this, people reach understanding. Our planet is characterized by the racial diversity of its inhabitants, the diversity of the culture of its peoples. If differences in the culture of peoples are exaggerated, this leads to the emergence of negative concepts and stereotypes.

Literature:

1. Fedosova S.A. Typological and linguoculturological features of newspaper headlines in English and Russian. Almaty, 2007.P.-148.
2. Maslova V.L. Linguoculturology. M., 2001.P.-123.
3. Teliya V.N. Culturally marked connotation of linguistic signs as a concept of linguoculturology. Reports of the 4th International Conference. Part 2.M., 1994.-p.230.
4. Vorobyev V.V. Linguoculturology. (Theory and methods). M., 1997.-p.880.
5. Abdygapparova S.K. The role of international competencies in international communication. Almaty, 2004.P.-54.
6. Akhmetzhanova Z.K. Newspaper text: expressive syntax of the Kazakh and English languages. A., 2005.P.-143.
7. Islam A. Ultyk madeniyet contextindegi dunienin tildik sureti. Philol. gyl.doc...diss.A., 2004.P.-333.
8. Kopylenko M.M. Fundamentals of Ethnolinguistics. A., 1998
9. Stepanov Y.S. Constants: Dictionary of Russian Culture. M., 2001., p.398.
10. Ter-Minasova S.G. Language and intercultural communication. M., 2000., p.

MPHTI 17.01.45

*¹Myrzakhmetova A.T.
¹Abai Kazakh National Pedagogical University,
Almaty, Kazakhstan*

METHODS OF TEACHING KAZAKH FOLKLORE IN THE CONTEXT OF MODERN LITERARY EDUCATION OF STUDENTS

Abstract

The state program of Digital Kazakhstan takes into account that in recent years new changes have taken place in various fields of education and science with the introduction of innovative technologies. These changes are also related to the teaching of the Kazakh language. The scale of teaching the Kazakh language has expanded, the level of teaching has increased. Therefore, in the process of teaching the Kazakh language, we must use the latest technologies. The purpose of the research work is to describe effective methods of teaching Kazakh folklore using innovative technologies.

Folklore is folk art, i.e. legends, stories, fairy tales, riddles, proverbs, riddles, etc. In a broad sense, folklore, in addition to oral genres, describes all aspects of folk art and the spiritual culture of the people. Teaching folklore in teaching the Kazakh language is important in studying the culture and life of the Kazakh people. The importance of the study is also characterized by determining the effectiveness of technologies in teaching the Kazakh language.

This article proposes complex tasks based on effective methods of teaching Kazakh folklore using innovative technologies.

Keywords: folklore, Kazakh language, teaching methods, innovative technologies

¹Мырзахметова А.Т.

*¹Казахский национальный педагогический университет им. Абая
Алматы, Казахстан*

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ КАЗАХСКОМУ ФОЛЬКЛОРУ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ

Аннотация

В государственной программе Цифрового Казахстана учитывается, что за последние годы в различных сферах образования и науки произошли новые изменения с внедрением инновационных технологий. Эти изменения также связаны с обучением казахскому языку. Расширились масштабы обучения казахскому языку, повысился уровень преподавания. Поэтому в процессе обучения казахскому языку мы должны использовать новейшие технологии. Целью исследовательской работы является описание эффективных методов обучения казахскому фольклору с использованием инновационных технологий. Фольклор – это народное творчество, т.е. легенды, рассказы, сказки, пословицы, загадки и т.п. В широком смысле фольклор, кроме устных жанров, описывает все стороны народного творчества и духовной культуры народа. Преподавание фольклора в обучении казахскому языку имеет важное значение в изучении культуры и быта казахского народа. Особенность исследования также характеризуется определением эффективности технологий в обучении казахскому языку. В данной статье предложены комплексные задания, основанные на эффективные методы обучения казахскому фольклору с использованием инновационных технологий.

Ключевые слова: фольклор, казахский язык, методика обучения, инновационные технологий

¹Мырзахметова А.Т.

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан*

ОҚУШЫЛАРҒА ҚАЗІРГІ ӘДЕБИ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ФОЛЬКЛОРЫН ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа

«Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында ұлттық тілді оқытуда соңғы жылдары инновациялық технологияларды енгізу арқылы білім мен ғылымның түрлі салаларында жаңа өзгерістер орын алғаны ескерілген. Бұл өзгерістер қазақ тілін оқытуға да қатысты. Қазақ тілін оқытудың ауқымы кеңейді, оқыту деңгейі артты. Сондықтан қазақ тілін оқыту барысында жаңа технологияларды пайдалануымыз керек. Зерттеу жұмысының мақсаты – қазақ фольклорын инновациялық технологиялар арқылы оқытудың тиімді әдістерін сипаттау.

Фольклор – халық шығармашылығы, оған аңыздар, әңгімелер, ертегілер, мақал-мәтелдер, жұмбақтар т.б. жатады. Кең мағынада фольклор ауызша жанрлардан басқа халық шығармашылығы мен халықтың рухани мәдениетінің барлық қырларын сипаттайды. Қазақ тілін оқытуда фольклорды оқытудың қазақ халқының мәдениеті мен тұрмысын зерттеуде маңызы зор. Зерттеудің ерекшелігі қазақ тілін оқытудағы технологиялардың тиімділігін анықтаумен де сипатталады.

Бұл мақалада қазақ фольклорын инновациялық технологияларды пайдалана отырып оқытудың тиімді әдіс-тәсілдеріне негізделген кешенді міндеттер ұсынылған. Зерттеудің маңыздылығы қазақ тілі фольклорлық мәтіндерін оқытудағы кейбір әдістердің тиімділігін анықтаумен де сипатталады.

Кілт сөздер: фольклор, қазақ тілі, оқыту әдістемесі, инновациялық технологиялар

1. Introduction

The worldview of each nation depends on their worldview. The human worldview is formed by the knowledge of space. The human student's knowledge, vision, knowledge, mind, his spiritual world, his life experience, not to be separated from the spoken language, but together with the linguistic world. Teaching the image in terms of mythical cognitive information is one of the most effective methods of modern Kazakh language teaching methods. The formation and development of culture, the spread of national and ethnographic values to the population depends on the activities of a foreign language. The means of communication in human society takes place through foreign activity. Mythical cognitive information also reveals the life of Kazakh people.

The study of cognitive information in teaching Kazakh language literature is of special importance in understanding the life of the nation, the national identity. The reason why this issue is the subject of scientific research is the scale of their scope and frequent use in language practice.

The world is different in the concept of any individual nation. This is especially true of language. That is, the image of the world in language is the basis of human perception of the world. From the point of view of B. Wharf and E. Sepir, different nations recognize and understand this universe in their own way. Mythical cognitive information is very important as a key element of the human worldview. It contains effective manifestations of human perception of the world. This is revealed through Kazakh folklore.

The role of mythical cognitive information in Kazakh folklore as a very interesting and large-scale issue shows the relevance of the research. Cognitive information in Kazakh folklore is a model in the everyday linguistic image of the world. For example, mythical cognitive information is based on describing the similarities between the properties of humans and animals. Therefore, Kazakh folklore is considered as a model or symbol of culture in Kazakh language. Kazakh folklore often forms the image of the world in the context of everyday life of people, so they are cognitive. And the people's understanding of various phenomena in the world has long been expressed through similar images, familiar to the environment. All the above facts prove the importance of teaching folklore.

2. Material and methods

Many scientists have come to the conclusion that folklore is a verbal way of thinking about the world or an act of thinking. Among the linguists dealing with this issue are R. Harris, V.G. Guck, V.A. Maslova, N.D. Arutyunova, J.M. Colker, R. Reynolds, A. Richards and others. The main approaches and research of such scholars on folklore have been the methodological basis of our research. Kazakh epics collected by M. Gabdullin have been the objects of the lessons based on Kazakh folklore.

Methods of linguistic analysis, comparison, systematization, modelling, summarization, analysis of the identified data and lesson results were used to solve the objectives of the research. Through the observation of lessons of Kazakh folklore, there were selected teaching methods and recommendations of teaching Kazakh folklore.

3. Literature overview

In the twentieth century, new areas of mythical cognitive research began to emerge in the field of linguistics. Particular attention is paid to the formation of the theory of the use of mythical information in the teaching of the Kazakh language. Folklore is a language of legends, fairy tales and examples. They occur in the form of text. It reflects the centuries-old cognitive information in the minds of the people.

V.A. Maslova: "The field of linguistics is a complex field with a clear object of study, goals and objectives and a clear history. Language never stops developing. It shows that linguistics, which is constantly changing, requires constant study. Linguistics has been formed and developed from ancient times to the present day. In this regard, it can be said that the teaching of the Kazakh language has not yet been established [1, p.35].

Folklore is formed depending on the function of the Kazakh language, the Kazakh language and national consciousness. They can meet in the form of fantasy or exaggeration. Many scientists have come to

the conclusion that mythical cognitive information is a verbal way of thinking about the world or an act of thinking. Among the linguists dealing with this issue are Jacobs D., R. Harris, V.G. Guck, J.M. Colker, A.Konyratbaev, and others. there is. And the people's understanding of various phenomena in the world has long been expressed through similar images, familiar to the environment.

Konyratbaev A. (1991) in his book "History of Kazakh folklore" stated that Kazakh folklore is very rich. Most part of Kazakh folklore is connected with fairy tales, mythical stories, epics. Fairy tales are divided into: tales about people, about animals and traditions [2, p. 12].

B. Azibayeva (2017) and others consider the history of Kazakh folklore and distinguished the most important peculiarities of folklore is teaching the future generation national traditions and concepts [3; 5].

In teaching the Kazakh language, first of all, it is necessary to form in students the concept of folklore, skills about the structural features of the text. To do this, we analyze the genre of texts.

According to Maxmwotov M.I. (1981) recommends to use texts in teaching [4, p.29]. In fact, demonstration of its function in the folklore text allows students to functionally recognize the language and thus develop their logical thinking.

This is because language units (words, phrases, sentences) are equally present in the text. In the written text, the connecting elements between its constituent units are clearly defined, the formal indicators are as complete as possible, the logical line of thought is uninterrupted, lexical richness is deep, and other linguistic forms are abundant.

According to J.M. Colker "The form of communication, texts are divided into monologues, dialogues (and sometimes polylogues). Here it is determined that the types and forms of speech come together, and in both written and oral texts there are monologues and dialogues" [5, 85].

As a third sign, it is known that the text is created in a special style. E.I. Passov stated that "There are four types of functional styles in learning. They are: oral style, scientific, official documents, journalistic and literary styles. Each of these styles has its own characteristics. Their original structure in the text can be seen immediately. In many cases, journalistic and literary styles are similar. Therefore, there is a system for the presentation of text styles" [6, p.48].

Another important feature of a literary text is its emotional color. In this regard, S.S. Kunanbaeva. and L.V. Shcherba in the opinion of literary texts:

- a) informally,
- b) is divided into neutral.

Methodologists recommend the following methodological division:

- 1) to study;
- 2) to listen;
- 3) development of spoken language;
- 3) texts for the development of written and spoken language [8, 9].

The folklore is taught in the aim of communication process and cognitive skills. In the development communicative and cognitive skills we need to develop some methods, like: performances, role-plays and debate or discussions. Performances should be held in a special group. One of the types of performances is a symposium. At the symposium, the teacher prepares a general issue, and students prepare their thoughts on the issue in writing and orally. The organization of the debate lesson allows us to assess the readiness of students for the lesson and the individual knowledge of each student.

The experience of T.D. Kuznetsova based on the rules:

- Perception of learning as a cognitive relationship between teacher and student.
- the idea of a complex goal (strengthening the student's confidence that he can set the most complex goal and achieve it);
- self-analysis (individual and collective analysis of student performance);
- voluntary choice (independent use of class time by the teacher in order to better master the material);
- self-cognitive management of students;
- personal approach to education;
- be able to prepare cognitive tasks for students.
- be able to conduct research necessary for the development of cognitive skills of students [9, 48-49].

In this connection, the formation of communicative skills in teaching a foreign language is a modern requirement. Therefore, students are well-educated, versatile, able to express themselves in a foreign language, to communicate with anyone, to communicate, to be cultured.

The linguistic expression of knowledge and culture, which has been passed down from generation to generation for centuries, is not only the language, but also the customs, traditions, history of our nation, which have changed over time. requires specific research by methodologists as well.

4. Findings

In this section, we try to prove its effectiveness in English lessons by using Kazakh folklore texts. Combining the culture of countries with the culture of their own country in the classroom contributes to the development of students' social and cultural competence. In the course of these topics, showing and analyzing holiday videos in the language, comparing them with the celebrations in our country. In addition, for the development of communication skills, dialogues related to the topic, the development of performances, role-playing games, etc. tasks can be performed.

According to A. Almetova, the following methods and approaches can be attributed to the work carried out in foreign language classes to develop students' competencies in intercultural communication, language development, knowledge and skills, motivation to speak, activity:

1. *Oral method* - used in the formation of knowledge based on theory and facts, homework and a new lesson, repetition of rules;

2. *Visual method* is used to develop the ability to control, increase interest in the problem and explain the content of educational material through visual aids.

3. *Practical method* - used to monitor students' mastery of the explained material for the development of practical skills and habits and to conduct practical work in accordance with the content of the topic

4. *The research method* is used to prepare students for problem-based learning to develop independent thinking and research skills.

5. *The inductive method* is used to develop the ability to draw conclusions, to form the ability to think, to develop complex learning.

6. *The method of independent work* is used to develop the ability to work in the learning process and to develop the ability to work independently with didactic materials, to independently prepare easy topics in the formation of skills in educational work.

7. *The method of role plays* - stimulates the student's enthusiasm for the lesson, increases activity, as well as develops students' speaking skills [11,p.125].

Let's focus on one of the lessons of the debate, which contributes to the development of cognitive activity. Conversational lessons develop students' cognitive abilities. Allows students to communicate in English. During the preparation, students independently choose the topics of the report, are prepared to report on the results obtained during the research.

The role of *role-playing games* in the development of general communication skills is special. Because the game stimulates the desire of students to interact with each other, with the teacher, and eliminates the traditional barrier between teacher and student by creating an atmosphere of equality in conversation. Role-playing games help to overcome the barrier of insecurity by speaking to insecure, shy students. By using role-playing games, students learn the basics of communication, such as starting a conversation, following it, supporting it, sharing the speaker's words, agreeing or disagreeing, and asking questions.

As a result of such tasks, it is possible to develop and further improve the ability of students to listen. Let's look at a few lessons on the next topic:

Lesson plan

Theme: «Legend about Umai Ana», “Koblandy batyr”

Aims of the lesson:

-Educational and informational: Presentation of the legend of Umai Ana, which is very important for the Turkic peoples;

-Developmental, cognitive: The development of students' cognition through mythical information texts

Upbringing: To teach students to respect their mothers through legends such as Umai Ana, to explain the many facets of the concept of "mother".

1. Organization moment

- a) *Greeting*
- b) *Checking the home task.*

2) *Pre-reading task:*

- a) *What do you know about legends of mother and God-mother?*
- b) *Have you ever heard about Umai Ana?*

3) *Read the text and answer the previous question.*

Before the students discussed the text about Umai Ana, we gave them information about Umai Ana. In addition, students are asked to identify Umai's mother through sources. He studied the sources of the legend about him.

Next, the students read the full text about Mother Umai.

4) *While -reading task*

- a) *Who is Umay ana?*
- b) *Why is famous among people?*
- c) *What was her Mongoilain name?*
- d) *Name the places which are connected with Umai ana.*
- c) *Can you name other famous legends about legendary people of your country?*

In general, Umai received the text according to the above text, the use of in-text, end-of-text tasks allows students to fully master and understand the text. Students read the text and answer the questions. Develops the ability to think critically by watching each other answer questions.

2. *Reading the second part text "Legend about Umai Ana"*

6) *Post-reading task: Discussion the questions about Umai ana:*

- a) *Who is Umay ana?*
- b) *Why is famous among people?*
- c) *What was her Mongoilain name?*
- d) *Name the places which are connected with Umai ana.*
- c) *Can you name other famous legends about legendary people of your country?*

8 *Home task: Prepare more information about Umai ana.*

During the assignment, we identified the information competence of students during the test and the ability of the individual to work independently and analyze the information. The competence to solve problems was determined by observation questions, individual tasks, questions and answers. I tested students' knowledge through written assignments and homework. During the lesson, role-playing games provided an opportunity to determine the grades of high, medium and low level students.

C. : Imankulova In teaching the Kazakh language, it is effective to support case studies in the use of fairy tales and legends. They are needed to develop students' cognitive abilities and their ability to think critically. In the development of students' cognitive abilities through situational tasks, their ability to think critically develops. To teach many scientists to think critically, the following steps must be taken:

- 1) it takes time to evoke critical thinking;
- 2) allowing students to think and express themselves;
- 3) acceptance of different ideas and opinions;
- 4) support the active participation of students in learning;
- 5) not to make fun of the inconveniences of some students;
- 6) to demand that the criticism of students in response to each other be substantiated and consistent;
- 7) assessment of critical thinking [10, 62].

Performing the following tasks when working with the vocabulary of the mythical legend of Kobland improves students' cognitive creativity:

To discover the cognitive skills of students should use a set of active forms and methods: conversations, discussions, games, fights, marches and competitions, interviews, observations, cognitive work, individual lessons. Depending on the abilities of students, we give individual cognitive tasks that stimulate the thinking of any student, leading to thinking, analysis, comparison.

Students should be encouraged to ask and answer questions during the lesson. In our next game, we aimed to develop students' thinking skills. For this purpose, students are asked to change the characters or scenes in a fairy tale they have heard and read before, and to write one story out of two short stories. Of course, this is not an easy task. Through such methods, we develop students' ability to speak, write and think. Another way to develop thinking skills is to encrypt the name of a fairy tale. The student uses numbers for encryption and will need to memorize them. Or give the fairy tale a new name from the funny words in the fairy tale. This is because a lot of work is needed to develop students' enthusiasm for fairy tales and thinking skills. Students can create new stories by changing the actions of some of the characters in the story or by giving the character a new image. For example: read and translate the words *fox, hare, house, dog, cock*, and group the superfluous word or animal by category.

The non-traditional relationship between teacher and student is built primarily to distinguish between what is right and what is wrong in a fairy tale character. It allows him to identify where he made a mistake, how to correct mistakes, how to overcome cruelty and cruelty. In her work, G.V. Elizarova confirms "The protagonist inspires students who read fairy tales. He begins to discuss and evaluate his actions in detail, and the student receives the necessary good and proper upbringing. The student is convinced that evil and good, humiliation and violence, lies and truth, love and hate will never go unanswered"[12, 19].

It is effective to master various tasks and exercises, theoretical problems and principles using these technologies. To sum up, it is important to develop students' cognitive skills through the use of information technology in teaching the Kazakh language.

Frequent use of such methods and techniques has a great impact on the cognitive development of students, the discovery of the source of talent in the student, the enrichment of language and the ability to search independently with the help of imagination. We recommend the following methods and effective ways of working on folklore. They are as follows:

- In-depth explanation of the topic;
- Initiate discussions on various topics in class or outside of class;
- Assignment of tasks that improve logical thinking;
- Create test tasks from their thoughts, make reports, create fairy tales and legends, act out fairy tales, compose short texts, compose poems;
- Imagination drawing;
- Collection of detailed information about the authors, writing a composition of folklore;
- Conduct competitions, discussions on various topics and write essays on their impressions;
- Assign additional tasks during the lesson and monitor their implementation.

The above-mentioned communicative lessons on Kazakh folklore help students to develop communicative skills, cognitive motivation, to solve cognitive tasks, to form their own views, to think, to draw conclusions, to be able to formulate knowledge.

5. Conclusion

Folklore is one of the ancient texts which are always generated through human culture, understanding and perception of the world by a definite nation. We have long known that the development of linguistic knowledge we need to develop lesson content all the time. Therefore, we need to guide students not only to listen, read and invent, but also to discover other new aspects of the folklore.

The simplest way to teach folklore is using effective methods, like: watching videos, performances, role playing, discussion, exchange text messages or discuss the content of folklore. In order to develop students' vocabulary, we teach them to invent their own fairy tales and legends without distorting the meaning of fairy tales. Working with folklore is included in non-traditional lessons.

Thus, we can say that the purpose and objectives of the article put forward by us have been achieved.

References:

1. Маслова В.А. (2001) Лингвокультурология. - Москва: Искусство – 194 с. (Maslova V.A. Lingvokulturologiya. - Moscow: Isskusstvo- 194 s.)
2. Қоңыратбаев Ә. (1991) Қазақ фольклорының тарихы - Алматы: Ана тілі. - 279б. (Konyratbaev A. (1991) History of Kazakh folklore - Almaty: Ana tili. – 279b.)
3. Қазақ фольклортануының тарихы (2017) –Жалпы редактор Б.Әзібаева –Алматы «Service press” - 552 б. (Qazaq folklortanuwının tarixi) - Editor-in-chief B. Azibaeva - Almaty "Service press" - 552 b.)
4. Махмутов М.И. (1981) Мектепте проблемалық оқытуды ұйымдастыру.-А., 76 б.- (Makhmutov M.I. (1981) Mektepte problemalıq oqıtwdı uymdastırw.-A., 76 b.)
5. Колкер Я.М. (2004) Практическая методика обучения иностранного языка. - М.: Академия - 264с. (Kolker Ya.M. Practical methods of teaching a foreign language. - M.: Academy – 264s.)
6. Пассов Е.И. (1997) Основы методики обучения иностранным языкам. - М.: Русский язык - 216с. (Passov E.I. Osnovy metodiki obucheniya inostrannym yazykam - M.: Russian language – 216s.)
7. Щерба Л.В. (2003) Преподавание языков в школе. - М.: Академия- 160с.)(Shcherba L.V. Prepodavaniye yazykov v shkole - M.: Academy- 160p.)
8. Кунанбаева С.С. (2005) Современное иноязычное образование: методология и теории. - Алматы - 264 с. (Kunanbaeva S.S. Sovremennoe inoyazychnoe obrazovanie: metodologiya i teorii. - Almaty – 264s.)
9. Кузнецова Т.Д. (1991) Установка и деятельностно-коммуникативная методика обучения - Алма-Ата – С. 37-40. (Kuznetsova T.D. Ustanovka i deyatel'nochno-kommunikativnaya metodika obucheniya - Alma-Ata - S 37-40.)
10. Иманкулова С. (2006) Жаңаша оқыту әдістемесі, -Алматы. - 97-98 б. (Imankulova S. Janaşa oqıtw әдіstemesi, Almaty. - . 97-98 b.)
11. Әлметова Ә. (2010) Лингвомәдениетті оқытудың әдістемелік негіздері, “КИЕ” Лингвоелтану орталығы. (Almetova A. Lingvomädenietti oqıtwdın әдіstemelik negizderi, Center for Linguistics)
12. Елизарова Г.В. (2005) Культура и обучение иностранным языкам. СПб.: КАРО, - 352с. (Elizarova G.V. Kultura i obucheniye inostrannym yazykam. - St. Petersburg: KARO, - 352s.)
13. Захарова И.Г. (2003) Информационные технологии в образовании: Учебное пособие для студентов ВУЗ. М.: Академия (Zakharova I.G. Informatsionnyye tekhnologii v obrazovanii: -Textbook for university students. M.: Academia)
14. Ғабдуллин М. (1961) Қазақ эпосы.- Алматы: Жазушы — 666 б.(Gabdullin M. Qazaq eposy.- Almaty: Zhazushy- 666b.)

МРНТИ 16.21.33

Қуат Арайлым Оразбекқызы¹
¹әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
2 – курс, магистрант
arailym_kuat@mail.ru

WIND "КОНЦЕПТІ" АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ "WEATHER" КОНЦЕПТОСФЕРАСЫНЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІГІ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Бұл мақалада лексикографиялық мәліметтер мен ағылшын тілінің корпусы (British National Corpus) негізінде ағылшын тіліндегі «WIND» тұжырымдамасына талдау жасалған және бұл концепт ағылшын тілінде бейнелейтін, сонымен қатар әртүрлі функционалды стильдерде осы өріс бірліктерінің жұмыс істеу ерекшеліктерін белгіленген. Бұл мақаланың мақсаты - ағылшындар мен қазақтардың ауа райын және жел концептін қабылдауындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды ашу. Тіл тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар ойлау құралы және адам дүниесінің (ұлттық) бейнесінің көрінісі деген тұжырымға сүйене отырып, тілдің тілдегі айырмашылықтарын байқауға болады. Мақалада қазақ және ағылшын тілдеріндегі «wind, жел» концептінің құрылымы мен ұлттық-мәдени ерекшеліктерін лексикалық және фразеологиялық бірліктер негізінде анықтау болып табылады. Жел туралы ана тілін білумен байланысты әлемнің ағылшын тіліндегі бейнесінің үзіндісі және жел ұғымын номинативті бірліктердің реттелген жиынтығы ретінде ұсынатын лексикалық бірліктердің бейнесі қамтылады. «WIND» Тіл бірліктері - бұл салыстырмалы тәуелсіздікпен және лексикалық мазмұнның құрылымы мен белгілі бір интонацияның бірлігімен сипатталатын минималды лексикалық құрылым. Бұл белгілі бір халықтың мәдениетін, мінезі мен менталитетін түсінуге көмектеседі, сөйлеуді мәнерлі және көркем етеді. Әр түрлі сөйлеу бөліктерімен ұсынылған «жел» лексемасы қарастырылады; ұғымның бейнелі-когнитивті сипаттамалары тілдің фразеологиялық және паремиологиялық қорын, ұғымның туындау өрісін және «жел» зат есімінің сөйлеудің басқа бөліктерімен үйлесімділігін талдау арқылы ашылады. Талдаудың нәтижесі компоненттік талдауға және әлемдік ағылшын шығармалар, әдебиеттер, қанатты сөздер негізінде тұжырымдаманың когнитивті бейнесін ұсынады және лексикалық құрамында «жел» сөзін қамтитын ауа-райы құбылыстарына жіктеледі.

Кілт сөздер: концепт, ауа-райы, жел, әлемнің тілдік бейнесі, лингвомәдениет, лингвомәдениеттану, когнитивті лингвистика, ұғым, тіл бірлігі, метоним.

Kuat Arailym Orazbekkyzyl
¹Al-Farabi Kazakh National University,
Republic of Kazakhstan, Almaty
2nd year master`s degree student
e-mail: arailym_kuat@mail.ru

WIND "CONCEPT" AS A COMPONENT OF THE "WEATHER" CONCEPT SPHERE IN ENGLISH

Abstract

This article analyzes the concept of "WIND" in English on the basis of lexicographic data and the corpus of the English language (British National Corpus), and this concept is presented in English, as well as the features of the functioning of these units of the field in various functional styles. The purpose of this article is to identify differences and similarities in the perception of the concept of weather and wind by the British and Kazakhs. Based on the assertion that language is not only a means of communication, but also a means of thinking and a reflection of the (national) image of the human world, one can trace the differences of language in language. The article proposes to determine the structure and national-cultural features of the concept "wind, wind" in the Kazakh and English languages based on lexical and phraseological units. It includes a fragment of the English-language picture of the world associated with the knowledge of the native

language about the wind, and an image of lexical units representing the concept of wind as an ordered set of nominative units. "WIND" language units are a minimal lexical structure characterized by relative independence and a unit of lexical content structure and a certain intonation. It helps to understand the culture, character and mentality of a particular people, makes speech expressive and artistic. The lexeme "wind", represented by various parts of speech, is considered; the figurative and cognitive characteristics of the concept are revealed by analyzing the phraseological and paremiological foundation of the language, the field of the concept and the compatibility of the noun "wind" with other parts of speech. The result of the analysis is presented by a component analysis and a cognitive representation of the concept based on the works of the world English language, literature, winged expressions and is classified by weather phenomena lexically containing the word "wind".

Keywords: concept, weather, wind, linguistic image of the world, linguoculture, linguoculturology, cognitive linguistics, concept, linguistic unity, metonymy, linguistic unit.

А.О. Куат¹

*¹Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
Республика Қазақстан, Алматы г.*

2 – курс, магистрант

arailym_kuat@mail.ru

WIND "КОНЦЕПТ" КАК КОМПОНЕНТ КОНЦЕПТОСФЕРЫ "WEATHER" НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация

В данной статье проведен анализ концепции «WIND» на английском языке на основе лексикографических данных и корпуса английского языка (British National Corpus), и данный концепт представлен на английском языке, а также обозначены особенности функционирования этих единиц поля в различных функциональных стилях. Цель данной статьи-выявить различия и сходства в восприятии англичанами и казахами концепта погоды и ветра. Исходя из утверждения, что язык-это не только средство общения, но и средство мышления и отражение (национального) образа человеческого мира, можно проследить различия языка в языке. В статье предлагается определить структуру и национально-культурные особенности концепта «wind, ветер» в казахском и английском языках на основе лексических и фразеологических единиц. Включает фрагмент англоязычной картины мира, связанной со знанием родного языка о ветре, и изображение лексических единиц, представляющих понятие ветра как упорядоченной совокупности номинативных единиц. Языковые единицы "WIND" - это минимальная лексическая структура, характеризующаяся относительной самостоятельностью и единицей структуры лексического содержания и определенной интонацией. Это помогает понять культуру, характер и менталитет конкретного народа, делает речь выразительной и художественной. Рассматривается лексема «ветер», представленная различными частями речи; образно-когнитивные характеристики понятия раскрываются путем анализа фразеологического и паремиологического фонда языка, поля возникновения понятия и сочетаемости существительного «ветер» с другими частями речи. Результат анализа представлен компонентным анализом и когнитивным представлением понятия на основе произведений мирового английского языка, литературы, крылатых выражений и классифицируется по погодным явлениям, лексически содержащим слово «ветер».

Ключевые слова: концепт, погода, ветер, языковой образ мира, лингвокультура, лингвокультурология, когнитивная лингвистика, концепт, языковое единство, метонимия, языковая единица.

Кіріспе

Лингвомәдениеттану аясында «концепт» ұғымы лингвистикалық-мәдени ерекшелікке ие және белгілі бір этникалық мәдениеттің тасымалдаушыларын сипаттайтын семантикалық білім ретінде қарастырылады. Құндылық әрқашан концепттің бөлігі болып табылады, өйткені ол мәдениетті зерттеуге қызмет етеді, ал мәдениеттің негізі құндылық принципі болып табылады [1, 6].

Концептуалды кеңістік - бұл танымдық тұрғыдан қарастырылған көркем-әдебиеттік кеңістік. Концептуалды кеңістік - бұл автордың көркем шығармасының тіліне енген және оқырман тарапынан анықталған семантикалық потенциалын жүзеге асыру болып табылады [2, 300].

Концепт - бұл бірнеше мысалдардан алынған жалпы қасиеттер мен сипаттамаларды білдіретін ойдың немесе жалпыланған идеяның құрамдас бөлігі. Идеялар, қабылдау және "ұсыну" психологиялық салдары болса, тұжырымдамалардың логикалық салдары болады [3, 79].

Адамдар ұғымдарды қолдану және оларды тіл арқылы білдіру арқылы әлемді түсінеді. Сонымен, ұғымдар теориялары тіл философиясымен, сана философиясымен, когнитивтік ғылыммен және психологиямен, онтология мен эпистемологиямен тығыз байланысты [4, 83].

Дамудың осы кезеңінде лингвистика танымдық және антропоцентрлік бағытқа ие. Оның аясында тілдің қазіргі ғылым үшін басым бағыттар қалыптасады: тілдегі ұлттық менталитеттің көрінісін зерттейтін лингвомәдениеттану және адамның ойлау және танымдық процестерінің тілдегі көрінісін зерттейтін лингвокогнитология. Екі бағытты зерттеудің пәнаралық объектісі концепт болып табылады. В. И. Карасик, пікірі бойынша концепцияны лингвомәдени тұрғыдан зерттеу шындықты лингвистикалық ассимиляцияның ерекшеліктерін ашуға мүмкіндік береді, ал лингвокогнитивтік бағыт тұлғаның тәжірибесін лингвистикалық объективтендіру жолдары арқылы зерттейді.[5, 6] Қазіргі уақытта адам мәдениетінің, тілінің, санасы мен ойлауының өзара байланысын зерттеуге бағытталған лингвомәдени және лингвокогнитивті зерттеулердің маңыздылығын асыра бағалау қиын.

Бұл зерттеуде біз ағылшын тілінде көптеген лексикалық бірліктермен ұсынылған "WEATHER" концептосферасының негізгі компоненттерінің бірі - "WIND" концептін зерттейміз. Жұмыстың мақсаты – ағылшын шығармалар негізінде "WIND" концептісінің әлемдік тілдік бейнесін анықтау. "WIND" концептінің танымдық сипаттарын талдау, осыған байланысты лексикалық, фразеологиялық, паремиологиялық және корпустық мәліметтер зерттелетін болады. Біз осы зерттеу жұмысында ұлттық концептосфера туралы білімді кеңйте аламыз деп үміттенеміз, бұл "белгілі бір этникалық топтың психикалық әлемінің ерекшеліктерін анықтауға, метафоралық түрде адам ойының ұшқырлық траекториясының ерекшелігін көру арқылы, әртүрлі кезеңдердегі халық мәдениетінің қалыптасу деңгейін білуге мүмкіндік береді.

Талдау объектісі ретінде әмбебап және көп қырлы ұғымдардың бірі – "жел" тұжырымдамасы тандалды. Бұл анықтама лингвистикалық емес, мәдениеттанулық болып табылады, алайда оған сүйене отырып, бұл "жел" ұғымын қабылдау адамға "мәдениетке еруге" мүмкіндік береді деп айтуға болады — өйткені әлемнің әртүрлі тілдеріндегі сөздің концептуалды мағынасы бірдей [6, 5] .

Табиғи факторлар әлемнің ұлттық бейнесін қалыптастыруға үлкен әсер ететіні сөзсіз. Ұлыбританияның аралдық сипаты британдықтардың өмір салтына, мінезіне және мәдениетіне әсер етеді, ол өз кезегінде тіл арқылы көрніс табады. Көптеген табиғи процесстерге үстемдік ететін ауа райының ең маңызды құбылысы - жел. Теңіздегі ауа райын тек жел ғана қалыптастыра алады, Британ аралдарын жан - жағынан теңіз күші қоршайды. «Жел ұлттық экономиканың көптеген салаларының жұмысына айтарлықтай әсер етеді: ауыл шаруашылығына, авиация, теңіз, өзен,

автомобиль және теміржол көлігі, коммуналдық қызметтер және т.б.» [7]. Бұл құбылыстың маңыздылығы ағылшын лингвомәдениетіндегі оны бейнелейтін бірліктердің көптігімен байланысты.

Түсіндірме сөздіктерден, сондай - ақ ағылшын тілі корпусынан құралған "WIND" концептінің объективтік корпусы 81 тілдік бірлікті қамтиды [8]. Сөздіктер "wind" зат есімінің 4 негізгі мағынасын көрсетеді:

- 1) moving air, especially when it moves strongly or quickly in a current (қозғалатын ауа ағыны).
- 2) ability to breathe normally (тыныс алу); мағынасы осы мысалдар негізінде қалыптасты to get your wind (back) (қайта тыныс алу, ес жинау), second wind (екінші тыныс);
- 3) the condition of having air or gas in your stomach or intestines, or the air or gas itself (газдар);
- 4) (inf.) talk that does not mean anything (бос сөз).

Егер жел сөзі ағылшын тілінде артикльмен (the winds) көпше түрде зат есімімен бірге келген жағдайда, ол музыкалық үрмелі аспаптарды немесе оларды ойнайтын музыканттарды білдіреді [9].

«To wind» етістігінің екі мағынасы бар, олардың екеуі де «тыныс алу» мағынасымен байланысты:

- to make someone have difficulty breathing, as a result of falling on something or being hit;
- the fall winded him and he lay still for a moment (біреудің рухын шығару адам бойынан);
- (tech.) to smell the presence of (esp. a hunted animal) (иіс сезу);

"Wind" зат есімі атрибутивті сын есім ретінде "желді" ,"үрмеді" деген мағынаны білдіреді, ал "windy" сын есімі ретінде бос әңгіме, бос сөздер мағынасында да қолданылады: windy talk is full of words that sound impressive but do not mean much. Түсіндірме сөздіктерден, тең сөздіктерден және ағылшын тілінің корпусынан желдің бейнелі сипаттамаларын зерттеу үшін біз "wind" зат есімімен үйлесетін сын есімдерді (57 бірлік) таңдадық. Онда желдің теріс қабылданған қасиеттеріне сілтеме жасайтын анықтамалар басым (39 бірлік): strong, high, stiff, great, driving, heavy, mighty, high (күшті), cold, chill, chilly (суық, салқын), icy, freezing (мұз), biting, bitter, cutting, abrupt (өткір, тесіп өту), gusty, blustery, rushing, fitful (шапшаң), fierce (ашулы), gale - force, hurricane force (дауыл), rising, increasing (күшейту), howling (соғысушы), roaring (жылау) blustery, blustering, boisterous, wild (жабайы), terrible (қорқынышты), swirling (құйын), damp (дымқыл), dirty (лас), dusty (шаңды).

Келесі анықтамалар қалай оң мағына берсе дәл солай теріс мағынаны да қамтиды (9 тіл бірлігі): fresh, brisk (жаңа), prevailing, prevalent (басым), settled, steady (бір бағытта соғу), average (орташа), hot (ыстық; құрғақ), dry (құрғақ; құрғақ).

Талдау жағымды желді сипаттайтын 9 анықтаманы тапты: following, favourable, fair, oncoming (ілеспе), light, gentle, balmy, soft, slight (әлсіз, жеңіл).

Топтамада желдің тар мағынада қолданылатын анықтамалары белгіленді: land (жағалау, жерден), tail (ілеспе), offshore (жағалау), onshore, crosswind, head - wind (қарсы), downwind (желмен), upwind (желге қарсы), trade (сауда (пассатный) желдері) және т.б. (барлығы 16 бірлік).

"Wind" (23 бірлік) зат есімімен қолданылатын етістіктерді талдау желдің антропоморфтық сипатын анықтады: ол ысқырады (whistle), ыңырсыды (moan), жылайды, өкіреді

(scream), тынышталады, басылады (die), drive (күшейеді, қатайады), whip (ысқырады), tear (жыртылады).

Көптеген жел сөздер мен сөз тіркестерінде «wind» лексемасының болуы ұғымның туынды мүмкіндіктерін көрсетеді. Бұл лексикалық бірліктерді (барлығы 21) шартты түрде келесі тақырыптық топтарға бөлуге болады:

- желден қорғау (windcheater, windbreaker-жел соққысы; windscreen-алдыңғы әйнек; windshield - желден қорғау; windboard-жел қалқаны; windbelt-желден қорғау белдігі);

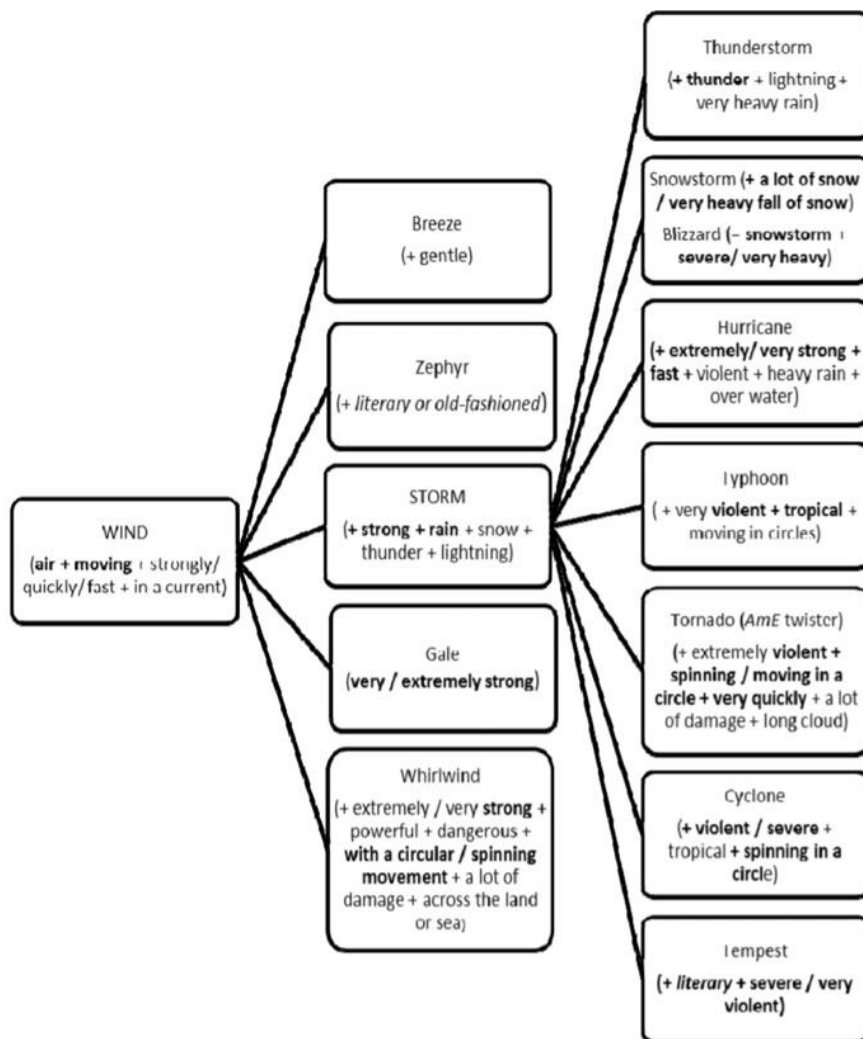
- желдің сипаттамалары, қасиеттері (wind speed-желдің жылдамдығы; wind resistance-желдің кедергісі; wind chill-ауа-райының айқындылық коэффициенті);

- желдің әсері (windblown – желдің жетегімен жүреді; желмен айдайтын; жел соғатын; windbreak-жел соққысы, жел орамы; windswept-желден қорғалмаған, желмен ұшып кететін);

- жел әсерінен жұмыс істейтін (wind farm – жел электр станциясы; wind tunnel / channel – аэродинамикалық құбыр; wind gauge – анемометр (жел датчигі); windmill – жел диірмені; windsock – жел көрсеткіші / өлшегіші; windsurfing – жел су шаңғысы).

Ағылшын тіліндегі "жел" ұғымы желдің әртүрлі түрлерін, сондай - ақ міндетті компоненті жел болып табылатын ауа-райы құбылыстарын білдіретін атаулардан тұратын кең лексикалық-семантикалық өріспен ұсынылған. The New Roget's Thesaurus [10] осындай атаулармен қатар аймақтар бойынша желдің атаулары (мысалы, monsoon – муссон, mistral – мистрал, simoom / simoon – самум, sirocco – сирокко), Жарық жақтары (желдің бағыты northeaster – солтүстік-шығыс жел, norther - солтүстік жел, southwester - оңтүстік-батыс және ауа массаларының қозғалысының белгілері (blast – желдің қатты екпіні, blow, breath, waft, whiff – самалды жел, gust, flatus, puff – кенеттен болған жел (құйын) squall, windflaw, flurry - дауыл, желдің екпіні).

Метеонимдерді компонентті талдауға негізделген классификация түрінде міндетті түрде «wind» компонентімен ұсынылды. «WIND» лексико-семантикалық өрісін модельдеу үшін, лексикалық бірліктердің - жел аттарының корпусын құрастырылды. Анықтауыш және компоненттік талдаудың көмегімен әр зат есімнің тұқымдық құрамы анықталды. Салыстырмалы талдау барлық талданған сөздіктердің анықтамаларында берілген (қарамен) бір зат есімнің жалпы семаларын бөліп көрсетуге мүмкіндік берді. Қиғаш сызық әртүрлі сөздіктерде кездесетін бір зат есімнің ұқсас семаларың белгілейді. Көлбеу сөздің стильдік сипаттамаларын көрсетеді. Талдау ауа-райы құбылыстарының негізгі, өзекті белгілерін анықтауға және оларды классификация деңгейлеріне сәйкес орналастыруға мүмкіндік берді. Талдау нәтижелері суретте көрсетілген:

Сурет 1. Ауа-райы құбылыстарын «жел» компонентімен жіктеу (компоненттік талдау негізінде)

Осылайша, ауа-райы құбылыстары жіктеудің екі деңгейіне бөлінді. Бірінші деңгейде осы "wind" мағынасын қамтитын зат есімдер бар. Оларды өз кезегінде екі кіші топқа бөлуге болады: әлсіз жел (breeze, zephyr (әдеби немесе ескірген) және қатты жел (storm, gale, whirlwind). Талдаудың екінші деңгейінде бірқатар зат есімдер бар, олардың негізгі түбірі " storm " сөзі. Тиісінше, олардың барлығы ауа-райының жағдайын, соның ішінде күшті немесе өте күшті желді білдіреді. Әрине, екі деңгейде де зат есімдер дифференциалды түбірлерімен ерекшеленеді, олар сөздердің мағынасына қосымша лексикалық белгілеріде қосылады. Мысалы, "circular / spinning movement" жалпы түбірінде whirlwind (дауыл, құйын), typhoon (тайфун), tornado (торнадо, құйын) және cyclone (циклон) зат есімдері біріктірілген. Алайда, whirlwind құрамдас талдаудың бірінші деңгейінде, оның құрамында 'wind' деген термин бар, ал қалған зат есімдерге 'storm' деген термин кіреді. Thunderstorm (найзағай) сияқты құбылыста күн күркіреуі (thunder) және әрдайым күн күркіреуі (lightning) болуы керек. Snowstorm қардың көп болуын болжайды. Hurricane (дауыл, торнадо, циклон), кейбір сөздіктер атап өткендей, негізінен судың үстінде болатын құбылыс (әсіресе Батыс Атлант мұхитында). Зат есім tempest (дауыл) әдеби тілдің құрамына енеді.

Зерттеудің неғұрлым толық көрінісі үшін фразеологизмдегі "WIND" ұғымының көрінісін қарастыру қажет. Фразеологиялық қор концепцияны жоққа шығаратын тілдік бірліктер корпусында ерекше рөл атқарады "... тілдің фразеологиялық құрамында бекітілген образдар жүйесі

дүниетанымды жинақтаудың өзіндік "түбір" ретінде қызмет етеді және белгілі бір тілдік қауымдастықтың материалдық, әлеуметтік немесе рухани мәдениетімен байланысты, сондықтан оның мәдени-ұлттық тәжірибесі мен дәстүрлерін көрсете алады " [11-215 б.]. И. Привалова фразеологиялық Қордың бірліктері "белгілі бір этнолингвокультураның өкілдері санасының ұлттық – мәдени ерекшеліктерін жоққа шығаратын тілдік белгілер" дейді [12-222 б.]. Фразеологизмдер мен паремиялар ұлттың мәдени стереотиптеріне, көзқарастарына және құндылықтарына байланысты нақты әлемнің объектісі немесе құбылысы туралы нақты білімді қамтиды.

Талдау

Зерттеу барысында «WEATHER» түсінігін объективті ететін 116 ЖБ табылды, оның ішінде «WIND» тұжырымдамасы 38 ЖБ-да (жалпы санының 33%), «STORM» - 17-де (15%), «BREEZE» - ұсынылды 2-де (2%). Жел - ағылшын фразеологизмдеріндегі ең көп кездесетін ауа-райы құбылысы.

Талдау барысында «WIND» тұжырымдамасына тән келесі когнитивті сипаттамалар анықталды:

- эфемералды, белгісіз сипат (words are but wind-сөздер, бірақ бұл жел; the wind caught in a net – жел торда ұсталады; to scatter to the (four) winds-барлық төрт бағытта ұшу);
- бағыттаушы күш (to take the wind out of somebody's sails - аяқ астынан топырақты қағу, жоспарларды бұзу);
- жаңалықтар хабаршысы (to see which way the wind is blowing-мұрныңызды желмге ұстаңыз, желдің қайда / қайдан келетінін қараңыз; to get/ have wind of something-есту, кездейсоқ бір нәрсені білу; winds of change-өзгерістер желі);
- қауіптілік (to sail close to the wind - желге жақын жүзу, қауіптің алдында тұру);
- нашар, қиын жағдайлар (wind and weather- қолайсыз ауа-райы; to bend with the wind- жағдайға бейімделу);
- тыныс алу (second wind - екінші дем; to knock the wind out of somebody – біреудің рухын ұру; bad (short) wind - жаман (қысқа) жел – еңтігу; in wind and limb – барлығы жақсы, керемет формада; to get your wind (back) - демалу).

«Something is in the wind» деген тіркес аңшылардың лексиконынан шыққан және алғашқы кезде иттер жануардың жақын екенін және бір нәрсе болатынын сезген кезде қолданылған. Енді бұл фраза айқын белгілердің болмауына қарамастан, бір нәрсенің жақындағанын көрсету үшін қолданылады.

Жел фразеологизмдері теңіз шаруашылығынан бастау алатын Британдықтардың сөйлеу мәнерінен көрініс табады: hoist your sail when the wind is fair (куй темір, әзірге ыстық), where the wind blows (жел соғатын жерде), between wind and water (су жолының астында; ең осал жер), in the wind's eye (тікелей жел), to cast an anchor to windward (сақтық шараларын қолданыңыз, алдын - ала дайындалыңыз) [4].

Әр түрлі тұжырымдамалық мағыналарды талқылау кезінде екі оппозицияны атап өту керек. Осылайша, лингвистикадағы "жел" ұғымы анықталған семантикалық мағыналармен байланысты. Тіл бірліктерінің мағынасына сүйене отырып, келесі қарсылықтар анықталды: фразеологиялық бірліктердің негізгі семантикалық мағыналарын анықтауға көмектесетін жылы - суық, күшті - әлсіз, пирсинг, ілеспелі - қарсылы, ауыспалы - тұрақты.

Бұл мысал негізі "wind" ұғымы болып табылатын "табиғат құбылыстары" концептосымен байланысты семантикалық мағыналарды көрсетеді. Wind and weather (жел және қолайсыз ауа-райы) бірінші фразеологиялық айналымы күш пен күшті желдің семантикалық мағынасын береді. Мысалы, *It is a great house still, proof against wind and weather breaches in the roof or shuttered winds...*(Ch. Dickens, «Dombey and Son») Бұл үлкен үй, ол әлі де қолайсыз ауа-райынан қорықпайды төбесі бүлінбейді, терезелері зақымдалмайды және қабырғалары тозбайды...

Capful of wind (желдің жеңіл екпіні) тіркесі жеңілдік пен әлсіз желдің ма мағынасына ие. *An October day, with waves running in blue-white lines and a capful of wind.* («Men, Women and Ghosts» by Amy Lowell) *He was always seasick whenever we had a capful of wind.* («Selected Stories» by Bret Harte)

Жел де құбылмалы болуы мүмкін. Wind of change фразеологизмін (өзгерістер желі) алғаш рет Ұлыбритания премьер министрі Г.Макмиллан Оңтүстік Африка парламентінде сөйлеген сөзінде қолданған. *The winds of change are not always blowing in the direction Macmillan would like* («Labour Monthly», March, 1961). Өзгерістердің желдері әрдайым Макмиллан қалаған бағытта соғыла бермейді.

Екілік оппозицияның тағы бір сериясы осылай жалғасты : жолшыбай (ілеспе, жолдағы) және қарама - қарсылы. Мысалы, келесі тіркестер желдің семантикалық мағынасына ие: tail wind (ілеспе жел), sail before the wind (фордевиндке, ілеспе желмен), with the wind (желмен, ілеспе желмен), fair wind (ілеспе жел), off the wind (ілеспе желмен, фордевиндке). Мысалы: *the Enterprise was again steered more off the wind.* (Fr. Marryat, «The Pirate») «Энтерпрайз» тағы да ілеспе желмен жүрді. **Before (down) the wind (желмен)** *He had been only the leaf before the wind* (Ch. Kingsley «Nupatia») Ол желмен қозғалатын жапырақ сияқты.

Sail close to the wind (желге жақын болыңыз, желге немесе салқын бейдевиндке барыңыз, желге қарсы мүмкіндігінше жүріңіз; заңды немесе әдептілікті бұзудан бір қадам алыс болыңыз, әдептілік немесе әдептілік шекарасында болыңыз; тәуекелге бел буу, өз жағдайыңызды тәуекел етіңіз; таңдану;). *He's sailing near the wind, with those large contracts that he makes.* (J. Galsworthy, «Caravan», «The Silence») ...осындай ірі келісімшарттарды жасай отырып, ол үлкен тәуекелге барады. *He realized that...he was sailing rather closed to the wind financially...* (Th. Dreiser «The Financier») Ол өзінің қаржылық операцияларында шектен шыққанын түсінді ...

Бұл мысалдарда «жел» ұғымына тікелей қатысты сөйлемдер мен фразеологиялық тіркестер қолданылды. Ағылшын фразеологизмдеріндегі «wind» сөзімен фразеологиялық бірліктердің мағыналық мағыналарын қолдануды жақсы талдау мақсатында әр түрлі мағыналық мағыналары бар фразеологиялық бірліктердің қолданылуын көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік беретін сызба жасалды.

2 сурет - Ағылшын тіл бірліктерінде «WIND» ұғымының қолданылу мағыналарын сипаттайды.

Жоғарыда келтірілген диаграмма (2 сурет) Ағылшын тіл бірліктерінде "wind" сөзінің қолданылу мағыналарының қарама-қарсы және күшті семантикалық мағынасы бар екенін айқын көрсетеді. Әрине, бұл мәдени ерекшеліктер мен климаттық құбылыстарға байланысты. Ауа-райын болжайтын инструменттер мен құрылғылар болмаған кезде адамдардың бақылауы мақал-мәтелдер түрінде жазылған. Ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан олар тілдің паремиологиялық қорын құрды. Мақал-мәтелдер ғылыми білімге емес, күнделікті тәжірибеге, бақылауларға негізделеді, олар көбінесе есте сақтау процесін жеңілдету үшін рифмалық формада болған. Осылайша, «WIND» ұғымы ағылшын паремиологиясында негізінен желдің метеорологиялық сипаттамаларын бақылауды жазатын мақал-мәтелдермен ұсынылған:

- When the wind is in the west the weather is always best - жел батыста болған кезде ауа-райы әрдайым жақсы болады, батыс жел жақсы ауа-райын әкеледі;
- When the wind blows from the west, fish bite best - жел батыстан соққанда, балықтар ең жақсы тістейді;
- When the wind's in the south, the rain's in its mouth - оңтүстік жел өзімен бірге жаңбырды әкеледі;
- When it blows from the east, fish bite least - жел шығыстан соққан кезде, балықтар ең аз тістейді - шығыс жел;
- When the wind is out of the East, it's never good for man nor beast - шығыстан соққан жел жақсылық әкелмейді;
- No weather's ill if the wind be still - тыныштық ауа-райының жақсы болуын білдіреді.

Қорытынды

Осылайша, біз ағылшын тіліндегі "WIND" концептіне кешенді талдау жүргіздік. Зерттеу барысында "wind" лексемасының метафоралық және антропоморфтық сипаттамалары, оның кеме қатынасы саласында белсенді жоғары мамандандырылған қолданылуы, жоғары деривациялық белсенділігі анықталды, бұл тіл жүйесіндегі тұжырымдаманың маңыздылығын көрсетеді. Көптеген жағдайларда, физикалық сипаттамаларына байланысты, ағылшын санасындағы жел қозғаушы күш ретінде қиын, эфемерлі нәрсе ретінде ұсынылған. "WIND" тіркесін құрайтын тіл бірліктері сол аймақатағы ауа райы мен табиғат құбылысындағы желдің қаншалықты көрніс табатынына байланысты жергілікті тұрғындардың күнделікті қолданысына енетінін көрсетті. Жел өзімен бірге жаңалықтар, қауесеттер, өзгерістер әкеледі, қауіпті, қиын жағдайды немесе өмірдегі қиын кезеңді бейнелей алады. Жел Британдық ұлт үшін тарихи маңызы бар теңіз мәдениетінің дәстүрлері мен әдет - ғұрыптарын бейнелейтін фразеологиялық бірліктердің үлкен үйлесімінде пайда болады, өйткені бұл теңіздегі ауа-райын анықтайтын негізгі фактор, сондықтан теңізшілер үшін өте маңызды.

Әр халықтың мәдениеті, оның өмір салты мен тарихы, түсінігі сол этностың этнолингвистикалық бағыттарында сақталады. Бағзы заманнан халықтың бар тәжірибесін бойына сіңіріп, әдебиеттік деңгейіне көтеріліп, ұшан-теңіз мәлімет беретін парамеялар, фразеологизмдер, фразалар жазушылардың шығармалары, мифтік наным-сенімдердің сырын ашып, оны тілдік тұрғыда қарастыру когнитивті тіл білімінің міндеті болып есептеледі. Осыған орай «жел» концептісінің аталған этнолингвистикалық арналарда берілуі жан-жақты талданды.

Жүргізген талдау негізінде жел – бұл әлемнің ағылшын бейнесіндегі негізгі тіл бірліктерінің бірі, ол желдің қарқындылығына, оның пайда болу орнына, ілеспе жауын - шашынға және ауа ағынының бағытына байланысты өзгертін ауа - райының көптеген құбылыстарының ажырамас құрамдас бөлігі деп айтуға болады. Талдау бізге ағылшын лингвомәдениетіндегі тұжырымдаманың кең таралуына және әлемнің бейнесіне және оның Британдық ұлт өкілдері үшін маңыздылығына көз жеткізуге мүмкіндік берді.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі

1. Л. Э. Кузнецова [и др.] Лингвокультурный концепт: типология и области бытования : монография / СП б.: Издательство Волгоградского государственного университета, 2007. – 400 с. 6 б.
2. С. А. Аскольдов, Концепт и слово: антология — М. : Академия, 1997. — 320 с. 300 б.
3. Карл Бенджамин Бойер, Есептеу тарихы және оның тұжырымдамалық дамуы: оқу құралы, М.: Dover Publications, 2010 – 156 б, 79 б.
4. Кристофер Д. Философиясындағы әлем: оқу құралы / Кристофер Д., Шопенгауэр — М.: Оксфорд университеті, 2004. – 400 б. 83 б.
5. Карасик В.И. Концепт как единица лингвокультурного кода // Известия Волгоградско- го государственного университета. 2009. No 10. С. 4–11.
6. Никишина Ю.И. Понятие «концепт» в когнитивной лингвистике // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Отв. ред. В.В. Красных, И.А. Изотов. М.: МАКС Пресс, 2002. Вып. 21. 57 с.
7. Прох Л.З. Словарь ветров. Гидрометеиздат, 1983. URL: http://royallib.com/read/proh_1/slovar_vetrov.html
8. BritishNationalCorpus.URL:<http://corpus.byu.edu/bnc/>
9. Summers D. The Longman Dictionary of Contemporary English. 4th edition. Longman, 2007. 1949 p.
10. Lewis N. The New Roget's Thesaurus of the English Language. New York: F G. P. Putnam's Sons, 1978. 552 p.
11. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты [Русская фразеология. Семантические, прагматические и лингвокультурные аспекты. Москва, 1996. 288 с.
12. Привалова И.В. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации) [Текст] / И.В. Привалова. Москва, 2005. 472 с.
13. Попова Т.А. Репрезентация концептосферы «Погода» в английской фразеологии // Вестник Брянского университета. 2017. No1.

МРНТИ 14.25.09

Молдажан Айсұлу Елюбекқызы¹

¹ I курс магистратура, КазУМОиМЯ имени Абылай хана, г. Алматы, Казахстан
aisulu.moldazhan@gmail.com, +7702 875 87 07

ПРОИСХОЖДЕНИЕ И ИСТОЧНИКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО ЖАНРА ФЭНТЕЗИ

Аннотация

Цель данной статьи - изучить источники появления жанра фэнтези. С этой целью в статье представлены такие жанры как легенда, мифология, сказка и научная фантастика. Жанр фэнтези связан с выше перечисленными жанрами, но имеет и свои отличительные особенности. Исследователи имеют разные точки зрения на происхождение жанра фэнтези. Многие соглашаются что литература фэнтези обращается к древним мирам, либо заимствуя элементы этих миров для создания новых воображаемых сред. Фэнтези литературы, которые представляет миры, отличающиеся от мира реальности, человеческого мира в которой мы живем. Такие же особенности характерны и для таких жанров как сказка, легенда, миф и мир научной-фантастически. По —этому эти жанры рассматриваются как источники происхождения жанра фэнтези.

Ключевые слова: фэнтези, легенда, мифология, сказка, научная фантастика

Молдажан Айсұлу Елюбекқызы¹

¹ 1 курс магистранты, Абылай хан атындағы ҚазМУ және ӘТ, Алматы, Қазақстан
aisulu.moldazhan@gmail.com, +7702 875 87 07

ҚАЗІРГІ ФАНТАЗИ ЖАНРЫНЫҢ ШЫҒУЫ МЕН КӨЗДЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақаланың мақсаты – жалпы фэнтези жанрының пайда болу көздерін зерттеу. Осы мақсатта мақалада аңыз, мифология, ертегі және ғылыми фантастика сияқты жанрлар фэнтези жанрымен салыстыра қарастырылған. Фэнтези жанры жоғарыда аталған жанрлармен байланысты, бірақ оның өзіндік ерекшеліктері бар болып табылады. Зерттеушілер фэнтези жанрының шығу тегі туралы әртүрлі көзқарастарды айтады. Көптеген зерттеушілер фэнтези әдебиеті жаңа фэнтези ортасын құру үшін ежелгі әлемдерге жүгінеді осы әлемдердің элементтерін алады деген тұжырымдамамен келіседі. Фэнтези әдебиеті шындық әлемінен, біз өмір сүріп жатқан адам әлемінен ерекшеленетін әлемдерді бейнелейтін әдебиет болып табылады. Дәл осындай ерекшеліктер ертегі, аңыз, миф және ғылыми фантастика сияқты жанрларға да тән. Сол себепті, аталған жанрлар фэнтези жанрының шығу тегі ретінде қарастырылады.

Кілт сөздер: *фэнтези, аңыз, ертегі, мифология, ғылыми фантастика*

Moldazhan Aisulu Elyubekkyzy¹

¹1-year master's degree, KazUMO and WL named after Abylai Khan, Almaty, Kazakhstan
aisulu.moldazhan@gmail.com, +7702 875 87 07

ORIGIN AND SOURCES OF THE MODERN FANTASY GENRE

Abstract

The purpose of this article is to study the sources of the emergence of the fantasy genre. For this purpose, the article presents such genres as legend, mythology, fairy tale and science fiction. The fantasy genre is related to the above-mentioned genres; however it also has its own distinctive features. Researchers have different points of view on the origin of the fantasy genre. Many agree that fantasy literature refers to ancient worlds, or borrowing elements of these worlds to create new imaginary environments. Fantasy literature that represents worlds different from the world of reality, the human world in which we live. The same features are typical for such genres as fairy tale, legend, myth and the world of science fiction. Therefore, these genres are considered as sources of the origin of the fantasy genre.

Keywords: *fantasy, legend, mythology, fairy tale, science fiction*

В литературоведческих исследованиях имеется разные точки зрения на жанр фэнтези. В одних случаях они имеют определенные сходство и в других противоречивые характеристики.

Изучение жанра фэнтези представляет собой большое поле для исследователей. Особый интерес вызывают такие аспекты фэнтези как его когнитивная, лингвистическая и социокультурные составляющие. Важной проблемой является соотношение между миром реальности и миром фантазии. В подобных произведениях не соблюдаются единство времени и пространства, хронология, жесткие различия между одушевленными и неодушевленными объектами и очень часто между жизнью и смертью. [1]

Литература фэнтези в основном черпает вдохновение из прошлого, либо обращаясь к древним мирам, либо заимствуя элементы этих миров для создания новых воображаемых сред. Романы фэнтези, например, произведения Дж. Р. Р. Толкина и Дж. К. Роулинг имеют много общего с такими жанрами как сказка, легенда, миф. В романах фэнтези можно встретить не только эльфов и фей, но и ведьм, гномов, драконов, троллей или великанов; мифических существ, заколдованных смертных

людей, а также магию природы и пейзажа, воды, камня, солнца. Фэнтези - это врата в царство тайн, приключений и заманчивых странностей, которых не хватает реальному миру.[2]

Термин " фэнтези" был применен к любой литературе, которая представляет миры, отличающиеся от мира реальности, в который живет человек. Такие же особенности характерны и для таких жанров как сказка, легенда, миф и мир научной-фантастически.[3]

Легенда появилась тогда, когда человек начал говорить. Легенда, как и предание, - созданный устный рассказ, имеющий установку на достоверность. Но в отличие от предания основным содержанием легенды является нечто необыкновенное. Конечно, и в преданиях встречаются элементы фантастики. Однако здесь она всегда выполняет вспомогательную функцию, не составляет основы содержания. В легенде же фантастика, чудесное лежит в центре повествования, определяет обычно его структуру, систему образов и изобразительных средств.

Легенда – это предание о каком-либо историческом событии, изложенное в художественной, поэтической форме. Если рассматривать понятие легенды шире, то можно сказать, что это – фольклорное произведение с элементами чудесного, но, тем не менее, воспринимаемого как достоверное. [4]

Легендой люди пытались объяснить какие-либо непонятные явления. Например, легенда о Самруке или Байтереке. Легенда всегда отображает действительность сквозь призму того или иного верования либо той или иной совокупности верований. Важная общественная функция легенды – подкрепить верование, повествуя о чудесном. Чудесное может иметь проявления самые разнообразные, начиная от деяний божественных сил и кончая, например, колдовской неуязвимостью народного заступника и проделками домашних духов. Если в легенде говорилось, допустим, о водяном или о русалке, об ангела или о черте, то исполнитель не сомневался, что эти персонажи реально существуют в окружающем его мире. Пока сохраняется незыблемость верования, продолжают жить легенды. С утратой верования легенды перестают бытовать либо изменяют свою функцию и воспринимаются как развлекательные рассказы. [4]

К стабильным признакам литературной легенды можно отнести:

- модальность повествования. Во всех легендах повествователь дает комментарий по поводу правдоподобия произошедших событий, выражая уверенность или сомнения в их подлинности;
- событийность повествования, конфликт которого основан на оппозиции между центральным персонажем и внеличностными силами (дьявол, судьба, традиция);
- чрезмерность какого-либо признака в образе главного персонажа: красоты, храбрости, безрассудства, гордости, становящаяся завязкой сюжета;
- нарушение «запрета» как один из элементов композиции (завязка или кульминация). В качестве запрета может выступать морально-этическая норма, христианская догма, знания предков. Нарушение может иметь различные последствия – от смерти и сумасшествия героя до его обогащения;
- наличие фантастического элемента и соприкосновение героя с другим миром, пространственная оппозиция «свое – чужое»;
- способность художественного пространства концентрировать в себе различные временные пласты;
- подчеркнутое значение суточного времени, очевидно, связанное с фольклорной традицией. Решающие события происходят ночью.

К вариативным признакам легенды можно отнести следующие:

- модус повествования (драматичный, комичный, ироничный);
- степень точности исторического времени, места действия, имен персонажей;
- опора на претекст (декларируемая или действительная);
- наличие элементов стилизации фольклорной или религиозной легенды;

Легенда	Фэнтези
Убеждает в правдоподобности истории и рассказывается как пережитая реальными людьми	Убеждает в существовании чуда или что это чудо может произойти в будущем.
Отображает действительность через верование	Отображает выдуманную действительность вдохновлённой прошлым
Место действия точно указывается в природном и городском контекстах <i>«На северном берегу залива СанФранциско, в том месте, где Золотые Ворота распахиваются в Тихий океан, находится крутой мыс»</i>	Место действие точно указывается но в параллельном или выдуманном мире. <i>Вымышленная вселенная британского писателя Дж. Серия фантастических романов К. Роулинг Гарри Поттер включает два разных общества: мир волшебников (параллельный и выдуманный мир автора) и мир маглов (настоящий мир людей). В романах магловский мир - это мир, населенный немагическим большинством, и с ним волшебный мир существует одновременно, хотя по большей части остается скрытым от людей, которые не являются магами.</i>
Место легенды может быть чуждым и враждебным, противоположным цивилизованному миру	Место фэнтези - сверхъестественный мир, который в понимании магов, лучше чем мир настоящих

Таблица 2

Сходство Легенды и Фэнтези

Легенда	Фэнтези
Фабульность повествовании, то есть сражение между главным героем и судьбой, а потом с традициями и в конце с враждебными силами	В фэнтези можем увидеть эту черту легенды, на пример: в романах о Гарри Поттере, главный герой сражается с судьбой(родители умерли), потом борьба с традициями(приемные родители были против в его образование в магической школе) и в конце битва с черной силой ВМ
Нарушение запрета как завязка	Эту же черту нарушение запрета можно увидеть в фэнтези, например, в начале первой части романов о Гарри Поттере, было запрещено говорить о маме Гарри Поттера, и произносить фамилию Поттер, но все история начинаются с упоминанием этих имен, то есть происходит нарушение запрета
Особо подчеркивается время суток, что представляет собой фольклорную традицию. Обычно решающие события происходят ночью.	В фэнтези значение суточного времени тоже очень важно, например, такое решающие события как оставление Гарри Поттера у тети дома происходит ночью, то есть опять подчеркивается тот факт что наиболее важные события в основном происходит ночью.
Чрезмерность какого-либо признака в образе главного персонажа: красоты, храбрости, безрассудства, гордости, который становятся завязкой сюжета;	Чрезмерность определенного признака присутствует и в романах фэнтези. Например, в романах о Гарри Поттере главный герой наделен чрезмерной храбростью, гордостью, силой.

Влияние сказки на фантазию ощутимо (вторичный мир создается с помощью фантазии), но вторичный мир обязательно имеет овеществленную конкретность. Фантазия в своем воздействии на

читателя выполняет ряд сказочных функций: а) достижение душевного равновесия, внутреннего мира и гармонии; б) эскапизм; в) развитие образного и абстрактного мышления; г) восприятие исторического опыта разных народов; д) обретение чувства ясности внешнего мира. В отличие от автора сказки, автор фантазии стремится сделать повествование правдоподобным. В качестве доказательства реальности всего того, что описано в произведении фэнтези, здесь приводятся: названия различных племен фантастического мира и языки его обитателей; точные даты и последовательность событий; подробное генеалогическое древо родов; система хронологии и календарей для разных народов; подробные описания тех или иных вещей и событий; ссылки на архетипы или ключевые архетипические образы. Однако по сравнению с научной фантастикой или сказками жанр фэнтези не пытается объяснить современный мир. Напротив, он открывает свой вымышленный, идеальный мир, местоположение которого никогда не уточняется конкретно: это может быть параллельная вселенная, другая галактика и т. д. Законы этого мира могут быть подобны законам земли, а могут и радикально отличаться от них. Именно тот факт, что жанр фэнтези имеет свой собственный мир, делает этот жанр таким популярным. Кроме того, в жанре фэнтези преобладают мифические существа, такие как драконы, единороги, а также грифоны, эльфы, горгульи и т. д. Особенно часто в фантастике встречаются маги или волшебники. Те, в свою очередь, почти всегда играют ключевую роль в развитии сюжета. В сказке тоже есть волшебники, но, в отличие от фэнтези, они чаще всего люди с уникальными магическими способностями, или просто мудрые люди (мудрый старик и т. д.) могут выступать в роли волшебников.

Таблица 3

Сравнение жанров фэнтези и сказка

Сказка	Фэнтези
Фольклорное произведение	Авторское произведение
Особый сказочный язык	Сходство с языком и стилем сказки
Нет связи с народной мифологией, выросший на реальных фактах	Описание дел богов воинов и кудесников
Два мира (чудесный и реальный), хотя невероятное обычно внесено в мир реальный или дан перенос в другой мир	Нет географической конкретности (события происходят где то в параллельном мире, частично похожи на наш)
Нет деления на мифическое и эмпирическое время	Время дихотомично(мифическое выделено)
Понимание и принятие реальности, передача (хоть и не в явном виде) древних знаний	Попытка решить проблемы настоящего мира в некоем предполагаемом будущем мире
Неопределенное место действия	Прошлое –золотой век человечества, идеализируемый мир в момент кризиса и угрозы уничтожения
неответственность элементов	Соотнесенность элементов(фрагментарные связи и обусловленность эпизодов и книг)
Четкая двухчастная структура(мир людей-иной мир)	Четкая трехчастная структура(мир богов-мир людей-преисподняя)
герои-принц, принцесса, король, королева	Герои- мистическое существо, люди с элементами мистических существ.
волшебство	Магия и необычное
Волшебство не требует объяснений и	Магические свойство и действия упорядочены,

пояснений	имеют свою структуру и законы
Логика сюжета, герои подчинены сюжету	Логика автора, характеры персонажей диктует сюжет
Четкое деление на “добрых” и “злых”, добро всегда побеждает зло, добро безоговорочно сильнее	Нет четкого деления на “добрых” и “злых”, добро не всегда сильно, есть нарушение равновесия
Исход predetermined	Есть стремление к порядку, но итог неизвестен

Таким образом, поставив вопрос о степени и характере фантастической сказочности, мы делаем следующие выводы: 1) жанр фэнтези развивается в парадигме сказочности; 2) термин "сказка" вполне подходит для любого фантастического произведения, но определение "фантазия" не подходит ни для одной сказки; 3) фантазия-это продукт народных фантазий; то, о чем человек мечтает; мир, в котором он тайне хочет жить; мир, где возможно все, что угодно.; 4) между жанрами фэнтези и сказок есть сходство, но различий больше, и они значительны. Анализ показал, что сверхъестественное, магическое, неоднородность мира, интерес к героям и их поискам, то есть все то, что можно обобщить под названием "сказочность", - это лишь малая часть того, что вобрал в себя жанр фэнтези. Таким образом, исковые требования о сказочности фэнтези в целом, является необоснованным. Существование в едином современном литературном пространстве сблизило фэнтези и сказки, позволило им бесконечно расширять и разнообразить оба жанра, но поставить между ними знак равенства невозможно.

Мифология говорит об определенном священном, мифическом времени. Мифологические события близки к историческим событиям. [5]

Фэнтези - это сюрреалистическое время, возникающее через мечту автора и визуальную параллель настоящему. Все, что происходит в священное мифологическое время, имеет особое значение и становится мифологической парадигмой, наполненной легендами. Можно сказать, моделирование становится специфической функцией мифа. Миф может быть реализован в двух аспектах: диахроническом (повествование о прошлом) и синхронном (интерпретация настоящего). В фэнтези сосуществуют и прошлое и настоящие, и будущие. Например в романах о Гарри Поттере повествование начинается с описания прошлого главного героя, потом описывается настоящее и в конце первой части книги будущее главного героя.

Мифы создают систему определенных ценностей и социальных норм. А вот фэнтези нарушает эти социальные нормы и не следует системе ценностей настоящего мира. В фэнтези автором создается своя система ценностей, которая соответствует вымышленному миру.[6] А. Лосев и Я. Вокальный считают, что миф — это не просто история — это «сама жизнь с ее надеждами, страхами, предсказаниями и отчаянием. А вот фэнтези указывает на мечты и воображение автора, которое может быть связано с его прошлым и является основой воображаемой жизни.

Научная фантастика основана на будущих научных или технических достижениях и основных социальных или экологических изменениях. Она специализируется на футуристических пейзажах и таких темах, как путешествия во времени, космические путешествия, внеземная жизнь, параллельная вселенная и различные футуристические научные изобретения. Этот тип научной фантастики часто включает в себя различные законы и теории науки. Это имеет смысл, потому что в нем есть научные сценарии и технологии. Таким образом, история актуальна и может быть объяснена с помощью науки и логического мышления.

Научная фантастика рассказывает о том, что может происходить в реальном мире. Научную фантастику можно разделить на научную фантастику основанную на социальных науках и научную фантастику на точных науках. Так называемая “строгая” научная фантастика часто включает в себя конкретные детали, особенно данные физики, астрофизики и химии, и точно изображает и предсказывает передовые технологии, которые еще предстоит изобрести, например, романы Ж. Верна. “Мягкая” научная фантастика основана на социальных науках, таких как психология, политология, социология, экономика и антропология, и она не столь научна. [7]

Подводя итоги вышеизложенному, можно сделать следующие выводы:

- В повествовании фэнтези и легенды можно заметить некоторые сходство, такие как фабульность повествования, в описывании качеств главного героя, но также имеются некоторые отличия в указывании место события и понятии действительности в этих двух жанрах.
- Язык жанра фэнтези и сказки очень близки, но имеется различия, когда мы говорим о месте события двух жанра. А также можно заметить отличия в структурах, например структура сказки двухчастная (мир людей- иной мир), а вот структура фэнтези трёхчастная (мир людей –мир волшебников – ад).
- Герои мифологии встречаются в фэнтези, однако мифология говорит о прошлом и настоящем, мифология не делает ссылку на будущее как фэнтези. В фэнтези совмещаются прошлое, настоящее и будущее.
- Научная фантастика также, как и фэнтези выдуманная история автора. Фэнтези вдохновляется прошлым, а вот научная фантастика берет свои корни от предполагаемого будущего. Научная фантастика излагает науку, фэнтези рассказывает о чуде и магии.

Литература:

1. А Ибраимова. Лингво-стилистические особенности английских романов жанра фэнтези (на материале произведений Клайва Стейплса Льюиса). Российский государственный гидрометеорологический университет.- Санкт-Петербург , 2019. 4 с.
2. Толкачёва В.С. Фэнтези: жанр или литературное направление? Известия Волгоградского государственного педагогического университета. Волгоград, 2010. 169-170с.
3. Гопман В.Л. Фэнтези // Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А.Н. Николюкина. М., 2001. 1161-1164 с .
4. И.С. Карабулатова, И.П. Савчук . Легенда как многомерный феномен к вопросу категории временной модальности в жанре легенды . Мир науки, культуры, образования. Москва , 2018. 557-558 с.
5. Losada JM. Editorial: “Myth, Fantasy and Magic.” *Amaltea*. 2018;10(November):1-6. doi:10.5209/AMAL.61010
6. Concept PT, The MT. Е.А. Пилипенко Концепт мифологического времени. 2015;6(51):162-168. Bruce Sterling. Science fiction literature and performance. <https://www.britannica.com/art/science-fiction>

МРНТИ 16.21.07

Tulzhanova K¹
¹Master Degree Student at KAZUIRWL named after Ablai Khan
Almaty, Kazakhstan

INTERLINGUAL ERRORS IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

Abstract

The contemporary era created its “new world scheme” with “brand new economy”. Capitalism resulted in mixing cultural and linguistic backgrounds to get new trends and tendencies. What this implies is that capitalism has been rebuilt on a worldwide scale, and individuals of broadly distinctive social and etymological foundations have been tossed into contact more than ever some time recently. Social and phonetic contact may happen within the streams of data and mass media, as well as within the streams of genuine individuals in relocation and tourism. Given the ubiquity of social and phonetic contact, mergers and crossovers, it is obvious that there ought to be a solid intrigued in Intercultural Communication, both exterior and interior the scholarly world. Linguistics as a science makes two key commitments to the ponder of Intercultural Communication.

Keywords: intercultural communication; culture; language; contextual variations.

Тулжанова Қ¹
¹Абылай хан атындағы ҚХҚӘТУ-дың магистранты
Алматы, Қазақстан

МӘДЕНИЕТ АРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАҒЫ ТІЛ АРАЛЫҚ ҚАТЕЛІКТЕР

Аңдатпа

Қазіргі дәуір өзінің «жаңа әлем схемасын» «жаңа экономикамен» жасады. Капитализм жаңа үрдістер мен тенденцияларды алу үшін мәдени және тілдік ортаны араластыруға әкелді. Бұл капитализмнің дүниежүзілік ауқымда қайта құрылып, кең ауқымды әлеуметтік және этимологиялық негіздері бар адамдар соңғы уақытта бұрынғыдан да көбірек байланыста болғанын білдіреді. Әлеуметтік және фонетикалық байланыс деректер ағындары мен бұқаралық ақпарат құралдарының ішінде, сондай-ақ қоныс аудару және туризмдегі шынайы адамдар ағынында болуы мүмкін. Әлеуметтік және фонетикалық байланыстардың, қосылулар мен қиылысулардың кең тарағандығын ескере отырып, ғылыми әлемде сыртқы және ішкі мәдениетаралық коммуникацияда үлкен қызығушылық болуы керек екені анық. Тіл білімі ғылым ретінде мәдениетаралық коммуникацияны ойлауға екі негізгі міндеттеме жүктейді.

Кілт сөздер: мәдениетаралық коммуникация; мәдениет; тіл; контекстік вариациялар.

Тулжанова Қ¹
¹магистрант КАЗУМОМЯ им. Абылай хана
Алматы, Қазақстан

МЕЖЯЗЫЧНЫЕ ОШИБКИ В МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Аннотация

Современная эпоха создала свою «новую схему мира» с «совершенно новой экономикой». Капитализм привел к смешению культурных и языковых фонов, чтобы получить новые тенденции и тенденции. Это означает, что капитализм был перестроен в мировом масштабе, и в последнее время

люди с широкими социальными и этимологическими основаниями столкнулись в контакте больше, чем когда-либо. Социальный и фонетический контакт может происходить в потоках данных и средств массовой информации, а также в потоках реальных личностей в релокации и туризме. Учитывая вездесущность социальных и фонетических контактов, слияний и пересечений, очевидно, что межкультурная коммуникация должна быть прочной интригой, как внешней, так и внутренней в научном мире. Лингвистика как наука берет на себя два ключевых обязательства в отношении межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация; культура; язык; контекстные вариации.

When it comes to talking about ‘intercultural communication’, ‘misunderstanding’ and ‘miscommunication’ are never distant absent. An ordinary illustration would be an intercultural communication title such as *When societies collide*. [1] More scholarly distributions tend to be more protected in their language but numerous do incorporate articulations such as these among their mission articulations: ‘describe the meaning and suggestions of interculturality and examine the reasons for cross-cultural misunderstandings’¹ – a articulation that presupposes ‘misunderstandings’; or ‘intercultural communication fundamentally includes a clash of communicator style’.

Within the taking after, I will contend the point that cross-cultural and intercultural communication is mixed up in considering ‘culture’ a key variable in human understanding and misunderstanding in two ways. Within the to begin with portion of my contention, I will appear that a few errors that are considered ‘cultural’ are in reality phonetic mistaken assumptions. Within the moment portion of my contention, I will appear that a few mistaken assumptions that are considered ‘cultural’ are in reality based on imbalance and taking plan of action to ‘intercultural communication’ can serve to jumble connections of worldwide disparity and bad form. The primary contention is based on work within the convention of connections sociolinguistics and bilingualism considers, and the moment in work that draws motivation from a combination of basic sociolinguistic ethnography and talk investigation and related approaches, and is most cogently displayed in Blommaert.[2] Both these approaches and contentions are observational, which in this context implies to begin with and preeminent that they don't treat social bunch participation as an a priori assumption.

What is more, the substance of what small thought there's of language issues can be of the ‘weird and wonderful’ kind. Ordinarily, ‘the language chapter’ conjures the ‘Sapir–Whorf Hypothesis’ and the concept of linguistic relativity, expressing that our dialect impacts the way we see the world, and that our dialect makes distinctive viewpoints of reality notable to us. I will provide a nitty gritty example although I don't wish to single out these particular creators for feedback since I consider the illustration to be fairly typical. Chaney and Martin [3; p.96] give a table that matches ‘verbal style’ with ‘ethnic group’. For ‘Germans’ they offer the taking after entry: ‘In the German dialect, the verb regularly comes at the conclusion of the sentence. In oral communication, Germans don't promptly get to the point.’ This entry proposes that having the verb at the conclusion of the sentence says something about when ‘the point’ is being made.

In any case, such a claim conflates syntax and pragmatics. The position of the verb in German is simply a matter of language structure: the verb is the moment constituent in a primary clause and the last one in a subordinate clause. In differentiate, the position of ‘the point’ may be a matter of practical choice and may be found anyplace in a sentence and across syntactic boundaries. Another illustration comes from the passage for ‘Japanese’: ‘The word “yes” has numerous distinctive meanings.’ The suggestion of such an entry is that such polysemy and polyfunctionality are uncommon to Japanese, while they are in reality a characteristic of all characteristic dialects.[4] Just like in Japanese and any other dialect, English words, as well, can be used to cruel the precise inverse of their ‘real’ (i.e. their core or dictionary) meaning: think of the ‘start-button’ numerous of us have to be press to closed down – that is, ‘end’ – our Microsoft Windows computers; or think of the many rape cases where a woman's ‘no’ is said to have been hears as ‘yes’.

The relativity of phonetic structure is clear to anybody who knows more than one dialect. Whether such auxiliary contrasts moreover point to cognitive contrasts – for occasion, do we see the world differently depending on the position of the verb in our main language or languages? – could be a matter of talk about. Be that as it may, the center on formal relativity in much of the cross-cultural and intercultural communication writing tends to obscure a much more crucial relativity, specifically that of work: we do different things with dialect, as the taking after illustration pleasantly outlines:

Community contrasts expand to the part of dialects in naming the worlds they offer assistance to shape or constitute. In central Oregon, for illustration, English speakers typically go up a level in scientific

classification when inquired to title a plant for which they lack a term: 'some kind of bush'; Sahaptin speakers analogize: 'sort of an A', or 'between an A or a B' (A and B being particular plants); Wasco speakers demur: 'No, no title for that,' in keeping with a social inclination for exactness and certainty of reference. [5, p.45]

Note that Dell Hymes does not make clearing articulations approximately English, Sahaptin and Wasco speakers per se but almost those in a particular place, central Oregon. On the off chance that we take the concept of useful relativity genuinely, it becomes clear that clearing attestations almost dialects and their speakers such as the ones cited over ('German speakers don't promptly get to the point'; '[in Japanese], the word "yes" has numerous diverse meanings') are very good for nothing, as 'English', 'German' or 'Japanese' may be quite different substances from each other, and for their different speakers. For instance, as a speaker of English, I can type in a paper around Intercultural Communication for the Blackwell Dialect and Etymology Compass addressing an universal understudy group of onlookers – I may not utilize any of my other languages for this reason, slightest of all Bavarian, the verbal tongue of my childhood.

So, 'English' and 'Bavarian' are different-order categories (see De Swaan 2001, for a show of the diverse categories of dialects).[6] At the same time, 'English speakers' are a gigantic bunch, and utilize 'English' in numerous diverse ways for numerous distinctive purposes – moderately few compose scholarly diary articles, for occurrence.

Over I contended that culture is regularly an a priori presumption in 'Intercultural Communication'. The same is genuine for dialect: 'English', 'German', 'Japanese', etc., are all a priori suspicions that have their root within the same source as the visit recognizable proof of 'culture' with 'nation' and/or 'ethnicity' – specifically the fortress that patriotism has on us. 'To talk of the dialect, without encourage determination, as language specialists [and journalists on Intercultural Communication] do, is implicitly to acknowledge the official definition of the official dialect of a political unit.' [7, p.45] This trap – to base inquire about in Intercultural Communication on a run of a priori assumptions around 'culture' and 'language' – can as it were be dodged by a commitment to examining dialect, culture and communication in setting.

One of the more significant factors in the study of intercultural communication is this understanding of our civilized identity as well. This is also one with less obvious factors. Peter Adler (1975), a famous social psychologist, notes that the study of intercultural communication begins as well as a trip to another civilization, and reality also ends with a journey to its own culture.[8]

But the important thing to keep in mind is that intercultural communication isn't always just as comfortable as it gets. In some cases, intercultural encounters force us to understand our personal ethnocentrism - the direction of thinking, that our personal level of culture exceeds other cultures. This means that I intuitively mean that in this case, as well as I act, this is one method. For example, if This was the first time he visited France, he was amazed to discover that consumers are obliged to meet the owners of shopping centers at the entrance to an insignificant shopping center. Or the fact that the French in some cases dined on horse meat, snails are also very fragrant rot. In some cases, Americans feel that these foods are not available. A similar approach to the food that I eat, in a certain family, in accordance with the norm, and the fact that society is not obliged to have these other food products, is considered ethnocentrism of its own family. To be amazed or even bewildered by unknown traditions is in no way incredible; but the disagreement to enlarge one's own general cultural circle of interests or to accept the legitimacy of civilized practices, unlike your personal ones, can cause intergroup delusions and incidents. In this case, what you see depends on your public and financial approval in the world. Understanding through intercultural communication with the goal of someone in this case from a racial or minority category is able to mean learning to be prudent and not in any way amazed at the delicate neglect from the edge of the members of the predominant many - also to be like about their site in the world.

Communication technological processes also enable us to have more contact with peoples, which are very similar in us. Suppose you will take part in chats or forums with peoples who share your circle of interests and views. Suppose you head to the network of Internet groups because of the help also from the community. For example, foreign students have every chance to maintain a relationship with their own district societies, to be in the direction of this, what is happening in the building, and to receive psychological assistance during a difficult period of civilized adaptation.

Although research studies help us understand different aspects of intercultural communication, it is important to investigate how we think about culture, not simply as researchers but as practitioners as well. We therefore broaden our scope to consider different views of culture, especially in terms of how they influence intercultural communication.

Basically, social science experts are not concentrated in culture as such, but in its impact on communication. In other words, such scholars are concerned with the differences in communication that are predetermined by culture. They do not focus enough interest in this case, as well as how I conceptualize culture or how we represent its functions. On the contrary, scholars-interpreters are more concentrated in this, as the general cultural connection has a great influence on interaction. On their own side, decisive scholars often assess interaction - and the ability to communicate - as a mechanism for cultural change. They value culture as a method by which society participates in the texture of the community or opposes it.

Although studies can help us understand the various nuances of intercultural communication, it is important to explore how we think about culture not only as scientists, but also as practitioners. For This Reason, we are expanding our abilities in order to analyze the diverse beliefs in culture, especially in terms of how they affect intercultural communication.

References:

1. Lewis, Richard D. 2000. When cultures collide: Managing successfully across cultures. London: Nicholas Brealey
2. Blommaert, Jan. 2005. Discourse: A critical introduction. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
3. Chaney, Lillian H., and Jeanette S. Martin 2004. Intercultural business communication. London: Pearson Education
4. Harris, Roy. 1998. Introduction to integrational linguistics. Oxford, UK: Pergamon Press.
5. Hymes, Dell. 1996. Ethnography, linguistics, narrative inequality: Towards an understanding of voice. London: Taylor & Francis.
6. De Swaan, Abram. 2001. Words of the world: The global language system. Cambridge, UK: Polity
7. Bourdieu, Pierre. 1991. Language and symbolic power. Cambridge, UK: Polity.
8. Peter Adler. November 2002. Beyond Cultural Identity: Reflections on Multiculturalism. Originally published in Culture Learning, East-West Center Press, Richard Brislin, Editor, pp. 362-378.

ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІҢ РӨЛІ РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES

MPHTI:378.016:811.111246.2

Abdraimova Banu¹

*¹PhD student at Kazakh Ablai khan University
of International Relations & World Language*

Almaty, Kazakhstan

e-mail: banu7@inbox.ru

DIDACTIC POTENTIAL OF FORMING LINGUOCULTUROLOGICAL COMPETENCE IN FLT

Abstract

This article emphasizes that linguoculturology covers not only traditional culture, but also modern culture, the stability of existing words together with a generally understood system of knowledge between the speaker and the listener for the implementation of language communication. It was noted and explained that the formation of linguistic and cultural competence will give significant results in mastering the content of education in terms of expanding the cultural horizons of the individual, the ability to respect the word, the development and formation of linguacultural competence.

Key words: linguaculturology, competence, language, linguacultural competence

Абдраимова Бану¹

*¹ PhD студент Казахского университета имени Абылай хана
международных отношений и мирового языка*

Алматы, Казахстан

электронная почта: banu7@inbox.ru

ДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Аннотация

В этой статье подчеркивается, что лингвокультурология охватывает не только традиционную культуру, но и современную культуру, стабильность существующих слов вместе с общепринятой системой знаний между говорящим и слушающим для осуществления языкового общения. Было отмечено и разъяснено, что формирование лингвокультурной компетенции даст значительные результаты в освоении содержания образования с точки зрения расширения культурного кругозора личности, умения уважать слово, развития и формирования лингвокультурной компетенции.

Ключевые слова: лингвокультурология, компетенция, язык, лингвокультурологическая компетенция

Абдраимова Бану¹

¹Абылай хан атындағы халықаралық қатынастар және әлем тілдері

университетінің PhD докторанты

Алматы, Қазақстан

e-mail: banu7@inbox.ru

ЛИНГВОМӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ

Аңдатпа

Бұл мақалада лингвомәдениеттану тек дәстүрлі мәдениетті ғана емес, сонымен қатар қазіргі заманғы мәдениетті, қолданыстағы сөздердің тұрақтылығын, сонымен қатар тілдік қарым-қатынасты жүзеге асыру үшін сөйлеуші мен тыңдаушы арасындағы жалпы қабылданған білім жүйесін қамтитыны баса айтылған. Лингвомәдени құзыреттіліктің қалыптасуы тұлғаның мәдени ой-өрісін кеңейту, сөзді құрметтеу қабілеті, лингвомәдени құзыреттілікті дамыту және қалыптастыру тұрғысынан білім мазмұнын игеруде айтарлықтай нәтиже беретіні атап өтілді және түсін

Кілт сөздер: лингвомәдениеттану, құзыреттілік, тіл, лингвомәдениеттану

Introduction

The language has always been in close connection with the culture of the people :its development and decline and its expression always reflects a particular culture. According to the new science, linguoculturology is an independent link of linguistics, which was formed in the 90s of the 20th century.

Lingovculturology is an independent chapter and linguistics that arose at the junction of two conceptual entities as culture and linguistics, it is a complete reflection and manifestation of the culture of the peoples and is firmly anchored to the language as a whole

The problems associated with the functioning and learning of language in a multilingual society are considered against the background of the general picture of the language situation. the components of which are the status of the language, language policy, language competencies, value orientations of native speakers, which make up the language portrait of society. The linguoculturological target orientation is to study and introduce students not only to the knowledge of the word, but also to the phenomenon of material and spiritual culture, which reflects the history of the people, their mentality in the cultural environment, which equally forms a linguistic personality.

Language and Culture

Language is one of the most important cultural phenomena, since only with the help of language is the formation and expression of an individual's worldview

Since a person in his life is in a certain linguistic space, we can assume that language is a method of reflecting the atmosphere and spirit, where the positive factor is the formation of personality and a certain life experience. That is, the life of a person takes place inside the language itself and has a huge impact on the self-development of the individual as a whole.

Language is studied as a human phenomenon linking mental, social and cultural life. Since the physical-mental aspect, in turn, is presented as the processes of perception, generalization and comparison. The social aspect is that people don't live alone on a desert island. They live among the same people. And communication happens with the help of language [1]. However, what is the cultural aspect? According to Brooks, N. (1968)“ "Our biggest immediate problem is that we are not sure what we mean by the word culture." Language is a mirror of culture. In language we see a reflection not only of the real world surrounding a person, but also of the self-consciousness of people in society, their mentality, national character, lifestyle, traditions, customs, morals, value systems, attitudes and visions of the world. He is also considered the guardian of cultural values, including vocabulary, grammar, idioms, proverbs, sayings, folklore, fiction and scientific literature, forms of oral and written speech. In addition, language tries to facilitate the adaptation of people in the environment, is an assistant in the correct assessment of objects, phenomena and their relationships, allows you to identify objects of the surrounding reality, classify and systematize information about it, and also makes it possible to organize and coordinate human activities.

Nowadays, teaching a foreign language has become more in demand. That is why teaching a foreign language requires modernization as it requires a concept and knowledge of the culture of the given language. The formation of Linguacultural competence takes place in Foreign Language Teaching [2].

As Kunanbayeva ,S. (2013) stated, the teaching of foreign language communication required organization from the position of it representing dialogue between culture and language. Culture and language is an integral part of teaching a foreign language.

Minenko A.A. defines linguistic and cultural competence as a system of knowledge and skills necessary for the implementation of speech activity in a foreign language mainly in the socio-cultural sphere of communication.

Back in 1965, at the University of Massachusetts, N. Chomsky noted that, by fundamental distinction between competence (knowledge of one's own language listening) and use (actual use of language in specific situations). In reality, it cannot directly reflect competence.

In one of his reports, V. Hutmacher pointed out that the concept of "competence" stands side by side with such concepts as "skills", "ability", "skill" and "competence", but its content is not defined.

Table 1. Definitions of the terms «competence» and «competency» for the analysis.

№	Author	Definition «competence»	Definition «competency»
1	2	3	4
1.	A.V. Khutorskoy	«Alienated, predetermined social requirement (norm) to educational preparation of the student necessary for his effective productive activities in a certain area»	Describes through the possession of competence as an integral characteristic of the quality of a student's training.
2.	E.V. Kharitonova	«Social role parameter is the ability to carry out activities in accordance with social requirements and expectations, more in a broad sense, as the ability to find, discover a procedure (knowledge, action), suitable for solving the problem	Considers it as “a manifestation of personal competence, the conformity of a person to a given place, "Time"
3.	O. Yu. Efremov	«A set of knowledge, skills, methods of action and psychological readiness necessary for the effective performance of activities in relation to a certain range of objects and processes»	«The quality of personality, suggesting that a person has a certain competence. Competent person - knowledgeable in any field, having the appropriate competence»
4.	I.A. Zimnaya	«As a mastered, but not yet actualized content, which is a mental education, an image of the content of knowledge, programs for their implementation,	the integrative personal quality of a person, formed in life, ethnosocioculturally conditioned, actualized in activity, in interaction with other people, based on knowledge, intellectually

		methods and algorithms of actions»	and personally conditioned.
5.	C. Velde	« Some alienated, predetermined requirements for the educational preparation of a graduate, the units of the curriculum that make up the "anatomy" of competence»	« There is a personal characteristic, a set of internalized mobile knowledge, skills, skills and flexible thinking»

A comparative analysis of the above definitions of competence allows us to note:

- a set of knowledge, skills and abilities that allow you to change the environment;
- requirements and norms for the educational result;
- a measurable learning outcome expressed in the ability of a student to perform a certain activity after mastering an educational program;
- a set of human characteristics that allow him to use various means and methods of action to achieve the goal.

Linguacultural competence

According to Merriam -Webster dictionary ,competence is the quality or meaning of having sufficient knowledge, judgment, skill or strength.

Competence — these are skills acquired as a result of life experience, competence — skills obtained from training. (Rizayeva ,D., 2019) [3].

For insance, competence is a part educational area, which takes an important place in teaching and learning a foreign language. Teaching English language to students. it requires some specific special skills and knowledge, for instance:

- Learners will be able to find out translation of target language to the native or vice versa
- Learners will be able to perceive express thoughts and non-native speech
- Learners will be able to make correction and analyze main texts
- The most important skill is to know the history, culture , traditions of people who speaks that foreign language

Necessity of all these skills is needed in order to create a deep and general understanding of the language being studied. So if the future specialist is a master in his professional activity it is easy to use this language in practice. The formation of linguacultural competence is the most important stage in learning foreign language. “ The idea of language and culture as constituting a single entity is an essential part of the process of studying and developing secondary mental constructs which provide the student with a new language conceptualization of the world”. (Kunanbayeva, S., 2013).

Linguaculturology is the most relevant branch of linguistics. Having studied cultural linguistics, an individual can be a professional in any field, because the concept of language -culture-person is inseparable. Also, the formation of linguocultural competence is a key moment in the communication of people of different cultures, since the subject of linguoculturology is the interaction of language and culture [4].

Findings and Discussion

Linguaculturology competence assumes the implementation of activities in the following areas:

- *Informative*, this area of linguodidactic activity solves the problems of students' assimilation of knowledge about the cultural and regional features of foreign language reality, information authentic materials, printed texts of cognitive content, literary works, radio and newspaper articles [5];
- *Social-communicative*, when learning a foreign language, students are provided with the assimilation of nationally marked norms of communication in various situations of intercultural influence, the development of skills for conducting spontaneous dialogue. The means of implementing these tasks is to create a situation of dialogical communication close to real in a variety of speech practices of social interaction[6];
- *Socio-cultural development*, implementation of students to the dialogue of cultures, the assimilation of the cultural foundations of family social,social phenomena and traditions, the recognition of the role of science, cinema, theater, sports in the life of the cultural community. The effective introduction of an information resource is seen as a methodological means of implementing socio-cultural development.
- *Educational and research*. This area of linguodidactic sphere involves providing educational, research and creative activities in the preparation of reports, abstracts, conducting their own

research, participating in project activities, designed to form the cognitive independence of students and ensure the mastery of cognitive methods [7].

Conclusion

The focus of linguistic culturology is a person considered as a carrier of language and culture, his background knowledge, national-specific, behavioral norms that make an individual a representative of this culture. Also, the formation of linguocultural competence is a crucial role in the communication of people of different cultures, since the subject of linguoculturology is the interaction of culture and language.

References:

1. Brooks, N. (1968). Teaching culture in the foreign language classroom. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED022388.pdf>
2. Kunanbayeva, S. (2013). The modernization of foreign language education: the linguocultural communicative approach (pp. 48-50). London, UK: Hertfordshire Press.
3. Maslova, V.A. (2018). Linguoculturology. Introduction.
4. Merriam-Webster online dictionary, <https://www.merriamwebster.com/dictionary/competence>
5. Rizayeva, D.Sh. (2019). "Linguo-cultural competence and competence: reflection of terms in methodological dictionaries". "Young Scientist", March 2019.
6. Sharipova, N.E. (2015). Cultural linguistics as a new direction in the system of teaching a foreign language. Young Scientist, (3), 993-995.
7. Vorobiev, V.V. (2008). Linguoculturology. Peoples' Friendship University of Russia.

MPHTI:378.016:811.111246.2

Ussenova Y¹

*¹Master in FLT Training
English language teacher
Abai Kazakh National
Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: enkosha14u.k@mail.ru*

INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Abstract

The relevant paper discusses the issues of the status of modern foreign language education from the standpoint of the intercultural paradigm, which is defined as a necessary condition for the formation of a secondary linguistic personality capable of speech interaction at the intercultural level. The main attention is paid to intercultural discursive interaction, the content of the concepts of "discourse" and "intercultural discourse" is determined, which is interpreted by the author as one of the varieties of intercultural communication.

Keywords: foreign language education, intercultural paradigm, discourse, discursive activity, intercultural discursive interaction, intercultural discourse, cross-cultural approach.

Усенова Е¹

*¹Магистр обучения
Преподаватель английского языка
Абай Казахский Национальный
Педагогический университет*

Алматы, Казахстан
Электронная почта: enkosha14u.k@mail.ru

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы о статусе современности с точки зрения межкультурной парадигмы зарубежное образование, которое определяется как необходимое условие формирования второй языковой личности, способной к речевому взаимодействию на межкультурном уровне. Определено содержание понятий "дискурс" и "межкультурный дискурс", трактуемых автором как разновидность межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: знание иностранного языка, межкультурная парадигма, дискурс, дискурсивная деятельность, межкультурное дискурсивное взаимодействие, межкультурный дискурс, межкультурный подход.

Үсенова Е¹
¹ магистр оқытушы
Ағылшын тілі мұғалімі
Абай Қазақ ұлттық
Педагогикалық университет
Алматы, Қазақстан
e-mail: enkosha14u.k@mail.ru

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚИТУ БАРЫСЫНДА МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІК

Аңдатпа

Мақалада қазіргі заманның мәртебесі туралы сұрақтар қарастырылады және мәдениетаралық парадигма тұрғысынан шетелдік білім беру, ол мәдениетаралық деңгейде сөйлеу өзара әрекеттесуіне қабілетті екінші тілдік тұлғаны қалыптастырудың қажетті шарты ретінде анықталады. Автор мәдениетаралық қарым-қатынастың бір түрі ретінде түсіндіретін "дискурс" және "мәдениетаралық дискурс" ұғымдарының мазмұны анықталған.

Кілт сөздер: шет тілі білімі, мәдениетаралық парадигма, дискурс, дискурстық қызмет, мәдениетаралық дискурстық өзара іс-қимыл, мәдениетаралық дискурс, мәдениетаралық тәсіл.

Introduction

With the rapid development of information technologies and globalization processes in the modern world, interest in the problems of intercultural communication has increased. In this regard, a difficult task has appeared in the field of education – to introduce young people to life in a dialogue of cultures, to intercultural communication - to equip them with competencies that would help them feel comfortable in a multicultural society. The dialogue of cultures implies knowledge of one's own culture and the culture of the country of the language being studied. Knowledge of regional studies, i.e. how geographical the situation and climate of the country determine its way of life, economy and traditional, knowledge of the main milestones in the development of history, outstanding events and people and rituals facilitate the task of intercultural communication, contribute to the ability to find common and different in our traditions and lifestyles, make it possible to conduct a dialogue on equal terms. [1]

Knowledge of foreign languages is one of the means of intercultural communication and adequate interaction with representatives of other cultures. Language is a means of communication, identification, socialization and familiarization with cultural values. Language not only conveys a message, but also has the ability to "fix and preserve" the cultural heritage of mankind. By the term culture we mean "a certain set of

socially acquired and transmitted from generation to generation significant symbols, ideas, values, customs, beliefs, traditions, norms and rules of behavior, through which people organize their life activities." Emphasizing the unity of language and culture, E.I. Passov mentioned that to assimilate culture means "to know – to be able - to create - to want", while he considers the last element to be the main one, because it determines the motivational and moral aspect of a person as an individual.

Practical issues show that the elements of foreign language culture are assimilated by students easier and better when compared with the realities of their native culture. When comparing different cultures, native and foreign, we teach

students:

- To see not only similarities, but also differences in the studied cultures;
- To perceive differences as the norm of coexistence of cultures in the modern multicultural world;
- To form an active life position directed against cultural inequality in the modern multicultural world.

Materials and Theoretical Methods

Since the late 70s of the XX century, scientists have been fixing the definitional crisis of intercultural communication, manifested in the presence of a multitude of its definitions; the introduction of a Western ethnocentric component in these definitions; the imbalance of key terms: "culture" and "communication"; the lack of theoretical concepts. The change in the goals of language education and its methodological foundations has led to the formation of an intercultural paradigm - the ontology of modern language education - as a set of beliefs, a system of views, values that they unite all members of the scientific community in this matter. The intercultural paradigm of modern foreign language education is addressed, first of all, to the principles of the formation of a multicultural personality in a multicultural language space in the study of foreign languages and cultures.

Foreign language education at the university is understood as a necessary condition for the successful implementation of language education and the formation of a secondary linguistic personality capable of speech interaction at the intercultural level.

In modern linguistics, cognitive science and intercultural communication, the database for the cognitive analysis of culturally conditioned knowledge underlying the communicative behavior of an individual as a member of a certain society is analysis of discourse - the process of natural human communication. Discursive the behavior of an individual is conditioned by his belonging to a certain linguistic and socio-cultural community and can be considered as the realization in the process of interaction, along with individual, culturally determined socially relevant meanings of linguistic and non-linguistic nature.

For the first time, "discourse" was introduced into the scientific theory of text linguistics by the American scientist Z. Harris in 1952 as a linguistic term in the phrase "discourse analysis". The concept of "discourse", borrowed from structural linguistics, receives an increasingly broad scientific interpretation and terminological ambiguity at the end of the twentieth century. [2]

However, the definition of discourse is still debatable, and this phenomenon as a category of communication is understood by many scientists in different ways:

- 1) discourse is a coherent text in combination with extralinguistic - pragmatic, socio-cultural, psychological, etc. factors; a text taken in the event aspect... speech, "immersed in life" (N.D. Arutyunova);
- 2) discourse - the functioning of language in live communication (E. Benveniste);
- 3) discourse is a cognitive process associated with real speech production, the creation of a speech work, in contrast to the text, which is the final result of the process of speech activity, resulting in a certain finished (and fixed) form (E.S. Kubryakova);
- 4) discourse – like any cultural artifact, any unit of language or speech can serve as the main one for the formation of a linguocultural concept in the collective consciousness (G.G. Slyshkin)

With all the variety of definitions of the term "discourse" in modern

linguistic research, it is important that most scientists focus on the situation of communication as a necessary condition for the appearance of verbal and/or non-verbal text, as well as the identification from the standpoint of sociolinguistics of two main types of discourse: personal and institutional. V. I. Karasik he considers it important to contrast personality-oriented and status-oriented discourse. The main feature of personal, everyday discourse

is the desire to reach a special abbreviated type of communication, a close distance

- this is how a conversation about the obvious and easily understood is organized. As it is noted in modern works on communicative linguistics, institutional discourse is communication within the framework of status-role relations, i.e. verbal interaction of representatives of social groups or institutions with each other [3].

In relation to modern society, linguists distinguish the following types

of institutional discourse: political, diplomatic, administrative, legal, military, pedagogical, religious, sports, scientific, stage, medical, business, advertising and mass information. However, any discourse is not aimed at transmitting information, and the main function of discursive activity is the delimitation, delineation of communicative and living space. Communicative behavior is aimed at identifying with "your" audience and distancing yourself from "someone else's". Thus, we are dealing with a special kind of discourse – intercultural, which is associated with the unification of masses and groups of individuals ("orienting function", according to A.A. Filinsky) and their differentiation from other groups of individuals by parameter interpretations of social reality ("discursive construction of social reality").

Discussions and results

It is essential for participants in the survey to be aware of the importance of ICC as a goal in foreign language learning and teaching, which is highly emphasized in contemporary language teacher education. Thus, the identified teaching goals are believed to contribute to understanding the EFL teachers' views in relation to ICC. In order to examine the objectives of EFL in EMI schools, teachers were asked to respond to statements of teaching goals, choosing the three most important goals for their own teaching. All items, based on traditional and learner-centred, constructivist learning (see, e.g., Broughton et al., 2003), concerned different approaches to teaching English; and respondents ranked them according to importance. In addition, optional 'other' boxes offered respondents the opportunity to provide open-ended responses on their goals. [4]

Conclusion

Cultural dynamics in various fields of activity and spheres of communication are developing in the direction of cooperation based on cultural pluralism.

The latter is the adaptation of a person to a foreign culture without abandoning his own. It presupposes a person's mastery of the values of another culture without prejudice to the values of his own. Based on the above, it is advisable to interpret intercultural discourse as one of the varieties of intercultural communication, i.e. communication within the framework of the interaction of two or more cultures. Naturally, this term is applicable only to specific situations

in which, with equal "social" and "subject" components of the context, there may be various strategically compensatory and action parameters of intercultural communication. Therefore, when classifying the types of situations that arise in intercultural communication, it is necessary to take into account the content of communication, since certain differences in the cognitive base of representatives of different cultures can be partially compensated or deepened depending on the coincidences/discrepancies in the collective cognitive space associated with addressing a certain subject area that characterizes the content of communication. The creator and the addressee of the message in intercultural communication are equal partners in all basic parameters: they are equal both in knowledge and in knowledge of context; the differences between them are only that they are carriers of different mental and linguistic complexes, have different experience in the field of direct and indirect communication. [5]

So, the study of human discursive activity in the context of intercultural communication from a cognitive point of view makes it possible to describe the structures of representation of various types of culturally conditioned knowledge, as well as their influence on the linguistic strategies of discursive activity characteristic of carriers of a particular speech culture. This approach to the analysis of discourse is directly related to the solution of the main task of foreign language education - the study of the language image peace and learning of intercultural communication.

References:

1. Elizarova G. V. Formation of intercultural competence of students in the process of teaching foreign language communication: abstract. diss. For the degree of Doctor of Pedagogical Sciences : spec. 13.00.02 "Theory and methodology of teaching and upbringing (by areas and levels of education)" / G. V. Elizarova. - St. Petersburg, 2001. - 38 p.

2. Suvorova S. L. Formation of communicative and discursive culture of future teachers: methodological, theoretical, pedagogical and technological aspects: [monograph] / S. L. Suvorova. - Shadrinsk : Publishing house of OGUP "Shadrinsky House of Printing", 2008. - 228 p.
3. Karasik V.I. Linguistic circle: the person, the concepts, the discourse. – Volgograd: Peremena, 2004. 390 p.
4. Gutiev A. A. Formation of linguistic competence in the classroom of English language for University students by using modern innovative technologies // Vestnik KazNPU named after Abai, the Series “Pedagogical Sciences” №1(49) // Almaty, 2016 - p. 341, 191.
5. Salanova J. H. Competence and the competence, Almaty, 2013. - P. 250, 13

МРҒТИ 14.35.09

*Mukhatova Fariza¹ Aset Beiseuov²
¹Master of pedagogical sciences
English language teacher
²Secondary School
Almaty, Kazakhstan*

FORMATION OF PROFESSIONALLY-CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS THROUGH USING ICT

Abstract

This article touches upon the problem of foreign language teachers' awareness and professional skills in the sphere of ICT and stresses the importance of corresponding professional training of modern teachers, which is one of the key aspects of successful integration of modern technologies and teaching methods into the process of education.

Keywords: foreign language teacher, professionally-creative competence, ICT

*Мухатова Фариза¹ Асет Бейсеуов²
¹Магистр педагогических наук
²учитель английского языка
Алматы, Казахстан*

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИКТ

Аннотация

В данной статье затрагивается проблема осведомленности и профессиональных навыков преподавателей иностранных языков в сфере ИКТ и подчеркивается важность соответствующей профессиональной подготовки современных учителей, что является одним из ключевых аспектов успешной интеграции современных технологий и методов обучения в образовательную среду. процесс образования.

Ключевые слова: учитель иностранного языка, профессионально-творческая компетентность, ИКТ.

*Мухатова Фариза¹ Әсет Бейсеуов²
¹Педагогика ғылымдарының магистрі*

*²Ағылшын тілі мұғалімі
Алматы, Қазақстан*

АКТ-НЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Бұл мақалада шет тілі мұғалімдерінің АКТ саласындағы хабардарлығы мен кәсіби дағдылары мәселесі қозғалады және заманауи технологиялар мен оқыту әдістерін табысты интеграциялаудың негізгі аспектілерінің бірі болып табылатын заманауи мұғалімдерді сәйкес кәсіби даярлаудың маңыздылығы атап өтіледі. тәрбие процесі.

Кілт сөздер: шет тілі мұғалімі, кәсіби-шығармашылық құзыреттілік, АКТ

Introduction

Currently, ICT (Information and Communication Technology) has the major aspect in education and the essential role in foreign language acquisition as well as the significant issue in modern education all over the world, which will facilitate students and teachers to acquire the new teaching and learning method [1]. ICT can be described as the use of technology to maintain the effort of passing on information and communication mainly in the scope of education [2]. ICT in English language teaching is the powerful tool for academic curriculum modifications and education reforms. As Moseley D. [3] expressed the vital role of computers in learning and teaching method, which could be measured as the medium tool for facilitating students in learning the foreign language, however the effectiveness depends entirely on the students. The necessity of technological innovation has brought the communication revolution and fast development of technological application in teaching and learning [4, 5, 6].

Professional training of future foreign language teachers has to tackle the task of formation future specialists' professionally-creative competency, the complex nature of which requires the development and implementation of the newest learning technologies. The introduction of ICT in the process of training future foreign language teachers enhances the effectiveness of foreign language teaching, as it provides students with ample opportunities to gain unlimited access to relevant educational information and improve foreign language skills, stimulates critical thinking and creativity, promotes the development of abilities to solve communicative tasks in the conditions of transition from subject-object to subject-subject professional-pedagogical interaction, to choose a productive learning strategy. Over recent years, more and more attention has been paid to the application of technologies in the educational process at the legislative level. The importance of applying technologies in professional training is stressed in the Laws of Kazakhstan. In the State Education Program until 2020 issues of informatization of education, including the introduction of distance learning technologies are considered as advanced technologies.

Methodology

It is encouraging that the educational circles of our country are becoming more and more aware of the important role of ICT in modern teaching process. Some educational websites even provide online tests to reveal the teachers' skills in dealing with computers, other technological devices and the Internet [7]. However, integrating ICT into the process of teaching and professional activity is a slow gradual process. At the moment we can speak of the following goals and objectives that should be fulfilled in order to integrate ICT into the educational process and to make language teaching as much efficient as possible:

1. The pedagogical potential of ICT and its prospects in the context of language teaching should be revealed to the teaching staff.
2. The teachers should get acquainted with ICT and learn how to handle the equipment and use the software and information sources properly.
3. The teachers should be encouraged and motivated to involve computers in their classes, as well as their students – to continue their studies with the help of ICT.
4. Support service should be organized to help the teachers who want to start integrating ICT into their classes or those who already use ICT.

5. A possibility should be given for the teachers to improve their computer skills and two-level extension courses should be organized. The first level will give the teacher some basic skills and the second level will be aimed at improving particular computer skills and developing special skills that will be necessary to fulfill specific pedagogical tasks and to handle specific equipment and software.

6. The teachers should be taught to integrate ICT gradually into the educational process, using adequate methods and forms of teaching. The following objectives can be named:

- Research – the evaluation of the efficiency of ICT usage, the Research evaluation of educational software;
- Methodological – the analysis of the teachers’ skills and experience Methodological in using computers and technical equipment at their classes, the analysis and solving of typical mistakes and problems;
- Pedagogical – development and adaptation of the technology of Pedagogical ICT application during the educational process, creating shared info-resources and educational networks;
- Organizational – forming creative team-works using computer- Organizational based teaching methods and techniques. The following actions should be taken in order to achieve positive results and to make the process of integration easier:
 - An educational portal and systems of remote teaching should be designed.
 - Competitions should be organized among teachers - those who plan their lessons and use multimedia-enabled sources during their lessons should be encouraged.
 - The teachers who want to use ICT at school should get all the necessary help and be able to consult with specialists.
 - Competitions should be organized to encourage the development of ICT-based teaching methods, PC software and technical devices that can be used for language teaching.
 - Public actions of advertising and promoting ICT- and multimedia-based language teaching methods should be organized.

Discussions

It is also necessary to remember that in some spheres of education ICT forms the core of the whole system and makes it absolutely workless without computers. The most ICT-dependant sphere of education is distance learning. Nowadays the I-Class educational institution is the most up-to-date organization in our country in the terms of ICT involvement. I-Class is primarily aimed at distance learning and provides education for disabled children. Due to this fact it has developed a solid system of remote classes and conferences via the Internet. This calls for specially trained teaching staff with high computer skills. The concept proved to be efficient enough and it might be worth applying it to other educational institutions in terms of teacher training.

One of the key factors of successful and effective use of ICT in education is the level of attainment of the teachers and their competence in sphere of ICT. Such attainment is extremely necessary for subject teachers nowadays. Language teachers’ qualification in this case is based on two points. The first one is the skills of a teacher as an ordinary PC user. The second one is the familiarity of the teacher with the main principles of computer-based linguo-didactics – the theory and practice of using computers and technical devices for language teaching. The course of computer-based language teaching has been compulsory for European teachers and linguists for a few years already.

We can now speak of the following results that are expected from integrating ICT into foreign language teaching:

1. Teachers will get extra time that can be used for various pedagogical purposes.
2. A base for the introduction of various new integrated courses will be established.
3. The teachers and their students will be able to search for online information sources, to take part in lots of online activities such as competitions, tests, conferences, etc.
4. New computer-based teaching methods and means of professional development will be tested and introduced.
5. The number of teachers that will be able to use ICT and develop ICT-based teaching plans will increase significantly.

Conclusion

Information Technology has played the major role in evaluation for a long time however with the introduction of the Internet, and now mobile technologies, the role of Information Technology is superior than before. There will be many teachers, who are using technology in their evaluations, but in general the

large majority of evaluations are still paper-based and the use of ICT for assessment, just like the use of ICT for teaching, is still at a very experimental stage. In the period of worldwide competition through innovative ICT-based foreign language learning can grant immense future prospects for students to perfect and encourage proficiency on an international level ICT is a form of advanced science technology must be optimized function, especially in the implementation of learning and evaluation.

The teachers should attend courses that will help them to get used to computer-based teaching and to learn how to handle various media-devices and to apply them properly in class. Special courses for the teaching staff would give all the teachers a chance to get acquainted with modern ICT-based teaching techniques and interactive teaching material. They should get all help possible in order to learn how to handle personal computers, media devices, digital recorders, how to put up a web-conference or an on-line class. This will provide the appropriate use of the equipment that every institution finds its duty to install but so often fails to handle properly to 100 % of its abilities.

References:

1. McKnight L. Dancers not Dinosaurs: English Teachers in the Electronic Age. Australia, EQ, 2002, 212 p.
2. Mason R., Kaye, A. Communication, Computers, and Distance Education. Oxford, UK: Pergamon Press, 1989, 130 p. Лингвистическое образование. Преподавание и перевод 50 Bulletin of the South Ural State University. Ser. Linguistics. 2016, vol. 13, no. 3, pp. 47–51
3. Moseley D. Ways forward with ICT: Effective Pedagogy using Information and Communications Technology for Literacy and Numeric in Primary Schools. Newcastle, UK, University of Newcastle, 2012, 120 p.
4. Bates A. Technology, E-Learning and Distance Education. London, 2005, 125 p.
5. Chambers B., Abrami P.C., Therrien M.C. Developing a Computer-assisted Tutoring Program to Help Children at Risk Learn to Read. Educational Research and Evaluation. 2001. Vol. 7, pp. 223–239.
6. Low G, Beverton S. A Systematic Review of the Impact of ICT on Literacy Learning in English of Learners between 5 and 16, for whom English is a Second or Additional language. Research Evidence in Education Library. London, EPPI Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London, 2001, 147 p.
7. Learning and teaching with the web. – URL : <http://titova.ffl.msu.ru/forteachers/test-your-ict-competence.html>

МРНТИ 372.881.111.1

Жалелова Ж.А.¹, Бисенбаева Ж.Н.²

*¹ магистрант 2-го курса КазНПУ имени Абая
Институт филологии и полиязычного образования*

² д.ф.н.

*Военный институт Сухопутных войск имени Сагадата Нурмагамбетова,
Алматы, Казахстан*

**МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ
В ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ**

Аннотация

Определяя коммуникативную компетентность важной составляющей частью характеристики высокообразованной личности, автор статьи обосновывает необходимость её обязательного формирования в письменной речи при обучении иностранному языку. В статье даётся

определение понятия «коммуникативная компетенция», подробно рассматриваются её компоненты. Автор публикации уделяет особое внимание модели формирования коммуникативной компетенции в письменной речи в обучении иностранному языку.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, письменная речь, обучение иностранному языку, модель, методы обучения.

Жалелова Ж.А.¹, Бисенбаева Ж.Н..²

¹ Абай атындағы ҚазҰПУ, 2 курс магистранты

Филология және көптілді білім беру институты

² ф.ғ.д.

Сағадат Нұрмағамбетов атындағы Құрлық әскерлерінің Әскери институты

Алматы, Қазақстан

ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАЗБАША КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Мақала авторы коммуникативтік құзыреттілікті жоғары білімді тұлға қасиеттерінің маңызды бөлігі ретінде анықтай отырып, оны шет тілін оқыту кезінде жазбаша түрде міндетті түрде қалыптастыру қажеттілігін негіздейді. Мақалада «коммуникативтік құзыреттілік» ұғымына анықтама берілген, оның құрамдас бөліктері жан-жақты қарастырылған. Басылым авторы шет тілін оқытуда жазбаша коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру моделіне ерекше көңіл бөледі.

Кілт сөздер: коммуникативтік құзыреттілік, жазбаша сөйлеу, шет тілін оқыту, модель, оқыту әдістемесі.

Zhalelova Zh.A.¹, Bisenbayeva Zh.N.²

¹ master student of Abai Kazakh National Pedagogical University

Institute of Philology and Multilingual Education

² Doctor of Philology

Military Institute of the Kazakh Ground Forces

Almaty, Kazakhstan

MODEL OF COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN WRITING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Abstract

Calling communicative competence an important part of the characteristics of a highly educated person, the author of the article substantiates the necessity of its compulsory formation in written speech when teaching a foreign language. The article defines the notion of «communicative competence» and thoroughly studies its components. The author pays special attention to the model of communicative competence formation in written speech in teaching foreign language.

Key words: communicative competence, written speech, foreign language teaching, model, teaching methods.

При написании статьи автор преследует цель аргументированно обосновать необходимость формирования коммуникативной компетенции в письменной речи в процессе обучения иностранному языку.

Актуальность обозначенной в публикации проблемы объясняется двумя обстоятельствами. Прежде всего, «массовым переселением» студенческой молодежи из реальной действительности в виртуальный мир, что существенно снижает уровень и грамотность коммуникации. Во-вторых, нацеленность преподавателей иностранных языков на обучение слушателей письму, а не письменной речи. В современном отечественном обучении письмо выступает как средство, а не как цель

обучения. В содержании обучения, как показывает практика, полностью не реализуется процессуальный аспект, который должен отражаться в заданиях на подготовку к будущей деятельности.

Нынешние учебники и учебные пособия не обеспечивают этапности в формировании иноязычного письменного речевого произведения; в лучшем случае они рассматривают структуру письменного речевого произведения, но не сам процесс его создания. Подобное обучение уже давно исчерпало себя, как обучение, не в полной мере способствующее развитию личностных качеств и профессиональных компетенций будущего специалиста. По этой причине усовершенствование методики обучения письменной речи в высшей школе обнаруживается требованием времени.

Прежде, нежели приступить к раскрытию указанной проблемы, будет целесообразно дать определение понятиям, которые будут фигурировать далее по тексту. Во-первых, уточним, что представляет собой коммуникативная компетенция. Согласно утверждению Валентины Николаевны Куницыной - доктора психологических наук, профессора, коммуникативная компетентность включает в себя следующие компоненты:

- формирование адекватных умений в новых социальных структурах;
- владение сложными коммуникативными навыками и умениями;
- знание культурных норм и ограничений в общении;
- соблюдение приличий, воспитанность;
- знание обычаев, традиций, этикета в сфере общения;
- ориентацию личности в коммуникативных средствах, свойственных национальному, сословному менталитету и проявляющихся в рамках конкретной профессии [6, с.45]. Иными словами, под коммуникативной компетенцией следует понимать обобщающее коммуникативное свойство отдельно взятой личности, содержащее в себе умения, навыки и знания, коммуникативные способности, а также социальный и чувственный опыт в сфере делового общения.

Коммуникативная компетентность личности состоит из способностей:

1. Осуществлять социально-психологическое управление процессами общения в коммуникативной обстановке.
2. Социально и психологически программировать процесс общения, опираясь на своеобразие коммуникативной ситуации.
3. Умение составлять социально-психологический прогноз коммуникативной ситуации, в которой предстоит общаться [8, с.109].

Коммуникативную компетентность специалисты признают своеобразным интегральным качеством личности, которое синтезирует в себе общую национальную культуру и её характерные проявления в профессиональной деятельности.

Вступление Российской Федерации в мировое сообщество, её участие в Болонском процессе поставило перед отечественным образованием, в том числе перед преподавателями иностранного языка, ряд весьма важных задач.

Особое место занимает задача формирования коммуникативной компетенции в иноязычной письменной речи.

Согласно мнению педагогов-лингвистов, в современном отечественном обучении иностранному языку большее место отводится письму, а не столь нужной студенту (и школьнику) письменной речи. Письмо, к сожалению, выступает сегодня исключительно как средство, а не как непосредственная цель обучения. В содержании отечественного обучения иностранному языку не реализуется процессуальный аспект, который должен отражаться в заданиях на подготовку молодёжи к будущей профессиональной деятельности.

Кроме того, современные учебники и учебные пособия не обеспечивают необходимой обучающемуся этапности в создании иноязычного письменного речевого произведения. В лучшем случае они рассматривают структуру письменного речевого произведения, но не сам процесс его создания. Подобное обучение исчерпало себя ещё в прошлом столетии, как занятие, недостаточно способствующее развитию личностных качеств и профессиональных компетенций будущего специалиста. По этой причине, усовершенствование, модернизация методики обучения письменной речи в высшей школе выступает настоятельным требованием времени.

Чтобы хорошо понимать, почему автор статьи столь категорично говорит о недостатках в построении нынешней системы образования, считаем необходимым обозначить некоторые важные факты.

Первый факт – обучение студентов письменной речи осуществляется в процессе овладения молодёжью комплектом соответствующих знаний, речевых навыков и коммуникативных умений, нужных для формирования письменного текста, предназначенного и служащего средством общения. Как показывает практика и демонстрирует анализ результатов студенческих работ, уровень подготовки студентов в этом плане зачастую бывает крайне низким.

Факт второй - тексты, создаваемые студентами, в своём абсолютном большинстве могут быть расценены как письменная запись устных «афоризмов», что является результатом более или менее удачного переноса навыков и умений из устной речи в речь письменную.

Третий факт – современные студенты в основном владеют сомнительной компетентностью и умениями строить письменные тексты повествовательного характера, иными словами – «писать изложение». Основная масса студентов не располагают умениями создавать письменные тексты, выступающие средством общения.

Тем не менее, следует заметить, что усвоенные студентами знания и сформированные речевые навыки и умения в предыдущие годы обучения вполне могут служить реальной основой для формирования коммуникативных умений, необходимых для создания письменного текста, предназначенного для общения. По той причине, что в настоящее время письменная речевая коммуникация является проблемой, требующую безотлагательного решения, сообществу педагогов следует срочным образом категорически «отворачиваться» от традиционных форм обучения письменной речи и заняться поиском новых подходов, новых методов преподавания.

Автор статьи полагает, что ему удалось вполне аргументированно обосновать необходимость создания обновлённой модели формирования коммуникативной компетенции в письменной речи на занятиях обучения иностранному языку. На основании проведённого анализа есть основание предложить следующую модель, которая, на наш взгляд, отвечает всем требованиям современности. И, что самое главное, - сформированная методика «повернулась лицом» к формированию коммуникативной компетенции в письменной речи.

Итак, новая модель формирования коммуникативной компетенции:

- во-первых, должна быть поэтапной, т. е. обучение следует строить в три этапа – подготовка к выполнению, непосредственное выполнение, итог;

- во-вторых, основным заданием для студентов должно стать сочинение и аналогичные ему типы работ, этапы создания сочинения будут подобны самой модели – подготовка к написанию сочинения (сбор материала); написание текста, проверка, редактирование; оценка и отзыв;

- в-третьих, поэтапное обучение должно предусматривать обучение всем составляющим письменной речи, всем её компонентам – стратегическому, лингвистическому, прагматическому, дискурсивному и социокультурному;

- в-четвёртых, обучение должно строиться по принципу «от простого к сложному». Если на первых занятиях студентов можно попросить письменно описать своё настроение или режим дня, то в дальнейшем следует переходить к сложным изложениям с диалогами, прямой речью;

- в-пятых, задания должны носить творческий характер. К примеру, педагог может предложить студентам продолжить начатое им сочинение;

- в-шестых, модель не покажет свою эффективность и действенность, если творения студентов будут доступны исключительно педагогу. Необходимо «предоставлять обучающимся трибуну для выступлений». Это предоставит возможность всему коллективу знакомиться с достижением однокурсника;

- в-седьмых, при подобном построении учебного процесса, имеющего цель формирования коммуникативной компетенции, можно предложить педагогам оценивать знания не только традиционным способом (от «неудовлетворительно» до «отлично»), но и ввести для студентов уточнение в виде двух уровней. К примеру «коммуникативно-достаточный» и «коммуникативно-творческий».

Как показывает практика, отечественные педагоги-лингвисты высшей школы вполне готовы к подобному построению преподавания учебного материала. Проблема остаётся одна – отсутствие учебников и методических пособий. Передовые педагоги решают этот вопрос самостоятельно путём авторского составления задач и упражнений. Заметим, что это не выход из создавшейся ситуации. Полагаем, что вполне реально найти меценатов, заинтересованных в пополнении своих компаний высококвалифицированными кадрами, которые будут содействовать вузам решить эту проблему.

Список литературы

1. Аболина Н.С., Акимова О.Б. Формирование коммуникативной компетенции в процессе профессионального обучения // Образование и наука. 2012. № 9 (98). С.137–157.
2. Гончарова Н.Л. Категории «компетентность» и «компетенция» в современной образовательной парадигме: Сб. науч. тр. СевКавГТУ. Сер. «Гуманитарные науки». 2007. № 5. С. 77–80.
3. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. М.: Рус. яз, 1989.
4. Ильина Т.С. Проблемы формирования коммуникативной компетентности у студентов технических вузов // Профессиональное образование в современном мире. 2015. № 1. С. 121–128.
5. Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам: Теория и практика. М.: Высш. шк., 2009. 277 с.
6. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. – Межличностное общение. - СПб.: Питер, 2001. - 544 с.: ил. - (Серия «Учебник нового века»).
7. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / пер. с англ. М.: Когито-Центр, 2002. 396 с.
8. Руденский Е.В. - Социальная психология: курс лекций / Е.В. Руденский. – Москва-Новосибирск: Сибирское соглашение, 1999. – 224 с.
9. Фенина, Н.Г., Ценер, Т.С. Модель формирования коммуникативной компетенции у студентов художественного вуза на занятиях по иностранному языку в соответствии с ФГОС ВО. Вестник музыкальной науки. 2020. Т. 8, № 3. С. 171–184.

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ
В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS
IN LEARNING LANGUAGES**

МРНТИ 14.35.09

Abdullaeva Zh¹
¹2nd year master student
KazNPU named after Abai

**IMPROVING SPEAKING SKILLS THROUGH THE USE OF DIFFERENTIATED TASKS IN THE
ENGLISH LESSON**

Abstract

In this article we will consider the theoretical aspects of the speaking skill through the use of differentiated tasks in the English lesson. The problem of children's individual differences and their differentiated learning has long been of concern to teachers and scientists and is not only a socio-psychological and philosophical, but also a pedagogical problem itself.

For many years, teachers and psychologists have been searching for opportunities to create such an education system that would contribute to the maximum development of students in school conditions, taking into account their individual characteristics, as well as the requests and needs of society. This topic has been extremely relevant in recent years, as the searches conducted over the past century by many well-known teachers and psychologists have led to the creation of a number of forms and methods of differentiated learning and to one degree or another have been put into practice.

Keywords: differentiated tasks, speaking skills, communicative learning, technology, group work, UNT, individual work, listening.

Абдуллаева Ж¹
¹ магистрантка 2 курса
КазНПУ имени Абая

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РАЗГОВОРНЫХ НАВЫКОВ ЧЕРЕЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ
ДИФФЕРЕНЦИРОВАННЫХ ЗАДАНИЙ НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА**

Аннотация

В данной статье мы рассмотрим теоретические аспекты развития навыка говорения посредством использования дифференцированных заданий на уроке английского языка. Проблема индивидуальных различий детей и их дифференцированного обучения издавна волнует педагогов и ученых и является не только социально-психологической и философской, но и собственно педагогической проблемой.

На протяжении многих лет педагоги и психологи искали возможности для создания такой системы образования, которая способствовала бы максимальному развитию учащихся в школьных условиях с учетом их индивидуальных особенностей, а также запросов и потребностей общества. Эта тема крайне актуальна в последние годы, так как поиски, проведенные за прошедшее столетие многими известными педагогами и психологами, привели к созданию ряда форм и методов дифференцированного обучения и в той или иной степени поставили на практике.

Ключевые слова: дифференцированные задания, навыки говорения, коммуникативное обучение, технология, групповая работа, ЕНТ, индивидуальная работа, аудирование.

*Абдуллаева Ж¹
^{1,2} курс магистранты
Абай атындағы ҚазҰПУ*

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ДИФФЕРЕНЦИАЛДЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ СӨЙЛЕУ ДЕГЕНДЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Аңдатпа

Бұл мақалада ағылшын тілі сабағында сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы сөйлеу дағдысының теориялық аспектілерін қарастырамыз. Балалардың жеке ерекшеліктері мен оларды саралап оқыту проблемасы педагогтар мен ғалымдарды бұрыннан толғандырып келеді және тек элеуметтік-психологиялық және философиялық ғана емес, сонымен қатар педагогикалық мәселенің өзі де болып табылады.

Ұзақ жылдар бойы мұғалімдер мен психологтар мектеп жағдайында оқушылардың жеке ерекшеліктерін, сондай-ақ қоғамның сұраныстары мен қажеттіліктерін ескере отырып, олардың максималды дамуына ықпал ететін осындай білім беру жүйесін құру мүмкіндіктерін іздестіруде. Бұл тақырып соңғы жылдары өте өзекті болды, өйткені көптеген белгілі педагогтар мен психологтардың өткен ғасырда жүргізген ізденістері саралап оқытудың бірқатар нысандары мен әдістерін жасауға әкелді және белгілі бір деңгейде тәжірибеде.

Кілт сөздер: сараланған тапсырмалар, сөйлеу дағдысы, коммуникативті оқыту, технология, топтық жұмыс, ҰБТ, жеке жұмыс, тыңдалым.

There are two forms of differentiation of the learning process: internal and external. To implement a differentiated approach in the process of teaching students a foreign language, internal or intra-classroom differentiation is of the greatest interest, which can occur in three forms of classroom work: frontal, group and individual. When a teacher uses a group form of work, it becomes possible to include almost all students in the class in active work and achieve good results. The individual form of work contributes to the solid assimilation of language knowledge and the acquisition of stable speech skills. When using the frontal form of work, everyone individually solves the same task as everyone else

Currently, there is a wide range of different forms of differentiated learning, each of which should be based on specially developed didactic materials (educational texts, systems of tasks and exercises, independent and control work).

Many provisions of the differentiation of the learning process require further scientific and experimental development, which is provided for in the long-term plan for the development of an educational complex with differentiated learning. But the scientific data already available in pedagogy on the high effectiveness of the differentiated approach in teaching (fairly high academic performance, admission of the majority of graduates to prestigious universities, etc.) indicate the expediency and effectiveness of the creation and functioning of technologies for differentiating the learning process. Practice shows that by the end of the school year, almost all children are firmly assimilating the program at the level of the state standard, and in many cases even higher. Basically, the so-called "weak" become "average", "average" - "strong", and "strong" - even stronger [1].

It should be noted that with the change in the purpose of teaching foreign languages, the methodological content of the foreign language lesson has also changed. Given this fact, well-known methodologists and didactics believe that the methodological content of the lesson should be communicative.

Therefore, if we want to teach a person to communicate in a foreign language, then we need to teach this in terms of communication (communication). Only in this case it will be possible to transfer the formed skills and abilities: the student will be able to act in real conditions. Therefore, the correct organization of a foreign language lesson is very important.

A foreign language lesson has a special specificity that a foreign language teacher cannot ignore. Currently, the global goal of mastering a foreign language is considered to be familiarization with another culture and participation in the dialogue of cultures. This goal is achieved by developing the ability for intercultural communication. It is teaching, organized on the basis of tasks of a communicative nature, teaching foreign language communication, using all the tasks and techniques necessary for this, that is a distinctive feature of a foreign language lesson.

Foreign language communication is based on the theory of speech activity. It is necessary to be able to plan and conduct a lesson, and for this you need to know what to be guided by. In this regard, it is necessary to know the "secrets" of the technology of teaching skills.

One of these "secrets" can be considered a differentiated approach to teaching a foreign language.

Each of us has encountered such a phenomenon: some event excites one person, pushes him to speech actions, encourages him to express his opinion, but leaves the other indifferent. This is because every person is an individual with all its inherent features.

Communicative learning involves taking into account at the level of all individual characteristics of the student. This accounting is implemented in a differentiated approach to students. There are two options in it:

- 1) the class gets one common task, but the help is different for different students;
- 2) different groups of students receive different tasks that complement each other when they enter the classroom later [2].

But the task is not only to take into account abilities, but to purposefully develop them. That is why it is important to plan lessons in such a way that the student is active, acts independently and shows his creativity. Taking into account the levels of independence of the student, it is possible to choose for each lesson the appropriate tasks for independent work. These are the following levels:

- ✓ the student copies the actions according to the sample;
- ✓ the student reproduces actions, material from memory;
- ✓ the student himself solves problems by analogy with the exemplary ones, applying his knowledge, skills, abilities;
- ✓ the student solves new tasks by himself.

The problem of taking into account individual abilities and, consequently, eliminating the gap between the so-called strong, average and weak students can be solved only in conjunction with the problem of combining and correctly using individual, paired, group and collective forms of work.

The paired form of work is appropriate in the lessons of the formation of skills (lexical and especially grammatical), when working on a text, when teaching dialogic speech. Pair work is especially useful for teenagers: communication for them is a special activity, the subject of which is a peer friend.

But the technology of pair work requires taking into account the following points.

Firstly, not every couple is interlocutors. It is impossible to mechanically divide a class into pairs in rows. Let the students choose their own interlocutors - either for the whole time, or for each time - the one they deem necessary for this topic. Do not be afraid of deterioration of discipline: rather, the opposite will happen – interest in the partner will direct the student's attention to the task [3].

Secondly, the isolation of couples does not ensure their speech intention. It is necessary to create a situation of communication, to give the right installation.

Thirdly, for pair work, you need to have various handouts – special cards (with and without illustrations). Instead of cards, you can use a board, dividing it in half and marking the supports for the first and second interlocutors.

It is very important to teach students to work in pairs themselves. This can be done with the help of a memo.

Group work in relation to foreign language lessons is implemented quite rarely and has some features.

A group is a certain number of students - 3-5 people, temporarily united by a teacher or on their own initiative in order to complete a study assignment (tasks) and having a common goal and functional structure. In a foreign language lesson, groups are created to perform speech exercises, therefore, when selecting the composition of the group, the following criteria should be taken into account:

- the level of training,
- academic interests,
- extracurricular interests,
- extracurricular activities (common context of activity),
- personal experience,
- sociability,
- the number of choices (the number of people willing to communicate may be different),
- the ability to perform the appropriate task,
- efficiency,
- emotionality.

According to these criteria, homogeneous and heterogeneous groups are created. When a teacher sets a goal to help weak students, he forms heterogeneous groups, where he will provide them with the opportunity to better prepare the task.

If a weak student is embarrassed by his ignorance, it is better if in a group of 4-5 people next to him there will be another of his "colleagues in misfortune".

A group will be successful, where its members will complement each other: one has personal experience on this problem, has good time, but does not have working capacity; another is able to work, but is not emotional; the third is emotional and interested in this issue, although he knows little; the fourth has personal experience, but has little time.

Group work is a mandatory intermediate between pair and group communication (collective). A very specific level of communication that needs to be mastered. Group work:

- ✓ develops the ability to communicate in its special form, one of the most adequate forms of work;
- ✓ strengthens interpersonal relationships, i.e. contributes to the process of collective formation.
- ✓ teaches you to objectively evaluate not only others, but also yourself;
- ✓ provides knowledge exchange, better conditions for the development of speech skills and faster assistance in work;
- ✓ promotes the growth of motivation to study;
- ✓ increases the status and popularity of the student in the team.

diversifies the lesson.

Group work is appropriate where collective intelligence, mutual assistance, and creativity are required.

Thus, in order to teach everyone, the teacher needs special organizational teaching techniques, direct knowledge of these techniques, to create the most favorable conditions for each student.

We should not forget that students can make handouts themselves, individually, at home or in a circle. While a weak student draws a card, he will remember what he wrote there, and this is required. The use of differentiation in the learning process creates opportunities for the development of creative purposefulness of a person who is aware of the ultimate goal and objectives of learning; to increase activity and strengthen the motivation of learning; forms progressive pedagogical thinking [4].

The main purpose of differentiation is to preserve and further develop the student's abilities.

Implementing a differentiated approach in teaching oral speech in preparation for testing in the UNT format, the teacher should rely on a typology that meets the following requirements:

- be uniform for all groups of students;

- show the dynamics of the student's transition from one group to another, i.e. the teacher should be able to see the student's growth and take it into account;
- visualize the possibilities of teamwork with different groups of students in preparation for the UNT;
- provide an opportunity to choose a system of work with each of the groups of students.

When preparing for the UNT in the classroom, I use a differentiated approach. I use modern pedagogical technologies in my practice.

- ✓ Communicative teaching of foreign language culture allows you to teach children the language through communication.
- ✓ The problem-search form of work helps students to observe, analyze and compare the tenses of the English verb or find the necessary information in the text.
- ✓ Visual and playful allow me to create a favorable psychological climate in the classroom, observe the principle of the child's activity in the learning process.
- ✓ Schematic-sign modeling contributes to the development of abstract and logical thinking of students.

The tests allow you to determine the pupils' and adjust the learning process in a timely manner.

Project activities and portfolios provide an opportunity to develop students' creativity, independence and ability to cooperate. Information technologies allow the teacher to increase the efficiency of the educational process.

In addition, I use the aspect principle of the organization of the educational process, methods: immersion, emotional stimulation, reflection, self-organization of learning, control and self-control, as well as abstracts as a form of final certification.

Building a learning model depending on the content of the material being studied, the level of learnability and learnability of students. We create conditions for students to meet their needs for self-development [5].

The activity of students and the quality of learning of educational material is under constant control. The interest of students in research activities related to the study of a foreign language is increasing. When teaching students a foreign language, active teaching methods are used:

1. search and deductive - when teaching speaking, reading;
2. visual research – when teaching speaking, writing, reading with the use of creative works of students;
3. variability of tasks for all types of activities aimed at creating problem situations and ways to solve them;

Now a differentiated approach in education is being introduced in many schools. This approach to the process of education, upbringing and development, the use of new pedagogical technologies have radically changed many aspects of the educational process. Its implementation leads to fundamental changes in all spheres of life of our educational institutions, including in determining the role and place of students and teaching staff in the educational process. Knowledge and consideration of the individual characteristics of children, in particular abilities, contributes to the successful implementation of a differentiated approach in teaching students a foreign language and preparing them for the successful passing of the UNT [6].

A differentiated approach in teaching students a foreign language does not mean adapting the goals and content of learning to individual students, since the goals and content of learning are determined by the requirements of society, the state program – they are common to all - but adapting methods and forms of work to individual characteristics in order to develop a personality. Therefore, a differentiated approach to schoolchildren is the most important principle of teaching a foreign language. Its implementation involves a particular, temporary change in the immediate tasks and individual aspects of the content of educational work, constant variation of its methods and organizational forms, taking into account the general and special in the personality of each student. A differentiated approach in the educational process means effective attention to each student, his creative individuality in the conditions of a class-based system of education according to mandatory curricula, assumes a reasonable combination of frontal, group and individual classes to improve the quality of education and development of each student [7].

The differentiated approach of the learning process is inextricably linked with the idea of multi-level education, upbringing and development of children, organized on the basis of abilities, features of cognitive processes and memory development, giftedness, permanent and temporary defects of the sensory organs and the whole organism.

Summarizing all of the above in this paper, it should be concluded that efforts aimed at organizing English language teaching, taking into account the requirements of differentiation of the learning process, lead to a certain increase in the performance of the class as a whole and each student individually. The training is conducted taking into account the abilities of the students. Students develop stable and sufficiently

high skills of speaking, listening, reading, writing and behavioral norms. Thanks to the variety of tasks that stimulate cognitive activity, it is possible to increase the activity of students in the educational process. Thus, the teacher's goal of teaching English, taking into account a differentiated approach to students, will be achieved. At the same time, the training acquires specific features.

Reference

7. Bukharkina M.Yu. Technology of multi-level training. "Foreign languages at school", No. 3, 2003
8. Vaisburd M.L. Kuzmina E.V. The role of individual characteristics of students in teaching foreign-language oral communication. "Foreign languages at school", No. 1-2, 2009,
9. Polat E.S. Multilevel training. "Foreign languages at school", No. 6, 2014, page 6
10. Bonk N.A. English for international cooperation. - Moscow: SP Prin-Di, 2012.
11. Gracheva L. L., Shakhbagova D. A. The treasury of a businessman. - Moscow: RIMEX, 1992.
12. Andreev V.I. Pedagogy: A training course for creative self-development. - 2nd ed. - Kazan: Center of Innovative Technologies, 2000.

МРНТИ 811:37

Шарипова Г.Б.¹

*¹Казахский национальный женский педагогический университет
Алматы, Казахстан*

ПОДКАСТЫ И ВИДЕОКАСТЫ – МЕТОДЫ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ.

Аннотация

В статье приводится методика использования системы подкастов и видеокастов в обучении иностранным языкам, раскрывается понятие подкастинга, анализируются возможности такого метода с точки зрения развития основных видов речевой деятельности, даются рекомендации по работе с подкастами, предлагается их примерное предметное содержание, а также рассматриваются особенности социального сервиса. Видеокасты имеют широкое применение, формируя устно-произносительные навыки и устно-речевые навыки при обучении иностранному языку, таким образом формируя социокультурную и социолингвистическую компетентность обучающихся.

Преимуществом использования подкастов в преподавании иностранных языков является аутентичность материала, при помощи которых обучающиеся получают навыки использования иностранного языка в реальной жизни. Более того, мотивация обучающихся повышается за счет увеличения объема предлагаемых материалов и креативности заданий с их использованием.

Дидактический потенциал подкастинга, в том числе видеокастов, основывается на его основных технических и дидактических характеристиках: аутентичность, актуальность предполагаемой информации, автономность использования, многоканальное восприятие информации, интерактивность, многофункциональность.

Ключевые слова: технология, коммуникация, подкастинг, подкаст, видеокаст, умения аудирования, умения говорения, этапы работы с подкастами, преимущества подкаста и видеокаста, слухо-произносительный навык, ритмико-интонационный навык, учебно-организационные умения.

Шарипова Г.Б.¹

¹Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті
Алматы, Қазақстан

ПОДКАСТТАР ЖӘНЕ ВИДЕОКАСТТАР – ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДАҒЫ ӘДІСТЕР РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Мақала шет тілдерін оқытуда подкасттарды пайдалану әдісін қамтамасыз етеді, подкаст жұмыс істеу үшін негізгі сөйлеу қызметінің түрлері мен ұсынымдар әзірлеу тұрғысынан Бұл әдістің мүмкіндіктерін зерттей, Подкастинг тұжырымдамасын көрсетеді, олардың шамамен негізгі мазмұнын, сондай-ақ әлеуметтік қызмет көрсету ерекшеліктерін ұсынды.

Видеокасттар шет тілін оқытуда ауызша сөйлеу және ауызша сөйлеу дағдыларын қалыптастыра отырып, студенттердің әлеуметтік-мәдени және әлеуметтік-лингвистикалық құзіреттілігін қалыптастыра отырып, кеңінен қолданылады.

Шет тілдерін оқытуда подкасттарды қолданудың артықшылығы материалдың түпнұсқалығы болып табылады, оның көмегімен студенттер нақты өмірде шет тілін қолдану дағдыларын алады. Сонымен қатар, білім алушылардың уәждемесі ұсынылатын материалдардың көлемін ұлғайту және оларды пайдалану арқылы тапсырмалардың креативтілігі есебінен артады.

Подкастингтің дидактикалық әлеуеті, оның ішінде видеокасттар, оның негізгі техникалық және дидактикалық сипаттамаларына негізделген: түпнұсқалығы, ұсынылған ақпараттың өзектілігі, пайдалану дербестігі, ақпаратты көп арналы қабылдау, интерактивтілік, көп функциялылық.

Кілт сөздер: технология, коммуникация, подкастинг, подкаст, видеокаст, тыңдау біліктері, сөйлеу біліктері, подкастпен жұмыс істеу кезеңдері, подкаст пен видеокасттың артықшылықтары, есту-айту білігі, ырғақтық-интонациялық дағды, оқу-ұйымдастыру біліктері.

Sharipova G.B.¹

¹*Kazakh National Women's Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan*

PODCASTS AND VIDEOCASTS - METHODS IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES.

Abstract

The article provides a method of use of podcasts in teaching foreign languages, reveals the concept of podcasting, exploring the possibilities of this method in terms of the development of the main types of speech activity, and recommendations for working with podcasts, offered their approximate substantive content, as well as the features of social service.

Videocasts are widely used, forming oral-pronouncing skills and oral-speech skills in teaching a foreign language, thus forming the socio-cultural and sociolinguistic competence of students.

The advantage of using podcasts in teaching foreign languages is the authenticity of the material, with the help of which students gain skills in using a foreign language in real life. Moreover, the motivation of students increases due to an increase in the volume of materials offered and the creativity of tasks with their use.

The didactic potential of podcasting, including videocasts, is based on its main technical and didactic characteristics: authenticity, relevance of the intended information, autonomy of use, multi-channel perception of information, interactivity, multifunctionality.

Keywords: technology, communication, podcasting, podcast, videocast, listening skills, speaking skills, stages of working with podcasts, advantages of podcast and videocast, auditory-pronouncing skill, rhythmic-intonation skill, educational and organizational skills.

information and communication technologies, system podcasting, podcast, development of listening and speaking skills, stages of podcasts.

Развитие информационно-коммуникационных технологий открыло новые перспективы для преподавания иностранных языков. Их применение облегчает и оптимизирует процесс обучения, помогает преодолеть психологический барьер, возникающий у учащихся при использовании иностранного языка как средства общения. Сегодня при обучении иностранному языку имеются современные технологии, помогающие создать атмосферу погружения в аутентичную языковую среду. Наиболее эффективными являются подкасты и видеокасты.

Дидактический потенциал подкастинга, в том числе видеокастов, основывается на его основных технических и дидактических характеристиках: аутентичность, актуальность предполагаемой информации, автономность использования, многоканальное восприятие информации, интерактивность, многофункциональность.

Использование образовательных подкастов и видеокастов дополняет, обогащает и положительно влияет на учебный процесс. Однако, даже не смотря на увеличение числа онлайн и дистанционных образовательных программ, они не смогут заменить традиционные методы обучения, и могут выступать только в качестве дополнительного средства обучения, стимулирующих индивидуализацию и побуждающих студентов включаться в исследовательскую деятельность.

Подкастинг – актуальная интернет-технология, применяемая в обучении иностранным языкам. Она объединяет в себе преимущества радио и интернета. Хотя применение подкастинга уместно практически в любой сфере, где осуществляется передача информации голосом и звуком вообще, очевидно, наиболее подходящей платформой для внедрения этой технологии является процесс изучения иностранного языка. Более того, можно говорить даже о том, что именно в процессе изучения иностранных языков возможности этой технологии используются максимально, потому что язык, в этом контексте, одновременно является и средством передачи информации, и объектом изучения.

Под термином «подкаст» – (*от англ. iPod и broadcast*) понимается звуковой или видеофайл, который распространяется бесплатно через интернет для массового прослушивания или просмотра [1]. Основным отличием подкастов является то, что их можно прослушивать и просматривать не в прямом эфире, а в удобное для пользователя время. Первые подкасты появились в 2004 году.

Образовательные подкасты и видеокасты, посвященные изучению иностранных языков, позволяют решить целый ряд методических задач, среди которых формирование аудитивных навыков и умений понимания иноязычной речи на слух, совершенствование способности одновременно осуществлять восприятие и воспроизведение звукового образца, ритмического и интонационного оформления речи в ситуациях общения, расширение и обогащение лексического словаря, формирование и совершенствование грамматических навыков, развитие умений говорения и письменной речи. Однако наиболее приемлемой и реалистичной задачей использования подкастов в учебных целях остается развитие рецептивных аудитивных навыков при работе с фонетическим, лексическим и грамматическим материалом и умений понимания иноязычной речи на слух - отделять главное от второстепенного, определять тему сообщения, членить текст на смысловые куски, устанавливать логические связи, выделять главную мысль, воспринимать сообщения в определенном темпе, определенной длительности, до конца без пропусков.

В целом, технология работы с подкастом совпадает с технологией работы над аудиотекстом и имеет четкую последовательность в действиях преподавателя и студентов: предварительный инструктаж и предварительное задание; процесс восприятия и осмысления информации подкаста; задания, контролирующие понимание услышанного текста. Подбирая или разрабатывая упражнения к подкастам, нацеленные на формирование аудитивных навыков и развитие умений аудирования, необходимо учитывать уровни сложности разных типов заданий.

Существуют различные виды подкастов и видеокастов, связанных с изучением иностранных языков:

- для работы с лексическим материалом, где объясняется значение слова, словосочетания или идиомы и иллюстрирует их примерами функционирования рассматриваемой лексической единицы в языке;
- направленные на развитие умений аудирования и включающие задания по аудированию;
- предназначенные для проведения целого занятия по иностранному языку. Такие технологии необходимо сопровождать раздаточным материалом.

В чем преимущества подкаста и видеокаста ?

- 1) возможность слушать аутентичную речь носителей языка в коммуникативных ситуациях;
- 2) материалы подкастов и видеокастов периодически обновляются, изменяется их информационное наполнение и расширяется словарный запас;
- 3) доступны каждому слушателю благодаря мобильным техническим средствам, таким как, мобильный телефон, ноутбук и т. д.);
- 4) возможность осуществлять интерактивное обучение, следовательно, повышать мотивацию обучающегося к изучению иностранного языка;
- 5) возможность использовать как на занятиях в аудитории, так и для самостоятельной работы студентов;
- 6) возможность неоднократного прослушивания;
- 7) принцип бесплатности для обучающихся;
- 8) задавать на дом в качестве домашнего задания;
- 9) вовлечение учащихся в языковую среду и преодоление языкового барьера;
- 10) возможность совершенствовать коммуникативную и межкультурную компетентность.

Использование подкаста и видеокаста позволяет:

- формировать и совершенствовать навыки чтения;
- совершенствовать навыки аудирования на основе аутентичных звуковых текстов;
- отработать правильное произношение;
- совершенствовать умения письменной речи и навыки говорения на иностранном языке;
- пополнять словарный запас, как активный, так и пассивный лексикой;
- знакомить учащихся со страноведческими реалиями, включающими в себя речевой этикет, особенности речевого поведения различных народов в условиях общения, особенности культуры, традиций страны изучаемого языка;
- формировать устойчивую мотивацию иноязычной деятельности учащихся на семинаре на основе систематического использования аутентичных материалов и соблюдения принципа связи с жизнью.

Хочется отметить, что наибольшее количество возможностей реализуется в продуктивной деятельности, т.е. в процессе создания собственных подкастов обучающимися. В первую очередь, при работе с подкастами и видеокастами происходит развитие учебно-организационных умений: обучающиеся сами определяют время, место и продолжительность работы по выполнению проекта в виде иноязычного подкаста и видеокаста, организуют условия для решения учебной задачи, оценивают эффективность своих действий по планированию и организации учебной деятельности, в случае необходимости, перераспределяют время работы и меняют условия, необходимые для решения задачи.

1. Письменная речь: для планирования своей работы студенты составляют поэтапный план предстоящей работы на иностранном языке. В процессе оценки деятельности по подготовке материалов для создания подкастов студенты сопоставляют первичный план с промежуточными результатами и фиксируют результаты своего анализа в письменной форме. В случае необходимости обучающиеся проводят коррекцию первичного плана, вносят в него изменения. По окончании работы по отбору материалов для создания подкастов студенты составляют план текста.

2. Чтение: в процессе организации деятельности по отбору материалов для создания подкастов студенты занимаются поиском и переработкой иноязычных текстов, содержащих информацию по рассматриваемой проблеме.

3. Говорение: процесс записи подкаста и видеокаста предполагает запись речи студентов с использованием предложенного программного обеспечения. В ходе итогового занятия-дискуссии происходит обсуждение поставленной проблемы по предложенным вопросам и принятие решения по ее разрешению. Обучающиеся обсуждают особенности организации индивидуальной работы по созданию подкаста и видеокаста, делятся впечатлениями, советами, опытом (развивается умение логически, последовательно и связно излагать свои мысли, задавать вопросы разных типов, отвечать на поставленные вопросы и др.). Вместе с этим в процессе создания этих технологий обучающимся предоставляется возможность формирования слухо-произносительных и ритмико-интонационных навыков У обучающегося есть возможность при недостаточной удовлетворенности полученным продуктом перезаписать свою речь неограниченное количество раз до получения желаемого результата.

4. Аудирование: при работе над проектом умения в данном виде речевой деятельности используются для прослушивания студентами подкастов и видеокастов, размещенных на

общегрупповом электронном почтовом адресе (развивается умение полно и точно понимать текст, отличать факты от мнений, делать умозаключения).

Есть различные способы использования подкастов и видеокастов на учебных занятиях:

- прослушивание в режиме онлайн непосредственно на учебном занятии (при наличии возможности заниматься в компьютерном классе с выходом в интернет);
- прослушивание предварительно записанных файлов, а также выполнение сопутствующих им заданий, скачанных их электронных ресурсов;
- прослушивание в качестве домашнего задания; обучающимся дается ссылка на прослушивание и описывается та часть задания, которую им нужно выполнить. Задания могут быть предварительно подготовлены на занятии (например, текст или диалог могут быть прослушаны на занятии, а задания к нему заданы на дом).

В интернете можно найти подкасты и видеокасты на определенные темы, которые интересны конкретной группе обучающихся, исходя из их хобби и увлечений. А можно углубить свои знания в какой-нибудь учебной дисциплине.

Этапы работы с подкастами:

- 1) первичное прослушивание (стараться понять каждое слово, незнакомые лексические единицы отрабатываются);
- 2) текст переводится, желательно письменно и отрабатываются все незнакомые слова (каждый текст прослушивается по возможности несколько раз с перерывом в несколько дней, так новые лексические единицы запомнятся надолго);
- 3) тексты прослушиваются еще раз, по 1-2 предложения, а во время паузы обучающиеся стараются повторить его с той же интонацией и теми же звуками, что услышали.

Что касается использования видеокастов как инструмента аудирования, мы полагаем, что они могут значительно повысить навыки восприятия иностранной речи на слух. Все, что студенты могут наблюдать в видеоролике (место действия, эмоции, жесты и т.д.), создает важные зрительные стимулы для производства речи и ее практического использования. Кроме того, практика показывает, что использование multi-media помогает студентам постоянно быть вовлеченным в процесс коммуникации.

Подводя итог вышесказанному, можно заключить, что использование multi-media помогает обучающимся постоянно быть вовлеченным в процесс коммуникации. Подкасты и видеокасты - наряду с другими ресурсами, являются неотъемлемыми техническими средствами обучения иностранному языку, позволяющими решать комплексные задачи иноязычного образования. Интернет развивает социальные и психологические качества обучающихся: их уверенность в себе и их способность работать в коллективе; создает благоприятную для обучения атмосферу, выступая как средство интерактивного подхода. Кроме того, использование данных технологий в обучении демонстрирует мобильность современной системы образования в целом, ее адаптивный характер. Использование же видеокастов как инструмента аудирования, значительно повышает навыки восприятия иностранной речи на слух. Все, что обучающийся может наблюдать в видеоролике (место действия, эмоции, жесты и т.д.), создает важные зрительные стимулы для производства речи и ее практического использования.

Список литературы:

1. Ковалёва Т.А. Дидактический потенциал подкастов и методика их использования в дистанционной форме обучения иностранному языку. Пермь: Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2009.
2. Рыбалко Т.Г. Подкастинг как средство формирования информационной компетенции студентов при обучении иностранному языку. Интеграция образования. Выпуск № 3 / 2008.
3. Иванова, С.Г. Использование подкастов для развития общекультурных компетенций при обучении иностранным языкам / С.Г. Иванова, Е.В. Дмитриева // Университетский комплекс как региональный центр образования, науки и культуры: мат-лы Всероссийской науч.-практ. конф.; Оренбургский государственный университет. – Оренбург. ОГУ, 2015.

4. Самарская С.В., Кисель И.Ф. Применение подкастинга в процессе обучения иностранному языку. [Педагогические науки](#) [Выпуск №7/ 2021.](#)

МРНТИ: 14.35.09

*Нурмашова Ф.А.¹ Танкибаева М.Х.²
¹Магистрант 1 курса специальности 7М01703 КазНПУ имени Абая
² к.ф.н., ассоциированный профессор
Алматы, Казахстан*

ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация

В статье рассматривается креативное письмо, как один из методов обучения иностранному языку, который позволяет повысить мотивацию студентов и формирующий языковую компетенцию обучающихся. Актуальность креативного письма обусловлена необходимостью развития творческого потенциала студентов на современном этапе, как подход, который обеспечит лингвистическую подготовку и развитие коммуникативной культуры.

Ключевые слова: Креативное письмо, креативность, коммуникативная компетенция, оценка креативных текстов на иностранном языке, письменная речь.

*Нурмашова Ф.А.¹ Tankibayeva M.Kh.².
¹Master student of 7M01703 KazNPU named after Abay
² cand. of phil.sciences, ass.prof.
Almaty, Kazakhstan*

RESEARCH OF FEATURES OF CREATIVE WRITING IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Abstract

The article considers creative writing as one of the methods of teaching a foreign language, which allows to increase the motivation of students and forms the language competence of students. The relevance of creative writing is conditioned by the need to develop the creative potential of students at the present stage, as an approach that will provide linguistic training and the development of communicative culture.

Keywords: creative writing, creativity, communicative competence, writing in a foreign language, assessment of creative works in a foreign language.

*Нурмашова Ф.А.¹ Танкибаева М. Х.².
¹7М01703 мамандығы 1 курс магистранты Абай атындағы ҚазҰПУ
² филол.ғылым.кандидаты, қаумдастырылған проф.
Алматы қ., Қазақстан*

ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖАЗУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЗЕРТТЕУ

Аңдатпа

Мақалада студенттердің уәждемесін арттыруға және студенттердің тілдік құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік беретін шет тілін оқыту әдістерінің бірі ретінде шығармашылық хат қарастырылады. Креативті хаттың өзектілігі қазіргі кезеңде студенттердің шығармашылық әлеуетін

дамыту қажеттілігіне байланысты, тәсіл ретінде лингвистикалық дайындықты және коммуникативті мәдениетті дамытуды қамтамасыз етеді.

Кілт сөздер: креативті жазу, креативтілік, коммуникативті құзыруттілік, шет тіліндегі креативті мәтіндерді бағалау, жазбаша сөйлеу.

Введение. Значимость письменного речевого общения с развитием современных технологий повышается. Развитие таких средств коммуникаций как интернет, электронная почта предполагает умение грамотно составлять личные и деловые письма. Общество все более нуждается в профессионалах, владеющих письменной речью на иностранном языке. При обучении деловому иностранному языку – межличностному общению в профессиональной и деловой сфере важно научиться устанавливать контакты с иностранными коллегами, вести деловую переписку, готовить документы и справочные материалы для участия в совещаниях и т.д.

В современной методике по обучению письменной речи на иностранном языке получило распространение так называемое «креативное письмо». Креативное письмо «creative writing» является одним из методов активного обучения, направленным в основном на развитие навыков чтения и письма на иностранном языке. Само определение «креативное» предполагает, что креативности можно достичь только в особой атмосфере творческой свободы, непринужденности, так как творческое письмо является средством выражения мыслей и чувств его автора. на развитие навыков чтения и письма на иностранном языке.

Основная часть. Впервые данное определение и технология появилась в зарубежной методике 90-х годов XX века – У. Бауэрман, Х. Биннер, Г. Бреннер, Г. Хаас, Г. Рьюман, Л. Вердер, Б. Мослер. Традиционно творческую письменную речь и креативное письмо выделяют как особую категорию письменной речи. в то же время в методической литературе существуют разные определения креативного письма. По мнению Кирзина Н.Г., креативное письмо – особый вид человеческой деятельности по созданию нового оригинального продукта, в качестве которого выступает текст. Согласно Покидовой В.А., креативное письмо – это вид текста, который был составлен с учетом всех правил и требований в данной микросреде. Павик О. К. считает, что креативное письмо подразумевает опору исключительно на собственную фантазию, воображение и жизненный опыт. [1, с.119.]

Креативное письмо – универсальная надпредметная разновозрастная технология развития письменной речи, тесно связанная с развитием критического мышления через чтение и письмо. [2, с. 30.]

Информатизация современного общества позволяет работать с большим ресурсом накопленной работы, полученной из различных внешних источников (зарубежная литература, электронные образовательные ресурсы, общение на иностранных форумах и т.д.). Разнообразие видов деятельности в процессе обучения и динамика изменения требований к специалисту требуют необходимость формирования у студента не только профессиональных навыков, но и творческих способностей, нестандартного мышления.

В то же время креативное письмо требует лингвистической подготовленности, достаточной степени владения речью и четкости мысли. Обучение креативному письму состоит из двух этапов: обучение письменной коммуникации и обучение креативному письму как особому виду письменной коммуникации. На первом этапе идет ознакомление с теоретическим курсом, состоящим из - стилистика и жанр в письменном изложении; текст и его основные свойства, композиция и жанровые особенности, различные виды и способы изложения текста. При этом важным является умение работать со справочной литературой и отработка навыков грамотного письма. Для достижения поставленных задач студентам даются разные упражнения связанные с выбором конструкций, характерных для официально-делового стиля, которые помогают составить служебный документ. [3, с.292.]

Обучение написанию творческих работ значительно облегчает и написание документов формального характера. Такие виды текстов как анкета, автобиография, заявление или письмо - просьба о принятии на работу или учебу пишутся по жестко заданным параметрам, которые могут быть перечислены и которые нетрудно соблюдать при наличии достаточного количества образцов. [4, с.153]

Форма выражения мысли и точка зрения пишущего определяют выбор тех или иных путей и способов выражения мысли. В процессе обмена деловой информацией запрашиваются

сведения, выражается просьба, предлагается помощь, делается запрос, приглашение, может быть побуждение к действию или предложение чего-либо, естественной реакцией на все это является выражение в ответном письме мнения отвечающей стороны. Каждое минимальное письменное высказывание - это ответ на предполагаемый вопрос. Вопрос совершенствования компетенций в различных видах речевой деятельности, в том числе и в области письменной, на иностранном языке актуален для всех ступеней обучения иностранному языку в вузе. Умение передавать намерение в форме деловой информацией между партнерами обуславливает предмет, содержание, структуру и конструирование письменного сообщения. Поскольку общение двусторонний процесс, предполагающий как предъявление информации, так и реакцию на эту информацию. [5,с.195.]

Письмо является системой, а значит содержит в себе компоненты. Первым является мотивационный компонент. Он выражается в виде потребности общения через письменные источники или же конкретную информацию в письменном виде. Ко второму компоненту относится аналитика, которая представляет собой процесс создания высказывания, т.е. отбор подходящих словосочетаний, выбор стиля письма. И третья, заключительная часть – исполнительная. Она представляет собой процесс фиксации мысли при помощи графических обозначений письменного текста. [6,с.144.]

Работая с письменными текстами студенты отрабатывают не только лексические и грамматические навыки, также такая работа способствует дальнейшему развитию навыков говорения и аудирования, стимулируют мыслительные процессы при восприятии и трансформации информативных данных текста.

Креативное письмо метод активного обучения, который выходит за рамки академической или профессиональной деятельности студентов, технической и учебно-методической литературы, имеет повествовательную форму изложения, использует различные средства выразительности. [8, С.65.]

Технология креативного письма предполагает использование различных средств обучения - учебники, пособия, изображения, аудио-, видеоматериалы, компьютерные обучающие системы и т.д.

Содержание обучения письма включает ряд компонентов: лингвистического, методического и психологического. Психофизической основой письменной речи является взаимодействие двигательного, зрительного и слухо-речевого анализаторов. Письменная речь рассматривается в качестве творческого коммуникативного умения, понимаемого как способность изложить в письменной форме свои мысли. Для этого надо владеть орфографическими и каллиграфическими навыками, умением композиционно построить и оформить в письменном виде речевое произведение, а также умением выбрать адекватные лексические и грамматические единицы. Если правильно определить цели обучения письму и письменной речи, учитывая роль письма в развитии других умений, использовать упражнения, полностью соответствующие цели, выполнять эти упражнения на подходящем этапе обучения, то устная речь постепенно становится богаче и логичнее. Не следует забывать три важнейших условия при введении на занятиях креативного письма: цели обучения, принципы, методы и приемы обучения, а также учебный контроль.

Каждый обучающийся имеет свои индивидуальные особенности в процессе обучения и в жизни в целом, учитывая это, при планировании и разработке учебной деятельности учитель должен выбирать те задания, которые помогут обучающимся, т.е. так как достижения цели стимулируют мотивацию. Методика креативного письма основывается на достижениях следующих психологических концепций:

- метод свободных ассоциаций;
- метод фантастического путешествия;
- метод кластеров;
- «mind-map»;
- мозговой шторм. [9, с.130.]

Креативность обучающихся в письме – это способность продуцировать новые, различные варианты идей и способность их применять в практической деятельности. Личная заинтересованность пишущего очень важна: хорошо усваиваются те темы, которые лично интересуют, побуждают любопытство; принимаются требования окружающей среды лишь в той мере, в какой последние совпадают с собственными позициями. Принципы индивидуализации и дифференциации играют немаловажную роль в обучении иностранным языкам.

Вопрос оценивания креативного письма в научной литературе освещен недостаточно. Данная методическая проблема освещалась в работах таких исследователей как У. Абрахам, Дж. Баурман, Дж. Вольфрум, И. Ботчер.

В основном, в качестве критериев оценивания креативного письма рассматриваются такие стороны, как:

- Содержательность;
- Выразительность;
- Оригинальность;
- Экспрессивность (эмоциональное воздействие на читателя);
- Субъективная модальность (авторское отношение к объекту высказывания);
- Языковая корректность.

Технология оценивания письменных креативных работ на иностранном языке может быть эффективной, если она основана на следующих принципах:

- многокритериальный подход к измерению качества работ;
- отсутствие неконструктивной критики;
- опора на «формирующее», «развивающее» оценивание. [10]

Одним из знаменитых видов креативного письма является игра «Изысканный труп», которая была придумана сюрреалистами в 1925 году. Участники игры подписывали к невидимым ими существительным-подлежащим глаголы-сказуемые с подчиненными им словами, получая в результате творчества забавное художественное произведение.

С точки зрения прагматики, креативное письмо, отвечая на вопрос – «Чего я хочу добиться написанным текстом?», положительно влияет на лексикограмматическую сторону обучения иностранному языку. В процессе креативного письма обучающиеся активно используют лексический запас, и в условиях креативного письма действуют смелее и раскованнее, чем при выполнении других письменных заданий, поскольку здесь есть возможность применить на практике новые для него грамматические конструкции. Так постепенно, абстрактные грамматические категории переходят на уровень конкретного практического применения, благодаря чему надежно закрепляются в памяти. [11, с. 103]

Получается, что обучаемый экспериментируя с языковым материалом, используя языковую свободу учится писать грамотные тексты в различных стилях. Конечно же при выборе задания следует учитывать уровень языковой компетенции обучаемого. При несоответствии возможен нежелательный эффект страха и когнитивного торможения. При разработке заданий необходим процесс постепенного перехода от простого к сложному, от более обычного к неожиданному и оригинальному. Для облегчения выполнения заданий можно предоставить специальный языковой инструмент для выражения мыслей и чувств.

Выводы. Роль креативного письма велика в развитии личности. Методы, используемые в технологии креативного письма, как и другие методы в обучении иностранным языкам совершенствуют письменную и устную речь, а то, что относится именно к заслугам данной технологии - формирует коммуникативные компетенции и развивает творческое мышление, способствует повышению словарного запаса, повышает мотивацию к изучению иностранного языка.

Создание собственного текста развивает веру у обучающихся в свои языковые способности и пробуждает желание дальше развиваться.

Список использованной литературы

- . Павлик О.Б. Использование креативного письма в обучении иностранному языку.-\\ Актуальные вопросы современной науки.- 2014, № 34.- С. 118-122.
- Ефремова Н.Н. Использование технологии креативного письма дл развития творчества.- \\ Иностранные языки в школе. 2013, № 11.- С. 29-34.
- Романова Т.Н., Чуева Э.В. Особенности преподавания курса «Русский язык и основы креативного письма» в национальном вузе.-\\ВестникиЧувашского университета.- 2018, №4.- С.290-296.
- Миролюбов А.А. Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность. -Обнинск: Титул, 2010.- 464 с.

- Савицкая Т.П. О когнитивном аспекте обучения письменной речи магистрантов технического вуза. // Известия Московского государственного технического университета МАМИ. - 2014, №2(20), т.5. - С.190-197.
- Колкер Я.М., Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку. – М.: Издательский центр «Академия», 2000.- 264 с.
- Покидова .В. А. Технология креативного письма в обучении иностранному языку в вузе. // Высшее образование сегодня. - 2016. - С.64-68.
- Bernd Kast Fertigkeit Schreiben.- Muenchen: Goethe – Institut.29003.- 232 S.)
- Формирующее оценивание (Электронный ресурс) – URL: http://iteach.ru/met/index_assessment.php. (дата обращения: 22.01.2022.)
- Житкова Е.В. Использование потенциала креативного письма при обучении взрослых иностранному языку. - // Язык и культура. – 2015.- С. 100-105.

МРНТИ: 81'0;373.1.02

Есмұратова Г.Ж.¹, Таженова А.С.²

¹²Абай атындағы ҚазҰПУ., Алматы қаласы, saynovna.a@mail.ru

СЫНИ ОЙЛАУДЫ ДАМУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ АҒЫЛШЫН ТІЛІ МҰҒАЛІМНІҢ ЗИЯТКЕРЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа.

Мақалада білім беру саласындағы болашақ маманның танымдық, әлеуметтік және кәсіби қызметі үшін сыни ойлауды дамытудың маңыздылығы мен ерекшелігі атап өтіледі; университетте шет тілін оқыту процесінде бакалавриатты дайындаудың педагогикалық бағыттарындағы студенттердің кәсіби-тұлғалық және зияткерлік мәдениетін қалыптастыру көрсеткіштерінің бірі ретінде сыни ойлаудың сипаттамалары мен көріністері ұсынылған. Болашақ мұғалімнің сыни ойлауы интеллектуалдық қасиеттердің жеке ерекшеліктерінде, рефлексивті ойлауда, жеке көзқарастарда, интерактивті қасиеттерде және тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынас пен өзара әрекеттесудегі әлеуметтік белсенділіктің көрінісінде, оның ішінде зерттелетін шет тілі арқылы ашылады.

Кілт сөздер: сыни ойлау, зияткерлік мәдениет, педагогикалық білім, шет тілінде білім беру, ойлау қызметі, сөйлеу қызметі.

Есмұратова Г.Ж.¹, Таженова А.С.²

¹²КазНПУ им. Абая., г. Алматы, saynovna.a@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ УМЕНИЙ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

Аннотация.

В статье отмечается важность и значимость развития критического мышления для познавательной, социальной и профессиональной деятельности будущего специалиста в сфере образования; представлены характеристики и проявления критического мышления как одного из показателей сформированности профессионально-личностной и интеллектуальной культуры обучающихся педагогических направлений подготовки бакалавриата в процессе обучения иностранному языку в вузе. Критичность мышления будущего учителя раскрывается в индивидуальных особенностях интеллектуальных качеств, рефлексивном мышлении, личностных установках, интерактивных свойствах и проявлении социальной активности в межличностном и

межкультурном общении и взаимодействии, в том числе посредством изучаемого иностранного языка.

Ключевые слова: критическое мышление, интеллектуальная культура, педагогическое образование, иноязычное образование, мыслительная деятельность, речевая деятельность.

Esmuratova G.Zh¹., Tazhenova A.S².

¹²*KazNPU named after. Abaya., Almaty, saynovna.a@mail.ru*

FORMATION OF INTELLECTUAL SKILLS OF A FUTURE ENGLISH TEACHER BASED ON THE TECHNOLOGY OF CRITICAL THINKING DEVELOPMENT

Abstract

The article notes the importance and significance of the development of critical thinking for the cognitive, social and professional activities of a future educational specialist; the characteristics and definitions of critical thinking as one of the attributes of the professional, personal and intellectual culture of bachelors of education formed in the process of foreign language education in university are presented. Critical thinking is revealed in the individual characteristics of future teachers, their intellectual traits, reflexive thinking, personal attitudes, interactive skills and social activity, interpersonal and intercultural communication and interaction by means of the foreign language.

Keywords: critical thinking, intellectual culture, teacher education, foreign language education, mental activity, speech activity.

Шетел тілін оқыту процесінде бакалавриатты даярлаудың педагогикалық бағыттарында білім алушылар тұлғасының зияткерлік мәдениетін дамытуға бағытталған ЖОО-дағы шет тілін оқытуды зияткерлендіру стратегиясы студенттердің сөйлеу-ойлау қызметін жандандырумен, үздіксіз дербес ақыл-ой, мәдени және рухани дамумен және болашақ мұғалімдерді жетілдірумен байланысты [1, Б.54-57]. Білім беру үрдісінде шет тілін коммуникативтік мәдениетті иемденудің маңызды құралы, яғни материалдық және рухани құндылықтардың жиынтығы, түрлендіру іс-әрекетінің әдістері мен формалары, ойлау белсенділігі, ұтымды түсіну, танымдық үрдістер мен шығармашылық ізденістер арқылы адамның өзін-өзі көрсетуі және өзін-өзі тануы, сонымен қатар болашақ мұғалімдердің өзіндік мәдениетін қалыптастыру (жеке өзгерістер мен субъективтілікте, тәрбие мен білімділікте, әлеуметтік маңызды қасиеттер жүйесінде және тұлғааралық және әлеуметтік қатынастар тәжірибесінде көрінетін адамның тұтас құндылығы) сыни тұрғыдан ойлау болып табылады. Алынған ақпараттық мәліметтер мен игерілетін білімді сыни талдау, бағалау және түсіндіру, алынған когнитивті, тілдік, сөйлеу-ойлау, коммуникативтік, реттеуші, шығармашылық біліктер мен дағдылардың сыни рефлексиясы арқылы болашақ мұғалімдер – студенттердің зияткерлік және жалпы мәдени деңгейін дамыту және жетілдіру білім беру саласындағы болашақ мамандардың әрі қарайғы зияткерлік іс-әрекеті үшін оқыту нәтижелерін мотивке айналдыруға, гуманистік құндылықтардың маңыздылығын түсінуге бағытталған, болашақ кәсіби қызмет үшін арнайы пәндер мен білім берудің пәнаралық байланыстарының маңыздылығын анықтау және түсіну қарастырылады.

Сын - бұл кемшіліктер мен қателіктерді табу және анықтау әдісі ғана емес, сонымен қатар қасиеттерді анықтау, талдау, бағалау және талқылау; түпнұсқалықты, беріктік пен сенімділікті тексеру көзделеді. Е.В. Борзова сыни тұрғыдан ойлау когнитивті және ақыл-ой әрекеттерін орындаумен байланысты екенін, жағдайды неғұрлым мазмұнды және терең зерттеу және талдау мақсатында қалыптасқан және жалпы қабылданған пікірлерден, қалыптасқан стереотиптерден және өзгермейтін шындықтардан алшақтауды білдіреді. Зерттелетін тақырыптың ақиқатын немесе жалғандығын анықтау процесінде күмән, қарама-қайшылықты пікірлер мен пайымдаулардың көрінісі рефлексияның міндетті жеткіліктілігі мен ұтымдылығына негізделген [2, Б.35-36]. М.И.Махмутов сыни тұрғыдан ойлауды адамның жеке қасиеті ретінде анықтайды:

а) басқа адамның мәлімдемесінде өзінің субъективті ой-пікірлерінің қайшылықтарын, сондай-ақ оның әлеуметтік мінез-құлқының қабылданған нормалар мен көзқарастарға сәйкес келмеуі мен сәйкессіздігін байқау;

б) теориялардың ақиқаты мен шынайылығы немесе олардың күмәні мен қателігін, қисындылығын және адам баласының ойын пайымдау мен қорытындылардың иррационалдылығы, сондай-ақ мұндай көріністерге тиісті түрде жауап бере білу;

в) зерттелетін тапсырмаға және талдаудың нақты нысанасын зерделеу, егжей-тегжейлі талдау және баға беру;

г) сөйлеудің вербальды және вербальды емес әрекетін көздеу [5, Б.91-100].

С.В.Воробьева сыни тұрғыдан ойлау парадигмасы аясында жеке эпистемология модельдерін құру және зерттеу құралдарының жиынтығы – түсінілетін сыртқы әлеммен жеке өзара әрекеттесу тәжірибесінің лингвистикалық және танымдық схемаларында ұсынылған әлем туралы білімді зерттеудің жеке әдісі (игеру, құрылымдау, ұйымдастыруды жүйелеу және түсіну) жасалғанын айтады. Эпистемология тұрғысынан ойлау мен жеке тәжірибе лингвистикалық заңдылықтардың қолда бар ресурстарының шегінде көрінеді [3, Б.117-118]. Р.Мур танымдық белсенділік пен ойлау көбінесе тілдік құрылымдармен, сыртқы құбылыстар мен әсерлердің дискретті категориялық белгісі ретінде атау процесі арқылы анықталады.

Сыни тұрғыдан ойлау - бұл оқу іс-әрекетінің нәтижесін қажетті мақсатты бағдармен саналы және мағыналы салыстыру кезінде өзін-өзі бағалаудың құрамдас бөліктерінің бірі. Ол өзінің зияткерлік белсенділігі процесін бақылау және басқару, сондай-ақ басқа адамдардың пікірлерін бағалау, өзара пікір алмасу және пікірталастар жүргізу қабілетінің көрсеткіші болып табылады. Болашақ мұғалімнің кәсіби құзіреттілігінің белсенді компонентіндегі сын мен сынның оң аспектілері, қойылған міндеттерді шешу үшін ақпаратты мақсатты іздеумен және сыни талдаумен, сондай-ақ ой мен сөйлеуді қалыптастыру процесінде ауызша сөйлеу үшін сананы белсендірумен байланысты, ұғымдар мен пайымдаулардың дұрыстығын анықтауда көрінеді. Іс-әрекеттің әртүрлі кезеңдеріндегі нәтижелерді салыстыру және бағалау, кемшіліктер мен қарама-қайшылықтарды анықтау, қателерді түзету үшін сындарлы және нәтижелі талдау, мәселелерді шешу үшін ойлау және дәйекті әрекеттер. Пән мұғалімі логикалық модельдерді әзірлеу және логикалық тұжырымдарды, негізделген шешімдерді тұжырымдау үшін сыни тұрғыдан ойлауы керек; сыни тұрғыдан ойлау шешім қабылдауға ықпал ететін факторларды ескере отырып, тұжырымдарды қабылдау процесін ойлау процесі ретінде бағалауға немесе қабылдауға дайын болуды білдіреді.

Студенттің сыни ойлауы – болашақ мұғалімнің оқу, өз бетінше даму және жетілдіру қабілетінің базалық элементі ретінде кәсіби біліктіліктің сапалы көрсеткіші – оқытушылық және тәрбие жұмысын жүзеге асыруға дайындық, кәсіби қызметте өнімді өзін-өзі жүзеге асыру үшін іргелі салааралық және мәдениетаралық білім кешені ретіндегі негізгі құзыреттер, жалпы кәсіптік білім, білік және дағды ретінде негізгі біліктіліктер, болашақ мұғалімнің жеке басының кәсіби-педагогикалық бағыты болып табылады, әлеуметтік, жеке, ақпараттық және валеологиялық құзыреттер мен кәсіби маңызды қасиеттерді қалыптастыру кезінде оқытушылық қызметті жүзеге асыруда тұтас теориялық және практикалық дайындық пен қабілет ретінде кәсіби құзыреттілік [3, Б.117-118].

Болашақ мұғалім тұлғасының зияткерлік мәдениетінің көрсеткіші ретінде бакалавриатты дайындаудың педагогикалық бағыттарындағы білім алушылардың сыни ойлауының дамығандығы келесі көріністерде ашылады:

1) *зияткерлік қасиеттер:*

а) мақсат қою, талдау, синтездеу, гипотезаны тұжырымдау, бағалау, дәлелдеу, қорытынды жасау, ықтимал оң және теріс салдарларды болжау);

б) ақпаратты белсенді қабылдау, мәселені шешудің мүмкіндіктерін ұсыну;

в) категориялық ұғымдармен жұмыс істей білу;

д) проблемалық мәселені толық, терең зерттеу, ақпарат іздеуді жүзеге асыру;

е) Талдамалық талдау, қарау және әр түрлі ұстанымдарды назарға алу;

ж) қалыптасқан дағдыларды және меңгерілген білімді қолдану;

2) *рефлексивті қасиеттер:*

а) ақылға қонымды шектерде түсінуге, түпкі себебін түсінуге, сұрақ қою;

б) ойлар мен іс-әрекеттердің қайшылығын қарастыру;

в) баяндалған пайымдаулардың логикалық дәйектілігін құру және ұстану;

г) шешім қабылдаудағы жайсыздық, пайымдауларды айқындау;

д) өз пікірлері мен ойлары туралы пайымдау;

3) *жеке қасиеттер мен көзқарастар:*

- а) қызығушылықтың, бастамашылдықтың, танымдық белсенділіктің көрінісі;
- б) өз эмоцияларын басқара білу;
- в) басқа пікірге құрмет пен төзімділік таныту;
- г) объективті өзін-өзі бағалау, сәтсіздіктерін көру, батылдығы мойындау;
- д) өз ұстанымының тәуелсіздігі, шешімдердегі нақтылау;
- е) табандылық пен ерік-жігердің көрінісі сипаттау;
- ж) өзін-өзі жетілдіруге ұмтылу, өз қателіктерін түзету [4, Б.18-23];

4) интерактивті қасиеттер:

- а) эмпатия, сұхбаттасушыны тыңдай білу;
- б) икемділік, басқа адамдардың идеяларына айқындығын анықтау;
- в) басқа адамның ұстанымын түсіну және қабылдау;
- г) нәтижелі диалог жүргізу қабілетін көздеу;

Шет тілін оқыту әдістемесінде студенттердің белсенді ойлау белсенділігіне, шет тіліндегі коммуникативті құзіреттілікті қалыптастыруға бағытталған мақсатты көзқарас тұрғысынан шет тілінде сыни және коммуникативті ойлауды дамытуға баса назар аударудың қажеттілігі мен маңыздылығы атап өтіледі; тілдің ойлау функциясының коммуникативті функциясымен қатар өзектілігі, яғни білім алушылардың тілдік құралдарды игеруі қажеттілігі атап өтіледі. Бакалавриатты дайындаудың педагогикалық бағыттарындағы студенттер тұлғасының зияткерлік мәдениетін дамытуға бағытталған университеттегі шет тіліндегі білім беруді интеллектуализациялау тілдің нәтижелі сөйлеу әрекеті процесінде өз пікірлерін құру құралы ретінде әрекет етуге қажет.

Шет тілін оқыту процесінде бакалавриатты оқытудың педагогикалық бағыттарындағы студенттердің ішкі іс-әрекетінің мазмұны ойлау мен қиял болып табылады, соның арқасында ойлау бейнелері жасалады, оқиғалар мен іс-әрекеттер талданады, қайта қарастырылады және қайта түсіндіріледі, ішкі алгоритмдік конструкциялар мен одан әрі сөйлеу актілерінің жоспарлары жасалады. Шет тіліндегі білім беруді интеллектуализациялау процесінде студенттердің ішкі сөйлеуін дамыту (ойларды жасырын қалыптастыру және тұжырымдау, үнсіз вербализация) маңызды міндеттердің бірі болып табылады. Студенттер, болашақ мұғалімдердің ішкі сөйлеуінің семантикалық және композициялық толықтығы мен тұтастығы, тақырыптық орналасуы мен мазмұны қалыптасқан жеке тілдік және сөйлеу тәжірибесімен, шет тіліндегі коммуникативтік құзіреттіліктің қалыптасу деңгейімен анықталады.

Шет тіліндегі сөйлеу-бұл "өзіңіз үшін және басқалар үшін" көп бағытты сөйлеу әрекеті. Ішкі сөйлеу әрекеті өзімен диалог, жоспарлау, семантикалық мазмұн және болашақ сөйлеу мәлімдемесін дайындау ретінде құрылады. Ішкі жоспарда біреудің сөйлеген сөзін игеру, өңдеу және түсіну бар. Адамның ішкі ойлау әрекеті ойлау процесін іске асыратын және іске қосатын сыртқы нысандар мен жағдайлардың әсер ету сипатына байланысты; сыртқы әлеуметтік тәжірибені адам психикасының ішкі құрылымдарына ауыстыру ретінде интерьерлеу арқылы туындайды. Үздіксіз жеке тұлғаға, кәсіптік, зияткерлік, әлеуметтік мәдени, шығармашылық дамуға және білім алушыларды оқытылатын шетел тілі мен шет тіл мәдениеті құралдарымен жетілдіруге бағытталған жоғары мектепте шет тілі білімін зияткерлендіру контекстінде сыни ойлауды дамыту білім беру саласындағы болашақ жоғары білікті мамандардың шет тілі кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін мақсатты қалыптастырудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Сыни тұрғыдан ойлау білім берудің жоғары деңгейінде, диалектикалық ойлаудың тәуелсіздігінде, танымдық және шығармашылық белсенділікте, рухани байлықта, жалпыадамзаттық құндылықтарды ұстануда ашылатын көп компонентті, күрделі құрылымды әлеуметтік – тұлғалық феномен ретінде студент-болашақ мұғалімдердің зияткерлік мәдениетінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Эпистемологиялық, ақпараттық, білім беру, реттеуші, сөйлеу-ойлау, коммуникативті, герменевтикалық, әлеуметтік-нормативтік, шығармашылық, функцияларын өзара байланысты түзету және өзара байланысты дамыту контекстінде сыни ойлауды тиімді көрсету үшін болашақ мұғалімдер шетелдік білім беру арқылы студенттер тұлғасының танымдық ғана емес, сонымен бірге эмоционалды аспектілерін де тартуды қажет етеді. Сыни ойлауды жұмылдыру (өз тәжірибесіне бағдарлау, қосымша ақпарат іздеу, жағдайларды жан-жақты талдау, баламаларды анықтау және бағалау, әртүрлі нұсқаларды талқылау және т.б.) жоғары білікті мамандардың кәсіби қалыптасуының құрамдас бөлігі ретінде шет тіліндегі білім беруді зияткерлендірудің шарты болып табылады. Сыни тұрғыдан ойлау-болашақ мұғалімдердің мәдениетін қалыптастыру және өзіндік мәдениетін қалыптастыру құралы. Сыни ойлауды жандандыру білім алушылардың өз эмоцияларын

және басқа адамдардың эмоцияларын түсіну процесінде, білімді, тәжірибені, мұраттарды, ойлау тәсілдерін, символдарды алу және шоғырландыру және болашақ мұғалімнің ішкі әлемін қалыптастыру кезінде зерттелетін тіл мен шет тілі мәдениеті арқылы әлемді ұтымды және сезімтал тану процесінде күшейтіледі. Дамыған сыни ойлау қабілеті бар адам өзінің әлеуетін іске асыра алады, ашылулардың қуанышын сезінеді, қоршаған әлемнің алуан түрлілігін түсінеді, өйткені сыни ойлау субъектінің өзіне, оның эмоционалды-сезімдік саласына, танымдық және ақыл-ой белсенділігіне, белгілі бір жағдайларда ұтымдылық пен ерік-жігердің көрінісі кезінде орындалатын әрекеттердің санасына тікелей әсер етеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Володина О.В. Критическое мышление в структуре интеллектуальной культуры студентов вуза / О.В. Володина // Психологические и педагогические основы интеллектуального развития: сборник статей Международной научно-практической конференции (1 февраля 2018 г., г. Самара). В 2 ч. Ч 1. – Уфа: АЭТЕРНА, 2018. – С. 54-57.
2. Борзова Е.В. Новые подходы к обучению иностранным языкам в школе (курс лекций – часть 1, часть 2) / Е.В. Борзова. – Петрозаводск: Verso, 2007. – 60 с.
3. Воробьева С.В. Критическое мышление как моделирование личностной эпистемологии / С.В. Воробьева // Интеллектуальная культура Беларуси: управление знаниями в контексте задач социальноэкономической модернизации: мат. Второй междунар. науч. конф., г. Минск, 12-13 ноября 2015. / Ин-т философии НАН Беларуси. – Минск: Право и экономика, 2016. – С. 117-118.
4. Володина О.В. Интеллектуальная культура студента как целевой ориентир интеллектуализации образования в вузе / О.В. Володина // Известия Воронежского государственного педагогического университета. – Воронеж, 2020. – С. 17-23.
5. Махмутов, М.И. Интеллектуальный потенциал россиян: причины ослабления / М.И. Махмутов // Педагогика. – 2001. – № – 10. – С. 91-100.

МРНТИ 811.111:004

Б.Е.Букабаева¹

*¹филология ғылымдарының кандидаты, Қ. И. Сәтбаев атындағы Қазақ Ұлттық Техникалық Зерттеу Университетінің қауымдастырылған профессоры
e-mail: b.bukabayeva@satbayev.university
Алматыты қ., Қазақстан*

МӘДЕНИ-ТІЛДІК ТҮЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ІРГЕТАСЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада ф.ғ.д., профессор Таңат Тәңірбердіқызы Аяпованың әр түрлі уақытта, әр түрлі басылымдарда жарияланған мақалалары мен монографияларында қарастырылған тіл білімінің, психолінгвистиканың, тіл үйрету парадигмасының және де салалық зерттеудің өзекті ғылыми мәселелері мен бағыттарына сараптама жасалады.

Кілт сөздер: Сөйлеу онтогенезі, сөйлеу әрекеті онтогенезіндегі синтаксистік семантика, бала тілі, бірінші тілдік тұлға, екінші тілдік тұлға, психологиялық құбылыс, ойлау, ұғым

Букабаева Б.Е.¹

*¹к. филол.наук, ассоциированный профессор Казахского национального технического исследовательского университета имени К.И. Сатпаева
e-mail: b.bukabayeva@satbayev.university*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРНО-ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ

Аннотация

В данной статье проводится анализ актуальных научных проблем и направлений лингвистики, психолингвистики, парадигмы преподавания языков, а также отраслевых исследований, рассмотренных в статьях и монографиях доктора филологических наук Танат Танирбердиевны Аяповой, опубликованных в разное время и в различных изданиях.

Ключевые слова: онтогенез речевой деятельности, синтаксическая семантика в онтогенезе речевой деятельности, детская речь, первичная языковая личность, вторичная языковая личность, психологическое явление, мышление, понятие

Bukabayeva B.E.¹

*¹Cand. of philological science, associate professor at
Kazakh National Technical Research University named after K.I. Satpaev*

**THEORETICAL AND PRACTICAL BASES FOR THE FORMATION AND
DEVELOPMENT OF LINGUACULTURAL PERSONALITY**

Abstract

This article analyzes the current scientific profiles and directions of linguistics, psycholinguistics, the paradigm of language teaching, as well as industry research reviewed in articles and monographs by Doctor of Philology, Tanat Tanirberdikyzy Ayapova, published at different times and in various publications.

Key words: ontogenesis of speech activity, syntactic semantics in the ontogenesis of speech activity, children's speech, primary linguistic personality, secondary linguistic personality, psychological phenomenon, thinking, concept

Ұсынылып отырған «**Мәдени-тілдік тұлғаның қалыптасуы мен дамуының теориялық және практикалық іргетасы**» атты баяндама мазмұны ф.ғ.д., профессор Танат Тәңірбердіқызы Аяпованың әр түрлі уақытта, әр түрлі басылымдарда жарияланған мақалалары мен монографияларында қарастырылған тіл білімінің, психолингвистиканың, тіл үйрету парадигмасының және де салалық зерттеудің өзекті ғылыми мәселелері мен бағыттарына арналады.

Т.Т. Аяпованың еңбектері нақты міндеттерді тұжырымдау, оларды шешудегі бірізділік, теориялық дереккөздерді пайымдау мен эксперименттік тұрғыда дәлелденген материалдарымен ерекшеленеді. Олардың қарастыратын мәселелерінің ауқымы өте кең. Бұл еңбектерді белгілі бір салада қарастыру қиындық туындатады, себебі олардың қамтитын салалары әр түрлі, ол жалпы тіл білімі мәселелері, тілдердің бір-бірімен байланыстылығы, психолингвистикалық теориялардың практикада қолданылуы, шеттілдік білім берудегі деңгейлік оқулықтарда көрініс беруі. Дегенменде бұлардың барлығы бір идея астында біріккен, ол -**тілдегі мәдени-тілдік тұлғаның қалыптасу мен даму идеясы**.

Т.Т. Аяпованың еңбектерін үш негізгі бағытқа топтастырып, қарастырдық: заманауи психолингвистикалық мәселелер (сөйлеу онтогенезі), жалпы тіл теориясының мәселелері (тілдің когнитивті-лингвомәдени аспектісі) және шеттілдік білім беру (екінші тілдік тұлғаның негізін қалайтын бірінші тілдік тұлғаның даму) мәселелері. Осы белгіленген аймақтардың әрқайсысы практикалық тәжірибеге және эмпирикалық бақылау нәтижелеріне баса назар аударады.

Т.Т. Аяпованың заманауи психолингвистикаға деген көзқарасы – тілді адамның сөйлеу әрекетімен, яғни сөйлеу онтогенезіне қатыстырып зерттеу мәселесін бастапқы позицияда ұстануында. Олар, тіл мен сөйлеудің арақатысын ажырату; қазақ тіліндегі көптеген грамматикалық формалардың прототиптері және олардың даму жолын эксперименттік тұрғыда ғана дәлелдеу; тіл үйренушілерді тілдік ортада қарым-қатынасқа түсіру, тілдік ойындар ойнату арқылы шетел тілін және қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне ана тілінен кейінгі екінші тіл ретінде үйрету керек екендігін тіл оқулықтарын жазуда ескеру. Бұның барлығы бір үйлесімді ұғымды білдіреді, яғни жалпы тіл білімі және шетел тілін оқыту мәселелерін кешенді түрде **когнитивті-лингвомәдени негізде** қарастыру болып табылады.

Заманауи психолингвистикалық мәселелер. Тілдегі құбылыстардың шығу тегін, өзгеруін, қырсырын, даму ерекшелігін үлкен бір жиынтық ретінде когнитивтік тұрғыда сөйлеу әрекеті негізінде,

кешенді түрде қарастыру қазіргі тіл білімі ғылымының алдына қойған мақсаттарының бірі болып отыр. Адам баласы сөйлеуін психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан саралау, сондай-ақ бір тіл білімі саласын бірнеше ғылым салаларымен байланыста зерттеу қажет екендігін ХХ ғ. И.А.Бодуэн де Куртенэ өз еңбектерінде баса көрсетсе, осы мәселенің шешу жолын Ф. де Соссюр адам баласы сөйлеу әрекетінен іздестіру керек деп айтып кеткен-ді [1,2].

Т.Т. Аяпованың ғылыми еңбектерінде заманауи тіл білімінің негізін салушылардың бірі, сондай-ақ структурализмді ғылыми идеология мен әдіснама ретінде талқылаған Ф.де Соссюрдің *сөйлеу әрекетін* лингвистика саласында қарастыру қажеттігі нақты дәлелденеді. Сөйлеу әрекетінің әрі қарай дамуындағы елеулі бағыт – *жеке адамдардың сөйлеуіне жеткілікті көңіл бөлу маңызды деген қағидасын* әлемдік ғалымдармен қатар ұстана отырып, Т.Т. Аяпова бала тілінің шығуы сөздерден емес, синтаксистік семантикадан (бір сөзді сөйлемнен) бастау алатынын қазақ балаларының тілінің шығуын эксперименттік-бақылау (0) жастан (4) жасқа дейінгі жалпы саны 2000 баланың тілдерінің шығуы туралы дерек күнделікке, кейде ұнтасапаға жазылып отырған нәтижесімен көрсеткен.

Бүкіл әлемдік ғылымда сөйлеу әрекетінің онтогенезі 40-тан астам тілде әртүрлі қырынан қарастырылған. Соның ішінде түркі тілді тобынан қазақ балаларының тілінің шығуы мен қалыптасуын зерттеу – жалпы тіл біліміне қосылған үлес. Бұл қазақ тіл білімінде *сөйлеу әрекеті онтогенезі* (онтогенез речевой деятельности), *сөйлеу онтогенезі* (онтогенез речи), *семантика онтогенезі* немесе *бала тілі семантикасы* (онтогенез семантики или семантика детской речи), *синтаксистік семантика* (синтаксическая семантика) деген жана терминдердің алғаш рет қолданылуы.

Т.Т. Аяпованың қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне ана тілінен кейінгі екінші тіл ретінде үйретуде және оларға арнап қазақ тілі оқулығын жазғанда сөйлеу онтогенезін эксперименталды зерттеуден туындаған принциптерді және грамматикалық формалардың шығу ретін ескеру керектігін көрсетеді [3]. Яғни қазақ тілі оқулығын жазуда, келесі ретті ұстануды ұсынады, мысалы:

- қабысу арқылы берілетін сөйлемдерден;
- шақтардың үш түрінің жай түрлерінен, бірінші, ауыспалы осы шақ пен жедел өткен шақ формаларынан бастау; септік жалғаулардан: жатыс септігі, барыс септігі, шығыс септігі, көмектес септігін осы ретпен алып, ілік септігімен аяқтау, яғни ілік септігі жалғауы барлық септік жалғаулар ішінде өзінің күрделілігіне байланысты бала сөйлеуінде ең кеш шығатын жалғаулық эксперимент нәтижесімен дәлелдегенін алға тартады. ((Ілік септік)синтаксистік семантиканың грамматикалық мағынаға ұласуы), т.б.

Бұл мәселе тіл білімі зерттеу аясында ғана емес, оның нәтижесі бойынша кез келген тілді екінші тіл немес шетел тілі ретінде оқытуда немесе тіл оқулықтарын, тақырыптық қос тілді сөздіктер жазғанда, бала тіліндегі семантикалық топтарды адамдардың танымдық деңгейіне сай лексикалық тақырыптар ретінде қолданып, деңгейлеп дамыта, адамның когнитивтік дамуына сай беру керектігін ұсынады.

Эксперимент нәтижесі мен еңбектің ғылыми және ұғымдық жағы салыстырылып, теориялық және практикалық тұжырымдар негізінде Т.Т.Аяпованың авторлығымен 5 қазақ тілі оқулық кешені, 8 ағылшын тілі оқулық кешені – 32 оқу құралы және бір қос тілді тақырыптық сөздік әзірленген, тіл маманы магистранттары үшін «Сөйлеу онтогенезі», студенттері үшін «Шетел тілін оқытуда ана тілін меңгеру принциптері» атты арнайы курс дайындалған.

Жеке адамдардың сөйлеуіне жеткілікті көңіл бөлуді маңызды деген қағиданың іргетасы лингвистикалық, психолінгвистикалық зерттеулердің объектісі ретінде бала тілінің шығуы мен қалыптасуына, яғни сөйлеу онтогенезіне арналған көптеген зерттеулер бар екендігі белгілі. Сондықтан Т.Т. Аяпова сөйлеу әрекеті онтогенезіндегі синтаксистік семантиканың дамуының негіздерін, Л.С.Выготскийдің баланың сөйлеу әрекетінде оның қарапайым сөйлеуін әлі «тіл» деп айту ертерек, бала тілі ұғымдық синтаксистен басталып, семантикалық, яғни мағыналық синтаксисте табиғи түрде ұласатыны [4]; А.Н.Леонтьевтің балалар психикасының дамуы бірнеше кезеңдерден өтеді, әр кезеңнің өзіне тән басты-басты ерекшеліктері бар екендігін [5]; А.М. Шахнаровичтің сол универсалды құбылыстардың бірі тілдік белгілерді қолдану әрекеті болып табылады, осы универсалды кезеңнен өткен кезде ғана әр баланың тілінде, әртүрлі уақытта *ұлттық тілдің, мәдениеттің нышандары* байқала бастайтыны [6]; баланың ойын әрекеттері – оның когнитивтік дамуының, тілінің жетілуінің және қалыптасуының қайнар көзі екендігін ұстанады.

Жалпы тіл теориясының мәселелері (тілдің когнитивті-лингвомәдени аспектісі).

Т.Т. Аяпова қарастыратын жалпы теориялық мәселелерге «адам-тіл-мәдениет», «адам-тіл-ойлау» үштігінің арақатысы жатады. Ғалым бұл арақатысты әлемнің тілдік бейнесі антропологиялық, антропоцентристік бағытта, яғни адам санасында дүниенің көрінісі когнитивтік құрылым-концептілік типтер: санадағы ойсурет, схема, фрейм, сценарий секілді фонға салынған бейнелер тұрғысынан қарастырып, барлығын ұлттық ерекше дүниетанымды түсінуде, когнитивті-лингвомәдени аспектіде анықтайды.

Ұлттық мәдениеттің тілде бейнеленген көрінісі, генетикалық және типологиялық құрылымы жағынан әр түрлі қазақ, ағылшын, қытай тілдерінде концептіні ашатын ұлттық-мәдени реңіктегі сөздер мен сөз тіркестеріне лингво-мәдени және лингво-когнитивтік талдау жасай отырып, аталған үш тілдегі концептінің ұлттық-мәдени ерекшеліктері мен концептілік құрылымдағы ортақ тұстары мен айырмашылықтарын анықтау, ұлттық ойлау тұрғысынан сараптама жасау арқылы, әр түрлі тіл өкілдерінің бір-бірінің мәдениетін ұлттық құндылықтарын бағалау, олардың ұлттық тілдерінің-ұлтының өмір сүру негізінің деңгейі екендігін межейді.

Шеттілдік білім беру (екінші тілдік тұлғаның негізін қалайтын бірінші тілдік тұлғаның даму). Т.Т. Аяпованың еңбектерінде байыпты назар аударылған психолингвистикалық теория-сөйлеу онтогенезі нәтижелерін практикалық тұрғыда қолданудың маңызды бағыттарының бірі - тілді (екінші немесе шетел тілін) деңгейлеп оқытудағы қолданысы болып табылады. Екінші тілдік тұлғаның негізін қалайтын бірінші тілдік тұлғаның даму үдерісі сөйлеу онтогенезі арқылы нақты эксперименталды түрде көрсетілген маңызды мәселе болып табылады.

Ғалымның шеттілдік білім беру саласы бойынша шетел тілі мамандары үшін бірінші тілдік тұлғаның қалыптасу, даму үдерісінің қағидаларын білу өте маңызды деп табуының себебі келесідей: тіл үйренуші екінші тілдік тұлға болып қалыптаса бастаған кезде бастапқы деңгейде Elementary, Pre-Intermediate деңгейлерінде бірінші тілдік тұлға іргетасы болып табылады, өйткені шетел тілін үйренуші, мысалы ағылшын тілін үйренуші ағылшын мәдениетіне ене бастаған кезде, бізде қалай? деген оның іштен сөйлеуі пайда болып тұрады. Сонда, Т.Т.Аяпованың пайымдау бойынша, оның санасында екі мәдениеттің диалогі болады: өзінің төл мәдениетінің және ағылшын мәдениетінің диалогі. Сондықтанда, осындай жаңғырулар, яғни санада болатын қос мәдениеттің диалогтары әр деңгейде, әр бір мәтінді ағылшынның мәдениеті, ағылшынның тарихы туралы мәтіндерді алған кезде ол санада орын теуіп тұрады, бірақ ол тіл маманы болған кезде екінші тілдік тұлға үстемдік таныта бастайды, яғни шетел мәдениетіне толық кіріп, әрі қарай С2 деңгейіне дейін көтеріле бастайды, сөйтіп шетел мәдениеті үстемдік танытады, деп ғалым ойын қорытады да, келесі мәселені алға тартады: бірақ, бұл оның төл мәдениетін жоққа шығармайды, керісінше әрбір мәтін ағылшын мәдениетіндегі, әрбір ағылшын тарихы, әрбір ағылшынның күнделікті өмірі туралы мәтіндерді оқығанда немесе аудио жазбаларды тыңдағанда, немесе видео жазбаларды көргенде лингво-мәдени ресурстарды қолданған кезде, оның санасында өзінің төл мәдениеті қайта-қайта жаңғырып тұрады. Сол себепті бірінші тілдік тұлғаның қалыптасуы, өзінің төл мәдениетімен, ана тілімен, ол екінші тілдік тұлғаның қалыптасуындағы ең негізгі функцияны атқарып отырады.

Осы тұрғыдан қарастырғанда Т.Т. Аяпованың «Сөйлеу онтогенезі» монографиясының екінші тілдік тұлғаның дамып, қалыптасуындағы бірінші тілдік тұлғаның орны, рөлі өте зор екендігін байқаймыз.

Сөйлеу әрекеті онтогенезін зерттеу нәтижелерін тіл оқулықтарын жазуға қолданудың кейбір ерекшеліктерін Т.Т. Аяпова оқушының танымдық деңгейін, когнитивтік дамуын, жас ерекшелігін еске ала отырып, оның өзіне қатысты семантикалық топтарды әр класта деңгейлеп беру керектігімен көрсетеді. Ғалымның авторлығымен Қазақстан мектебіне жазылған Ағылшын тілі төл оқулықтарының және басқа ұлт өкілдеріне арналып жазылған қазақ тілі оқулықтарының ғылыми-тәжірибелік негізі сөйлеу онтогенезінде жатыр [7].

Айта кету керек, бұл баяндамада Т.Т. Аяпованың психолингвистикалық ой тұжырымын егжей-тегжейлі емес, жалпылама түрде айтуға мүмкіндік болғанымен, оның практикалық маңызы зор. Бұған дәлел ғалымның жетекшілігімен қорғалған кандидаттық, PhD докторлық, магистрлік диссертацияларда көрініс тапқан шеттілдік құзыретті қалыптастырудың эксперименталдық түрдегі нәтижелер. Т.Т. Аяпованың заманауи мәдени тілдік тұлғаны қалыптастыру бойынша жаңа ойлары психолингвистикаға, тіл теориясына, шеттілдік білім беру салаларының теориялық дамуына жаңа импульс беретініне сенеміз!.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Ф. де Соссюр. Курс общей лингвистики. –М., 2004. -280 с.
- 2 Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию. – М.: АН СССР, 1963. -285с
- 3 Аяпова Т. Т. Сөйлеу онтогенезіндегі синтаксистік семантиканың рөлі// Қазақ тілі мен әдебиеті. –2003. №7, 21-25 б.
- 4 Выготский В. С. Мышление и речь // Соч.: В 6 т. – М.: Педагогика, 1982. Т.2.-260 с.
- 5 Леонтьев А. А. Психолингвистические единицы и порождения речевого высказывания. – М.: Наука, 1969.-108 с.
- 6 Шахнарович А. М. Семантический компонент языковой способности. Психолингвистические проблемы семантики. – М.: Наука, 1983. -285 с.
- 7 Аяпова Т. Т. Сөйлеу онтогенезі. – Алматы, 2003. -277б.

МАЗМУНЫ/СОДЕРЖАНИЕ/CONTENTS

ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

Тусупова А. К.Шоканбаева Ш.С. Заманауи ақпараттық технологиялар арқылы шет тілін үйренудің тиімді әдістері.....	3
Мамедова Ф, Серікбай А Шетел тілін оқытуда ауызекі сөйлеу түрін дамытуда мобильді технологияларды қолдану.....	8
Areanova I.M Psychological aspects of pedagogical activity.....	17
Даркенова Д Бастауыш мектепте ағылшын тілін оқытудағы интегративті тәсіл.....	23
Абдулла Н Шетел тілін оқытудың компьютерлік және ақпараттық – коммуникациялық технологиялары.....	32
Азат А, Атабаева Ф.К Ағылшын тіліндегі фразалық етістіктерді оқытуда заманауи технологияларды қолдану.....	36
Н.Ә.Джиенғали Ағылшын тілін оқытуда сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясын пайдалану.....	40
Seitimova A. Zh Improving speaking skills through the use of differentiated tasks in the english lesson.....	45
Оспаналиева С.Е. Нурекешова Г. Р Оқу - сөйлеу әрекетінің дербес түрі ретінде. Оқу стратегиялары.....	50
Сагадиева К.К., Мирза Н.В Развитие инновационного мышления студентов в процессе изучения иностранного языка.....	55
Шойбекова А. Ж. Абдраимова Э.Т. Мусина И.М. Визуальное обучение иностранному языку в вузе.....	58

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION

Yermekbaeva A.SH., Yuldasheva K.S Features of realities in artistic literary translation.....	64
Смагулова А.С., Өтепова А Саяси көшбасшылардың сөйлеген сөздеріндегі ілеспе аударма процесіндегі қателер.....	69

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS

К.В. Altynbayeva G.A.Gaipova Science of linguistics, objectives and directions.....	77
Abibulla D. Sh. Importance of received pronunciation in the process of choosing titles for novels.....	80
Дженбаева К Заманауи тілдік тұлғалар – лингвистиканың когнитивтік бағытының зерттеу нысаны.....	86
Ермекбаева А. Ш Есіркеп Д.Б Қазіргі ағылшын тілді журналистикадағы перифразаның когнитивті-семантикалық ерекшелігі.....	90
Қыдырбай Қ.К, Жуасбаева Ә.Т. Көркем мәтін негізінде сөйлеу әрекетінің продуктивті түрлерін оқыту.....	95

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ
LINGUA-CULTURAL LINGUISTICS**

К.В. Altynbayeva G.A. Satylkhanova Linguaculturema and linguacultural peculiarities in the description of mass media.....	98
Myrzakhmetova A.T. Methods of teaching kazakh folklore in the context of modern literary education of students.....	101
Қуат А Wind "концепті" ағылшын тіліндегі "weather" концептосферасының құрамдас бөлігі ретінде.....	108
Молдажан А Происхождение и источники возникновения современного жанра фэнтези.....	118
Tulzhanova K Interlingual errors in intercultural communication.....	125

**КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES**

Abdraimova B didactic potential of forming linguoculturological competence in FLT.....	129
Ussenova Y Intercultural communicative competence in english language teaching.....	133
Mukhatova F, A Beiseuov Formation of professionally-creative competence of future foreign language teachers through using ict	137
Жалелова Ж.А., Бисенбаева Ж.Н. Модель формирования коммуникативной компетенции в письменной речи в обучении иностранному языку.....	140

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ
В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

Abdullaeva Zh Improving speaking skills through the use of differentiated tasks in the English lesson.....	145
Шарипова Г.Б. Подкасты и видеокасты – методы в обучении Иностранному языку.....	150
Нурмашова Ф.А. Танкибаева М.Х. Исследование особенностей креативного письма в обучении иностранному языку.....	155
Есмұратова Г.Ж., Таженова А.С. Сыни ойлауды дамыту технологиясы негізінде болашақ ағылшын тілі мұғалімінің зияткерлік дағдыларын қалыптастыру.....	159
Б.Е.Букабаева Мәдени-тілдік тұлғаның қалыптасуы мен дамуының теориялық және практикалық іргетасы.....	163

**«ХАБАРШЫ» ЖУРНАЛЫНЫҢ
«КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІ ФИЛОЛОГИЯСЫ»
СЕРИЯСЫНДА БАСЫЛАТЫН МАҚАЛАЛАРДЫ БЕЗЕНДІРІЛУГЕ**

ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР:

I. Қажетті материалдар.

- 1.1. Парақтардың төменгі орта жағы қарындашпен нөмірленген мақала көшірмесі мен оның электрондық нұсқасы.
- 1.2. Аңдатпа 200 сөзден және Түйін сөздер 10-12 сөзден тұрады және олар қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде болуы тиіс.
- 1.3. Мақаланың мазмұны: а) кіріспе бөлім; ә) талдау; б) тәжірибе (егер болса); в) қорытынды; г) әдебиеттер тізімі және түйін сөз (екі тілде: егер де мақала қазақ тілінен болса, түйін сөз (15 сөз) – орысша және ағылшынша, ал егер де орыс тілінде болса, түйін сөз (15 сөз) қазақша және ағылшынша болуы тиіс және т.б.) керек.
- 1.4. Автор (авторлар) жайында берілетін мәліметтер: аты-жөні толық, жұмыс орны (ұжым аты, жоғары оқу орнының толық аты және қысқартылған аты), атқаратын қызметі, ғылыми дәрежесі мен атағы, жұмыс және үй телефоны, электронды поштасы.

II. Мақаланы безендіру ережесі.

- 2.1. Мақала мәтіні терілуі: Word стандартты формат А4, Times New Roman, кегль №14, бір интервал арқылы, парақтың жоғарғы және төменгі бос өрістері – 2,5 см; оң жақтағы – 1,5 см; сол жақтағы – 3 см болуы керек.
- 2.2. ӘОК – сол жақ жоғарғы бұрышта бас әріптермен (кегль №13).
- 2.3. Автордың (авторлардың) аты-жөні – жартылай қарайтылған кіші әріптермен ортада және келесі жолға жұмыс істейтін ұжым мен қала, мемлекет аты (кегль №13).
- 2.4. Мақала аты – бір бос жолдан кейін жартылай қарайтылған бас әріптермен (кегль №13).
- 2.5. Аңдатпа және Түйін сөздер – мақала жазылған тілде (кегль №12).
- 2.6. Мақала мәтіні – бір бос жолдан кейін (кегль №14).
- 2.7. Әдебиеттер тізімі (кегль №13).
- 2.8. Әдебиеттерге сілтемелер квадраттық жақшада беріледі, *мысалы*, [1], [2, 315 б.], [4-7].

III. Мақалаларды жариялау тілдері – қазақ, орыс, ағылшын, қытай тілдері және т.б.

Редакцияға түскен мақалаларға сала бойынша мамандардың пікірлері беріледі. Пікір негізінде редакция алқасы авторға мақаланы толықтыруға (түзетуге) ұсыныс жасауы, не мүлдем қайтарып

беруі мүмкін. Әр автор өз мақаласының мазмұнына, грамматикалық, стилистикалық және орфографиялық жіберілген қателеріне жауапты.

Мекен-жайы: Алматы қаласы, Жамбыл көшесі, 25, Абай атындағы ҚазҰПУ, жұмыс телефоны: **8(727) 2 91-40-87**, эл. пошта: saule.yessenaman@mail.ru

Редакция алқасы

ТРЕБОВАНИЯ

К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ В ЖУРНАЛЕ «ХАБАРШЫ/ВЕСТНИК»,
серия: ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОСТРАННАЯ ФИЛОЛОГИЯ

I. Необходимые материалы.

- 1.1. Статья в распечатанном и электронном варианте: нумерация страниц внизу по центру.
- 1.2. Аннотация (200 слов) и ключевые слова (10-12 слов) на трех языках (на казахском, русском и английском).
- 1.3. Содержание статьи: а) введение, б) анализ, в) практическая часть (если есть), г) заключение, д) список литературы, е) резюме из 15 слов: если статья на казахском языке – резюме на русском и английском языках, если на русском языке – на казахском и английском.
- 1.4. Сведения об авторе (соавторе): ФИО полностью, место работы (название организации, вуза полное и сокращенное название), должность, учёная степень, звание, контактный телефон, e-mail.

II. Оформление статьи.

- 2.1. Набор текста статьи: Word стандартного формата А4, Times New Roman, кегль №14, через 1 интервал, поля: верхнее, нижнее – 2,5 см, правое – 1,5 см, левое – 3 см.
- 2.2. УДК – в левом верхнем углу прописными буквами (кегль №13).
- 2.3. Фамилия, инициалы автора (соавтора) – по центру полужирным строчным шрифтом, (кегль №13), следующая строка – место работы, город, страна.
- 2.4. Название статьи – через интервал полужирным прописным шрифтом (кегль №13).
- 2.5. Аннотация и ключевые слова – на языке оригинала (кегль №12).
- 2.6. Текст статьи – через интервал (кегль №14).
- 2.7. Список литературы (кегль №13).
- 2.8. Ссылки в тексте на литературу даются в квадратных скобках, *например*, [1], [2, с. 315], [4-7].

III. Язык издания статьи – казахский, русский, английский, китайский и др.

Поступившие в редакцию статьи рецензируются ведущими специалистами и учеными по отраслям знаний. Статья, на основании редактирования, может быть возвращена для ее корректирования и доработки. Статьи, не соответствующие требованиям, возвращаются. Каждый автор несет ответственность за содержание, грамматические, стилистические и орфографические ошибки.

Адрес: г. Алматы, ул. Жамбыла, 25, КазНПУ им. Абая, контактный телефон: **8(727) 2 91-40-87**,

электронный адрес: saule.yessenaman@mail.ru

Редакционный совет

REQUIREMENTS

**TO THE ARTICLES IN THE JOURNAL "KHABARSHY/VESTNIK"
SERIES: MULTILINGUAL EDUCATION AND FOREIGN LANGUAGES**

I. Required materials.

- 1.1. An article in the printed and electronic version: page numbers at the bottom center.
- 1.2. Abstract (200 words) and key words (10-12 words) in the original language.
- 1.3. Article content: a) introduction b) analysis c) the practical part (if there is one), d) conclusion, e) references, e) summary/resume consists of 15 words (article in the Kazakh language: a summary in Russian and English languages, in Russian: in Kazakh and English).
- 1.4. About the author (co-author): full name, work place (name of organization, full and abbreviated name of the university), position, academic degree and title, telephone number, e-mail.

II. Designing articles.

- 2.1. Typesetting articles: Word standard A4, Times New Roman, type size 14, 1 interval, margins: top, bottom – 2.5 cm, right – 1.5 cm, left – 3 cm.
- 2.2. UDC – at the top left corner in capital letters (type size 13).
- 2.3. Author's name and initials (co-author) – centered in bold lower case letters (type size 13), the following line – work place, city, country.
- 2.4. Title of the article – in the interval in bold uppercase letters (type size 13).
- 2.5. Abstract and keywords – in the original language (type size 12).
- 2.6. Text of the article – a line after, (type size 14).
- 2.7. References (type size 13).
- 2.8. References cited in the text are given in square brackets, for example [1], [2, p. 315], [4-7].

III. Publishing language of articles – Kazakh, Russian, English, Chinese, etc.

Submitted articles are reviewed by leading experts and scholars on the definite spheres. The article based on the editing can be returned to its correction and refinement. Articles that do not meet the requirement will be returned. The author of an article is responsible for the content, grammatical, stylistic and orthographic errors.

Address: 25 Jambyl Str., Abai KazNPU, Almaty, Tel: **8 (727) 2 91-40-87**, e-mail: saule.yessenaman@mail.ru

Editorial Board

**Келесі басылымның негізгі бөлімдері
Рубрики следующего выпуска
Rubrics of the next issue:**

**ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ
ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
FOREIGN LANGUAGE EDUCATION**

**МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА
МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД
INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION**

**ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ
ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА
LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS**

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ
LINGUA-CULTURAL LINGUISTICS**

**ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІҢ РӨЛІ
РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES**

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»**

Series «Multilingual Education and Philology of Foreign Languages»

№2 (38), 2022

Басуға 28.12.2021. Пішімі 60x84 ¹/₈.
Қаріп түрі «Тип Таймс» Сықтывқар қағазы.
Көлемі 14,25. Таралымы 300 дана. Тапсырыс № 382.

050010, Алматы қаласы, Достық даңғылы, 13.
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің
«Ұлағат» баспасының баспаханасында басылды.

ISSN 2307-7891

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual education and philology of foreign languages»
№ 2(38), 2022

Алматы
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual education and philology of foreign languages»
№ 2(38)

Алматы, 2022